

קובץ גליונות פרשת שלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

קברניט עולם התורה רבינו הגדול מרן הגרמ"ה הירש שליט"א במטוס של אחד הנגידים למסע קרן עולם התורה

מכתב עוז מרבינו מרן ראש הישיבה שליט"א על המלחמה

בס"ד

עת צרה היא ליעקב וממנו נושע

בשעת ח'ג אות ל"ב על הפסוק כי תצא למלחמה על אויבך וגו' כותב רבינו יונה - הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה ע"כ וזה החיוב הראשון שלנו, שנכניס בליבנו ההרגשה שהכל ביד הקב"ה, ואנחנו סומכים על הקב"ה שלא יהיה לנו שום היוקות. ויחד עם הבטחה בלב צריך מעשה, והיינו תפילה חזקה, והתמודד רבה בלימוד התורה, ולצמצם בביטול תורה, שלא תיגרר אחרי היצירה להתעסק במקום הלימוד, בשוחות של דברים בטלים על מאורעות היום. ובאופן כללי להתנהג באחריות, ובפרט שהנהגה בחוסר אחריות יגרום ח'ז חילול השם.

הכרח באה"ר עם ציפייה לישועה
משה הלל הירש
עש"ק בהעלותך תשפ"ה

קובץ זה יוצא לאור בסיוע הארגון "קרן מורשת בישראל בארה"ב" בנדבת לבם של סגן נשיא האידגון הרב דר. יוסף דב פרעגער ועמו הרב דוד כץ שליט"א מנהל האידגון

יה"ר שיהקב"ה ישמור עמו ישראל לעד ויתן לנו כח וחיוזק להתחזק באמונה ובבטחון ובשלשה עמודי העולם, תורה, עבודה וגמ"ח ובקדוב נוכח לביאת המשיח בב"א

**עזרה
ומגן**
מערך הסברה והחינוך בנושא הגיוס לצבא
במסגרת מילוי ישראל
בדאגות המגן והחילובי יחידות אייכנשיות שליט"א

02-5000-110

הסברה • הכוונה • ייעוץ משפטי

שבת מברכין: המולד יהיה בליל המישי, בשעה 9, 58 דקות ו41 חלקים
ראש חודש תמוז יהיה ביום המישי וביום השישי

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:12	8:30	9:04
בני ברק	7:27	8:32	9:01
ק"ס	7:21	8:31	9:03
אופקים	7:19	8:30	9:02

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על המפרק
03-900-9944

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הרב טרבלסי שליט"א
נציגינו בעיר נתיבות
לרגל שמחת נשואי בתו תחי'
בשעתו"מ

לעילוי נשמת
הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל
ז"ל

בשורה לשומרי השבת בארה"ק
ע"י חברת אנרגיה כשרה לשבת

מערכות אגירה ליתיום לחשמל כשר
בשבתות וחגים, וכן מערכות סולאריות
קטנות ביתיות לפרטיים. המערכת
נטענת בימות החול ע"י מערכת
סולארית או מחברת חשמל, ובמחלק
השבת פועלת בנייתוק מרשת החשמל.

מאושר ע"י משמרת השבת

לפרטים והזמנות:
050-4112271

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הרה"ג פנחס חרד שליט"א
נציגנו בעיר באר שבע
לרגל הולדת הבן נ"י בשעתו"מ

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הרה"ג שמואל ירמין שליט"א
נאמן בית מדרן ראש הישיבה הגד"י אייכנשטיין שליט"א
לרגל הולדת הבן נ"י
בשעה טובה ומוצלחת

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroupscom

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

**דבר פלא
שאירע לפני פרוץ
המלחמה!**

בעת הקמת קרן נישואי

93 היתומים

**במעמד מרן הגר"מ גרוס שליט"א
ומרן הגר"נ נוסבוים שליט"א ומרן
הגר"ב פינקל שליט"א**

**התבטא מרן המשגיח הצדיק רבי בנימין
פינקל שליט"א בזה הלשון:**

וצדקה תצילנו

"יש כאן 93 יתומים נכנסים לחופה חסרי כל

**93 זה כמנין מג"ן -
כי זה המגן שלנו**

ושל עם ישראל מכל הצרות"

**לשאלת ועד הרבנים: "האם גדולי הדור
חזו את פרוץ המלחמה?"**

**השיבו: "גם אם רוח הקודש אין כאן השגחה פרטית ודאי יש כאן -
שבימים שאנו זקוקים לרחמי שמים מרובים הקב"ה גילה את סודו על
ידי עבדיו הנביאים את הזכות לזכות לרחמי שמים ולהגנה מוחלטת**

בזכות השותפות בנישואי 93 היתומים שע"י ועד הרבנים

לשותפות בנישואי 93 היתומים התקשרו כעת

קרן נישואי 93 היתומים < מס' קרן 7222

1-800-22-36-36

או בכל עמדות "נדרים פלוס"

**ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק**

**הנענים לבקשתם וקבלו לביתם את
שטר המגן והישועות
מאביהם של 93 יתומים**

**שונכתב ונחתם ע"י רבותינו
מקימי הקרן לשועה קרובה לבא**

שטר הישועות

מאביהם של 93 יתומים

לחיים חיים והשגחה פרטית

שהם המגן שלנו

ושל כל ישראל

להיצל מכל הצרות והמחלות

ובעז"ה אבי היתומים ללא כל ספק

בזמנו יבשר אתכם מידה כנגד מידה

שתוכלו לראות ישועות גלויות

וחת מכל יוצא חלום עד סוף כל הדורות ובניכם יצליחו

בשיבות ותשועה שטחה בכתבם וזיהו לכם פריסה בקל וברוח

ועד הרבנים

לפני מספר חודשים באה בשורה של ממש בעולם התורה, עם הופעתם לאור של ספרי -

שמירת הלשון כהלכה' ושמירת הלשון בפרשה'.

ועוד ועוד מציבור בני התורה נחשפים לספרים ומגלים את התועלת הגדולה שיש בהם, ואת החידוש הרב שיש בהם בעולם התורה וההלכה.

כאשר בספר **'שמירת הלשון כהלכה'**, ישנם הלכות סדורות ומפורטות בשמירת הלשון, בכל מציאויות החיים, הדברים המצויים ביום יום - במשפחה בשכונה בין חברים וכדומה, וכן הדברים הנוגעים למקרים מיוחדים יותר - בנושא שידוכים, כיצד לשאול וכיצד להשיב, וכן נושא הגשת תלונות, ועוד שלל נושאים. ביותר מ- 600 עמודים.

כאשר ידוע לכל כמה קשה לדעת ההלכה הברורה בהלכות אלו, ובפרט כאשר הן ההלכות המצויות ביותר, שנפגשים בשאלות אלו בכל עת.

וזו הבשורה הגדולה בספר זה, שמצד אחד מפורטים בו בצורה מסודרת לפי נושאים - ריבוי גדול של אופנים ודיניהם, בשפה השווה לכל נפש, ובנוסף בשולי העמוד מובאר שורש כל דין ודין, כאשר הכל מלווה בהכרעותיהם ופסקיהם של גדולי ההוראה בהלכות אלו מפיהם ומפי כתבם. ובנוסף על כל זה תועלת רבה בספר גם להעמקה והרחבה רבה בעצם לימוד הלכות אלו, והבנת גדרי הדינים ושורשיהם.

ורבים התבטאו ואמרו - 'כבר שנים שאנו מחפשים ומחכים לכזה ספר'. והרבה אף סיפרו על קביעות יומית או שבועית שעשו בספר, בלימוד עצמי או לימוד משפחתי וכדומה.

ובספר **'שמירת הלשון בפרשה'** מובאים פנינים מתוקים מדבש באגדה ומוסר בעניני שמירת הלשון לפי סדר פרשיות השבוע והמועדים, ונידונים הלכתיים מעוררי ענין המשתלבים בנושאי הפרשה, ומשא ומתן בפסוקים סביב ההלכות.

צורת הספר ואופיו נעשו עפ"י הכוונתם של גדולי התורה שליט"א, כמו כן הספר מעוטיר במכתבי הסכמה מגדולי התורה וגדולי ההוראה. וכל זאת מלבד עצם פסקי ההלכות המובאים בספר שהתבררו והוכרעו ע"י גדולי ההוראה שליט"א. וזכינו שכמה מגדולי ההוראה ובראשם הגר"מ לובין שליט"א ועוד מגדולי ההוראה שליט"א הקדישו מזמנם העמוס, זמנים הרבה עבור הכרעות הלכתיות רבות לספר זה, בהדגישם גודל הנחיצות והחשיבות בחיבור כזה.

והנה מי הוא שלא מצפה לסייעתא דשמיא או לישועה בכל ענין שהוא, והרי הובטחנו בפסוק "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב" - "נצור לשונך מרע", וכבר כתב החפץ חיים (חובת השמירה פ"ו): ששמירת הלשון היא הסגולה הטובה מכל הסגולות שיכולים בני אדם למצוא. ועוד מביא מהמדרש: שאמר הקב"ה **מכל הצרות אני מציל אתכם, אך - משוט לשון תחבא.** ובספרים אלו ניתנת לנו האפשרות - **לדעת לדבר כהלכה !** ולקנות קנינים בהבנת ההלכות ביסודיות.

והזעקה של אותו הרוכל בימים ההם - ושל מרנא החפץ חיים זצוק"ל - עדיין מהדהדת ומהדהדת במלוא עוצה -

מאן בעי חי?

אוצרות בפרומטות

הורדנו את המחירים
של מאות ספרי קודש

חודש הספר

**'יפה נוף-פלדהיים'
סיון תשפ"ה**

י"ד סיון - ט"ו תמוז תשפ"ה | 10.6-11.7.25

 מנחת חינוך נ' כרכים 219-293	 ארבעה טורים המאור בינוי מהדורת עשן י"א כרכים 669-810	 ש"ס פנינים עוז והדר מספוג י' כרכים 399-820	 משניות עוז והדר ר"צ פירוש ט"ז כרכים 599-1030
 דורש טוב - מועדים י' כרכים 350-480	 משנה תורה להרמב"ם מהדורת פנינים י"א כרכים 275-390	 נ"ך מקראות גדולות יפה עניים י"א כרכים 285-330	 תורה מקראות גדולות יפה עניים ה' כרכים 165-190
 מנחת אשר על התורה החדש י' כרכים 240-300	 יחי ראובן על התורה ה' כרכים 240-300	 ומתוק האור על התורה הרב שלמה דונשטין שליט"א י"ג כרכים 500-600	 ללמוד ה' כרכים 200-260
 בניהו בן יהוידע על הש"ס ד' כרכים 82-95	 שערי יושר ב' כרכים 100-125	 שיטה מקובצת י' כרכים 130-155	 ש"ס משניות כריכה רכה בעיצוב יוקרתי מבית מלכות וקסברגר 48 כרכים 149-200
 חידושי הרמב"ן זכרון ד' כרכים 140-168	 סט חזון איש קטן ז' כרכים 348-380	 ליקוטי הלכות ג' כרכים ממך החפץ חיים 118-137	 אור שמח על הש"ס נ' כרכים 75-100
 פרשה ופרשה הרב משה גרילק ב"כ 55-106	 משנה ברורה פאר בינוני 100-125	 משנה ברורה חפץ חיים בינוני 132-155	 חידושי המאירי זכרון י' כרכים 225-270

זוה עוד לא הכל! לבחירתכם שפע אדיר של ספרי קודש במבצעים!

רשת חנויות
יפה נוף
פלדהיים

חפשו את קטלוג 'שבוע הספר'
בחנויות, באתר ובתיבות הדואר

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מכבי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר איכיל 1 // נבעת שאול 28 // בית ון הפסטה 50 // חדש! כנפי נשרים 31 (כיד צ"פר כול) **נוה יעקב:** פכני פינת פרדס • **ביתר:** דרכי איש 5 בתיה (מוכ שטיבלך המרכז) • **מודיעין עילית-קרית ספר:** אבני נזר 26 // שדי חמר 1 // הרב מפוניבז' 1 • **ברכפלד:** רבי יהודה הנשיא 29 • **בית שמש:** חפצייה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מוכ מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 // **פרדס כץ:** המכבים 63 • **אשדוד:** ענק הספרים - יוסי בן חכפתא 10 • **רובע ד'** • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 נג' הדר • **אלעד:** רבי יהודה הנשיא 90 • **לוד:** הרב אלישיב 8 שכונת נגי אישון (אחסומר) • **קרית גת:** האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שמום (בנין קרטסניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתך) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה • **טבריה:** שפע חיים 6 • **חיפה:** מיכאל 14 • **חדש! רחובות:** מנוחה ונחלה 4 • **חדש! קרית מלאכי:** ז'בוטינסקי 43

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

בהדרגה עזבילין הנהדרה

יצירת פאר תורנית הבונה מתוך אלפי
ציטוטים מדברי הגמרא את תולדות חיי
האמוראים ותקופתם, לקרב את לבנו להבנה
והתמצאות בעולמם של האמוראים.

בספר מובא:

- בירור מקיף ומדויק של זמני האמוראים, רבותיהם ותלמידיהם - המבהיר סוגיות רבות ומוקשות בש"ס
- מפות צבעוניות מפורטות וחדשניות של ערי האמוראים בבבל וארץ ישראל על פי המתבאר מסוגיות הש"ס ומדברי הראשונים
- סידור מדויק של ראשי הגלויות ונשיאי ארץ ישראל ובירור מעמדם
- עיון מעמיק בתהליך חיתום התלמוד הבבלי והירושלמי
- ביאור תוקפו של התלמוד והסיבות שלאחר חיתומו אין להוסיף עליו ואין לחלוק עליו
- בירור יסודי של לוח מניין השטרות וזמנו ביחס למניין עולם

יפה נוף
ספרים

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מלכי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אילן 1 // גבעת שאול 28 // בית ונן הפסנה 50 // **חדש!** כנפי נשרים 31 (ליד צ'יפר כל) **נוה יעקב:** פלג 1 פינת פרדס • **ביתר:** דרכי איש 5 בחניה (מול שטיבלאך המרכזי) • **מודיעין עילית-קרית ספר:** אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 • **ברכפלד:** רבי יהודה הנשיא 29 • **בית שמש:** חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה אי-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 // **פרדס כץ:** המכבים 63 פרדס כץ • **אשדוד** ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 גני הדר • **אלעד:** רבי יהודה הנשיא 90 • **לוד:** הרב אלישיב 8 שכונת נני איילון (אחיסמך) • **קרית גת:** האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתך) • **נתיבות:** הארי"ו 86 • **אופקים** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה • **טבריה:** שפע חיים 6 • **חיפה:** מיכאל 14 • **חדש! רחובות:** מנוחה ונחלה 4

טלפון: 1-599-581-581 // אתר: YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

ביקור החד

בחדר משכיתם של
גדולי ישראל זי"ע

לראשונה

מאות עובדות מרשימות ועדויות הוד מהימנות
מהקודש פנימה של גדולי ישראל זי"ע
בפי שסופרו מבלי ראשון מפיו של מעתיק המסורה

מרן פוסק הדור הגר"מ
שטרנבוך שליט"א

מרא דארעא קדישא

ונכתבו ע"י נכדו כותב שיעוריו
הרב דוד שטרנבוך שליט"א

610 עמודים גדושים בעובדות והנהגות מרוממות, בוערות באש קודש של יראת ה' ודעת תורה
טהורה. חיבור ישיר לעולמם של מאורי ישראל זצוק"ל ולמסורת הדורות מדור דור.
הזדמנות נדירה להתחבר להוד קדומים שיותר בכס חותם בלתי נשכה של התעלות ושאיפות.

כעת בחנויות הספרים המובחרות • הפצה ראשית קולמוס

ניתן להירשם לקבל ציטוט
כאשר יו"ל ספר חדש

חדש! קו המידע לכל ספרי מרן שליט"א | 02-302-4594

עדכונים על ספרים חדשים, מבצעים, מוקדי מכירות, והזמנות מרוכזות

חזר למלאי!

הספר המבוקש "מאורם של ישראל"

ניתן להשיג אצל
משפ' פאלי

רח' נחמיה 6 בני ברק

ומוקדים נוספים -

052-7126047

השבוע לרגל היארצייט
40 ש"ח בלבד!

גיליון מס' 608 שלח
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

נודב ע"י קרן מורשת בישראל בארה"ב
בהתנדבות לבס של הסגן נשיא האירגון
הרב דר. **יוסף דב פרעגער**
ועמו הרב **דוד כץ** שליט"א מנהל האירגון
שהקב"ה ישמור עמו ישראל לעד ויתן לנו כח
וחיזוק להתחזק באמונה ובבטחון

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - עת צרה ליעקב וממנה יושע (ירמי' ל' ז')

בענין תפילה בעת צרה דאורייתא

מי שמפחד ושואל אם לנסוע לחו"ל

שאלו רבינו זצ"ל בעת המלחמה, אשה שמפחדת ורוצה לנסוע לחו"ל מה לומר לה, והשיב רבינו, בזמן החזו"א היה כהאי גוונא ואמר בזה"ל 'פוך זיך אנטליפט מען ניט', פירוש, אדם אינו יכול לברוח מעצמו, שהוא עצמו הוא הגורם למות וחיים, לא משהו חיצוני, ולא יועיל להרחיק, לכך כל עוד שאין מדינא חיוב לברוח (היינו כמו במגפה ודבר) לא בורחים והבריחה לא מועלת, (כל משאלותיך עמוד תק"ח ויתכן שלא דיבר במקום המועד יותר לפורענות. עי' ברמ"א יו"ד סי' קט"ז ס"ה ובפ"ת ורעק"א שם).

בני תורה אין להם לפחד כי תורה מגנא ומצלא

אמר רבינו זצ"ל, בודאי יש להרבות בתפילה, אבל בני תורה אין להם לפחד כי תורה מגנא ומצלא, והביא רבינו ממון החזו"א שבבני ברק לא יפלו פצצות, ואמר דזה בזכות שמוקפת באלפי דפי גמרא, וכתב רבינו זצ"ל במכתבו דכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעה"ד (ברכות ט' א'), ור"ש ס"ל בספרי עקב (סי' ל"ח) דאין כבוד לצדיקים שדבריהן קיימין בחייהן ובטלין לאחר מיתתם וא"א שיהיה כן, ובודאי יתקיים גם היום ואין לפחד כלל, (אגרות וכתבים דרך אמונה אגרת רכ"ג, ואמר שיצא מגדרו בכתב ובע"פ להרגיע האנשים כי ד"ר הוא בכלל סכנת פיק"נ).

אמירת שיר של פגעים (יושב בסתר)

גמ' שבועות (ט"ו ב') אמרו דאע"פ שאסור להתרפאות בד"ת שרי לומר שיר של פגעים להגן, וכן מובא בשו"ע (או"ח סי' רל"ט) לאומרו קודם השינה, ורבינו זצ"ל הלך לישון מעט ביום, וכבר הלך להרדם, ושאל אם הקערה של נעגל וואסער מכוסה מתחת למטה, כי רבינו זצ"ל היה מקפיד לא לומר דבר שבקדושה ליד קערה זו, ושאלו לרבינו מה הטעם ששואל, האם כי רוצה להרהר בדברי תורה, ואמר, כיון שרוצה לומר ויהי נועם יושב בסתר כמבואר במשנה ברורה (סי' רל"ט סק"ח) שגם בשינת יום אומרים קודם לכן ויהי נועם, (להדבק ח"ב עמוד קמ"ב).

ומובא שם (עמוד שי"א) מה שספרה הרבנית ע"ה שבזמן המלחמה בשנת תש"ח אני הייתי הבת הגדולה בבית ולא הרשיתי לאף אחת לצאת לרחוב ולהסתכן אלא רק אני הלכתי והסבא ר' ארי' לוינ' זצ"ל הלך עמי חלק מהדרך, וכל הדרך הי' אומר פרק צ"א שבתהילים יושב בסתר עליון שזה שיר של פגעים, עי' בשבועות (ט"ו ב') וכן בזה"ק הקדמת בראשית (י"ד ב').

ומובא בארחות רבינו (ח"ד מהדו"ח עמוד שכ"ה) שסיפר רבינו זצ"ל שמנהג החזו"א היה כשחזר מהלוייה לומר בבית ויהי נועם. וכ"ה באגרות וכתבים דרך אמונה בהוראות והנהגות ממון החזו"א (עניני שמחות אות מ"ד) ועי' ביו"ד (סי' שע"ו ס"ד).

נשאל רבינו זצ"ל, במה שכתב החינוך (מצוה תל"ג) דלדעת הרמב"ם מקיימים חיוב תפילה דאורייתא באמירת צרכי עמך מרובים, דהא להרמב"ם הלכות תפילה (פ"א ה"ב) בענין שבח מקודם והודאה אח"כ, ובכס"מ שם נראה דהוא מדאורייתא כדילפי' מקראי דואתחנן בברכות (ל"ב א'), וזה אין בצרכי עמך מרובים, והשיב, דכיון שלא מעכב לא חייבוהו חכמים בזה במקום סכנה עכ"ד, (דעת נוטה תפילה תשובה כ' ועי' באר חפורה שרים עמוד של"ו דבעת צרה גם להרמב"ם סגי בהכי ועי' בס' כאיל תערג גדולי הדורות עמוד שצ"ה, שהביא רה"י מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל שמרן הגרי"ז מברסק זצ"ל היה חוזר הרבה פעמים במשך היום פסוק לישועתך קויתי ה', ואמר שיוצא בזה ידי חיוב תפילה בעת צרה, והיה אומר זה גם כשהיה לו קושיא בתלמודו, דג"ז עת צרה, עי' בס' עובדות והנהגות לבית בריסק ח"ב עמוד שפ"ב שתמיד היה שגור על לשונו לומר הפסוק לישועתך קויתי ה', ובס' הרב מברסק ח"ג עמוד תק"ז שלעתים במהלך שיעוריו בסוגיות החמורות כאשר היה ניכר לכל השומעים כי הוא מתייגע במאד לחדור לעומק העניינים ומתאמץ בהסבירו אותם לשומעי לקחו היו מבחינים כי תוך כדי כך ממלמל הוא כמה מילים בלחש כמו לעצמו כשהיטו אזנם שמעו כי היו אלו מילות הפסוק לישועתך קויתי ה', ובס' אעלה בתמר עמוד ע"ז כ' דאף למש"כ הרמב"ם דחיוב מצות תפילה הוא כשאומר שבח בקשה והודאה כל זה לענין חיוב תפילה דאורייתא בכל יום, אבל מה שנהג הגרי"ז לומר לישועתך קויתי ה' היה מדין תפילה בעת צרה ולזה מספיק אמירת פסוק זה).

תפילה ותורה בעת צרה בכל לבבכם

כתב רבינו זצ"ל בביאור ההלכה בדרך אמונה הלכות שמיטה ויובל (פ"ג ה"ג) מהמדרש תנחומא פ' מטות (סי' ג') אלף למטה אלף למטה ו"ב אלף חלוצי צבא ו"ב אלף לתפלה, ובמדרש אי' (איני זוכר כעת מקומו) שדוד כשהי' שולח למלחמה הי' מושיב כנגדן ללמוד תורה שבזכות התורה יצולו, ובמכות (ו' א') עומדות היו רגלינו בשערין ירושלים מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, ובסנהדרין (מ"ט א') אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה פירש"י אלמלא דוד שהי' עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד, ובזה"ק פ' בשלח (נ"ח א') לית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכ"ם בר בשעתא דישאל מתעסקין באורייתא דכל זמן דישאל מתעסקין באורייתא ימינא אתתקף ואתבר חילא ותוקפא דעכו"ם ובשעתא דישאל לא מתעסקין באורייתא שמאלא אתתקף ואתתקף חיליהון דעכו"ם ושלטין עלייהו. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב **ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג** זצ"ל
ואמי מורתי מרת **רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל** זצ"ל
תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

ואמר רבינו זצ"ל, זה בא כדי להודיענו שאנו תמיד בידי של הקב"ה, ולא כוחי ועוצם ידי, והוסיף, תמיד היה כך, רק שלא ידעו כל מה שקורה, היום על ידי התקשורת יודעים יותר, צריך לומר להם שהלומדים יתחזקו בלימוד התורה ויסיפו אומץ בקביעות עיתים לתורה, והללו שאינם לומדים שיתחזקו בתפילה, יש כל כך הרבה אסונות והמצב הוא נורא, אלו חבלי משיח, חשבו שבארץ ישראל כבר הגיעו למקום הנכון ללא כל סכנה ופחד, והקב"ה רוצה לעורר אותנו שלא נהיה בטוחים, ונעשה תשובה, כל הנעשה הוא לעורר בתשובה להיטיב דרכי, באיזה פרט עלינו לשוב בתשובה, כל א' צריך לדעת במה פרוץ, ובזה לתקן.

ותפקידנו הוא להתפלל, הענין הקשה הזה מחדד ומזכיר לנו כי האדם לא בטוח כלום במה שיש לו, ואינו יודע מה יהיה מחר, והוא תלוי ועומד תמיד ברצון ה' וזה מעורר את האדם, ה' ירחם, מ'ר זיינען כסדר ביד השי"ת, היינו, אנחנו כסדר ביד ה'.

ונשאל מה לומר לבני חו"ל, לחיזוק בעת מצב של מלחמה כאן בא"י, והשיב רבינו זצ"ל, שיתחזקו בתפילה, והוסיף, ואיזו תפילה הנה בגמ' ברכות (ל"ב ב') אמר ר' אלעזר גדולה תפילה יותר ממעשים טובים וכו' ואמרו גדולה תפלה יותר מן הקרבות וכו' ולכאורה יש לשאול הרי לרוב פוסקים תפלה דרבנן, ואם זה כל כך גדול יותר מקרבות, הרי בקרבות יש כמה וכמה עשין, ולמה בתפלה אין מצוות עשה, אלא תפלה צריך שיתפלל כי הוא מרגיש שהוא מתפלל לה' אבל אם מתפלל כי נתחייב במצוה להתפלל כמו קרבן חסד בתפילה תפילה דארף זאך דאוענען, היינו שמרגיש שהוא צריך להתפלל, ולא שהוא חובה עליו, זהו עיקר מהותה של תפילה ע"כ.

והובא שם דברי הרמב"ן בהשגות על ספר המצוות להרמב"ם (מצות עשה ה) ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצות עשה שתהיה כל עבודתנו לאל ית' בכל לבבנו כלומר בכוונה רצויה שלימה לשמו ובאין הרהור רע, לא שנעשה המצות בלא כונה או על הספק אולי יש בהם תועלת. כענין ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך שהמצוה היא לאהוב את השם בכל לב ולב ושנסתכן באהבתו בנפשנו ובממונו. ומה שדרשו בספרי (פ' עקב) ולעבדו זה התלמוד ד"א זו תפלה אסמכתא היא או לומר שמכלל העבודה שנלמד תורה ושתתפלל אליו בעת הצרות ותהייה עינינו ולבנו אליו לבדו כענין עבדים אל יד אדוניהם.

ונשאל רבינו זצ"ל, אם מדבר בליל שב"ק בישיבה, האם לדבר בשבת על המצב, ומה לדבר, והשיב רבינו, אפשר לדבר בשב"ק, ואם אתה שואל מה הקב"ה מדבר אלינו באסונות אלו, האסון הזה בעקבתא דמשיחא מדבר לנו אמונה, ולבני התורה תאמר גם לגבי חיזוק בלימוד התורה, בהתמדת התורה. (כל משאלותיך פ' בראשית).

וירא בצר להם

מן המיצר קראתי קה, האור החיים (שמות ב' כ"ג) כותב כי אחת מהתפילות המתקבלות היא תפילה שמתוך צרה וכנאמר ביונה (ב') קראתי מצרה ע"ש, והיינו שלא רק שגם תפילה מתוך צרה מתקבלת וכמו שתשובה מתוך צרה מתקבלת ג"כ עיין שערי תשובה (שער א'), אלא שהצרה משמשת כסיבה לקבלת התפילה והרי חזינן שיש מן הראשונים הסוברים שדוקא תפילה בעת צרה היא מן התורה והוסיף ע"ז רבינו זצ"ל, עיין ירושלמי תענית (פ"א ה"א) מתוך ה' דברים נגאלו ישראל ממצרים כו' מתוך צרה שנאמר וירא בצר להם, (שיח שפתותינו הלל).

אין לחוש לפצצות ולעין הרע בבני ברק

אמר רבינו זצ"ל, שאמר לו ידידו הגאון רבי אלעזר צדוק טורצין זצ"ל, שמרן החזו"א זצ"ל אמר לו שאין עין הרע שולט בעיר בני ברק, והסביר רבינו, שזה בגלל ברכתו של מרן החזו"א, וכן היה ואמר לכל הבאים אליו להתברך בענין עין הרע, שכבר ברך מרן החזו"א שעין הרע לא תשלוט בבני ברק והחזו"א גירש מכאן את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, (ארחות רבנו ח"ג עמוד ק"ג דרך שיחה עמוד ע"ו). ופעמים אמר דגם בירושלים אין שולט עין הרע מפני קדושתה, וכן בשאר מקומות התורה. ועי' אגרות וכתבים

ובתלמוד ירושלמי מסכת עירובין (פרק י הלכה יא) אי' אין קורין פסוק ע"ג מכה בשם וההן דקרא על יברוחא אסור. בוא וקרא פסוק זה על בני שהוא מתבעת תן עליו ספר או תפילין בשביל שישן אסור. והתני אומרים היו שיר של פגעים בירושלם א"ר יודן כאן עד שלא נפגע וכאן משנפגע. אי זהו שיר פגעים (תהילים ג ב) מה רבו צרי וכל המזמור (שם צא א) יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי. ובביאור רבינו זצ"ל על הירושלמי עירובין (שם) כתב, אין אומרים פ' על המכה ופריך, דאומרים שיר פגועין בירושלים, שיר שהוא שמירה מן המזיקין שהוא יושב בסתר כו', אלמא מותר להגן על עצמו בפסוק, ומשני, כאן משנפגע שיש לו כבר מכה או שמתבעת כבר ובא להתרפאות אסור וכאן עד שלא נפגע ואינו אלא לשמירה שרי, ועיקר הכוונה נראה דכל שלא נפגע אינו אלא מעין תפילה דודאי שרי. ולפי ביאורו עיקר החילוק בצורת אמירתו אם אומר דרך תפילה או דרך לחש, וכשאומר דרך תפילה שרי גם אחר שיש מכה, וכעין שאנו אומרים תהלים על החולה.

ועי' כע"ז בבית הבחירה להמאירי מסכת שבועות (שם ד"ה כבר ביארנו) הלוחש על המכה בפסוקים ובריקקה אין לו חלק לעולם הבא ובלא ריקקה מ"מ איסור יש בו שאסור להתרפאות בדברי תורה ומה שאמרו בששי של שבת (ס"ז א') האי אשתא צמירתא נימא וירא אליו מלאך ה' מתוך הסנה ו"מ שסכנה שאני ולי נראה שאין זה אלא כעין תפלה והבטחה שתבא לו ישועה מתוך גודל הצרות כמו שידוע במשל הסנה שהוא רמז לאומה השפלה שהיתה שם בוערת באש צרות המלך ההוא ואיננה כלה בידו הא כל שאומרו דרך לחש אסור ואף שם תירצוה בפנים אחרים ומ"מ בריא שקורא מזמורים ופסוקים כדי שתגין עליו זכות קריאתם לינצל מן הצרות הרי זה מותר.

ובאמת דבפסוקי יושב בסתר אין כ"כ לשון בקשה, רק אומר כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך, ובעיקר אינו רק לשונות אמונה ובטחון כגמול עלי אמו, כמו שאומר דהע"ה ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח, אומר לה' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו כי הוא יצילך מפח יקוש, כי אתה ה' מחסי.

וכ"כ בספר החינוך פרשת שופטים (מצוה תק"ב) גרסינן בשבועות (ט"ו ב') שיר של פגעים בכונרות ובנבלים, ואומר יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי (תהלים צ"א), ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה (שם ג'), ופירוש פגעים, כלומר שאמירת אלו המזמורים תועיל לשמור מן הנזקין, ואמרו בברכות רבי יהושע בן לוי מסדר להו להני קראי וגאני, ואין הדבר חלילה דומה לענין חובר חבר שזכרנו, וכבר אמרו זכרונם לברכה שם על זה, אסור להתרפאות בדברי תורה, אבל הזכירו לומר מזמורים אלו שיש בהם דברים יעוררו הנפש היודע אותם לחסות בה' ולהשים בו כל מבטחו ולקבוע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק. וזה שהשיבו בגמרא בענין זה, דקא פריך התם והיכי עביד רבי יהושע כן והאמר רבי יהושע אסור להתרפאות בדברי תורה, ואמרו להגן שאני. כלומר, לא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו לטובה כדי שיגן עליו אותו הזכות לשומרו. שבמזמורים אלו יש דברים המעוררים את הנפש לבטוח בה' ולסמוך על חסדו וטובו ומתוך התעוררות זאת יהיה נשמר מכל נזק.

והפרישה (י"ד סי' קע"ט ס"ק י"ז) כתב, וזה לשונו אבל כשקורא מזמורים כקריאת שמע של לילה שעוסק במצותו של מקום וגם במזמורים שמדברים איך שמציל השם יתברך להבוטחים בו וכוונתו של הקורא הוא שעל ידי זה יצילו השם יתברך בשכר המצוה ובשכר הבטחון שהוא בטוח בהשם יתברך שמציל ומרפא ליראיו וכו' מותר ומצוה לעשות כן.

מדברי רבינו זצ"ל במה להתעורר בעת צרה

נשאל רבינו זצ"ל: העולם שואל דעת רבנו על המצב, מה מבקש ה' מעמנו בעת מלחמה, והשיב רבינו זצ"ל, המלחמה היא להזכיר לנו שאין טבע, ושהכל מהרבוש"ע, ולא כוחי ועוצם ידי. ואמרו שגם מצב הפרנסה קשה מאד בא"י, ויש מחלות רבות בארץ ישראל.

דרך אמונה (סי' קע"ו) שאחר שאמר החזו"א לרא"צ טורצין זצ"ל שבב"ב לא יפול פצצות בודאי יתקיים גם היום אחר פטירתו, וכ"כ רבינו בתשובה בס' לבנימין אמר (עמוד ל"א) במה שאמר החזו"א זצ"ל שאין עין הרע בבני ברק אם הוא רק בזמנו או גם היום דד"ז תלוי בפלוגתא דר"ש ור' יוסי בספרי עקב (סי' ל"ח). וכתב דכדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק דס"ל דנוהג גם אחר פטירת הצדיק (שם עמוד ל"ב).

ונשאל רבינו זצ"ל, כיצד הקהילות יעקב חשש לעין הרע בבני ברק ועשה לחש, הלא ידוע בשם מרן החזו"א זצ"ל שלא יזיק עין הרע בבני ברק, והשיב, החזון איש עצמו שלח אז אליו, ומה שאין עין הרע מזיק בבני ברק, החזון איש אמר כך רק אח"כ בימי זקנותו, ונשאל רבינו, אם כן אולי היה זה רק בחייו, והשיב רבינו, הוא נתן ברכה ומועילה גם להיום, (כל משאלותיך עמוד קע"ה, ועי' בס' שמענו כן ראינו ח"ג פ"ג סי' מ"ח בהערות שהשיב רבינו זצ"ל שתלוי ד"ז במחלוקת בספרי עקב סי' ל"ח אם דברי צדקים בטלין לאחר מיתתן, ופ"א כ' שאין הלכה כר"ש שם ובטל הברכה, אבל במכתב שכ' לרבים ונדפס באגרות וכתבים דרך אמונה ח"א עמוד רכ"ב כ' כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעה"ד כדאי בברכות ט' א' ור"ש ס"ל דאי"ז קידוש ה' שדברי צדיקים בטלים אחר מיתתן ולא יתכן כן, וגם אמר כן ברבים בשיעור ביא"צ מרן החזו"א בעת המלחמה, ונשאל, אולי החזו"א לא ברח רק קבע כן, והשיב אפשר, ועוד שכל זמן שתלמידיו קיימים שאני, ועי' שם עמוד ק"ב שאמר רבינו בני ברק זה עולם בפ"ע ואין שולט עיה"ר מחוץ לעולם ההוא על העולם של ב"ב).

אני ישן על מיטתי ואתה עושה

כתב בהשגות הרמב"ן לספר המצוות (מצות עשה ה), שמכלל העבודה שנלמד תורה ושנתפלל אליו בעת הצרות ותהייה עיינו ולבנו אליו לבדו כעיני עבדים אל יד אדוניהם. והיינו שסמוך ובטוח באביו שבשמים, ומסיר כל דאגה מלבנו, ויודע בביורו, אם אבא שבשמים דואג לי אני לא מודאג, כי הוא לבדו פועל גבורות עושה חדשות בעל מלחמות זורע צדקות מצמיח ישועות, ה' איש מלחמה, ועי' במסכת ע"ז (ב' ב') שאומרים אוה"ע לעת"ל להקב"ה, הרבה מלחמות עשינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, מלחמות אני עשיתי, שנאמר, ה' איש מלחמה. וכתב שם בחי' הראב"ד, מלחמות אני עשיתי, כלומר, מי שיוצא למלחמות אינו יודע אם לנצח או לינצח, אלא הנצחון מאתי מפני שהייתי יודע שאם תנצחו ותפסידו במלחמה היתם חוזרים על ישראל, נתתי לכם נצחון, והנה לא תקבלו שכר כי אם עונש על זה.

ורבינו זצ"ל בזמן המלחמה היה ישן כגמול עלי אמו ולא התעורר מקול האזעקות, וכבר מצינו במדרש איכה רבה (פתיחתות סימן ל), זבדי בן לוי פתח לא האמינו מלכי ארץ וגו', ארבעה מלכים היו מה שתבע זה לא תבע זה, ואלו הן דוד ואסא ויהושפט וחזקיהו, דוד אמר (תהלים י"ח) **ארדוף אויבי ואשיגם** וגו' אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה כן הה"ד (ש"א ל') ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם, מהו למחרתם, ר"י בן לוי אמר, לשני לילות ויום אחד, היה הקדוש ברוך הוא מאיר לו בלילות בזיקין וברקים כמה דתנינן תמן על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים הה"ד (תהלים י"ח) כי אתה תאיר נרי וגו', עמד אסא ואמר **אני אין בי כח להרוג להם אלא אני רודף אותם ואתה עושה**, אמר לו אני עושה שנאמר (דה"ב ב' י"ד) וירדפם אסא וגו' לפני אסא אין כתיב כאן אלא לפני ה' ולפני מחנהו, עמד יהושפט ואמר **אני אין בי כח להרוג ולא לרדוף** אלא **אני אומר שירה ואתה עושה**, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה שנאמר (שם ב' כ') ובעת החלו ברנה ותהלה וגו' עמד חזקיהו ואמר **אני אין בי כח להרוג ולא לרדוף** ולא לומר שירה אלא **אני ישן על מיטתי ואתה עושה**, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה שנא' (מ"ב י"ט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור, כמה נשתיר מהם, רב אמר עשרה שנאמר (ישעיה י') ונער יכתבם שכן דרכו של נער להיות כותב יו"ד, ע"כ.

וידוע זכותו של חזקיהו המלך בלימוד התורה בדורו, שאי' עליו במסכת סנהדרין (צ"ד ב') והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך

ועלו מעל צוארך וחבל על מפני שמן, חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה, נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר, כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, וידע שכאן המלחמה בפתח ביהמ"ד, שאחר שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו שולטות, כמו שאמרו בב"ר פרשת תולדות (פס"ה סי' כ') לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להזדווג להם שכך הבטיחון אביהן ואמר להם הקול קול יעקב בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ויכול לבטוח בהקב"ה, וזה ענין כגמול עלי אמו שישן בשלוח על מיטתו וסמוך ובטוח באביו שבשמים.

אין לפחד רק מעבירות

כתב רבינו זצ"ל בארחות יוסר (סי' כ"ז), יש אנשים שמפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות כגון ממחלות וממלחמות והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות מכל מיני דברים שמא יהי' כך ושמא כך ויש שמרוב פחדים מתייראין לנסוע למקום אחר ויש שמתייראים לצאת מביתם ר"ל וזו הנהגה מאד לא טובה כמ"ש בברכות (ס' א') ההוא תלמידא דהוה אזיל בתרי' דר' ישמעאל בר' יוסי בשוקא דציון חזי' דקא מפחיד א"ל חטאה את, והדאגות מזיק לגוף וגורם לכל מיני מחלות ר"ל, כמ"ש בסנהדרין (ק' ב') לא תיעול דו"א (דאגה) בלבך דגברי גבורין קטל דו"א, וכל זה בא ממיעוט אמונה, שאם הי' מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה א"כ מה לו לפחד, אם ח"ו נגזר עליו אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ואם לא נגזר אין לו מה להתיירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה' בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום, והרבה דרכים למקום, ואין לפחד רק מהקב"ה ולפחד שמא יעבור על א' מהעבירות ח"ו או לא יקיים המצות וחוז' מזה אין לפחד כלום, ואע"ג דמצינו שצריך זהירות כמ"ש ב"ק (ס' ב') דבר בעיר כנס רגליך רעב בעיר פזר רגליך זהו מדין השתדלות בכל דבר מה שאפשר [עי' דעת נוטה פ' לך אות מ"ה], אבל הפחדים והדאגות אין להם מקום, ובסנהדרין (ק' ב') אמרו כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה פירש"י משים ללבו כו' ודואג על כל מה שעתידי לבא עליו וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה פירש"י ואינו משים ללבו דאגה כ"כ ואין לדאוג רק על התורה ומצות כמו שאמרו אשרי אדם מפחד תמיד, ההוא בד"ת כתיב, ויש להתפלל להקב"ה שיהא הכל טוב ולא יותר, ושבחו חז"ל (בתענית כ"ב א') לאנשים ששמחים תמיד ומשמחים אחרים ואמרו שהם בני עוה"ב.

אמירת נשמת כשמתעורר בעת אזעקה

נשאל רבינו זצ"ל, במי שמתעורר באמצע השינה ולא ברח עוד ברכות התורה מה יעשה, והשיב שיוכל להרהר בשמות תנאים ואמוראים שאין זה דברים בטלים וגם אינו תורה ממש, או לומר נשמת שאין זה דברי תורה, וכך אמרה הרבנית ע"ה בשמו, וכך נהג רבינו זצ"ל בעצמו, (אלא ד"א של הלכה פ"ג ס"ה, וכן אמר רבינו זצ"ל, שנהג בעת שהיה אזעקה והתעורר שאמר נשמת, עי' תורת אמת ח"ג עמוד י"ג שאמר לי רבי יצחק משה קוק שליט"א שבא לרבנו בעת מלחמת המפרץ ושאל האם כשמתעורר בלילה יכול לומר תהלים לפני ברכוה"ת, וענה לו אתם יכולים לעשות מה שאני עושה, תאמר 'נשמת', שזה ודאי אפשר לומר קודם ברכוה"ת, (אולי חוץ מהפסוק שבסוף נשמת ככתוב כל עצמותי, ולאמירת ש"ש צריך עכ"פ נט"י או לנקות במיד דמנקי, וכל שאומרו דרך תפילה אי"ז תורה אע"פ שנוסח נשמת כתוב ברמב"ם, וא"ל בן רבינו זצ"ל, שכן השיב לאמו הרבנית ע"ה, אבל הוא עצמו ישן כגמול עלי אמו ולא שמע כלל האזעקה, וגם כשמסר שיעור בירושלמי קידושין ובאמצע דף כ"ג היה אזעקה, לא שמע כלל וכשאמרו לו שיש אזעקה אמר תשארו פה, וכשאמרו שאלו הרב שך הפסיקו השיעור, אמר לא היו צריכים להפסיק, וכשאמרו אלו לומר תהלים אמר תורידו את התריסים וזבה תצאו חובת השתדלות, ועי' בגמ' ב"ק ס' ב' מקרא דלך עמי בא בחדריך וסגור דלתך, רבא בעידן רתחא הוי סכר כו', דכתיב, כי עלה מות בחלוניו).

שנים קדמוניות על גדולי הדורות פרק 147

עבודות חדשות ומידות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שנים קדמוניות - השבועות הבאים בעזה"י:

הגה"צ רבי שמואל הונטר זצ"ל (י"ט סיון תשל"א) | הגה"ד יוסף גולדנאל זצ"ל מגויסדי השיבה והכולל באפקים
רבו הטאן השאגת אריה זצוק"ל (ט"ו תמוז תקמ"ה) | הגה"ד אברהם חב לזין זצ"ל אב"ד לעניי ירושלים ביחשלים.
נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להגה"ל
הרה"ג רבי זרח שפירא ז"ל ממקורבי החזק"א (י"ב סיון)

מתולדותיו

רבי זרח שפירא זצ"ל נולד באלול תרע"ד בעיר 'גרודנא', וכאשר למד בראדן זכה להתקרב אל מרן החפץ חיים זי"ע, בשנת תרצ"ג עלה לארץ ישראל ולמד בישיבת חברון וזכה להתקרב ולשמש את מרן החזון איש זי"ע. אחרי כן התקרב מאוד למרן הגרי"י מבריסק זי"ע, והיה מאלו שפתחו בשליחותו את המוסד 'סנהדריה' במטרה לתת לילדי 'טהרן' פליטי השואה חינוך תורני, לימים עקר לארצות הברית והשתקע שם. היה מצוין בג' עמודי עולם וזכה לשיבה טובה. נלב"ע בשיבה טובה י"ב סיון תשס"ח, ומאמר מצוין ומקיף לזכרו מופיע בספר 'ישורון כרך כ"ו עמוד תשכ"ב.

רבי זרח שפירא ז"ל

"אונזרע" ידיד"

רבינו הכיר את רבי זרח עוד מתקופת בחרותו, מאז הסתופף בצילו של מרן החזון איש, ולא אחת התבטא בפני בני משפחתו כי "רבי זרח איז א'אונזרע ידיד" (-רבי זרח הוא ידיד מ'שלנו"). בהמשך השנים כאשר עבר ר' זרח להתגורר בארצות הברית, כמעט ולא פגש ברבינו, אך כשהיה מזדמן לארץ ישראל הקפיד להיכנס לבקר את ידידיו משכבר הימים, וביניהם רבינו זי"ע. בהלווייתו שהתקיימה בבני ברק יצאה מהיכל כולל 'חזון איש' השתתף רבינו, ונותר בה זמן מה כדי לחלוק לו כבוד אחרון.

השדכנית של ר' זרח ורעייתו ע"ה

בשנת תש"ו בא רבי זרח בברית האירוסין עם רעייתו ע"ה, שהיתה פליטת שואה. השדכנית היתה אמו של רבינו, הרבנית מרים קניבסקי ע"ה, שניהלה בפרק הזמן ההוא בבני ברק מוסד לפליטות בשם 'בית שרה שניר' ושם למדה הנערה. שמחת האירוסין התקיימה בבית הורי רבינו, מרן הסטיפלער והרבנית ע"ה, כאשר הסטיפלער הוא זה שכתב את שטר התנאים בכתב ידו (ישורון כרך כ"ו עמוד תשכ"ו).

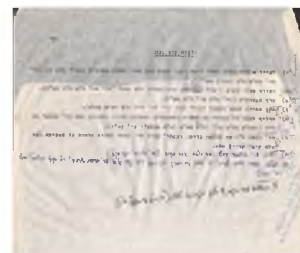
עד החתונה זה יצא

סח רבינו: בין האירוסין לחתונה של רבי זרח, קרה לכלתו מקרה לא נעים. היא בלעה בטעות... מחט. היא פנתה במהירות לבית החולים, הרופאים ניסו ובדקו אך לא ידעו כיצד לעזור, הם לא יכלו להוציא את המחט. ר' זרח מצידו רץ במהירות אל מרן החזון איש, והזכיר את צרת ארוסתו, החזון איש הרגיעו "אל דאגה, עד החתונה המחט תצא", וכך היה. ביום החתונה המחט יצאה!

זכרונות מהחזון איש

כאשר עסק רבינו בכתובת פסקי הלכה והנהגה ששמע וראה אצל מרן החזון איש, הוא פנה לתלמידים רבים ששהו בצילו של האילן הגדול, ביניהם רבי זרח, שיכתבו לו זכרונות שראו בעצמם אצל החזון איש.

רבי זרח אכן עשה כמצוותו, ורשם עשרות פסקי הלכה שקיבל מהחזון איש או שהיה להם עד ראיה, ושלח את הכל לרבינו. כאשר תכריך הדפים הגיעו אל רבינו הוא שמח מאוד, ועבר עליהם בעיון ואף העיר בכתב ידו בכמה מקומות (הלא המה מודפסים בקובץ 'ישורון הנוכח'), וכמה מהדברים הוא אף העתיק לעצמו למזכרת. לימים הדברים ראו אור בספר "קונטרס הזכרונות" מכתב ידו של רבינו.

מסמך מרתק: הנהגות החזון איש על הלכות ערב שבת מכתב יד רבינו עם הוספות, ולמטה הוספה מרבי מאיר גריימן שליט"א

שדכנות גאלט

סיפר בנו רבי זלמן שפירא שליט"א: עשרות שנים חלפו ור' זרח כבר היה זקן ושבע ימים, ובשנת תשס"ד, הגיע רבי זרח לארץ ישראל, כדרכו הוא גם נכנס אל רבינו להקביל את פניו. אחר ששמחו השניים להתראות זה לזה, פנה ר' זרח אל רבינו ואמר שיש לו בקשה, שהנה עד היום לא שילם 'שדכנות גאלט' לאמו הרבנית ע"ה שהיתה השדכנית שלו, ומכיון שרבינו הוא בן יחיד ויורש, הוא רוצה לשלם לו דמי שדכנות...

על אתר אמר לו רבינו:

כבר שילמת לי ---

פסקי ההלכות שמסרת לי בזמנו על החזון איש, הם הם התשלום הטוב ביותר ---

אבל רבי זרח, בצדקותו וביראתו, לא ויתר, ולבסוף התעקש לשלם לרבינו דמי שדכנות... (מחתנו ר"מ גיברלטר שליט"א)

פרסום ראשון: רבי זרח שפירא בבית רבינו - שנת תשס"ד

הלכות מהחזון איש

כאמור לעיל, רבי זרח שלח לרבינו את זכרונותיו מהחזון איש, ורבינו ראה בו בר-סמך והעתיק הרבה מהם בספרו 'קונטרס הזכרונות', וכדי שיהיו הדברים לעלוי נשמתו נביא כמה מפסקיו בעניי שבת:

(סימן כ', סעיף ד') התיר לסחוט תפוז בשבת לתוך אוכל. ר' זרח שפירא, ועיין שונה הלכות סימן ש"כ דין ב' ה' ז'.

(סימן כ' סעיף י"ח) כתישת בנגות או סרדנים מותר רק על ידי שינוי. רבי יוסף אברהם וולף ז"ל, וכן כתב לי ר' זרח שפירא שהתיר לרסק בנגה בשני קצת, ועיין חזון איש אורח חיים סימן נ"ז ד"ה נמצאו, ושונה הלכות סימן ש"כ"א דין כ"ב, ועיין קובץ אגרות חלק ב' אות מ"ב.

(סימן כ' סעיף ע"ב) מי קרח אין נחשבין למוקצה משום נולד. ר' זרח שפירא ז"ל, ועיין שונה הלכות סימן ש"כ דין י"ד.

(סימן כ' סעיף ק"ב) שאלוהו אם מותר להשתמש בבגנות של תנובה שנעבדו בשבת, והשיב שזה איסור מוסרי. ר' זרח שפירא ז"ל.

להוסיף מים במיץ ענבים

אחד ההלכות שהתפרסמו מאוד בשמו של ר' זרח, היה בענין כמות המים שאפשר להוסיף במיץ ענבים, והיות והדברים הם חידוש גדול, הן הופיעו בי מדרשא משמו של רבינו שקיבל את הדברים.

וכן כותב הגר"נ קרליץ זצ"ל (בספר חוט שני חלק ד' עמוד ק') "שמענו מהגר"ח קניבסקי שליט"א שהרה"ג זרח שפירא העיד שמרן החזון איש התיר להוסיף במיץ ענבים עד מחצית מים", אכן רבינו עצמו היה מוסיף בעל פה כי לא ברור לו טעמו ומקורו של החזון איש, ובקונטרס הזכרונות דקדק רבינו וכתב (סימן י"ג סעיף ה') "אמר [החזון איש] שביינות שלנו אפשר להוסיף עד שליש מים, ולברך עליו בורא פרי הגפן ולקדש עליו, ור' זרח שפירא ז"ל העיד שהתיר במיץ ענבים להוסיף עד מחצה מים, ואולי עד שליש יין ושני שלישי מים, [ומסיים רבינו:] וצריך עיון."

יש"כ לבנו הרה"ג ר' ישעיהו זליג שפירא
וחתנו הרה"ג רבי משה גיברלטר שליט"א
על עזרתם

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

718

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • שלח תשפ"ה

החובות הלבבות שולחן ערוך של יהדות

ובילדותי שמעתי מעשה שהיה בתלמיד חכם גדול, שנסע לאחד מגדולי הצדיקים, וקיבל אותו לרבו, ושאלוהו הרי אתה גדול בתורה יותר ממנו, ובמה הוא רב שלך? וענה להם כי בתורה יש תרי"ג מצוות, ויש הרבה מצוות שיש עליהן מסכת שלמה, כגון שבת, עירובין, ובבא קמא עם כל ענייני נזיקין, אבל יש מצוות שאין עליהן מסכתות, כגון יראת שמים, אהבה, ודבקות, ויש ספר שלם 'חובות הלבבות' על המצוות האלו, והרב הזה גדול ממני בדברים האלה, ויש לו 'מסכת' מסודרת עליהם, ובוה אני תלמידו!

ומרן הגר"ח מבריסק ראה פעם את בנו מרן הגרי"ג בצעירותו שהוא לומד בספר חובות הלבבות, ואמר לו: "זייער גוט וועלועל, דאס איז א שולחן ערוך פון אידישקייט" – זה שולחן ערוך של יהדות, שולחן ערוך על הלכות הלב, איך הלב צריך להיות.

מתוך השיחה הנוקבת שמסר רבינו בביתו בחודש אייר תשפ"ג
שלושה שבועות לפני פטירתו, וחודשים ספורים לפני פרוץ
המהומות בארץ הקודש.

השגחה

בארץ ישראל אנו מוקפים שונאים מכל הצדדים, מצד אחד הים, ומכל הצדדים מסביב, פה, ופה, ופה, כל האומות שונאים אותנו! יש מהם ששונאים פחות, ויש יותר, אבל שונאים אותנו, והאיך אנו קיימים? בנס ובהשגחה! ממש חיים בנס!

תורה

והנה כדי שיימשך הנס צריכים זכויות, ומה הן הזכויות? ראשית לעסוק בתורה, כמו שאמרו חז"ל (סוטה כא, א) תורה מגנא ומצלא, ועסק התורה שלנו הוא לא רק מצד חיוב תלמוד תורה, אלא הוא גם חיוב הצלה של כלל ישראל! ואלו שעוסקים בתורה מצילים גם את אלו שלא עוסקים. חוץ מהחיוב שכל אחד חייב לעסוק בתורה, יש בזה דבר נוסף שזה הצלת כלל ישראל והצלת הציבור.

ועכשיו הרי יש איומים גדולים מצד הערבים, שהם מאיימים איומים איומים, וצריכים רחמי שמים שלא יצליחו, ולכן צריכים זכויות, להוסיף זכויות! זה מה שאנו חייבים כעת, להוסיף זכויות. וזכות התורה היא זכות גדולה מאד.

בין אדם לחברו

וגם בין אדם לחברו, ואהבת לרעך כמוך, שלא יהיו חיכוכים, רק לוותר ולוותר! ולהרגיש את השני כאילו שהוא בן וכאילו שהוא אח, וזו מצות עשה דאורייתא, ואהבת לרעך כמוך.

תפילה

ויש עוד צורך להתפלל ולומר פרקי תהלים, וידוע שספר התהלים, אם אומרים פרקי תהלים בכל יום זה נותן זכויות עצומות, ויש אנשים גדולים, גדולי תורה ממש, שבכל יום אמרו תהלים, כמה פרקים בכל יום, וזו זכות עצומה מאד.

מוסר

ועל כולנה העסק בספרי המוסר, שתהיה לאדם קביעות יום יומית בספרי מוסר, אין זה משנה כמה זמן, ואפילו רק כמה דקות, וכבר דיברנו הרבה פעמים על זה, שלימוד המוסר משפיע על האדם שנהיה אדם אחר, ומרגיש טוב בזה, ויש אווירה נעימה גם במשפחה. ובעזרת השם זו זכות לכל אחד לעצמו, וגם זכות לכלל ישראל שצריכים זכויות.

מתוך שיחה שמסר רבינו במעונו ביום פורים תשנ"א, לאחר הניסים הגלויים וימי החרדה והפחד במלחמות המפרץ.

עם שכל הישר רואים חסדי השם

בזמן האחרון היו ניסים גלויים, שכל מי שיש בו דעת רואה את חסדי השם, ויש טועים שלא רוצים להודות בזה, ורק אומרים סתם מילה 'נס', בלי לחשוב מי עשה את הנס, וכבר אמרו (בראשית רבה ח, ח) 'הרוצה' לטעות יבוא ויטעה, מי שרוצה יכול לטעות, אבל מי שהולך עם שכל הישר רואה את חסדי השם ומודה עליהם.

התביעה על מי שלא הולך בישרות

ומצינו בגמרא (ביצה כה, ב) שיש עשב ששמו 'חצובא', שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ, והוא עשב שצומח ישר לתוך עומק האדמה, ואינו מתפשט לצדדים, אלא רק ישר, וכשהיו רוצים לסמן את גבולי השדות, היו נוטעים את העשב הזה בגבול השדה, ושורשיו היו גדלים ישר בעומק האדמה, ולפי זה ידעו את מקומו המדויק של הגבול, כי תמיד היו חופרים ורואים איפה העשב.

ואמרו בגמרא שם 'חצובא' מקטע רגליהון דרשיעא', והיינו שהעשב הזה קוצץ את רגלי הרשעים בגיהנום, ופירשו רש"י ור"ח שם, כי הרשעים הולכים בעקמומיות ולא בישרות, ומן השמים תובעים אותם ואומרים להם, תראה את העשב הזה, שלא נצטווה, והוא אפילו לא חי, רק צומח, והוא הולך ישר, מפני שעשאו האלוקים ישר, ואתם בני אדם שיש לכם שכל, ונבראתם ישרים, כמו שכתוב (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר", ומדוע אינכם הולכים בישרות!?

היצר הרע מפתה נגד הישרות

ובאמת מדוע הם לא ישרים, הרי האלוקים עשה את האדם ישר, הסיבה היא כמו שממשיך הפסוק "והמה ביקשו חשבונות רבים", והחשבונות הם מהיצר הרע, שמפתה את האדם כנגד הישרות.

ולכאורה אם כן מה אפשר לעשות, הרי יש יצר הרע, והאלוקים עשה את האדם ישר, הוא גם עשה את היצר הרע, כמו שאמרו (קידושין ל, ב) אמר הקב"ה בראתי יצר הרע, וכמו שיש לאדם שכל הישר יש גם יצר הרע המפתה בעקמומיות נגד השכל הישר.

העצה כנגד היצר – עוד ועוד תורה

אבל אף על פי כן יש תביעה על הרשעים מדוע אינכם ישרים, ואפילו שיש יצר הרע, הרי אתם יודעים שיש לכם יצר הרע, ויש עצה כנגדו, כמו שאמרו בראתי לו תורה תבלין, ואם כן תילחמו עם היצר הרע, וקחו את התורה, שהיא התבלין, וזו העצה, ללמוד עוד ועוד תורה!

צריך גם לקיים את חובות הלבבות

ואמנם לימוד התורה לבד אינו מספיק, וצריכים גם קצת התבוננות, כי בתורה יש תרי"ג מצוות, ובהם הרבה מצוות של התבוננות, התלויים במחשבה, והם חובות הלבבות, שצריכים לחשוב עליהם, ומי שלא ישים לב על זה, יכול ללמוד הרבה תורה וזה לא יועיל לו כלום.

כמו שידוע מהגר"א (אבן שלמה פ"א) שהתורה היא 'כוח המצמיח', ומי שהוא בעל מידות טובות, התורה מחזקת את מידותיו הטובות, אבל בעל מידות רעות לפעמים התורה מחזקת את המידות הרעות.

וכדי שהתורה תהיה תבלין ותשפיע נגד היצר הרע, צריכים גם לקיים את חובות הלבבות, ובביאור הלכה סימן א' מביא מספר החינוך שש מצוות תמידיות התלויות בלב, שהם חיוב תמידי בכל רגע, ותלויים במחשבה, מה לחשוב וכיצד לחשוב, ואיך צריכים להבין ולהרגיש.

בעניינא דיומא

אני זוכר כשהיו תקופות קשות בארץ הקודש לפני מלחמת תשכ"ז, היה פחד איום, והכינו מראש שטחים גדולים לבתי קברות רח"ל, ומרן המשגיח רבי יחזקאל לוויןשטיין זללה"ה דיבר אז בשיחותיו על מידת הביטחון, ואמר כי **ביטחון אין פירושו להיות בטוחים שיהיה טוב כמו שאנו רוצים, אלא להאמין שמה שיהיה זה הטוב, כי כל דעביד רחמנא לטב עביד!**

והסוף היה שבדרך נס השמידו בבת אחת את כל המטוסים של המצרים וניצחו במלחמה, וזה בזכות שהיה אז חיזוק גדול באמונה, ואפילו היה אחד מראשי השלטון שביקש להרגיע את הציבור ואמר שלא ידאגו כי 'בעזרת השם ננצח' ויהיה טוב, וזה היה דבר נדיר אצלם, כי דעו שבמגילת היסוד הם לא רצו להזכיר שם שמים, אך במלחמת תשכ"ז מתוך שהכירו את הסכנה הגדולה הזכירו שם שמים, והמצרים ששמעו מזה לעגו להם ואמרו כי זה סימן שהם יודעים את מצבם הקשה, וקיבלו יותר מרץ להילחם ביהודים, ובזכות חיזוק האמונה היה הנס.

אבל אחר כך היו רבים שהתחילו להאמין בכוחי ועוצם ידי, וסמכו על הצבא שכבש שטחים רבים, וקיבלו הרגשה של ביטחון מדומה, והסוף היה שלאחר כמה שנים במלחמת יום הכיפורים, חזרו המצרים וכבשו שטחים רבים ברגע אחד, כי אם סומכים על כוחי ועוצם ידי התוצאה היא כמו שכתוב (ירמיה יז) ... אשר יבטח באדם ושם בשר וזוועו, אבל שכבוטחים בהקב"ה כתוב ברוך הגבר אשר יבטח בהשם – והיה השם מבטחו!

(מתוך שיחה, שבט תשע"ב)

המשנה היומית – קובץ על יד ירבה

דברים מבן רבינו, הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א

לרגל סיום סדר זרעים ותחילת סדר מועד בלימוד המשנה היומית לעילוי נשמת מרן רבינו זללה"ה

אנחנו עומדים שנתיים אחרי פטירת אאמו"ר הגאון זללה"ה, והנה בסמוך לפטירתו היתה התעוררות להתחיל בלימוד משניות לעילוי נשמתו בסדר לימוד של משנה אחת ליום, ורבים התחילו בלימוד מסכת ברכות ואחר כך המשיכו שאר המסכתות של סדר זרעים עד שעכשיו כחלוף שנתיים זוכים לסיום כל סדר זרעים.

והנה דבר זה יש בו חיזוק גדול עבורנו לראות איך שמלימוד קצר של כמה דקות ביום אפשר להגיע לידיעה כללית ולקבל מושגים בכל סדר זרעים, ונתקיים בהם ממש הענין של קובץ על יד ירבה, וכמו שאמרו חז"ל (ויק"ר יט, ב) טיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה וכו' פיקה מהו אומר הרניי שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה. וכאן אנו רואים את זה איך שמלימוד יומי קצר אפשר להגיע לידיעות מקיפות ולהשיגים גדולים כל כך.

ובאמת עצם לימוד המשניות יש בו ענין גדול, שהמשניות הוא יסוד תורה שבעל פה, וכמו שאמר פעם אאמו"ר כשידיבר במעלת לימוד המשניות, שבידוע שכל התורה שבעל פה כלולה במשניות, וכל מה שיש בגמרא כלול במשנה. וכמו שאמרו בכתובות דף ס"ט שכל הברייתות של רבי חייא ורבי אושעיא יש להן מקור במשניות.

ואאמו"ר זללה"ה היה גם כן לומד תדיר משניות, וגם בתוך כל סדרי לימודו בשיבה לא הניח ללימוד המשניות, והיה ספר המשניות מצוי תמיד בידיו ובפרט בדרכים. וכמו כן היה מקדיש כל יום ללימוד משניות לעילוי נשמת אבותיו ורבותיו.

ועכשיו עומדים להתחיל סדר מועד, ובאמת סדר מועד הם ענינים קלים יותר וידועים יותר, וממילא קל יותר ללימוד אותם ולהזכור עליהם. וזכות גדולה היא לכל אלו שיתחילו עכשיו בלימוד זה, והיו רצון שיזכו ללימוד ולסיים כל סדר מועד וכן הלאה את כל הששה סדרים. והוא בזה גם נחת רוח ועילוי נשמה לנשמת אאמו"ר זללה"ה.

ניתן להאזין לשיעורים בסדר לימוד המשנה היומית מפי נכד רבינו הרה"ג רבי בן ציון גרבוז שליט"א בקול הלשון מספר ישיר 0732951425 ומפי נכד רבינו הרה"ג רבי אברהם שמחה אדלשטיין שליט"א בקול הלשון מספר ישיר 0733718551

ובספר מגיד מיישרים מובא שהמלאך המגיד אמר לבית יוסף שילמד בכל יום בספר חובות הלבבות, ורק על ידי זה זכה להיות 'בית יוסף' ולחבר את 'השולחן ערוך'.

וכן בכל דור נותנים מן השמים ספרי מוסר כפי הנצרך לדור, ויש הרבה ספרי מוסר, שפותחים את העיניים לראות דברים פשוטים וברורים שלא חושבים עליהם, ואם רואים אותם זה תורה תבלין! וזוהי הטענה על הרשעים מדוע אינם ישרים, כי יש תורה ויש ספרי מוסר, והכל ביחד תבלין ליצר הרע.

מדוע נותנים פחד מן השמים?

והנה לצד כל הניסים הגלויים, היו לנו גם ימים של פחד, שיהודים רבים סבלו פחד, והיו ממש בסכנת נפשות, עד שהיו מקומות שהוצרכו להשתמש באנשי מקצוע להרגיע את הציבור, וצריכים לקחת את זה בהתבוננות הנכונה, לראות עם הישרות שזה מן השמים.

ומצינו בנס פורים, שגם זמן רב לאחר שנתבטלה גזירת המן, עדיין היו יהודים רבים בכל המדינות שלא ידעו מביטול הגזירה, שהרי האגרות להשמיד להרוג ולאבד נשלחו בייג בניסן, ואחר כך מרדכי ישב בתענית שלושה ימים, וביום השלישי נכנסה אסתר אל אחשוורוש לבקש על עמה, ולמחרת שוב הסבו אסתר עם אחשוורוש והמן למשתה היין, ובו ביום בטי"ז בניסן תלו את המן, אבל היהודים שבשאר המדינות לא ידעו כלל מביטול הגזירה עד למשלוח האגרות השניות בכ"ג בסיון.

ונמצא שבעוד היהודים שבשושן כבר צהלו ושמחו על נפילת האויב, עדיין בשאר המדינות ישבו בשקם ובתעניותם, והיו שרויים בפחד נורא, וראיתי מובא מהגריי"א שר זללה"ה שעמד בזה (לקט שיחות מוסר ח"ב עמ' קצ) לשם מה היו צריכים את הפחד, ומדוע סיבב הקב"ה את מהלך הדברים באופן כזה שלא ידעו לאלתר מביטול הגזירה.

המטרה לקרב את הלב להקב"ה

וביאר בזה הגריי"א שר כי המטרה בכל הפחד והייסורים היה לקרב את לבם של ישראל להקב"ה. והיינו כמו שמצינו בגמרא (יומא עו, א) ששאלו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן בפעם אחת לכל השנה כולה, והשיב משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב, ועל ידי זה היו כולם מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

והיינו שאם היה יורד מן בפעם אחת לכל השנה כולה, היו שוכחים מי נותן את המן, והיו מתרגלים כאילו שזה דבר טבעי, ולכן ירד המן בכל יום רק כפי הנצרך לאותו היום ולא יותר, כדי שיתחזקו באמונה וישעבדו את לבם לאביהם שבשמים. ויש לדייק לשון הגמרא 'מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים', כי אדם דואג על בניו יותר ממה שדואג על עצמו, וגם אם לא אכפת לו על עצמו, הוא דואג על בניו שיהיה להם מה לאכול, ומתוך כך היו מתחזקים באמונה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים. **וזהו המטרה של כל הפחד והייסורים, שנשעבד את לבנו להקב"ה, ונקיים בשלמות את חיובי הלבבות.**

וזהו מה שאנו חייבים, בפרט בימים אלו, להתחזק בקיום כל חובות הלבבות, ויחד עם זה להתבונן בחסדי הקב"ה, כמו שכתוב (תהלים קז, מג) "ויתבוננו חסדי השם", מה שהיה עלול לקרות ח"ו, ולראות איזו השגחה פרטית שיש על כל אחד שניצל, וכמו ביציאת מצרים, שכתוב בכל המכות "וידעתם כי אני השם", "וידעו מצרים כי אני השם", שתכלית כל הניסים הוא לחזק את ההכרה בהשגחה!

לעילוי נשמת מרת **לאה** ע"ה
בת ר' **חיים אפרים** ז"ל
נלב"ע ל' סיון תשס"ג - תנצב"ה

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
הרב **משה** בן הרב **יוסף דוד הגר** ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"צ רבי **ישראל משה מלכה** זצ"ל
בן **אסתר** ע"ה, זקן רבני בת ים
נלב"ע ער"ח תמוז תשפ"ג - תנצב"ה

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת שלח תשפ"ה

דעת תורה והשקפה בהירה לשעת מלחמה!!

דברי השקפה בהירים שנשא מרן שליט"א השבוע

בסוף שיעורו השבועי לתלמידיו חברי כולל 'תשובות והנהגות'

המאורעות הללו הם קולו של הקב"ה שדופק 'פתחי לי אחותי רעייתי' + חובת כל יחיד לא לפחד, רק לזכור שלכל פצצה יש כתובת ולא להיכנס לפאניקה + למאמץ אין שאלות ולבלתי מאמץ אין תשובות + רק כשנכיר ש'אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים' אז תבוא גאולת וישועת ישראל + מה שנראה כאילו אנשי השלטון מנהלים המלחמה זהו רק ניסיון ואחזית עיניים + איננו מתפללים על 'ניצחון' אלא רק על הצלת דם יהודי שלא יישפך ויתגדל ויתקדש שמה רבא + להלן הדברים המלאים

להישען אלא על אבינו שבשמים, ואז נבין שכל הטבע בטל ומבוטל והכל הוא רצון השי"ת, ורק אז תבוא הגאולה, אבל בלא זה, אי אפשר לזכות לגאולה.

ובספרים איתא שהסיבה שהקב"ה מביא עלינו כ"כ הרבה חבלי משיח, הוא כדי שנגיע להכרה שאנחנו זקוקים לישועת ה'. והדברים מבוארים בשירת האזינו דכתיב (דברים לב, לו) "כי ידן ה' עמו ועל עבדיו יתנחם, כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב", והרי שהקב"ה ישוב לרחם עלינו, רק כשנבין שעפ"י דרך הטבע אין לנו ישועה. אבל כל זמן שאנחנו מרמים את עצמינו כאילו אפשר לנו להשיג ישועה בדרך הטבע, איננו יכולים לזכות לישועת השי"ת.

האמת היא שהכל ניסיון ואחזית עיניים

והאמת היא, שמה שנראה עכשיו כאילו אנשי השלטון כאן מנהלים הכל, זהו רק ניסיון ואחזית עיניים, שהרי בוודאי אין הקב"ה שולח ישועה בגלל רשעים כאלו, שמרשעים ייצא רשע, והם רק מכעיסים את הקב"ה ומכניסים אותנו בסכנה, וכל מה שנראה לנו כאילו הישועה תלוי בהם, זהו רק 'ניסיון' בלבד.

ואני נזכר שפעם פגשתי את ידידי לוחם מלחמות ה' הרה"צ ר' עמרם בלויא זצ"ל בשעה כשכולם פחדו בשעת מלחמה בארץ ישראל, ושאלתי אותו מה הוא אומר על המצב, והרי מצד אחד כולנו מתפללים שלא יישפך דם יהודי ח"ו, אך מאידך צריך להתפלל שיתגלה כבוד שמים ולא יתגאו הציונים בניצחון שלהם, והיאך אפשר לב' עניינים אלו יחד.

וענה ואמר לי, שעל הקב"ה נאמר "הנותן בים דרך", וביאור העניין, שהאדם נוסע בספינה ממזרח למערב ומתפלל על רוח מזרחית, ומכנגדו נוסע אחר ממערב למזרח ומתפלל על רוח מערבית, והקב"ה שומע תפלת שניהם ומושיט האניות לדרכם, ואין לנו צורך להסביר איך עושה כן הקב"ה, כי לא מחשבותי מחשבותיכם, והקב"ה יכול לסדר שני הדברים גם יחד, ואמר "גם אני מתפלל שהמדינה תבטל, ומאידך אני מתפלל שלא יישפך דם יהודי, אך ין זה מחובותינו להציע פתרונות לקב"ה".

ועל כן הדבר פשוט שאנחנו לא מתפללים היום חס ושלום על ה'ניצחון' של הצבא, שהם כופרים בהשי"ת ואין לנו חלק ונחלה ח"ו איתם, אלא התפילה שלנו הוא רק שלא ייפגע שום נפש יהודי, ויתגדל ויתקדש שמה רבא.

מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח

ועלינו להתחזק בתורה ובגמילות חסדים, וכמו שאמרו חז"ל "שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים". ודקדק הקדוש ה"חפץ חיים" שלא אמרו "ללמד תורה ויגמול חסדים", אלא אמרו "יעסוק בתורה ובגמילות חסדים" - בלשון עסק, וביאר שלימוד התורה וגמילות חסדים צריך להיות אצל האדם כמו 'עסק' חייו שבזה הוא טרוד כל היום וחושב איך יוכל לשפר, ורק באופן זה, הוא מובטח להינצל מחבלי משיח.

והשי"ת יעזרנו שנזכה להתרחק ממחשבות כפירה של כוחי ועוצם ידי, ונרגיש שאנחנו תלויים בידיים של הקב"ה שזהו ידיים טובות וחזקות, ואף בשעה שאין לנו מבינים זאת, אין לנו צריכים להבין זאת אלא עלינו לידע רק כי לא מחשבותי מחשבותיכם, והקב"ה יעזור שנתרחק מהכפירה של כוחי ועוצם ידי, ועי"ז נזכה במהרה לישועת ה' שתהא במהרה בימינו בקרוב אמן.

"אנחנו נמצאים עכשיו בעת צרה. בני ישמעאל שולחים לארץ הקודש מיני משחית, ורק בלילה האחרון בלבד עשו הרס וחורבן בכמה בניינים, ומהם יש כמה הרוגים והרבה פצועים, השם ישמרנו.

דרכי השי"ת אינם ידועים לנו, מעולם לא ידענו מה יהיה אתנו, וגם עכשיו איננו יכולים לדעת מה יהיה אתנו, ומאמינים אנו באמונה שלימה שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזים עליו מלמעלה, ורק שאין לנו אפשרות להבין את דרכי הקב"ה.

אמנם כל אחד מבין שהמאורעות שאנחנו עוברים עכשיו אינם מקרה בעלמא ח"ו, אלא זהו קולו של הקב"ה שזועק אלינו "קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי".

ובכל דור ודור, בעת צרה, התכנסו כולם בבתי כנסיות לתפילה ולזעקה, וחיפשו מה צריך תיקון, ולב יודע מרת נפשו במה צריך תיקון. וידוע מה שכתב הרמב"ם (תעניות א, ב-ג) "ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, אבל אם לא יזעקו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, הרי זו דרך אכזריות וכו' ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה "והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי".

אין להיכנס לפחד ופאניקה

וזאת יש להיזהר, שלא להיכנס לפאניקה ופחד, כי היהודי צריך אמונה בקב"ה, וזכורני שבזמן המלחמה העולמית הוי מרגלא בפומיה דמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער "לכל פצצה יש כתובת", והיינו שהפצצה איננה נופלת מאליה במקום פלוני, אלא הקב"ה מכון אותה היכן ליפול. ובכל דור ודור זה הדרך שעמדנו בגלות, כי מי שיש לו אמונה אין לו שאלות.

ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ז, יז-יט) "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכר תזכור את אשר עשה ה' אלוך לפרעה ולכל מצרים וגו' כן יעשה ה' אלוך לך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם", וכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער שלישי אות לב) שהוזהרנו בזה לכל עת צרה לבטוח בה' ולא לפחד, וכמו שכתוב "מי את ותיראי מאנוש ימות".

וזהו חובת כל יחיד ויחיד עכשיו, לא לפחד מהם, רק לזכור שאנחנו תלויים בקב"ה בלבד ולא במקרה.

הדרך היחידה לישועה - ביטחון

ולצערינו, ישנם המדמים שהישועה שלנו תבוא בדרך הטבע על ידי כוחות הצבא שלהם, והאמת היא שמי שחושב כן, מכניס אותנו בסכנה להיות מונהגים בדרכי הטבע בלבד, ואז אנחנו בסכנה גדולה כי עפ"י דרך הטבע אנו בסכנה, והדרך היחידה לישועה הוא ביטחון בקב"ה.

ובתהלים (קכ"א) כתיב 'מאין יבוא עזרי', ופירושו המפרשים שרק בשעה שאדם מבין 'מאין' - שאין ממי לבקש עזרה מבלעדי הקב"ה בלבד, אז יזכה שאכן 'יבוא עזרי'.

ובדרך זו ביארו המפרשים מה ששינו במשנה בסוף סוטה כלפי המאורעות שהיו בזמן חבלי משיח, ובסוף המשנה שם שינו 'ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים', וביארו המפרשים שבסוף הגלות נבין שאין לנו על מי

טללי תחיה ממרן רבן של ישראל שליט"א לעת הזאת

ואכן בשיעורו בערב שבת הוסיף מרן שליט"א: "אותם אנשים החושבים שהכל מתנהל על ידי הטבע, הם באמת צריכים לפחד, כי אם הם בוטחים בטבע, עלול לפעמים הקב"ה להראות להם את טעותם שעפ"י דרך הטבע אנחנו בסכנה!!

ויתרה מזו הוסיף מרן שליט"א בשיעורו ביום ראשון לפני תלמידיו חו"ר כולל תשובות והנהגות, כי מי שחושב שעפ"י דרך הטבע אנחנו מוגנים ואין מקום לפחד, הוא מכניס אותנו בסכנה להיות מונהגים בדרכי הטבע בלבד, ואז אנחנו בסכנה גדולה כי עפ"י דרך הטבע אנו בסכנה, והדרך הנכונה היא להבין שעפ"י דרך הטבע אין לנו על מי לסמוך, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, וזכות האמונה והביטחון על אבינו שבשמים תעמוד לנו לישועה.

***

מרן שליט"א חזר על דברי החיזוק באמונה וביטחון שנאמרו ברוח זו, גם בשיחתו לאחר שיעורו השבועי לתלמידיו חו"ר כולל תשובות והנהגות, ביום ראשון השבוע, כאשר לאחר שהרחיב מרן שליט"א אודות חובת כל יחיד לפשפש במעשיו בעת צרה זו שבאה משמים לעורר אותנו לתשובה, הוסיף מרן שליט"א כי מאידך אין גם מקום להיכנס לפחד ולפאניקה, שכן יהודי צריך אמונה בקב"ה ש"לכל פצצה יש כתובת", והיינו שהפצצה איננה נופלת מאליה במקום פלוני, אלא הקב"ה מכונן אותה היכן ליפול. ובכל דור ודור זה הדרך שעמדנו בגלות - אמונה בלא שאלות.

עוד הביא מרן בשיעורו הנ"ל, דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער שלישי אות לב) "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם (דברים ז, יז - יח). כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (שם כ, א). הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, וכן כתוב (ישעיה נא, יב): "מי את ותיראי מאנוש ימות".

***

ואכן בני ביתו של מרן שליט"א העידו כי כל הנמצא בסביבתו בתקופה זו, מתמלא ברוגע הנפש, בביטחון ובאמונה, אין מקום לפחד ולא לפאניקה, כי אם השראה של רוגע, מתוך אמונה וביטחון ודביקות בבורא כל עולמים.

בד בבד, גם מעורר מרן שליט"א לתפילות בעת הזאת לפני שוכן מרומים שיחוס וירחם על עמו ישראל. ובאורח חריג, בשמחת ברית שגרתית שהתקיימה השבוע בביתו, הורה מרן שליט"א לומר שלש פעמים י"ג מידות במהלך הברית.

***

בשולי הדברים מהראוי לעורר במחאה אודות מה שהגדילו לעשות כמה 'חכמים בעיניהם', והביאו הוכחה מוחצת מדברי מרן שליט"א כי אין חובת השתדלות להתמנגות בעת הזאת, ומתוך כך אף תלו עצמם באילן הגדול, כביכול יש מכאן היתר לעלות לראשי הבניינים לצפות ב'מחזות היירוט' בעת האזעקות, באומרים "אם אין מקום לפחד, איך אין צורך לנקוט בפעולות השתדלות להתמנגן בעת אזעקה", חשבון פשוט לכאורה לדידהו.

אמנם בזאת חובתינו לציין, כי בשעה ששמע מרן שליט"א מהדברים נבהל, ושלח להודיע בשמו שאין לצאת לצפות ביירוטים בזמן ההזעקות אלא יש לומר תהילים או להתחזק בלימוד התורה.

וכאמור, אין סתירה כלל בין חובת היהודי בעת צרה להאמין בה' בלא פחד, לחובתו לנקוט בפעולות השתדלות כפי הנדרש עפ"י דין תורה בעת צרה, ובפרט בזמן סכנת נפשות הי".

בערב שבת פר' בהעלותך, זמן קצר לאחר התקופה, התפרסם תקליט מתוך שו"ת שנערך עם מרן רבינו שליט"א, ובו נשמע קולו של מרן שליט"א מעודד ומחזק כי אין מקום לפחד, ומוסיף כי על הגברים להתחזק בלימוד התורה, ועל הנשים להתמסר ללימוד בעליהן גם בזמנים קשים אלו.

ולהלן לשון השו"ת

השואל: אנשים שואלים האם צריך לפחד מאיראן.

מרן שליט"א: אין שום מקום לפחד! אין אפילו רגע של פחד! יש לנו הקב"ה, הוא עזר, הוא עוזר, הוא יעזור, אין מה לפחד כלל. ומי שלא מפחד כלל הוא המאמין באלוקים!

השואל: אנשים שואלים במה צריך להתחזק עכשיו?

מרן שליט"א: ללמוד תורה, צריך ללמוד יותר.

השואל: ונשים במה יתחזקו?

מרן שליט"א: במה שנותנות לבעליהן יותר זמן ללמוד ולוקחות עול הבעל שיוכל לשבת ללמוד בזה הם זוכות לגן עדן.

***

דברי מרן שליט"א באו כמים קרים על נפש עייפה, והפיחו טל של תחייה, טל של אמונה, על רבבות בני א-ל חי, המצפים לשמוע דעת תורה, ומתוך כך ב"ה נכנסו רבבות יהודים לשבת קודש עם מרגוע הנפש וחיזוק נפלא באמונה וביטחון.

אמנם זה לעומת זה עשה האלוקים... אנשי התקשורת שניחנו במידה מרובה של 'דעת בעלי בתים הפך דעת תורה', יצאו בהודעה מזהירה לכאורה: "מסר מרגיע ממרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך **שצפה מראש את מלחמת שמחת תורה**, אין מקום לפחד, יש להתחזק באמונה - זה מרגוע לנפש".

כך בעצם הפיצו מסר כוזב, כביכול ב'נבואה שמימית' על העתיד עסקינן, וכביכול אם יפלו טילים אזי יש לפחד, ורק אם לא יפלו הטילים אין לפחד, וכאילו מידת האמונה והביטחון בהש"ת תלויה ועומדת בטיילים שיפלו (עפ"ל), ולהפך מכל עיקר הכרזת מרן שליט"א על חובת היהודי בעת צרה: להאמין בהש"ת בכל מצב של עת צרה, וכידוע דברי החזו"א (בספר אמונה וביטחון פ"ב א') שגם הבעל ביטחון אינו יכול להיות מובטח בעתידו, כי אין הבטחה לאדם מה יהא משפטי ה' עמו, אלא עניין הביטחון הוא להאמין שאין שום מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הוא מאתו יתברך, ואז גם כאשר נקלע האדם לסכנה שלפי דרכי הטבע נראה שהוא צפוי להינזק, הוא לא מאבד את עצמו אלא הוא נתלה בקב"ה ובוטח בו, שהרי הוא זוכר שאין זה פגע רע מיד המקרה אלא הכל מיד ה' שאוהב אותנו ועושה עמנו הכל לטובה, ואין מעצור לה' מלהושיענו ולשנות את המצב.

וכך סיפר מרן שליט"א עצמו פעמים רבות (הובא בהרחבה בספר 'עובדות והנהגות' שיצא לאור בימים אלו) כי בצעירותו, בזמן ההפגזות הקשות (בליץ קריג) על לונדון בתקופת השואה, היה רבו ומאורו רבי משה שניידר זצ"ל מעודד את תלמידיו בני הישיבה לאמונה וביטחון כי לכל פצצה יש כתובת ואין מקום לפחד כלל! וזאת למרות שבתוך הרחוב שבה שכנה הישיבה, נפלו פצצות לכל עבר, והיו הרוגי ופצועי המלחמה שרועים שם באותו הרחוב הי".

אמנם כי כן יהודי מאמין מלא ביטחון בהש"ת בכל עת, וגם בזמן שנופלים טילים ונראה כי גבר האויב רח"ל, ועל זה נסובו דברי מרן שליט"א לעודד ולחזק באמונה בכל מצב שהוא, וכלשונו של מרן: מי שלא מפחד כלל הוא המאמין באלוקים!

***

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

פרשת שלח תשפ"ה (83)

'ותקרבון אלי כולכם'

שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיָּתִירוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' (י"ג, ב) בפירש"י (עפ"י הגמ' סוטה דל"ד ב') 'שלח לך' - לדעתך, אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א') 'נשלחה אנשים לפנינו' כמה שנאמר (שם) ותקרבון אלי כולכם וגו' ומשה נמלך בשכינה, אמר אני אמרתי להם שהיא טובה שנה' (שמות ג'). אעלה אתכם מעני מצרים וגו', חייכם שאני נותן להם מקום למעוֹת בדברי המרגלים למען לא יירשוה עכ"ל.

והנה כל מה שכתוב אח"כ (להלן יז-כ) ומה הארץ וגו' הטובה היא אם רעה וגו', רק משה עצמו אמר כן, ובנ"י בבקשם לשלוח מרגלים אמרו רק (דברים א', כב) 'נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן', כמו שמעיד עליהם משה, והנה דברים אלו באמת צריכים לשלוח ע"ז מרגלים, ולמה כאן מבואר שה' החסרון בעצם בקשת שילוח המרגלים, שמתחילת הדברים כבר אמר הקב"ה 'חייכם שאני נותן להם מקום למעוֹת בדברי המרגלים למען לא יירשוה'.

ואמנם נראה דאכן עצם שילוח המרגלים לא ה' בזה פגם, דאפי' יהושע שלח מרגלים אח"כ, אלא שיש כאן טענה על סדר הדברים, עצם הדבר 'ותקרבון אלי כולכם', כל אחד יגיש למשה רבינו ליתן לו עצות איך לנהל את כלל ישראל, משה רבינו הוא המוציא, המלך והלוחם, הוא אכן יכול לעשות ולשלוח מרגלים, ואמנם מה השייכות של כל הכלל לזה, כולם נותנים עצות למשה רבינו, זה כבר ה' תחילת החטא והכשלון.

וזה חוץ ממה שמוסיף רש"י עה"פ (דברים א', כב) 'ותקרבון אלי כולכם' בערבוביא ולהלן [במתן תורה] ותקרבון אלי כל ראשי שבטים וקנינים ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וקנינים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן 'ותקרבון אלי כולכם' בערבוביא, ילדים דוחפים את הזקנים וקנינים דוחפים את הראשים עכ"ל, בקבלת התורה גם צורת הדיבור ה' לפי הסדר, משא"כ כאן הקריבה של כל ישראל, כולם ביחד לאמר למשה לשלוח מרגלים, הכל ה' נגד הסדר, וכי כל ישראל צריכים להתערב בנוגע לשילוח מרגלים, וממילא ה' הכל שלא לפי הסדר, קטנים דוחפים את הגדולים וגדולים דוחפים את הראשים.

ואותה תביעה יש גם על המרגלים עצמם בחזרם משליחותם, נאמר (להלן יג, כו) 'ולכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל וגו' וישיבו אותם דבר [למשה ולאהרן, רש"י] ואת כל העדה', והוא תמוה, דאף שכל העדה התערבה ודברו עם משה בנוגע לשלוח המרגלים, אבל למעשה משה שלח אותם, וכי זה דרך ארץ שמרגלים חוזרים ומספרים לכל העדה או רק למלך ולשריו, בא וראה אצל מרגלי יהושע 'וישלח יהושע בן נון מן השטים' וגו' ובחזרתם (יהושע ב', כג) וישבו שני האנשים וגו' ויבואו אל יהושע בן נון ויספרו לו וגו' ויאמרו אל יהושע וגו', זהו הסדר האמיתי וזה כולל הכל, וכשמאבדים את הסדר הר"ז דרך גלות ולא דרך הגאולה. ואין גאולת ישראל וכיבוש ארץ ישראל יכול לבוא על ידי זה.

'היש בה עין'

אֶךְ בַּד' אֵל תִּמְדּוּ וְאַתֶּם אֵל תִּדְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ מִי לְהַמְנוֹתָם הֵם קִרְצָם מִעֲלֵיהֶם וד' אֲתָנִי אֵל תִּדְאוּ (י"ד, ט')

בפירש"י 'סר צלם' מוגנים וחזקם, כשרים שבהם מתו, איוב שה' מוגן עליה ע"כ, ואמנם לעיל עה"פ (יג, כ') ומה הארץ וגו' היש בה עין אם אין? פירש"י 'היש בה עין' אם יש בהם אדם כשר שיגן עליהם בזכותו עכ"ל ולא הזכיר שם שמו של איוב אלא אדם כשר בסתם, והוא יותר רבונתא שכל אדם כשר יוכל להגן על כל הארץ, אלא שבגמ' ב"ב דט"ז א' רבא אמר איוב בימי מרגלים ה', כתיב הכא 'איש היה בארץ עוץ איוב שמו' וכתיב התם 'היש בה עין', מי דמי הכא 'עוץ' התם 'עין', ה"ק להו משה לישראל ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות כעין ומגן על דורו כעין ע"כ, והיינו שרק איוב ה' יכול להגן עליהם וע"ז א"ל יהושע וכלם שאיוב כבר מת ואין מי שיכול להגן בעדם.

ובעיקר הדבר י"ל עפ"י מה שדמך הכתוב אותו האדם כשר דווקא לע"ז, ואספר עובדא ששמעתי מגדולי א' ששאלוהו בני עיר א' חשובה שה' שם הרבה צרות ולא הגנה בעדם זכותו אותו צדיק שה' דר אצלם, והסביר להם עפ"י משל בכפרי א' שנקלע לעיר מסחר בסוף ימי השוק שלקראת החורף, וראה בחנות א' שהרבה סוחרים בעת שיוצאים לדרך לשוב לביתם, מחזרים לקנות את ההמצאה החדשה פאראסו"ל [מטריה בשפה המדוברת] כדי להגן בעדם משל ומטר, וגם הוא עשה כן וקנה לעצמו מטריה, והנה בעת היותו כבר סמוך לביתו וכבר נפרד מכל עובדי דרכים התחילו גשמים מזלפין עליו בחזק, ויגף את המטריה למעלה ולא הועיל כלום, וישמור האיש את הדבר. לשנה אחרת בימי השוק, נכנס לאותה החנות ויצעק אל החנווני: למה רימינו? אמנם כשהוציא את המטריה להראות חסרון המקום שבידו, ראו כולם וישחקו כי אותו הכפרי

עמל ושקידת התורה היא הערובה היחידה לשמירה ולהגנה על עם ישראל

מתוך דברים חוצבים להבות אש שנשא רבנו הגדול מרן שליט"א

בעק' מצב המלחמה בארה"ק תשרי תשפ"ד

המצב שלנו בארה"ק נורא ואיום, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, דם אחינו בית ישראל נשפך כמים ל"ע, אנשים נשים וטף רח"ל, ומהם נתונים בצרה ובשביה, אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים.

ידועים דברי הרמב"ם בהלכות תעניות "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור", וממשיך הרמב"ם: "זהו הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם". ובהמשך דבריו כותב הרמב"ם דברים נוראים: "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקריה, הר"ז דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה "והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי" כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא קרי - אוסיף לכם חמת אותו קרי, וכבר הנביא זועק וצווח "לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו" עכ"ל הקדוש.

על אחת כמה וכמה, במצבנו כעת, אל מול מה שאנו שומעים ורואים, אין מי שיכול לומר "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו". רואים בחוש שאנחנו ב"יום אף השם", הקב"ה תובע מאתנו שנתבונן, נפשפש במעשינו ונעשה חשבון נפשנו, ולב יודע מרת נפשו במה הוא צריך שיפור באופן מיוחד. כל זה מחייב אותנו לזעוק, ואמנם צריך לדעת איך לזעוק ועל מה אסור לזעוק.

א' במדרש שיעקב אמר "נסתרה דרכי מהשם" והנביא צווח ואומר ע"ז "למה תאמרו יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מהשם". היינו שיעקב אומר על כל הצרות שעברו עליו, אני בבחינה של חסרון, שהיו לי הרבה צרות ואיני מבין מדוע מגיע לי זה, וממשיך הנביא "אלוקי עולם ד' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו", אין לנו שייכות להבין את הקב"ה, וכמו שהזכור אין לו שייכות לאדם ואינו שייך כלל להבין, ולכן ודאי שע"ז לא שייך לזעוק ולומר שאין אנו מבינים דרכי שמים.

גם במה שמותר לזעוק, צריך להתבונן מקודם האין צריכה להיות הזעקה, איתא בגמ' יומא ד"ט שהיו מעסיקין את הכהן הגדול בליל יוה"כ כדי שלא ירדם, והיו אומרים לו "אם ד' לא יבנה בית שוא עמלו בונוי בו" ופירש"י "כלומר הזהר בעבודתך שתהא לשם שמים, שתהא לרצות, שאם אינה רצויה אינה עולה לכלום". גם הכהן גדול ביום הכפורים, בקרבנותיו שמופרשים בגזירת הכתוב, אם עבודתו אינה לשם שמים ממש אינה עולה לכלום, והיינו שלא השיגו את תכליתם לרצות פניו של יושב מרומים, ומזה יש לנו דוגמא ללמוד דה"נ לענין תפילה, שכשיש חרון אף ה' וצריך לרצותו, עלינו להשתדל שהתפילה תהי' לשם שמים ממש.

וזה הזמן להתחזק ולהתאמץ בעמל ושקידת התורה מתוך טהרת המחשבה, שהיא הערובה היחידה לשמירה ולהגנה על עם ישראל, להסיר מעלינו כל צר ואויב, אין לנו שיוור רק התורה הזאת.

בימים אלו כל אחד מחויב להניח בצד את החדשות והסיפורים שמסיחים הדעת והלב מן העיקר שהוא רק להוסיף בהתמדת לימוד התורה, כל חיזוק נוסף בפנ"ע הוא מהדברים שאין להם שיעור, ובנות ישראל יוסיפו ביר"ש צניעות ועבודת המידות, ועל ידי כך יסיר הקב"ה את חרון אפו מעל עמו ונחלתו.

זהו גם הזמן להתבונן ולשים אל לב על כל מה שבין אדם לחבירו, שהוא מן החמורות, ולזכור כל הזמן שיש מנהיג לבירה ועם כל הנשק והטכנולוגיה המתקדמת שמתפארים בהם ה", וכן על מי ועל מה לסמוך אלא להישען על אבינו שבשמים, ומה הוא דורש מאתנו? לעורר הלבבות ולתקן דרכינו כדי לזכות לגאולה וישועה בב"א.

ביקש שהמטרי' תגן עליו מהגשמים אפי' שעד עכשיו עדיין לא עלה בדעתו כלל לפתוח את המטרי' להציגה על ראשו. והנמשל מובן, כי אמנם יש צדיק יכול להגן על עירו ועל כל דורו, אלא שצדיקים הם לשומו עטרה לראשם, להיות תחת הנהגתו ורק אז תגן זכותו עליהם, אבל בל"ז אין להם שייכות עמו, ומה יועיל חיותו עמו במחוז או בעיר יותר מאלו שדרים במקום אחר או בדור אחר? אם אינם כפופים אליו, מה הקשר שלהם אליו כדי שזכותו תגן עליהם? הצדיק יכול להגן על בני דורו רק אם הם מכירים במעמדו, מקבלים את הנהגתו ומכפופים עצמם אליו. אם יש צדיק בעירו, אך אין לו השפעה על אנשי

אשר יציאם ואשר יביאם'

הבה נתבוננה! ענן כבוד ה' לא ימוש מעל המושכן אלא לאחר שנתן לו משה רשות בפירוש ע"י פיו (אחר שציוהו עליו הקב"ה לעשות כן), ומעתה כאשר כל ישראל רואים את הענן עולה, יודעים הם בבירור כי משה רבינו כבר נתן את הפקודה לתחילת המסע, ומו"מ עדיין אין רשות לשום איש מכל הס' רבוא להתחיל ולצאת לדרך עד שמושה יצוה זאת במפורש, ולכן נוצר צורך בחוצרות התרועה כדי להכריז וליתן סימן לכל העם את רגע היציאה למסע.

מכאן ניתן להבין עוד חומרת מעשה המעפילים, אשר יצאו למלחמה נגד רצון משה רבנו – שהרי כיצד ניתן לזוז ולהילחם כאשר הדבר מנוגד לציווי ולרשותו של מנהיג ישראל, שבידו הופקד סדר מסע המהונות על פי ציווי ה'?

יַעֲפֹלוּ לְעֵלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְאֶרֶץ כְּנָעַן וְאֶת מִשְׁכַּן מִקְדָּשׁ הַמִּחָנָה (י"ד, מ"ד)
הנה הק' המפורשים (לעיל י', ב') במה שציוה ה' את משה לעשות ב' חוצרות כסף למקרא העדה ולמסע המהונות, ואף שענין כל מחנה ישראל נשואות אל ענן ה' השוכן על המושכן ובהעלותו יסעו, וביאר האוה"ח הק' (שם) גם בלשון הכתוב שם 'עשה לך', עפ"י ד' חז"ל (ספרי) שגם הענן עצמו לא ה' מסתלק קודם שאמר משה 'קומה ה' ויפוצו אויבך' ואף שמושה עצמו ה' עושה עפ"י ה' מ"מ סוף דבר ה' המסע תלוי ביד משה, ומעתה י"ל כי כמו שחלק המקום כבוד למשה שלא יסור הענן עד שיצוה עליו בעצמו ובפיהו, עוד ציוה ה' שגם אחר העלות הענן עדיין תהי' נסיעת המהונות תלויה ג"כ במשה עצמו, וזהו שנא' 'לך' - לרשותך ולמאמך.

ארבע כנפות הציצית

שור"ר שגם הקרן אורה במהונות כתב כן, אלא שהוא כ' שאין חיוב להטיל ג' כנפות בציצית אף לר' ישמעאל אלא שאם הטיל קיים מצוה, וזה צ"ע דממ"נ אם קיים מצוה ממילא בדין שיתחייב ג"כ להטיל ג' ציציות אף אם אין לו כל הדי', והמחזור כמ"ש שבאמת אין מצוה אלא דלר' ישמעאל שם ציצית עולה.

שוב מצאתי שד"י שכתבתי מתבאר בע"כ מד' הרמב"ן בסה"מ שורש ט' בסופו שכ' ז"ל: שראינו לבעל הלכות שמנה מצות ציצית מצוה אחת לפי שהיא ענין אחד שבתשלום התכלת והלבן תשלם לנו וכו' ואעפ"י שא"ר ישמעאל בארבע ציציות ארבעתן ארבע מצות, לענין שאינן מעכבין זו"א אמרו כך אבל בחשבון המצות הענין בתשלומן נמנה אחת עכ"ל. ולכא' דבריו נפלאים, דמה שייכות תכלת ולבן לשיטת ר"י דס"ל דכל כנף הוא מצות עשה בפנ"ע, והרי כל כנף לר' ישמעאל, הוא כמו לרבנן ב' בגדים של ד' כנפות שמקיים ב' פעמים אותה המצוה, וכן הוא ד' כנפות לר' שמקיים ד' פעמים אותה המצוה וצ"ע.

ובע"כ צ"ל בסברת הרמב"ן כמ"ש דגם לר' ישמעאל ליכא מצוה כלל בכנף א', ורק שבשעה שלובש ד' ציציות בד' כנפות, אז מתקיים הארבע מצוות בפ"א ואי"ז כחודר על אותה המצוה כמה פעמים, וממילא ה' סברא שנמנה אותה לד' מצוות.

(מכתבי רבינו שליט"א)

היייתם קדושים לאלוקיכם'

שח רבינו שליט"א, כי אחד מהרמב"ם ביישיבת תפארת ציון התלונן בפני מו"ר מרן החזו"א זצ"ל על ירידה ניכרת ביראת שמים בקרב חלק מתלמידי הישיבה. החזו"א השיב לו כי מן הראוי להקפיד שכל התלמידים ילבשו טלית קטן וציצית מהודרים, שכן עצם ההידור במצווה מסייע בהגברת תחושת הקדושה והיראה. ואכן, כאשר הנהיגו זאת בישיבה, ניכרה השפעה רבה על התלמידים, ויראתם הייתה מורגשת על פניהם.

בכך נתקיימו דברי החזו"א באגרותיו (סי' ז): "בשנותיה לקיים מצות ציצית, תרגיש שמחה מופרזה ברגשי קודש, לקשור קשר של קיימא עם התורה והמצוה ולכרות עמה ברית עולמים". ומכאן ניכר כי מצוות הציצית הינה כלי רב השפעה המסוגל לחולל שינוי מהותי בהרגשת יראת שמים של האדם, ולהשרות עליו קדושה ורוממות בעבודת ה'.

נַשְׁמָנו לְהֵם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵינוּ וְגו' (ט"ו, ל"ח)

כמשנה ספ"ג דמנחות (וכ"ה בספרי כאן) ד' ציציות מעכבות זא"ז שארבעתן מצוה אחת, רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות ע"כ, ובגמ' שם (לז, ב') מאי בינייהו, א"ר יוסף סדין בציצית איכא בינייהו, רבא בר אהינא אמר טלית בעלת חמש איכא בינייהו, רבינא אמר דרב הונא איכא בינייהו דא"ר הונא היוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה בשבת חייב חטאת ע"כ.

לאמיתו של דבר, נראה דאף לר' ישמעאל אין פירושו שהן ד' מצוות ואם חסר לו א' מחוייב להטיל ג' מה שיש לו, אלא הביאור הוא שעל כל אחד מהר' כנפות חל שם ציצית לעצמו ואפי' בכנף א' ציצית א' ונקרא ציצית, ולכן סדין בציצית אף אם חסר ג' ציציות ג"כ אין איסור ללבושו משום כלאים כיון ששם ציצית ע"ה, וכמ"ש התוס' מנחות מ' ב' בשם ר"ת דכלאים בציצית התיר הכתוב אפי' בלילה דלאו זמן ציצית ה"ל לר"י כיון דאף ציצית א' שם ציצית ע"ה ממילא אין בזה משום כלאים וג"כ מותר לו לצאת עמו בשבת ולא נחשב למשא כיון ששם ציצית ע"ה, אבל לרבנן אין בפחות מד' ציציות שם ציצית וממילא אית בהו שם כלאים ואסור לצאת בשבת, ועכ"פ אף לר' ישמעאל אין חיוב להטיל ג' ציציות באם אין לו בשביל כל הדי' כנפות.

שישהו עצמן ליכנס תחת כנפי השכינה

דמ"ח א': 'מפני מה גרים בזמן הזה מעונים ויסורים באים עליהם? מפני ששהו עצמם להיכנס תחת כנפי השכינה', ולפ"ז רחב שאיחרה להתגיייר במשך חמישים שנה, נחשבת כמי שעיעבה כניסתה תחת כנפי השכינה, ולכן חטאה בכך שלא שמרה את ג' המצוות הללו.

אמנם נראה כי מ"ש בגמ' שגרים 'שהו עצמן ליכנס תחת כנפי השכינה' אין הכוונה ששהו עצמן מזמן שנולדו וזה נחשב לחטא, אלא על אותו הזמן שכבר הגיעו להכרה נמורה באמיתות תורת ישראל, ועדיין השתתו מלקבל על עצמם עול מצוות. זהו פשוט דברי הגמ': "א"ר אבהו ואיתימא רבי חנינא: מאי קרא? 'ישלם ה' פעלך ותהי' משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות וגו', ורש"י שם פ' 'שמיהרות', ר"ל מיד לאחר שבאה להכרת דת ישראל מיהרה רות להתגיייר ולכן נקבע לה שכר שלם, לעומת זאת, רחב העידה על עצמה שכבר בשעת קריעת ים סוף הכירה בגדלותו של הקב"ה כמ"ש 'ונשמעו ימם לבבנו כי ה' אלוקינו הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת', ועדיין ששהו עור ארבעים שנה עד שהתגייירה, וזו השגה' שעל' ביקשה מחילה, שכן גם לאחר שכבר הגיעה להכרת האמת, עדיין המתנה זמן רב בטרם נכנסה תחת כנפי השכינה.

כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ד' אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְגו' וְנִשְׁמַע וְיָמָּם לִבְבָנוּ וְלֹא קָמוּ עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי ד' אֶל-לִקְיָכֶם הוּא אֶל-לִקְיָם בְּשִׁמּוֹם מְטַעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתְחַת (הפטרה)

בגמ' זבחים דקט"ז א' ואף רחב חזונה אמרה לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף, מ"ש התם דאמר ולא היה בם עוד רוח ומ"ש הכא דקאמר ולא קמה עוד רוח באיש וכו' ומנא ידעה דאמר מר אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב חזונה, אמרו בת' ש' שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר, אחר' ש' שנה נתגייירה, אמרה יהא מחול לי בשכר חבל החלן ופשתים ע"כ, ופרש"י במכילתא תניא הכי אמרה רבש"ע בג' דברים חטאתי בג' ימחל בחבל ופשתים וחלון, שהיו מנאפים עולין אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם טמנתם בפשתים העץ וכאותן שלוש דברים עצמן זכתה להציל השלוחים עכ"ל רש"י.

ואמנם גיר' מכילתא דילן א"ל רבש"ע בג' חטאתי לפניך בנדה בחלה ובהדלקה, בג' מחול לי בחבל החלון ובחומה שנא' ותורידם בחבל וגו' עכ"ל, ובפ"י עץ יוסף בעין יעקב הביא בשם זה ינחמנו שמוחה זה מהמכילתא, כיון שרחב לא היתה מחוייבת כלל במצוות אלו קודם שנתגייירה, אך כס' גבול בנימין ביאר עפ"י מאמר הגמ' יבמות

מבית דבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בדבד | על התורה

התפילה על יהושע

כותב הרה"ג רבי יהודה לייב ויינר: הנה לכאורה יש לעיין בטעם מה דמשה רבנו התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים, ויתכן לומר דבאמת הלא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כדאיתא בגדה דף ט"ז ע"ב ולא שייך שמושה יתפלל על אחד שיעמוד בניסיון, ועל כן בכל המרגלים שהיה ניסיון מצד מה שידעו שלא יהיו נשיאים, לא שייך בהן תפלה, דלא שייך תפלה על אחד שיעמוד בניסיון, אולם יהושע שהוא יכניס את ישראל לארץ לא היה בניסיון זה ולא היה חשש אלא שלא יושפע מהמרגלים, דיהושע מצד עצמו לא היה חושש מכניסת ישראל לארץ, ורק היה לחוש שהיה מושפע מעצת המרגלים, וע"ז שייך תפלה. וכן מצינו בסוף ברכות השחר שתצילנו וכו' מעוזי פנים ומעוזות פנים, ושמועת ממורי ורבי מרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א דענין התפילה הוא שלא יהיה מושפע מוהעז פנים להיות לו גם כן עזות פנים, ולכן התפלל משה רק על יהושע דכיון שיהושע לא היה בכלל הניסיון על כן התפלל שיושע מעצת המרגלים שלא יהיה מושפע מהם.

גדיאל בן סודי

מספר הרה"ג רבי שלמה לונשטיין שליט"א: מעשה שארע עם סבי רבי מאיר דוד לונשטיין ז"ל, הוא התגורר בשוויץ ופעם בהיותו אברך צעיר אחרי החתונה עבר שם הרב מפוניבז' זצ"ל בדרכו לארצות הברית, סבי פנה לרב מפוניבז' ושאל אותו כמה כסף הוא חשב להשיג בארצות הברית, והרב נקב בסכום הנדרש לו, אמר סבי אם הרב יסכים להמתין לי שלשה ימים עד שאסים כמה עסקים דחופים, אחר כך אלך עם כבודו מודלת לדלת ונסה להשיג את הכסף, וכך היה, הם הלכו והשיגו את כל הכסף שהיה דרוש לשיבה באותה העת, וכך לא הוצרך הרב לנסוע לארצות הברית, מאז נקשרה ידידות נפש ביניהם, וגם אחר כך כשהיו בארץ, סבי שנחשב לאדם אמיד באותה תקופה סייע רבות לשיבה וחלצה ממשברים כלכליים. כשסבי נפטר הלוינו יצאה מהישיבה, וביום השלושים נערכה בשיבה סעודה, ובמהלך הסעודה נשא דברים מרן רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א, הוא פתח ואמר כך: אנחנו הכרנו את רבי מאיר דוד, הוא היה יהודי צדיק ירא שמים, אבל תלמיד חכם הוא לא היה, ולכן קראו לו רבי מאיר דוד, אבל כל זה היה עד לפני שלשים יום, עכשיו כשכבר עברו שלשים יום מפטירתו, ודאי כבר למדוהו בשמים את כל תורתו של ה'יששכר' שלו הרב מפוניבז', ונמלא עכשיו צריך לקרוא לו הרב הגאון רבי מאיר דוד. הדברים הללו רמוזים בשמו של נשיא שבת זבולון 'גדיאל בן סודי'.

זבולון הוא מחזיק התורה, וכותבת כאן התורה, שאדם המחזיק תורה כזבולון הרי ש'גדיאל' הקב"ה יגיד לו 'בן סודי' את כל סודות התורה. אכן ההשקפה הטובה ביותר והמניבה רוחים עצומים יותר מכל אפיק השקפה אחר היא ההשקפה בעולמה של תורה. אבל יותר טוב מזה הוא להיות יששכר בעצמו, ועל זה אמרו חז"ל: כל הנביאים כלן לא נתבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמונה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למוחכה לו.

כתב הרמב"ם בפ"א מהל' ציצית הט"ו ז"ל: הטיל ציצית על ציצית, אם נתכוון לבטל את הראשונה מתיר את הראשונה או חותכה וכשרה, ואם נתכוון להוסיף, אע"פ שחתך אחת משתייהן ה"ז פסול, שהרי כשהוסיף פסל הכל, וכשהתיר או חתך התוספת נמצא הנשאר נעשה מן העשוי שעשייתו הראשונה פסולה היתה עכ"ל ואיכא חידוש למורות שבתחילת הטלת הראשונה היתה כשרה, והדבר צריך טעם, והשגת אריה סימן לי' תמוה מה ביטול שייך כאן, וכתב דהרמב"ם אתי לשיטתו דמהני ביטול בגט וכמו כן מהני גם ביטול על הציצית, והדברים צריכים ביאור דהתם ליכא שום חלות בציצית ואינו דומה לגט, עוד יל"ע דהרי הרמב"ם בפ"א מהל' ציצית ה"ב סובר דאם הטיל ישראל חוטי הציצית בלא כונה כשרה, והובאה שיטתו בשו"ע סי' י"ד סעיף ב' וא"כ ודאי שאין כאן כלום מה לבטל. והנה שמעתי ממרן הגר"ד פוברסקי שליט"א דשיטת הרמב"ם צריכה ביאור איך יתכן דטויות חוטי הציצית צריכה להיות לשמה, וכמובאר בסוכה ט ע"א דעת שמואל, וכן פסק הרמב"ם בפ"א הל' י"א ז"ל חוטי הציצית בין לבן ובין תכלת צריכים טויה לשם ציצית, וביאר הגר"ד פוברסקי שליט"א דהטלת החוטין בציצית היא קיום המצוה של הציצית ואין נזהג בזה ענין של יחוד לשמה שהוא רק בהכנת החפצא אל המצוה, ומעתה יש לומר דאדרבא משום הכי סובר הרמב"ם דשייך ביה ענין ביטול כי אין כאן יחוד ועוד של החוטין לשם ציצית, אלא רק כונת קיום המצוה דהוא רוצה לקיים את המצוה בחוטין אלו, וכיון שהטיל חוטין אחרים ואינו רוצה לקיים המצוה בחוטין הראשונים, בטל מהן שם חוטי מצוה והווי להו חוטין בעלמא, ואין כאן ענין של יחוד מצוה, אלא של מצוות צריכות כונה שאינו חלות שצריך איזה כח לבטלה, אלא הוא כונה גרידתא שיכול להתכוון אחרת, אלא דהכונה כאן הוא לפי הניכר ממעשיו וצ"ת ונא' דמוכח מהרמב"ם דאם רק אחר זמן ביטל את הציצית לא מהני הרי הוא מצד תעשה ולא מן העשוי דהיתה ההטלה בפסול, ויל"ע אם אחר זמן חזר בו מן הביטול ולהנ"ל כבר נפסל הציצית וצ"ת. (ברכת ציון)

בבד מרבים

הגאון הנדול רבי יצחק דוב קופעלמאן זצ"ל ראש ישיבת לוצרן נלב"ע ט"ו סיון תשע"א

הגר"ד, כי בימי לומדו בגרודנא אצל הגר"ה שמועון שקאפ זצ"ל, אז למרות שלא הותירו פינה בסוגיא שלא שקלו וטרו בה עד הלשד, עם כל זה למדו הרבה יותר דפים במשך הזמן, ולא בסגנון האיטי שלומדים בחורי דורנו, והוסיף ד"אף היינו מסיימים את המסכת הנלמדת כמה וכמה פעמים". וסיפר הגר"ד קופלמן, כי כשביקר הגר"ה שקאפ במעונו של הגר"ה אלחנן וסרמן, ביקשו ר' אלחנן שיאמר לומר שיעור בפני הכיתה הגבוהה בשיבה, הגר"ה הסכים וסיכמו מתי יבוא, וכשהגיע יום השיעור הופיע הגר"ה

השיעור שנסר הגר"ה שקאפ בשיבת הגר"ה אלחנן על דף האחרונה במסכת כתובות

בחודש שבט תש"ע הגיע הגאון הגדול רבי יצחק דוד קופעלמאן זצ"ל לביקור בארץ הקודש, רבינו מרן שליט"א שהיה בקשר עימו, נכנס לבקר, ובידינו תיאור מעייתי התקופה רשמים מאותו הביקור ונביאם כפי שפורסמו בשעתם: בעת שבה הגאון הישיש רבי יצחק דוב קופלמן לבקר בארץ הקודש, ובא מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א לבקר אותו, סיפר

בהיכל ישיבתו של הגר"א וסרמן, נעמד אצל הסטנדר, ופנה אל ר' אלחנן ושאלו "נוה למוזיקאים", והשיבו "מוסכת כתובות" שוב שאלו "היכן אוזנים", והשיבו שעכשיו סיימו בשיעור את כל מוסכת כתובות, ועתה למדו את דברי הסיום של המוסכת "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטעון פירות" וכו'.

הגר"ר שמעון שקאפ הררה נועט, והתלמידים היו בטוחים כי יאמר דברי אגדה, להפתעת כולם פתח הגר"ר וחקר נוה הדין אם אחד ימכור לחבירו אילן סרק בארץ ישראל ואחר מכירתו יעשה נס והאילנות יטענו פירות, האם יוכל המוכר לתבוע תוספת תשלום על כך שענה האילנות מוצמיחים פירות ואינם אילנות סרק.

ואז פתח הגר"ר שמעון שקאפ בשיעור מוקף בסוגיית "דבר שלא בא לעולם", כלומר אף בסוגיית שניאורסון כאגדית בלבד, הכניס בה הגר"ר את כל עמקותיו, וסיים הגר"ר ד קופלמן בשאלה: "נו, אצל ר' אלחנן סיימו לומר שיעור על כל מוסכת כתובות, ובאיזו ישיבה נמצא היום שמוסרים שיעורים על כל מוסכת כתובות". עכ"ד.

מתוך הספד רבינו במלאות השבעה לפטירתו בבית הכנסת יוצאי אירופה בני ברק

בב"ב קכ"א ב' ת"ר שבעה קפלו את כל העולם כולו מתושלח ראה אדם, שם ראה מתושלח, יעקב, עומר, אחיה השלוני, אליהו. ובמהרש"א שם כתב שענין זהו הוא מה דאיתא בחגיגה י"ב חצבה עמודיה שבעה, והם שבעה עמודי העולם, ובפשוטו היה קשה לו להמהרש"א מזה הענין שנאמר בברייתא זו דלכאורה אינו אלא ספור דברים מקורות הימים, שאין לנו בזה שום לימוד כלל, וע"ז כתב שאינו כן אלא שנאמר בברייתא זו קיום הענין של שבעה עמודי העולם, והנה הוסיף המהרש"א אף

שהרי נאמר בחגיגה שם על עמוד אחד העולם עמוד שנאמר וצדיק יסוד עולם, היינו כל אחד בזמנו אבל העולם בכללו מתחלת בריאתו ועד סופו עומד על שבעה עמודים וצדיקים אלו, עכ"ד,

והדברים צ"ב שאם בזמנו עומד העולם על צדיק אחד, הרי ממילא מתקיים עמידת העולם תמיד, ומה נוסף בענין שבעה עמודי העולם על כללות הבריאה, וע"כ מבואר בזה ענין נשגב מאד שאף שקיום העולם בכל שעה הוא על צדיק אחד שבדור, ענין זה אינו אלא כחלקים נפרדים וכל דור דור נפרד הוא, אמנם יש גם ענין מיוחד של כללות הבריאה כחטיבה אחת והוא כללות כל הבריאה, ועל ענין זה צריך כבר עמידה מיוחדת, ונאמר ע"ז שבעה עמודי העולם שראו זה את זה ונתחברו יחדיו לכלל הבריאה וקיום העולם מתחילתו ועד סופו והוא חיבור הדורות,

ומעתה גם מסתברא שכשם שכל העולם כולו מתחילתו ועד סופו קיום דין בו של שבעה עמודי עולם, הרי כך הוא גם הענין באופן יותר מוצמזם בחיבורם ובקיומם של דורות אחדים וחלוק הוא מדור אחד בלבד, וזכות מיוחדת היא לקיים במשך שנות חייו דורות ולא דור אחד בלבד, ואמנם זכה ראש הישיבה זצ"ל לאריכות ימים, וקפל כארבעה דורות שנתחברו על ידו, דורות שהיו יוני הרת עולם, הדור הראשון שהיו בו גדולי הדורות רבותינו מאורי ישראל אשר יצק מים על ידם ואורם אצל עליו, דור החורבן, דור התקומה שבימינו שזכינו בחסדי השי"ת לראות בהרמת קרן התורה בכל תפוצות ישראל, נתרבו ספסלי בבי מדרשא, וזכה להעמיד תלמידים הרבה ותלמידי תלמידים, עולמים בתורה,

בביקור באכסניית הגר"ד קופלמן זצ"ל נראה גם מרן הגר"י זילברשטיין.

במיתת משה רבנו ע"ה כתוב שהיה יהושע תלמידו בוכה ואומר הושיעה ה' כי גמר חסיד וכו' ויש לעיין למה לא נאמר גם ענין אבילותה של תורה עצמה, והרי כתוב בקנינת תורה תורה חגרי שק וגו' אבל יחיד עשי לך, ולמדנו שהתורה מתאבלת על מיתת חכמי ישראל, וכמו שכתוב שם כל עניני אבילותה מי יפרק הוויות ומי יתיר שברים וכו', וכל ענין אבילות זו לא נאמרה אצל משה, וצ"ב, ונראה הטעם בזה שהרי תנן משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ומבואר בדברי חז"ל שנמשה רבינו מסר את כל התורה ליהושע כמריק מכלי אל כלי, ויהושע קבל מנמשה את כל התורה כולה, וענין זה לא נאמר אלא מנמשה ליהושע, ומימות יהושע ואילך כבר לא היה ענין כזה שנמסר הכל, כמדויק בלשון המשנה שם, ולכן לא נזכר אבילותה של תורה, וגם יהושע לא נתאבל על חסרון התורה אלא על כי גמר חסיד והוא ענין יראתו וקדושתו של משה, וכן גם היה אבילות כל הבריאה על עניני המעשים טובים של משה

בשיחה של תורה עם הגר"ד קופלמן זצ"ל.

רבינו חסידותו וצדקותו כמבואר שם, שנינו, רבו קודם לאביו, שהרי רבו מביאו לחיי עולם הבא, ואמנם הדבר מבואר בפשוטו אביו מולידו לידה גופנית גשמית, ורבו מולידו לידה רוחנית שהיא נצח, ופשיטא שאין להשוותם ולית נצח עדיף, אמנם ראוי להוסיף בענין זה, הרי לא שמענו שהרופא המרפא את החולה אף שהצילו ממנו, אינו חשוב כאב אף שנתן לו תרופת החיים, ועיקרו של אב אינו משום שהעניק לו חיים אלא שנתן לו את חייו עצמו, והבן הוא בשרו ודמו של אביו, והוא הנקרא אב, ועל כן הרי פשוט שיש להוסיף ולהבין כי ענין רבו כמולידו אינו משום שמסר לו דברי תורה, דבאופן זה הרי הוא כרופא או כבעל סמי רפואה בלבד, או כחונני הנותן פת לחם, והרב האמיתי מוסר את עצמו ואת תורתו שהיא עצם חייו דמו ובשרו הרוחניים לתלמידיו, והוא הנקרא רבו יותר מאביו.

הנאון הגדול רבי יצחק שלמה אינגר זצ"ל נאבד חת"ס בני ברק גלב"ע כ"ב סיון תשס"ד

בהספד על הגר"ר ש אונגר בבית מדרשו ככלות השבעה, נצפה מאזין כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א.

הנאון זצ"ל היה קשור עם רבינו שליט"א בקשרי תורה והלכה, ואף נקשרו בקשרי משפחה, כאשר אחיינו של הגר"ר ש אונגר זצ"ל נשא את אחייניתו של רבינו. ואף זאת שמענו כי בהספדו של חכם סיפר רבינו שליט"א בתוך דבריו כי אביו מרן הגר"ר ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל הורה לו כי בשאלות בהלכה יפנה אל הרב אונגר. [לא הגיע לידינו שאר ההספד, נבקש מאד ממי שיש בידו הקלטה או שיכתוב הדברים בהספד שנאמר בבית מדרשו בימי השבעה, אם יוכל ליצור קשר עם מערכת 'קובץ גלילות' על מנת שנוכל לפרסומם לזיכוי הרבים.]

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת שלח תשפ"ה

הוראת שעה

עת צרה היא ליעקב

[מדברי רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א
בארה"ב לרגל המלחמה]

'עת צרה היא ליעקב, ומכנה יושע'. אנו עומדים כאן היום כדי לזעוק בתפילה, אך עלינו לזכור כי תפילה אמורה להיות מתמדת ובלתי פוסקת.

ברצוני לעורר את הלבבות בשלוש נקודות בנוגע לתפילתנו בעת הזאת: ראשית, החובה להרגיש את כאב אחינו. כשמושה רבנו ירד למצרים וראה בסבלות אחיו, נאמר עליו 'וירא בסבלותם'. הוא לא רק ראה, הוא הרגיש את כאבם, בכך עמם, ונשא בצרתם. חז"ל מלמדים אותנו שזוהי מידת האחוה האמיתית, ומתוך הרגש הטהור הזה הוא זכה לכך שהבורא נגלה עליו בסנה. גם היום, אחינו בשרינו נתונים במצוקה איומה. מי שיש לו קרובים שם, יודע את גודל הפחד, אך גם מי שאין לו, חובה עליו להרגיש אתם. לחשוב על אלו שאינם יכולים לעצום עין מאימה ופחד על הבאות עליהם, ועל אלו שחסר להם פת לחיים. לפני הכל, עלינו לפתוח את ליבנו ולהתחבר בכאב אמיתי לצערם.

שנית, ההכרה שהכל מאיתנו יתברך. כל המתרחש בעולמנו הוא רצון הבורא. לא כוחם של האיראנים הוא הקובע, אלא גזירת מלכו של עולם. האויבים הם רק שליחים. איננו מבינים את חשבונותיו של הבורא, אך אנו יודעים בבירור כי ידו היא המכוונת את הכל. לכן, תפילותינו צריכות להיות מופנות ישירות אליו, 'אבינו מלכנו, הסר חרון אפך מעלינו, ובטל מעלינו כל גזירות קשות'.

שלישית, האמונה בכוחה של התפילה. עלינו להאמין באמת ובתמים שתפילותינו פועלות, שהן בוקעות רקיעים ומשנות מציאות. אילו היינו מפנימים את עוצמתה של כל מילה היוצאת מפינו, היינו מתפללים בכוונה גדולה יותר, בהתמדה רבה יותר, ובלהט עז יותר. זו אינה רק תקווה, זהו יסוד אמונתנו, שיש בכוחה של תפילתנו לשנות את רוע הגזירה.

אם נתאחד בשלושת היסודות הללו: הרגשת הצער, ההכרה במלכותו, והאמונה בכוחו, תפילתנו תהיה שלמה, ואז בוודאי ישמע ה' יתברך לקול שוועתנו, יחיש את ישועתנו, אמן.

שורש חטאם של המרגלים - גאווה

אלא אף כשמדבר על חפץ ומזלזל בו. ויסוד החטא בזה הוא גאווה, שמחמת גאותו מדבר על אחרים ומזלזל בהם. וכמו שכתב בחובות הלבבות שם: 'ונאמר על אחד מן החסידים, שעבר על נבלת כלב מסרחת מאד, ואמר לו תלמידיו כמה מסרחת נבלה זאת. אמר להם, כמה לבנים שיניה. ונתחרטו על מה שסיפרו בגנותה. וכיון שהוא גנאי לספר בגנות כלב מות, כל שכן באדם חי. וכיון שהוא טוב לשבח נבלת כלב בלבן שיניה, כל שכן שהוא חובה לפי זה לשבח אדם משכיל ומבין. והיתה כוונתו להוכיחם, שלא ילמדו לשונם לדבר רע, וישוב להם טבע. וכן כשילמדו לשונם לדבר טוב, ישוב להם טבע קבוע'. מובואר מדבריו, שמי שמדבר רע על דבר דומם, סופו שיידבר גם על אדם חי. והיינו כפי שנתבאר, שכאשר אדם מותרגל להתגאות ולזלזל בכל מור שמסביבו, סופו שיידבר גם על בני אדם.

ועל פי זה מבוארת הטענה על המרגלים, שהיה להם ללמוד מוסר ממעשה מרים, שאף על פי שמושה רבינו היה אדם חי, והם דיברו על עצים ואבנים, מכל מקום הרי משה רבינו ברוב ענוותנותו לא הרגיש שום צער וקפידה על כך שדברו עליו, ואף על פי כן נענשה מרים, ובהכרח שהעונש לא היה על כך שעשתה עוול למשה רבינו, אלא על עצם הדבר שדיברה עליו בזלזול מסוים, והיה בכך חטא דק של גאווה, ומכך היו המרגלים צריכים ללמוד מוסר, שלא להתגאות ולזלזל, אלא לדעת להעריך כל דבר, ואילו היו עושים כך היו נמנעים מלדבר רע אפילו על עצים ואבנים.

ואכן אחד הדברים שאנו צריכים לתקן הוא ענין הזלזול והגאווה. שכן טבעו של אדם לזלזל בכל מי שאינו כמוהו, או אינו מוסיף קבוצה שלו, וזלזול זה נובע מגאווה ומביא לידי חורבן! אדם מרגיש שרק מי שנוהג כמוהו ממש הוא טוב, אבל מי שקצת שונה ממנו, למשל קצת יותר 'פרום' ממנו, או קצת פחות ממנו, הוא כבר אינו מתנהג כראוי לפי דעתו, ומותר חלילה לזלזל בו.

ישנם חוגים רבים בעם ישראל, ולכל אחד יש את הדרך שלו, ואסור לזלזל חלילה באלו שיש להם דרך אחרת. כמובן שברשעים צריך לזלזל, אבל מי שעובד את השם, אלא שיש לו דרך אחרת בעבודת השם, ודאי אסור לזלזל בו!

וכן באופן פרטי ב'בין אדם לחבירו', פעמים אדם עושה משהו שאינו מוצא חן בעיני חבירו, אך זה כמובן אינו מתיר לו לזלזל בו, אלא אדרבה, הוא צריך לכבד אותו! ולא חלילה כמו אלו שאומרים: 'איני יכול לסבול את פלוני'... וכך זה בכל חלקי החיים, אדם שהוא עניו הוא סבלן, וגם אם אין לו בדיק את מה שרוצה, כגון שהמקום בבית המדרש או בדירתו אינו בדיק באופן שהוא רוצה, או שהוא צריך להתעסק עם אדם שאינו מתאים לסגנון שלו, הוא מקבל הכל בסבלנות, כך צריך להיות!

השי"ת יעזור שנוזה להתגבר על הגאווה, ובכך נזכה גם לחשיבות התורה, שאליה זוכים רק על ידי ענוה, ונגדל בתורה כראוי, אמן.

בפרשתנו נזכר מועשה המרגלים, שהוציאו דיבת הארץ רעה. וכתב רש"י בתחילת הפרשה, 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'. ולכאורה יש לתמוה, דהרי איתא בערכין (טו), 'תניא, אמר רבי אלעזר בן פרטא, בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן, ממורגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה'. ונמצא לכאורה שחטאם של מרים היה קשה משל המרגלים, שכן היא דיברה על משה רבינו, ואילו הם דיברו על עצים ואבנים בעלמא, ומה התביעה עליהם ש'ראו ולא לקחו מוסר'.

והנה בפרשת בהעלותך נאמר 'ותדבר מרים ואהרן במשה וגו', והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'. ולכאורה צריך להבין, מדוע דוקא כאן משבח הכתוב את משה רבינו, על כך שהיה עניו מכל האדם. ומצינו שני ביאורים בביאור ענין זה: האחד, מה שכתב הגר"ח מוואלאזין בספרו רוח חיים (אבות פ"א מ"א), שהטעם שזכה משה רבינו לנבואה ב'אספקלריא המאירה', יותר משאר נביאים, משום ענוותנותו. והרי טענת אהרן ומרים היתה 'הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר', וביאר רש"י, 'ולא פרשנו מדרך ארץ'. ועל כך משיבה להם התורה, שנבואתו של משה רבינו היתה בערך אחר, שכן מחמת גודל ענוותנותו זכה לאספקלריא המאירה, ולפיכך היה עליו לחיות בפרישות, ואינו דומה לאהרן ומרים שנבואתם לא היתה באספקלריא המאירה, ועל כן לא היו צריכים לחיות בפרישות.

עוד יש בזה ביאור אחר בספר חובות הלבבות (שער הכניעה פ"ו), וזה לשונו: 'מה שאמר הכתוב ותדבר מרים ואהרן במשה, ואמר והאיש משה עניו מאד, מפני שמחל להם. ומזה מה שאמר החכם גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן ליבך'.

וכן איתא בספרי (פי"ק, ק), 'ו' נתן אומר, אף בפניו של משה דיברו בו, שנאמר וישמע ה', והאיש משה עניו מאד, אלא שכבש משה על הדבר'. ונמצא שלפיכך נכתב בתורה לאחר מועשה זה 'והאיש משה עניו מאד', כדי ללמדנו שמושה רבינו לא הקפיד כלל על אהרן ומרים שדיברו עליו, מחמת גודל ענוותנותו.

והנה כתב החפץ חיים (הל' לשו"ר כלל ג אות ו), שאיסור לשון הרע הוא אף באופן שלא הגיע על ידי דיבורו שום נזק לזה שדיבר עליו, וכגון שלא קיבלו השומעים את דבריו, וכיוצא בזה. ואפילו אם משער מתחילה שלא יבוא לו שום רעה מדיבורו, מכל מקום אסור לו לספר בגנותו. 'ובבאר מים חיים' שם (סק"י) הביא בענין זה את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שי"א אות רטז), שבסיפור לשון הרע יש שתי רעות, האחת, שגורם נזק ובושת לחבירו, והשנית, שחפץ להרשיע את חבירו ושמה לאידו. וכתב על כך הח"ח שם, שבאופן שידוע שלא יגיע לחבירו שום נזק מדיבורו, אזי אכן אין בזה את החלק הראשון, אבל עדיין יש את החלק השני.

ומבואר מכך, שיש עוון לשון הרע בעצם הדבר שנתנה מחסרון של אדם אחר. ואיסור זה הוא לאו דוקא כשמדבר על אדם,

בגדר דין הוצאה

ויהיו בני ישראל במדבר, וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (במדבר טו לב).

ואיתא בשבת (צו), 'אמר רב יהודה אמר שמואל, מקושש מעביר ארבע אמות ברשות הרבים הוה'.

בגדר מלאכת הוצאה

מבואר במשנה בריש מסכת שבת (ב), שאין חיוב 'הוצאה' בלא 'עקירה' והנחה, ונמצא שיש שני חלקים במלאכת 'הוצאה': האחד, עקירה והנחה. והשני, הוצאה מרשות לרשות. ויש לחקור, מה משני החלקים הוא עיקר המלאכה, האם החלק של העקירה וההנחה, או החלק של ההוצאה. כלומר, האם גדר המלאכה הוא שמשנה את מקום החפץ, שעוקר אותו ממקומו הקבוע ברשות היחיד ומניחו ברשות הרבים [או איפכא], ולפי זה עיקר המלאכה היא העקירה וההנחה, ואילו העברת החפץ מרשות לרשות אינה חלק מהמלאכה, אלא שאי אפשר לשנות את מקום החפץ בלי להעבירו לרשות אחרת, או שעיקר המלאכה זה ההוצאה, כלומר שמעביר את החפץ מרשות לרשות, אלא שהחיוב בזה הוא רק באופן שיש עקירה והנחה, מפני שכדי שיהיה נחשב שמעביר מרשות לרשות צריך שהחפץ יהיה קבוע מתחילה ברשות הראשונה, ולאחר מכן יעקרו משם ויקבעו ברשות השנייה, ונמצא לפי זה שהעקירה היא תחילת המלאכה של העברה מרשות לרשות, ואילו ההנחה היא סיום המלאכה [ואפשר לומר לפי זה שיש שני חלקים במלאכת 'הוצאה', שינוי המקום, ושינוי הרשות. 'שינוי המקום' נעשה על ידי העקירה וההנחה, ואילו 'שינוי הרשות' נעשה על ידי ההוצאה].

בגדר מלאכת 'מעביר ד' אמות ברשות הרבים'
והנה יש לדון מהו גדר המלאכה של 'מעביר ד' אמות ברשות הרבים'. ומצינו בזה מחלוקת ראשונים: דעת בעל

הוא חייב אף כשעקר מתחילה שלא על דעת להעביר. ואילו לדעת התוספות אין חילוק ביניהם, אלא בכל ענין אינו חייב עד שיכוין לכך מתחילה. ושיטת רש"י צריכה ביאור, מה טעם החילוק בין הוצאה למעביר ד' אמות.

יישוב שיטת רש"י

וכדי לבאר הענין יש להקדים את דברי רש"י במסכת שבת (שבת ה: ד"ה אינו), שם ביאר הטעם מדוע אין חייבים על עקירה שהיא שלא ע"מ להוציא, וכתב, שמלאכה כזו אינה 'מלאכת מחשבת'.

ומעתה אפשר לומר בדעת רש"י, שחלוקה מלאכת הוצאה מרשות לרשות ממלאכת מעביר ד' אמות ברה"ר, שכן במלאכת הוצאה עיקר המלאכה היא עצם ההוצאה, כלומר העברת החפץ ממקומו הראשון, וממילא העקירה וההנחה הם חלק מהמלאכה, וכפי שנתבאר לעיל, אבל לגבי מלאכת מעביר ד' אמות סובר רש"י שגדר האיסור אינו משום דהוי כהוצאה מרשות לרשות, אלא שהעברת ד' אמות היא עצם המלאכה [כדעת החולקים על בעל המאור והרמב"ן שהובאו לעיל], והסיבה שצריך גם עקירה והנחה צריך לומר שהוא מפני שאין דרך להעביר ד' אמות בלא עקירה והנחה.

וממילא מבואר לפי זה החילוק שיש בין הוצאה למעביר לגבי דין 'מלאכת מחשבת', שכן לגבי הוצאה מרשות לרשות שהעקירה היא חלק מהמלאכה, צריך שגם העקירה תהיה 'מלאכת מחשבת', ולפיכך ולכן אם עקר מתחילה שלא ע"מ להוציא אינו חייב על עקירה כזו, שאינה 'מלאכת מחשבת', אבל לגבי מעביר ד' אמות שהעקירה אינה חלק מהמלאכה, אלא תנאי בעלמא, בזה אין צריך שהעקירה תהיה 'מלאכת מחשבת', ולפיכך מחייבים אותו אפילו אם עקר מתחילה שלא ע"מ להעביר ד' אמות.

המאור והרמב"ן, שהעברת ד' אמות היא כעין הוצאה מרשות לרשות, לפי שמקום החפץ נחשב 'רשותו', וכשמוציא את החפץ מחוץ לד' אמותיו הוי כמוציא מרשות לרשות. אמנם יש ראשונים שחולקים בזה, וסוברים שגדר המלאכה הוא טלטול ד' אמות ברה"ר. ולדבריהם, אין ענין מלאכה זו כענין מלאכת הוצאה מרשות לרשות. [ראה בחי' הגר"ח (סנסניל), כתובות לא. 'בדין עקירה צורך הנחה'], שחילק בין מוציא מרשות לרשות לבין מעביר ד' אמות ברה"ר, לגבי דין 'קם ליה בדרכה מיניה', באופן שהזיק ממון בדרך הלוח, שלגבי איסור הוצאה מרשות לרשות אין פטור קלב"מ, מאחר וההילוך אינו חלק מהמלאכה, אבל לגבי איסור מעביר ד' אמות ברשות הרבים יש פטור קלב"מ, מאחר וההילוך הוא חלק מהמלאכה].

מחלוקת רש"י ותוספות בעוקר שלא ע"מ להוליך ד' אמות

והנה איתא בסוכה (ג), שגזרו חכמים שלא ליטול לולב בשבת, מפני שחששו שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר. וכתב על כך רש"י (ד"ה ויעבירו), שיכולה היתה הגמרא לומר שחששו שמא יוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא שבהרבה מקומות יש לחוש להעברת ארבע אמות ולא להוצאה, כגון באופן שהגבירו על מנת ליטלו ולא להוציאו, ולבסוף נמלך להוציאו, שהוא פטור משום הוצאה, וחייב משום מעביר ד' אמות ברה"ר. והקשו על כך התוספות, שהרי גם לגבי איסור העברת ד' אמות ברה"ר הדין כן, שאם הגביה מתחילה שלא על מנת להעביר ד' אמות ואח"כ נמלך והעביר פטור.

ומבואר מכך שנחלקו רש"י ותוספות בדין זה, שלדעת רש"י יש חילוק בין איסור הוצאה לאיסור מעביר ד' אמות, שלגבי הוצאה אינו חייב אלא אם כן עקר מתחילה על דעת להוציא, ואילו במעביר ד' אמות

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לכני ישיבה

חיי חברה בישיבה (ב')

שייצא עמו החוצה, ואז יאמר לו כך, 'שמע, בזמן האחרון אני חש ירידה בהתמדת הלימוד, ואני מרגיש שאני צריך חיזוק גדול מאד בענין זה, ולפיכך קיבלתי על עצמי, אחר התייעצות עם רבותי, שלא לדבר כלל בזמן הסדרים. אזי אם יש בכך צורך גדול אוכל לדבר אתך, אבל אם אפשר לך, עדיף שנדבר אחרי הסדר'. המעלה בדרך זו, שאומר את הדברים בצורה כזו שאינו מראה כאילו חלילה השני אינו בסדר, או שעומד בדרגה פחותה ממנו, אלא אדרבה, הוא מציג את עצמו כאחד שהיה במצב גרוע והוצרך לחיזוק, ואילו השני במצב יותר טוב ואין איתו שום בעיה.

אבל אם יציג את הדברים שלא בצורה הנכונה, ממילא השני יקבל את זה כאילו הוא אומר לו 'אתה לא טוב ואני כן טוב', והכלל הגדול בחיי חברה הוא שאסור לאחד להתנשא על השני, הדבר הגרוע ביותר לבחור כשמרגיש שחבירו מתנשא עליו, ומרגיש את עצמו יותר גדול וחשוב ממנו. ולפיכך צריכים לטכס עצות כיצד לא להראות התנשאות על אחרים, ובעיקר, שלא להרגיש התנשאות בלב, וזאת על ידי לימוד בספרי מוסר המדברים על מעלת הענוה.

שאלה: בחור שיש לו חבר טוב, אך הוא מרגיש שהחברות עמו מזיקה לו ברוחניות, מה עליו לעשות?

מרבן שליט"א: האמת שאינני מבין מה מקום יש לשאלה זו, בוודאי שצריך להתרחק מחבר שמזיק ברוחניות. ואמנם צריכים אולי לנסות מתחילה דרכים אחרות, אבל בסופו של דבר אם יש לו נזק מהקשר עם אותו בחור, ברור הדבר שהוא צריך להתרחק ממנו.

שאלה: מה עושים כשיש סתירה בין חיי חברה ללימוד. כגון, בחור שרוצה להיות מתמיד וללמוד כל הזמן בלי בטלה, ומחליט בינו לבין עצמו שלא לדבר באמצע הסדר אפילו מילה אחת שלא לצורך, ואז בא אליו בחור אחר באמצע הסדר ומתחיל לדבר איתו, והוא מרגיש שאולי אותו בחור צריך את זה. כיצד יעשה? הרי אם יאמר לו 'סלח לי, קיבלתי על עצמי שלא לדבר בסדרים', יש סיכוי סביר שהבחור השני ייפגע מזה.

מרבן שליט"א: זו אכן בעיה גדולה ביותר. והפתרון לזה הוא שהבחור שרוצה ללמוד בהתמדה יציג את עצמו כאילו הבעיה היא אצלו, ולדוגמא במקרה שבחור בא אליו ורוצה לשוחח עמו, הבחור המתמיד יבקש מחבירו

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת שלח תשפ"ה

• מעשה חמד • מהנעשה והנשמע בבית מדרש שליט"א

מדור מורחב של פסקי הלכה, הוראות וחזיונים מהימים האחרונים בצל המלחמה

למלחמה עליהם, ואנחנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו שבת, אות היא ביני וביניכם אות עולם, זה שבת, לשמור על השבת כמשמורת, לא לדבר דברים בטלים. והילדים, זה הנשק הגדול ביותר שיש לנו, אני בטוח בעז"ה, בתי מדרשות שלנו ב"ה מלאים בתינוקות של בית רבן, וג"כ את השבת צריך לחזק ביותר, אות היא ביני וביני בני ישראל, הקב"ה אמר על השבת, לא לדבר דברים בטלים, רק ללמוד, ובפרט עם הילדים... ובעז"ה נראה ישועה ה' כהרף עין, והמה כרענו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר ד' הושיעה המלך יענונו ביום קראינו. כעת נבקש להגיד כמה פרקי תהילים כולנו יחד, אנחנו בעת צרה... סיים רבינו את דבריו.

***

הן עם כלביא יקום - לחטוף את המצוות

במהלך השבת נשא רבינו דברי חיזוק רבים, כאשר בין הדברים אמר: 'שמו של המבצע הוחרג כעם כלביא', ואם אחינו שלא זכו לטעום את טעמו של בית המדרש, מפרשים זאת על החוזק והחוסן של העם והצבא, אנחנו צריכים רק להסתכל ברש"י על המלים הללו, ולראות מה הוא כותב.

- 'ואין לך דבר שאינו מפורש בתורתנו הקדושה, וצריך רק לדעת היכן למצוא את הדברים. פעמים רבות באים אלינו אנשים החוששים מהמצב הבטחוני, ורוצים סגולה להצלה ושמירה, ואחד מהדברים שאנחנו נוהגים לומר להם, הם לפתוח בפניהם את דברי רש"י בפרשת בלק, הנותן לנו סגולה - של - הצלה מפני האויבים. אז הוא נקרא יחד את הדברים ונראה שרש"י הקדוש מדבר על כל האופציות האפשריות.

- 'על הפסוק (במדבר כג, כד) 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה', אומר רש"י: "הן עם כלביא יקום וגו' - כשהן עומדין משננתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין. לא ישכב - בלילה על מטתו עד שהוא אוכל, ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד, קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגייס להזיקם - הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים", עכ"ל רש"י.

- 'הרי לנו, שיש מקרים שגם עם ישראל קרוי... 'מחבל', והיינו שיש בכוחו לחבל ולהזיק לכל אלה הבאים לטרפו, והרי לנו שבפסוק זה אכן יש סגולה רבת, והקב"ה מציל אותנו מהם, בתנאי אחד: שנתגבר כלביא וכארי לחטוף את המצוות. ומפורש ברש"י דבר נוסף, שעל ידי שקוראים קריאת שמע על המיטה, בכוונה, הרי שאם באים גייס להזיק לעם ישראל, הקב"ה שומר עלינו, ונלחם מלחמותם, ומפילם חללים.

- עוד הביא רבינו: 'ויודע מה שכתב רבינו החתם סופר זצ"ל (דרשות, עמוד תג) על מה שאמרו חז"ל, שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וביאר שכיון שהתלמידי חכמים נלחמים במלחמתה של תורה, הרי שהם מונעים הרבה מלחמות אחרות, ובזכות מלחמתה של תורה שלהם, יש שלום בעולם, ויש פחות מלחמות. ונאמר במדרש רבה (דברים רבה, א יט) א"ר יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, רבונו של עולם, אביו [של ישמעאל] מבכרו על חרבך תחיה, ואתה מסכים עמו, ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברח. אמר להן: אם ראייתם שמזדווג לכם - ברוח לתורה!!! וכן אמרו במדרש שוחר טוב (תהלים, מזמור לה), אמר הקב"ה לדוד, דוד, עסוק בתורה, ואני אלוהם מלחמותי! וכן אמר משה, על כן יאמר בספר מלחמות ה', אם אתם עוסקים בספר, אני נלחם על ידיכם, לכך נאמר ריבה ה' את יריביו לחם את לוחמיו. ובמדרש ילקוט שמעוני (תהלים רמז תשכב) הוסיף על כך, החזק מגן וצנה, א"ל הקב"ה לדוד, וכי למגן וצנה אני צריך? רוח אחד אני נופח בהם והם פורחים, שנאמר יהיו כמזג לפני רוח'.

***

הנשק שלנו זה שבת ולימוד תורה עם הילדים!

- ביום שישי (ערב שב"ק פרשת בהעלותך), שעות ספורות לאחר תחילת המתקפה באיראן והמלחמה הנוכחית, לאחר לאחר תפילת הנץ בביהכ"נ 'המרכז' ברמת אלחנן, ולאור המצב הבטחוני הרגיש, הורה מרן רבינו שליט"א לומר כמה פרקי תהילים וכן לשוב ולומר 'אבינו מלכינו', כפי שנהגו מתחילת המלחמה עד לפני תקופה. רבינו התפלל וזעק מקירות לבו בדמעות שליש לאבינו שבשמים, שיגן ויחוס על עמו ישראל.

- לאחר מכן עלה רבינו על בימת ארון-הקודש ונשא דברי חיזוק מיוחדים לרגל המצב, להלן התמלול המלא מדברי קדשו: 'אנחנו נמצאים כיום במצב שזקוקים לרחמי שמיים במאד מאד, כמו ממש בימי המן הרשע, העמלק של היום ימ"ש החליט שם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, הוא אומר מפורש שרוצה להשמיד את כל היהודים. מה אנחנו צריכים לעשות? מה שחקב"ה אמר לנו, בפרשת השבוע 'בהעלותך' כתוב: 'וכי תבוא מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ד' אלוקיכם ונושעתם מאויביכם'.

- 'זה הנשק שיש לנו, אני רוצה להגיד, הדבר הכי גדול שיש לנו זה השבת, על השבת אמר הקב"ה אות היא ביני וביניכם, אות עולם, השבת. אבל יש עוד איזה פרט אחד מאד חשוב שצריכים אותו לדעת, אנחנו הרי נלחמים כעת עם מלכות פרס, הצאצאים והיורשים של המן הרשע, וכתוב בחז"ל (מגילה דף טז ע"א) שכאשר המן הגיע להלביש את מרדכי, ראה שהילדים יושבים לפני מרדכי ולומדים הלכות קמיצה, ובאותו רגע הבין המן שהוא אבוד, ואמר 'אתא מלי קומצי קמחא דידכו, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידך' [באה לימוד הקמיצה שלכם, ודחתה והכריעה את עשרת אלפים ככרי כסף שלי]. כך אמר המן במפורש, אם אני רואה פה ילדים אני אבוד!

- 'כולנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו, הנשק הכי גדול שיש לנו זה הילדים, הילדים אין בהם חטא, ואיתם לראות ללמוד, בפרט בשבת. והם ממש כמו בימי המן, שהמן ראה אותם שלומדים עם הילדים אמר אני אבוד, ב"ה בבתי מדרשות שלנו לומדים עם הילדים, אך צריכים כעת יותר חיזוק, להגיד לילדים: 'תדעו לכם, כשהמן ראה את הילדים אמר אני אבוד, גם הוא יראה אותם יגיד אני אבוד. הילדים זה כח עצום! זה הנשק שיש לנו!

- 'וצריכים לקיים מה שהקב"ה אמר לנו, מה הקב"ה אמר לנו? כתוב בהפטרה של השבוע (זכריה ב, יד): 'רְנִי וְשִׂמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ נָא ד': וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֵל ד' בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ וְיָדַעְתָּ כִּי ד' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַי: וְנִחַל ד' אֶת-יְהוָה חֲלָקוֹ עַל אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ וְנִבְרַח עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם...'

[אחר שהודיע זכריה הנביא את האזהרה שהזהיר ה' את אומות העולם, לבל ירעו לישראל, כי ה' משגיח עליהם ועתיד להפרע מכל הקמים עליהם, פונה הנביא בשם ה' אל ירושלים, ומבשר לה על גאולתה בקרוב: רנני ושמחי ירושלים, כי הנני בא אליך לעתיד לבוא. ובאותה עת, כאשר יראו כל העמים את גאולתכם, יתחברו גוים רבים אל ה' ביום ההוא ויתגיירו, ויאמינו בה'. ועם כל זה ושכנתי בתוך - ולא בתוכם. ומוסיף הנביא ואומר, וידעתך בראותך כי ה' משרה שכנתו בך ולא בין שאר האומות, כי ה' צבקות שלחני אליך, ובכך תדעו שעיקר ייעוד הגאולה אשר דיבר ה', נאמר עליכם בני ישראל. וכשישכון ה' בירושלים, וינחיל ה' ליהודה את חלקו בארץ ישראל, ובחר ה' עוד בירושלים, ששם יבנה את ביתו ונחלתו. וכשתתקיים ההבטחה, ישתקו כל האומות מפחד ה', כי יקין ה' ממעון קדשו, וירד לארץ לנקום נקמתו מהאומות].

- ב"ה אצילנו אין שנאה אין קנאה, אבל מה יש? כעת בשלוש בלילה הכריזו שיצאו כעת

חכם עדיף מנביא: מכתבו המופלא של רבינו על הסכנה מאיראן, עוד לפני פרוץ המלחמה

הציבור החרדי והדתי בעיר רמת גן, סוער ביממה האחרונה, לאחר רצף של נפילות טילים בעיר רמת גן, מתחילת המלחמה בכלל, ועד השבת האחרונה בפרט, כאשר טיל ששוגר מאיראן נפל על בניין, וגרם לשלושה הרוגים, ולפצועים רבים, ולנזק רב בכל הרחוב כולו.

תושבי העיר, שומרי השבת, מזכירים בהתרגשות את המכתב הנדיר שכתב מרן רבינו שליט"א, זמן קצר בטרם פרצה המלחמה בשמחת תורה תשפ"ד, כאשר הקים את מפלגת 'רמת גן באמונה', שחרטה על דגלה את המלחמה בחילולי השבת בעיר רמת גן. המכתב שנכתב מזעקת לבו של רבינו, אקטואלי יותר מתמיד, בימים אלו, כאשר לצערנו רואים כי בעיר שם הרבו חילולי שבת בפרהסיא, חסרה ההגנה הרוחנית, ושוב ושוב העיר חווה נפילות קשות.

את מכתבו פתח רבינו בפסוק: "על מי בטחת כי מרדת ב?" (מלכים ב, פרק יח), וממשיך וכותב: "לאחיי ורעיי היקרים, תושבי עירנו רמת גן, שלום וברכה וישע רב. אויבנו במדינת איראן, הכינו לאחרונה שלוש פצצות אטום, ברור לכולנו שהפצצות לא יוצרו על מנת להניחן במוזיאון, אלא כדי להשליכן עלינו ח"ו. לעת הזאת, בימים שחבר חדה מונחת על צווארו הקולקטיבי של העם, אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, על ידי הסגולה הגדולה ביותר שבוראנו מסר לנו.

- "ומהי אותה סגולה? - שמירת השבת. כפי שאנו אומרים בפיוט הנודע: "כי אשמרה שבת - א-ל ישמרני". ולכן אנו אומרים בתפילתנו: "מנוחת שלום ושלחה, השקט ובטח", כיון שעל ידי שמירת שבת אנו זוכים לשלום השקט ובטח. השבת תסוכך עלינו מכל מזיק ופגע כאשר נשמור עליה. וזוהי גם הסיבה שנוהגים לומר "שבת שלום" כיון שהשבת מביאה שלום ומצילה ממלחמה כאשר שומרים ומכבדים אותה כראוי."

- ממשיך רבינו: "לדאבון לב, קמו מנהיגי ציבור בעירנו, והכריזו כי שמו להם למטרה לפעול חלילה להסרת השמירה האלוהית של העיר ולהביא להמתת אסון על הציבור, וזאת על ידי הפעלת תחבורה ציבורית ופתיחת חנויות בשבת בעירנו. מהדהדת באוזנינו הזעקה הנוראית הכתובה בנביא (מלכים ב' יח) "מה הבטחון הזה אשר בטחת... על מי בטחת כי מרדת ב? על מי בוטחים אותם אלו שמעוניינים לרמוס את השבת הקדושה בחוצות קריה? מניין להם הבטחון שנזכה לשמירה והצלה מאויבנו החפצים להשמידנו, כאשר תפעל התחבורה הציבורית ברחובות העיר? על מי הם סומכים שמריתם באלוקים ומסיתים את הרבים להצטרף למרדתם למרדם הנורא?!! הלא הם מסכנים את קיומנו בעיר, כפי שמתרה בנו הנביא ירמיהו (י"ז, כ"ז) "ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא ובוא בשערי ירושלים ביום השבת, והצתי אש בשעריה! [לאחר מכן סיים רבינו את מכתבו, שנגע לאותם ימים בענין הבחירות המקומיות, להצביע למפלגת 'רמת גן באמונה']". עכ"ד דבריו המופלאים של רבינו.

***

הוראת רבינו על כוללים מחוץ לבני ברק - לנסוע וללמוד עם תפילין!

השבוע ביום א' י"ט סיון, התפלל מרן רבינו שליט"א תפילת מעריב בבית מדרשו ברמת אלחנן, בשעה 20:30, כאשר דקות אחדות לפני שהתחילו להתפלל, הודיעו שעומדת להישמע אזעקה בדקות הקרובות. רבינו הסתפק האם להתחיל לומר תהילים, שכן התפילה בעת צרה מדאורייתא, או שמא להתחיל להתפלל מעריב (אולי מדין תדיר קודם), ולבסוף הכריע להתחיל להתפלל. ואכן באמצע שמו"ע נשמעה אזעקה שהרעידה הלבבות, ופיצוצים עזים שבאו לפשט עקמומיות שבלב.

- אנקודטה מעניינת התרחשה, כאשר סיים רבינו את תפילת שמו"ע, ופנה לש"ץ והורה לו שיאמר קדיש, אך בטרם יאמרו 'עלינו לשבח', יאמרו הקהל 'אבינו מלכינו', כמנהגו בתפילת שחרית ומנחה, מפרוץ המלחמה מחדש בימים האחרונים, אך כעת באופן חד-פעמי הורה לאמרו גם לאחר תפילת מעריב, בזמן האזעקות והיירוטים.

אחורה נא חידה

איך יתכן שיתחייב אדם להפריש תרומות ומעשרות מבעל חי

(שאוכלו בפני עצמו, ללא שנתערב בו שום טעם אחר)?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה מאת ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגיליון קודם: מבוואר בשו"ע "וא"ח סימן פט ס"ג) שקודם תפילת שחרית אסור לאכול ולשתות, אבל מים מותר לשתות. מתי אסור לאדם לשתות אפילו מים לפני התפילה (שלא מחמת תענית או נדר)?

תשובה. כתב הגר"ש קלוגר זצ"ל בשו"ת האלף לך שלמה (סימן קכא) כי מי שלא קידש בלילה שבת, שדינו הוא שמקדש והולך כל יום השבת כולו, אסור לו לשתות אפילו מים קודם תפילת שחרית, כיון שחלה עליו חובת קידוש של הלילה, שוב אינה פוקעת גם קודם תפילת שחרית.

- לאחר שסיימו תפילת ערבית, פנה רבינו לקהל הרב שגדש את היכל ביהכ"נ, והצטופף סביב דמותו המאירה והמרגיעה של רבינו, ואמר בבטחון מוחלט: 'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו, עכשיו זה זמן רצון מאד להתפלל, והקב"ה יעזור. המה כרעו ונפלו, ואנחנו קמנו ונתעודד'.

- לאחר מכן הפנו הנוכחים שאלות רבות בעניינים שהזמן גרמא, בעקבות המלחמה והטילים הרבים המשוגרים לעברינו. כאשר רבים מהשאלות אישיות ורגישות, שלא ניתן לפרסמן, אולם השאלה הבאה מיוחדת במינה: לפני רבינו נגיש ראש כולל, ושאלתו בפיו: 'הכולל שלי שוכן מחוץ לבני ברק, אבל כל האברכים גרים בבני ברק, מה לעשות בימים הקרובים'. רבינו שאל וביירר: 'האם יש חשק לאברכים לנסוע?' - ראש הכולל השיב שצריך לשאול את האברכים, והשיב רבינו: 'אם יש להם חשק, וזה לא מפריע להם הפחד, אז זה מצוה גדולה. הרי בלאו הכי מתחילים בלילה בעיקר לירות טילים... א"כ באופן שיש שם ממ"ד, אז בעז"ה הם יקבלו שכר גדול. וצריך להגיד לאברכים שאם רוב הציבור רוצה, ויש ממ"ד, אז זה מצוה גדולה.

- וכאן פנה רבינו והוסיף עצה נפלאה: 'דק תוסיף להם עוד דבר, שיבואו כולם לבושים עם תפילין... הרי על תפילין נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. גם בדרך, וגם בלימוד, וגם בדרך חזרה שיהיו עטורים בתפילין...'

- נכדו הרב חיים מלין שנכח במקום, הוסיף כי כך נהגו תלמידי רבינו, אברכי כולל 'בית דוד' בעיר חולון בכל המלחמות שהיו בעשרות שנים האחרונות, שהיו נוסעים בטנדר של הכולל, והיו עטורים בתפילין כל הדרך, ועסקו בתורה, לשמירה בזמן הסכנה [ואכן גם בימים אלה, העתיק כולל 'בית דוד' את משכנו להיכל ביהכ"נ המרכזי, ורבינו נצפה יושב ולומד כל הבוקר יחד עם האברכים, כשהם עטורים בתפילין].

***

כל הסימנים של ביאת המשיח כבר נמצאים!

- לאחר מכן פנה אברך נוסף לרבינו, ושאל: 'אני לומד בבית ים, אז גם לנסוע לכולל עם תפילין? תשובת רבינו: 'בית ים דואי, היא הרי ניזוקה כעת... לנסוע ולהיות עם תפילין'. וכאן הוסיף רבינו משפט מבהיל, אשר מצטרף לאמירות קודמות של רבינו: 'תראה, כל הסימנים של משיח כבר נמצאים, כולם... כל הסימנים, אנחנו כעת לפני ביאת משיח, זה מעמד אחר... צריכים להפגין לכולם, ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים!', עכ"ל. את דבריו סיים רבינו: 'כל טוב לכם, כל טוב לכם, ה' יעזור שנשמע קול ששון וקול שמחה, וצריכים לקבל על עצמנו, שבשעה שנינושע, נעשה סעודת מצווה...'

- לאחר מכן נשאל שוב רבינו: 'בשאר הערים, לא בבני ברק, באמצע תפילה, מה לעשות? והשיב: 'את התפילה צריך לעצור ולסיים, אין מה לדבר... אבל שם צריך להגיד להם לתת הרבה צדקה, וכמו שכתוב בחז"ל, שתשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה...'. אך הסתייג לגבי העיר בני ברק: 'אבל כאן בבני ברק זה משהו אחר, החזו"א פטר אותנו. אבל צריכים לשמור על השבת. פה יש הבטחה של החזו"א, עוד לא קרה פה שום מקרה...'

והוסיף לספר: 'לילה אחד גיסתי הרבנית בת-שבע קניבסקי ע"ה אמרה לגיסי מרן שר התורה רבי חיים זצ"ל, חיים, נפלה פה 'בומבה' בבני ברק, הוא קם לרגע, זה היה בשבת, ואמר 'בבני ברק לא', ונדרס בחזרה, אתה יודע איפה שזה היה? כמה מטרים אחרי בני ברק... מה יש, היה פה חזו"א'.

נכדו הרב חיים מלין: 'שואלים פה, שכן רואים שנופלים מדי פעם רסיסים בבני ברק?, אבל מצד שני ב'זה לא מזיק'... רבינו השיב: 'אם זה לא מזיק, אז זה לא שום דבר... הרב חיים מלין: 'שמעתי שכבר שאלו את זה למרן הגר"ח עצמו, והשיב וכתב 'לא הזיק כלא נפל דמי'... [לאחר הנפילה בפרדס כץ, התבטא רבינו כי על מקומות שיש חילולי שבת בפרהסיא, אי אפשר לשאול שאלות].

- לאחר מכן כשנכנס רבינו לבניין מגוריו, וראה נשים מבוגרות יוצאות מהמקלט מפחדות, אמר להם רבינו בחיוך: 'יהיה לכם כל טוב, לא לפחד, רק להגיד תהילים, ולא לפחד...'

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com,
ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com
ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממרון רבינו שליט"א, וכן שיעורי יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו "שיח יצחק", 04-376-0582,
לעדכונים על דרושות ושיעורים, וכן על מיקומו של רבינו
בשבת הקרובה בקו "דברי חמד" 079-6077-468

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

תורת יושר

ועשו להם ציצית על כנפיהם בגדיהם לדרתם (ט"ו ל"ח)

מרן החזו"א זללה"ה לא היה ישן בלילה עם הטלית קטן. ואחד שאל האם יש מקום לחוש ולהחמיר בזה משום

וברש"י שם ד"ה ואשה], ובמשנ"ב שם הרי מבואר שהעיקר שלא ילך ד' אמות בלא ציצית, וענין זה נמצא בגמרא שבת ק"ח ב' דרב ששת איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה, וע"י רש"י שם שפירש עד דרמיה - שתקנה, וזה לשון תלית ציצית, כדאמרין בעלמא לא רמי חוטי.

ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת (ט"ו ל"ח)

בענין מצות תכלת בזמנינו בתכלת המחודש כתב מרן החזו"א ז"ל באהע"ז סי' ב' סוס"ק ז' ששמענו שדנו רבותינו אחרונים ז"ל משום חסרון תכלת לאבנט. והיינו שלא חשו לתכלת המחודש שמא הוא תכלת האמור בתורה. וכן שמענו דלא הוי ס"ל כלל מהתכלת (המחודש).

וגם כהיום שכבר מצאו תכלת שיש לה הרבה סימנים שזה התכלת האמיתי, וא"כ למה לא נחמיר לקיים ספק מצות עשה דאורייתא, ואע"פ כן ברור שהחזו"א לא ה"י משנה (וכן הג' מבריסק).

ואין להתחכם ולעשות מעשה כנגד רבותינו, והרי חויבנו לעשות ככל אשר יורנו.

ועי' מדרש רבה שלח אין לנו אלא לבן שהתכלת גגנו ובשו"ע סי' ט' ובביאור הגר"א שם.

שלח לך (י"ג ב')

עי' פרש"י לדעתך, והוא כמו קח לך משלך עשה לך משלך, וכן מפורש בדברים א' כ"ג וייטב בעיני הדבר וגו', ואולי באשר אני נותן לבני"ג"כ רמזו שלא הי' ציווי לשלוח (כבקשתם עי' פרש"י) והיינו אשר אני בין כך נותן ויכנסו שמה ואין צורך לרגל. - ולבני ישראל היינו לדור הבא ולא לדור המדבר ולא כתיב נותן להם, ומיהו בלא"ה לשון לבני"ה הוא יותר נכון שזה נחלה לכל בני"ה לדורותם.

והנה שבט לוי לא הוזכר ורש"י בדברים שם דייק משנים עשר וגו' מגיד שלא היה שבט לוי עמהם, ואפשר משום דשם יותר מפורש, אבל ממה שלא נזכר אולי הי' סיבה שחיפו על כבודו.

והטעם ששלחם משה פירש רש"י בדברים שם, שיראו שאינו מעכב אולי יחזרו בהם ויעניו"ש במשל ממכר, ואולי מה שהרחיב הדברים וראיתם וגו' החזק וגו' הטובה וגו' וכל ההמשך, הוא ג"כ כדי שיראו שנותן להם את כל האפשרויות של הריגול, ויתכן גם שאם בא' או שנים מהדברים לא ימצאו אותה טובה יהי' להם רשות לטעון, וכ"ז שיראו שאינו מעכב.

ויקרא להושע וגו' יהושע וגו' (יג, ח' טז)

כמדומה שלא נזכר בתורה רק יהושע, אלא שכאן סופר על שמו שהוא נשתנה מחמת ענין המרגלים, וזה שקראו בסוף פרשת בשלח יהושע וזה הי' ברפידים שהי' לפני המרגלים כברש"י ריש פרשת מסעי, היינו שנכתב על שם העתיד או שכבר קראו אז יהושע מפני ענין המרגלים ואמנם לפ"ז ידע משה שיהי' שילוח לעתיד וצל"ע.

זכרון יושר

הספד על הגאון רבי משה יצחק דייטש ז"ל בבולל חזו"א

אור ב' תמוז תשנ"ו

אם כי קשה לצאת ידי הספד על האחד המיוחד מגדולי דורנו הת"ח האמיתי שעליו כיוונו חז"ל פאר הדור והדרו, ועמוד התווך של הכולל, שזכה לגדולה שימושה יותר מלימודה, אצל מרן החזו"א זללה"ה, בדרך הלימוד לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא מתוך עמל ויגיעה עצומה שהוא סוד ד' ליראיו כמבואר בגמרא גבי דואג ואחיתופל אי' סופר ואי' שוקל ג' מאות הלכות כו', והגמרא שואלת ואת אמרת לא הוה סברא שמעתא אלא דלא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא שנאמר סוד ד' ליראיו.

אבל עדיין לא נפטרנו מחובת ההספד וכבר הפליגו על שאול ואל בית הדמים שלא נספד כהלכה, ועלינו לדרת קצת לרום מעלותיו בכדי שנדע להשתדל למלא את החלל שנהי' ע"י העדרו בעו"ה.

שלחו מותם איזהו בן העולם הבא כלומר כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אבל יש מיוחדים שהם בני העולם הבא, ענוותן ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. והגמ' בשבת קנ"ג ע"א אומרת בעא מיניה ר"א מרב איזהו בן עולם הבא והנה באבות תנן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וכאן מבואר שיש בן עולם הבא ומשמע שזה יותר מוחלק לעולם הבא אמר ליה ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמיאלו ע"כ לשון הגמ' והכונה בזה שכשאומרים אחריו שזו הדרך הטובה שהלך בה זה סימן שהוא בן עולם הבא.

איתא בב"מ בעובדא דר"א שאמר חרוב יוכיח ואמת המים תוכיח וכתלי ביהמ"ד יוכיחו.

חרוב יוכיח: הגאון ז"ל הודיע לכלתו לפני הנישואין שאין לו כסף וכו', ומצבו בתמידות בביהמ"ד בגדר כמו שאינו מכיר בצורת המטבע יעיד על מידת ההסתפקות שלו.

אמת המים תוכיח: ענווה גדולה מכולן, פירש רש"י עניו שפל וסבלן, כקופה הנדרסת לכל ואף לתלמידיו הצעירים באהבה בחיבה ובכבוד לכל אחד, לא הטריח לאחרים, הלך למכולת לבד אף לעת זקנותו, אין קפידא אצלו ולא נשמע צעקה, וכעין שאמר החזו"א על עצמו שאין בחנותו קפידא, היו נמשכים אחריו אף בחו"ל בצעירותו משום שלא הי' לו עסק עם מידות. לעולם אל ימנע אדם עצמו מביהמ"ד אפי' שעה אחת, הי' לו צימאון לתורה והלך לפגוש אחד ברחובה של עיר שידע שיש לו מה לשמוע ממנו איזה דבר תורה.

כתלי ביהמ"ד: בסוכה כ"ח איתא לא הגיע עת לעמוד חוץ מערב פסח וערב יו"כ, הוא הי' ספון בביהמ"ד ממוצאי שבת עד הדלקת נרות, והי' יושב וכותב חידושייו מתוך עמל ויגיעה וכן בערב פסח עד הסדר ממש, וכן בפורים חוץ מזמן הסעודה וזמן מועט למשלוח מנות, לפני כל נדרי הוא יושב ולומד ונשמע קולו גורס ותנא תנא וכו'. ת"ח אסור לו לעמוד במבואות המטונפות שא"ל לו לא בלא ההרהור תורה, ואיתא בתוס' סוטה דת"ח מהרהר תמיד ואינו הולך ד"א בלא תורה, והיו שומעים את הגאון ז"ל איך מתאמץ להסיר מחשבה של תורה מליבו כשהי' במקום שאסור ללמוד.

4000 פעם ביצה וראש השנה - מיוחד

ר' אליעזר יוסף הלוי לדברג ב"ר יצחק ב"ר צבי יהודה לייב ראש משפחת לדברג באר"י שעלה יחד עם בנו ונכדו הנ"ל מפלאצק שבפולין בשנת תרל"ח, משום מעשה שהיה: כאשר הילד אליעזר יוסף נחלה פתאום והרופאים אמרו נואש, אבל ר' יצחק ואביו ר' צבי יהודה לא התייאשו, ומיהרו לבית הרה"ק מאלכסנדר זי"ע, הרבי הרגיע אותם בתקווה ובטחון לה' ונשא תפילה למרומים, ואז פנה הרבי לר' יצחק אם יכול לקבל עליו דבר טוב אשר יהיה לרצון לפני אדון כל, התעמק ר' יצחק במחשבתו ואחרי כמה רגעים אמר לרבי: שמקבל עליו לעלות לארץ הקודש ולגדל שם את צאצאיו על טהרת הקודש. הרבי בירך את הילד ברפואה שלימה, ויזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ואכן הילד שב לבריאותו השלימה, והמשפחה עלתה לאר"י. ר' יצחק נפטר בצעירותו ביום י"ב מנ"א תרנ"ד, ואביו ר' צבי יהודה נפטר ביום ד' תשרי תרס"ג, נטמנו במרומי הר הזיתים בחלקת הנביאים. מקובל במשפחה שמקום קברו של ר' יצחק מסוגל לישועה.

ר' אליעזר יוסף היה תלמיד חכם עצום אשר שקד כל ימיו על דלתי התורה והיראה, היה בקי בכל מסכתות הש"ס והוגה בהן תמיד, גם בלכתו בדרך היו שפתיו ממלמלות את דברי הגמרא, דר בשכונת בתי וורשה בירושלים, והיה

דורש בתורה ובמוסר בביהכנ"ס פרושים בשכונה, היה בבחינת דמשק אליעזר דולה ומשקה לאחרים. בתקופת מלחמת העולם הראשונה שהה בעיה"ק צפת במשך שנתיים וחצי, ומסר שם שיעורי תורה ביום ובלילה, וכשחזר לא רצה לעשות תורתו קרדום לחפור בה, והתפרנס מחנות למכשירי כתיבה וכלי זכוכית שהיתה לו ליד שער יפו במשך כעשרים שנה עד המאורעות של שנת תרצ"ו. חכמי ירושלים נהנו לפקוד את את חנותו ולשוחח עמו בדברי תורה בלכתם לכותל המערבי. הרביץ תורה ברבים כעשרים שנה מדי יום בכל מקצועות התורה, האיר פניו לכל בריה ורבים מצאו אצלו אוזן קשבת ורוח ניחומים.

פעם הגיע אחד לרכוש בחנותו נייר לבן חלק, ולאחר שיצא מהחנות חזר בטענה שיש על הנייר דוגמא. לאחר שמקרה כזה חזר על עצמו כמה פעמים,

הבין שראייתו לקויה והלך להיבדק אצל רופא, הרופא אמר כי יש לנתחו כדי שלא תפגע המחלה במוחו, אך העמידו אותו על אפשרות שהניתוח יגרום ח"ו לעיוורונו. התייעץ עם רופאיו עד מתי ניתן לדחות את הניתוח, ואמרו לו שאפשר לדחות לחצי שנה, והחל לשנן את המסכתות ביצה וראש השנה,

כדי שיוכל לזכור אותן בע"פ בעת עיוורונו. לבסוף הניתוח הצליח ולא פגע בעיניו, אך המשיך לחזור על מסכתות אלו כל ימיו, עד שחזר עליהם יותר מארבעת אלפים פעמים. וכך ציווה לחרוט על מצבתו: "הרביץ תורה ברבים וחזר בע"פ יותר מארבעת אלפים פעם מסכתות ביצה ור"ה אולי יהיה מזה תועלת למישהו".

ואכן נהיה מקום קברו השראה לצעירים להתמדת התורה, ומלמדים לוקחים שם את תלמידיהם, כפי שכבר מסופר וידוע לכל העוסקים עם בחורים. חיבר את הספר "אהבת השם" לבאר דרך אהבת ה' יתעלה בדברי חכמה ומוסר השכל בביאור רחב ע"פ דעת חכמי אמת להתוודע ולהגלות לכל, אשר ה' אחד לבדו ברא את כל העולם ומנהיג ומחיה את הכל. נפטר כ"ג סיון תשי"ד ונטמן בהר המנוחות.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
190

מה מציא הקב"ה בעם ישראל יותר משיאר האומות

ט"ח
תשפ"ה

שורש האהבה של השם לישראל

כהמשך למאמר של שבוע שעבר שחידדנו את הנקודה שמה שעם ישראל הוא העם הניבחר, זה קביעה של השם יתברך שהוא שבחר בנו מכל העמים, וכמו שאומרים בתפילת המועדים **אתה** בחרתנו מכל העמים, עתה יש לבאר מהי סיבת הבחירה של הקב"ה בעם ישראל.

וזה שנים שאני מתבונן וחוקר, מה מעלה ראה הקב"ה בעם ישראל לבחור בהם משאר אומות העולם, לקראם 'עמי' ולבוננם ולהחכיםם בנתינת התורה. וכי זה בחינם, סתם ככה בחר ה' בעם הזה משאר האומות?

והנה אנחנו רואים שעוד קודם שעם ישראל קיבלו את התורה, עוד בהיותם במצרים תחת השיעבוד, קראם הקב"ה עמי, וכמו שאמר השם למשה רבינו בסנה, 'ויאמר ה' ראה ראיתי את עמי אשר במצרים' עוד מצינו בתורה בפרשת שמות שכבר בהיותם במצרים קרא להם הקב"ה **בני בכורי ישראל**, ופירושו הבן הגדול והחשוב ביותר משאר האומות, כמו שפירש רש"י שם.

וזה דבר צריך להבין הרי עם ישראל בזמן השיעבוד במצרים היו בשפל המדרגה, היו שקועים במ"ט שערי טומאה, והיו עובדי עבודה זרה, וכמו שכתוב במכילתא פרשת בא שישראל שטופים בע"ז היו, ואפי' את ברית מילה הם ביטלו, וכדכתיב שדיך נכוננו ושערך צמח ואת ערערה מן המצוות, ונתן להם הקב"ה שתי מצוות, דם מילה ודם פסח, שבזכותן ייגאלו, כמו שכתוב, ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חי, דם פסח ודם מילה. וברמב"ן פרשת בא על הפסוק 'ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה', ביאר שהיו ישראל **רעים וחטאים מאד** ולכן נוסף להם עוד שלושים שנה של גלות ע"ש.

וא"כ צריך להבין מה מציא הקב"ה בעם ישראל שכל כך חיבב אותם, וכל כך אהב אותם שבחר בהם לעמו, ואין לומר, שכל חביבותם של עם ישראל אצל הקב"ה, היא משום אהבת השם לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, שלכא' אם הם מצד עצמם לא היו למקום, לא מסתבר שיבחר בהם רק בגלל אבותיהם, וכמו שאומרת הגמ' במנחות נג א' מי שהוא בר אבהן שיש לו יחוס ואינו בר אוריין, אש תכלנו, ואדרבה אם האדם אין לו חשיבות מצד עצמו, היחוס הגדול שלו רק מקטרג עליו, ולומר, שהסיבה היא מחמת שכבר הבטיח הקב"ה לאברהם בברית המילה, שיחיה לאלוקים לאברהם ולזרעו אחריו, זה צ"ב שכיון שידע הקב"ה שלא יהיו ראויים להבחר לעמו ולקבל התורה, איך התחייב בתחילה.

ובפרשת ואתחנן אומרת התורה: לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, **כי מאהבת ה' אתכם** ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה, הרי מפורש שמצד השבועה לבד לא היתה סיבה מספקת להוציאם, ורק מצד שגם היה להקב"ה אהבה מיוחדת לעם ישראל, וזה צריך להבין מה גרם שיהיה להקב"ה אהבה כל כך לעם ישראל שבגלל זה חשק בהם ובחר בהם?

אומות העולם באו בטענות

ומצאתי חז"ל בילקוט פרשת במדבר (רמז תרפ"ד) ששורש הסיבה הוא שלמרות שהיו בשפל המדרגה מכל הבחינות, אבל דבר אחד היה בהם שזו היתה סיבה גדולה להעדיפם על פני כל האומות, **וזה בגלל הצניעות והקדושה והטהרה של עם ישראל**, שלא היה בהם שום שמץ פסול, כי עם קדוש אתה.

שאתא התם "בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו בהם אומות העולם, מה ראו אלה להתקרב יותר משאר אומות" שאומות העולם באו בטענה לקב"ה, כמה הם יותר מאיתנו, למה רק להם אתה נותן את התורה. [באמת זה צ"ב מה הגויים באו בטענות, הרי בפרשת וזאת הברכה אומרת התורה: ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן, שהקב"ה הלך קודם לשעיר שזה עשיו, ושאלם אם הם רוצים לקבל התורה, והם שאלו מה כתוב שם, אמר להם לא תרצח, אמרו זה לא בשבילנו, על חרבך תחיה, אח"כ הלך להר פארן שזה ישמעאל, אמרו לו מה כתוב שם, אמר להם לא תגנוב, אמרו לו זה לא בשבילנו, הערבים כולם גנבים זה החיים שלהם, וא"כ מה באו בטענות למה בחרת בישראל ולא בנו? רק יתכן שהקב"ה הלך רק לשתי האומות האלו, עשיו וישמעאל, כיוון שהם מזרע אברהם, אך אומות אחרות כלל לא הלך אליהם, והם אלו שבאו בטענות].

ואומרים חז"ל שכשבאו האומות וטענו כך, סתם הקב"ה פיהן, אמר להן, הביאו לי ספר יוחסין שלכם, שנאמר "הבו להשם משפחות עמים" - הראו לי יחוס משפחותיכם, כשם שבני מביאין, שנאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, וממשיך המדרש שזו הסיבה שהשם ציווה בפרשת במדבר - אחרי שקיבלו את המצוות בספר ויקרא - למנות את עם ישראל, **לומר שלא זכו ישראל ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם**, גן ועול אחותי כלה אחת היא יונתי תמתי.

וממשיך המדרש כששמעו האומות את טהרן יוחסין של ישראל, **התחילו אף הן מקלסין את עם ישראל**, ראוה בנות ויאשרוה.

וכשחטאו עם ישראל בבנות מדין, אמרו האומות עכשיו שווין הם לנו, אותו השבח שהיו משתבחין בו בטל, מה עשה הקב"ה, נגף כל מי שנתקלקל, והעמידן על טהרתן, שנאמר "ויהי אחרי המגפה וגו' שאו את ראש" שאחרי שנגפן שוב מנאן, להודיע לאומות שכל מה שעם ישראל 'עמו' זה בגלל טהרת יחוסייהן.

האומות קינאו בעם ישראל למה לא נתת לנו את התורה? על זה ענה להם הקב"ה, תראו שטר ייחוס שלכם שאתם מיוחסים כמו עם ישראל. צריך להבין מה השם ענה להם בזה? מה זה קשור, נכון שלגויים אין יחוס, אבל למה בגלל זה הם לא יכולים לקבל את התורה?

והפסח הוא שהתורה היא קדושה, התורה לא מתאימה לאומה שהם מופקרים. כי התורה זה קדוש, אצל ישראל לא היתה אף אחת מבנות ישראל שקילקלה, **התורה הקדושה יכולה לשכון רק במקום שיש קדושה**. כל המפקד של פרשת במדבר הוא להראות שישראל קדושים, אין בהם חס ושלוש ערובויה של הפקרות כמו הגויים.

איזה מאומה היתה קמה

והנה בפרשת במדבר לגבי מפקד הלויים ניצטווה משה למנות את כל הלויים מגיל חודש, כתוב בחז"ל שמשם רבינו אמר להשם אין אני אפקוד אותם, וכי אני אכנס לחדר היולדות לשאול כמה תינוקות יש? אמר לו הקב"ה אתה לא צריך לעשות את זה, אתה רק תעמוד בפתח, ובת קול תצא ותאמר לך: כך וכך זכרים יש בבית הזה, ומוזה תדע מפקד הלויים.

בא נתאר לעצמנו אילו היה נעשה מפקד כזה אצל גויים, איזה מאומה היתה קמה.... כי הרי שלא יהיה ביניהם פריצות זה בלתי נמנע אצלם, לדוגמא בית שהיו שם עשרה ילדים, היתה הבת קול אומרת כאן יש רק שש ילדים, והארבע ילדים האחרים הם לא מהאב הזה, הם מאב אחר, איזו מהומה הייתה קורית! ואצל הלויים הכל עבר בשלום, ללמדך שלא היתה אחת שקלקלה, **אשרי העם שככה לו**.

וגם במפקד כל ישראל, שכל אב בית הביא מחציות שקל כמספר בניו, ונתן בעד כל בן המוחזק לבנו, ולכא' אין הכרח שהיו באמת כולם בניו, וכל הידיעה שהם בניו זה רק מכח ההלכה של רוב בעילות הלך אחר הבעל, רק הסכימה תורה ע"ז, שכן הדין על פי ההלכה.

אולם לימדה אותנו תורה במקום אחר, שכן היה באמת, שלא היה באמת שום פריצות ביניהם, חוץ מאחת שהיא שלומית בת דברי ופירסמה הכתוב.

והוא מה שנאמר בפרשת פינחס במפקד השני שהיה לאחר שנפלו במדין עשרים וארבע אלף משבט שמעון, נאמר שם: ראובן בכור ישראל, לחנוך משפחת החנוכי לפלוא משפחת הפלואי, וכן נאמר בכל משפחה, שהיתה נקראת על שם אב המשפחה בכל השבטים, לזרע משפחת הזרחי, וצריך להבין למה הוצרכה התורה להודיע לנו שם המשפחה בכולם על שם אבי המשפחה. וביארו חז"ל הובא ברש"י שם לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים, מה אלו מתייחסים על שבטיהם, סבורים הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים בנשותיהם על אחת כמה וכמה. לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה וי"ד מצד זה לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו שמפורש ע"ז דוד "שבטי י-ה עדות לישראל", השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בכולם כתיב החנוכי, הפלא. ע"כ. ועל כן זכו ישראל ליטול את התורה, ולהקרא עמי, ובני בכורי ישראל.

אני נתתי התורה לעם ישראל שהם מיוחסים, אבל אצל הגויים כולם מקולקלים, והתורה לא יכולה להינתן לעם מקולקל בעריות. התורה ניתנה רק לעם ישראל

שהם מיוחסים, כי תורה זה דבר קדוש, זה לא מתאים לאדם שהראש שלו בעריות כמו הגויים, התורה זה קדוש, זה העניין של המפקד.

למה קוראין במדבר לפני שבועות

ועל פי זה יש לבאר גם שזו הסיבה שקוראים פרשת במדבר לפני שבועות, כדי שיהיה לנו תירוצ, למה השם בחר בנו ולא בכך, כי אתם לא ראויים להתקדש בקדושת התורה. [ועיין בתוס' במגילה לא ב' שביארו שזה כדי להפסיק בין הקללות למתן תורה].

זה מה שהתורה מלמדת אותנו, התורה שייכת רק לעם קדושים, מי שלא קדוש לא מתאימה לו התורה.

באמת זה פלא גדול

כל היצרים של הגויים הם יצרים נוראים, הם כמו בהמות. לא רק באמריקה ובצרפת, אלא זה בכל מקום, למה הגוי ככה, כי למה לא, מה ימנע ממנו, יש לו תאוה אין לו שום סיבה לעצור אותה. אפילו על כורש, כורש שהוא כמעט היה נביא, שהרי בספר עזרא א' ב' כתוב בשנת אחת לכורש מלך פרס העיר ה' את רוח כורש מלך פרס, כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלוהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה. גם עליו אומרת הגמ' ב"ה דף ד' שהוא התקלקל, מה יעשה הגוי ולא יחטא יש לו תאוה. **אנחנו יש לנו את הקב"ה.**

שאר בנות ישראל, אם כי היו שטופין בע"ז, שמרו מאד על הצניעות ועל הטהרה. והנה כפי שניתבאר מה שעם ישראל במצרים נשמרו זה היה נס מיוחד להציל בני ובנות ישראל מלזנות עם הגויים ומקילקולים אחרים, אך אנו רואים שהנס הזה היה לא התמיד תמיד בכלל ישראל, והרי נכשלו בבנות מדין, ובכל הדורות היו ביניהם פרוצים. וצריך להבין למה רק הדור של מצרים זכו לנס זה.

ואפשר לומר בשני אופנים: א. הנהגה זו של עזר גדול מן השמים היתה רק במצרים, שהיה לו להקב"ה למטרה להקים לו אומה טהורה שתהיה ראויה לקבל התורה. ואולם נעשה נס להצילם מכל מכשול רק לצנועים ולצנועות מחמת עצמם, וכמו שאמרו חז"ל הבא ליטור מסייעין לו מן השמים. (ושלומית בת דברי, שהיתה גוומה בצניעותה, נכשלה בשוגג, שחשבה שהמצרי בעלה, כי לא היתה ראויה לנס, שגרמה שהמצרי נתן עיניו בה)

יש לבאר בעוד אופן שלאחר שניתנה תורה יש לקבל החיזוק להנצל מהחטא ע"י לימוד התורה דהיינו, להיות שקוע בעומק העיון בתורה, כמש"כ הרמב"ם שאין יצה"ר שורה אלא בלב הפנוי מן החכמה, וללמוד מוסרי התורה. **ומאז שניתנה תורה לא נעשים נסים להציל את האדם מן החטא, אלא יכול לבד להציל עצמו, ותורה מצלה ומגנה.**

ע"י הקדושה זוכה האדם לזכירת התורה

בפרשת ציצית אומרת התורה, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם, שהתכלת דומה לים, הים דומה לרקיע, הרקיע דומה לכיסא הכבוד, ואז אתה נזכר בבוא עולם. ואח"כ ממשיכה התורה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. למען תזכרו, ועשיתם את כל מצוותי, וצריך להבין הרי כבר אמר מקודם, "וזכרתם את כל מצוות ה'" ולמה חזרת התורה על זה שוב "למען תזכרו"

הפשט הוא, הזכירה של התכלת היא להזכיר מהקב"ה תכלת דומה לרקיע, הרקיע דומה לכיסא הכבוד, ואחרי שניזכר מהקב"ה הוא זוכר להזהר בעיניו שלו, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, כי הוא יודע הקדוש ברוך הוא רואה אותך, ואחרי שזוהר בלא תתורו, והוא נהיה קדוש, והייתם קדושים, ואז הוא יזכה לזכירה נוספת שזה זכירת התורה, שהתורה תשכון בתוכך, לפי שהתורה היא קדושה וזוכים אליה רק מי שהוא קדוש, וכמו שראינו מקדם שהקדוש ברוך הוא לא רצה לתת את התורה לאומות העולם, שהם לא קדושים הם מופקרים. לאחרונה התחלתי להרגיש את הברכה הראשונה שמברכים בבוקר, אנחנו קמים בבוקר, מייד בהתחלה עוד במיטה לפני נטילת ידיים, אומרים מודה אני לפניך שהחזרת בי נשמת בי בחמלה, רבה אמונתך. אח"כ נוטלים ידיים, ואז מברכים את הברכה הראשונה של היום, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים, הרי מצות נטילת ידיים של שחרית זה משום קדושה, ומייד כשאני קם בבוקר הדבר הראשון שאני מודה להשם, זה על הקדושה, אני מודה לו שנתן לנו מצוה של קדושה, נוטלים ידיים שש פעמים, להוריד את טומאת הלילה, ואומרים לקדוש ברוך הוא תודה רבה שקידשתנו במצוותיך, וציונו על נטילת ידיים, שזה מצוה של קדושה. בזה האדם פותח את שיהתו ביום לבורא עולם, הודאה על הקדושה. הרב אליעזר בן דוד זצ"ל, סיפר שפעם הוא התבונן בידיים של רבי ברוך... כמה קדושה יש בידיים האלה... באמת הסבא, עליו השלום, היה מאוד זהיר בקדושת הידיים, תמיד נטילת. וגם החזון איש, עליו השלום, היה אומר לכולם, לתלמידים, למשל תלמידים נוגעים באמצע הלימוד במקומות מכוסים, היה אומר להם, תקום, נטול ידיים! לשמור קדושה.

למה הדגישה התורה בפרשת ציצית לדורות

בפרשת ציצית אומרת התורה ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם 'לדורות' צריך להבין מה כוונת התורה בלדורות, הרי כל המצוות זה לכל הדורות, ולמה הדגישה התורה במיוחד בציצית שזה לדורות, ופעם הזדמן לידי ספר עץ הדעת של ר' חיים ויטאל הוא ביאר כך: לדורות, אפילו כשאין תכלת, ידע הקדוש ברוך הוא שיהיה זמן שאין תכלת. אתה יודע ממה עושים תכלת יש איזה חלון, מה היו מציאים שיוצא תכלת. אבל היום זה נעלם לא יודעים איזה דג זה, והיה מקום לחשוב שכשאין תכלת גם לא ינהג מצות לבן, זה מה שמדגישה התורה "לדורות" – שהתכלת לא מעכבת את הלבן, אפילו בזמן זה. והתורה באה לרמז את ההלכה שהתכלת אינה מעכבת את הלבן, ולכן אומרת התורה ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם, שזה קאי על מצות לבן, ועשו לדורות, גם בזמן שלאין תכלת, זה פשוט נפלא ניכרים דברי אמת.

האם צריך להניח פתיתין לפני בדיקת חמץ

מצוה, תיקנו חז"ל ברכה על הספק, ע"ש בבבאור הגר"א שכתב, דשתי הדעות פליגי בפלוגתא שבתוס' ברכות ז"א ב' א' שייך לברך על שינה בסוכה אף דיש חשש שלא יישן, והסובר דצריך לברך היינו טעמא, משום דכיון שאם יישן קיים מצוה, ואינו רואי שתיעשה מצוה בלא ברכה, לכן תיקנו חז"ל ברכה על הספק, דשמא יישן ויקיים מצוה בלא ברכה, ואינו דומה לספק מצוה שפסק מרן סי' י"ז דאין מברכין עליה [ולכן כתב דאנדורגינוס לא יברך על הציצית], דהתם גם לאחר שקיים הוי רק ספק אם קיים מצוה אבל כאן אם יישן יתברר שעשה ודאי מצוה בלא ברכה לכן תיקנו חז"ל ברכה, על הספק. וה"נ גבי בדיקת חמץ אף שאם לא מצא כלום לא קיים מצוה בל"ז יוכל לברך על הבדיקה כיון דאם ימצא יקיים מצוה. וכן נראה בדברי הרמ"א שם [ובב"ש שם סק"ג משמע דרוצה לומר, דאם לא מצא חמץ קיים מצוה, ובשע"צ כתב וז"ל מהגר"א ע"ש. ואינו מובן, דמדחוללה זה הגר"א בשינה בסוכה, והתם אם לא נרדם בסוף ודאי שלא קיים מצוה, ע"כ כוונתו כמש"כ, שאם בדק ולא מצא חמץ, לא קיים מצוה, וז"ל מברך דשמא ימצא ויקיים מצוה בלא ברכה]. מתוך ספר עטה אור פסחים סימן א' להשגת הספר בטל 0548520936

לע"נ חיה אסתר בת בערל ע"ה תנצב"ה

יל"ע במי שבדק הבית ולא מצא חמץ האם איגלאי שלא קיים מצוה, ולכא"ו יש תלכות ענין זה במח' רש"י ותוס' בטעם בדיקת חמץ, שלרש"י שהוא מטעם בל יראה, נראה שכל המצוה היא רק כשאין מצא חמץ שאז מקיים מצות חשביתו, וקיים המצוה הוא במה שמבערו למחרת ולכן מברכים על ביעור, אבל אם לא מצא חמץ אין כאן שום קיום של חשביתו ונימצא שלא קיים מצוה כלל, אולם לדעת התוס' שהבדיקה הוא מצד שמא יבא לאוכלו, הרי צ"ב איך תיקנו ע"ז ברכה מ"ש מבדיקת תולעים שלא תיקנו ע"ז ברכה, ובהכרח שהיתה כאן תקנה ומצוה חדשה לוודא שאין חמץ בביתו, וטעם התקנה שלא יבא לאוכלו, אבל גדר התקנה שצויו חז"ל לוודאות שאין חמץ בבית, ולפ"ז גם כשבדק ולא מצא חמץ יש בזה קיום מצוה, שהמצוה היא לוודאות שאין חמץ, וזה הוא וידא, אולם לרש"י שהבדיקה היא מדין הב' והתשובה, מסתבר שכל קיום המצוה היא רק כשמצא חמץ והוא מבעור.

והנה הרמ"א בס' תלב הביא מח' אם ראוי להניח פתיתים לפני הבדיקה שלא תהיה ברכה לבטלה או דאין צריך, והיה אפשר"ל שפליגי בזה שה"א שצריך להניח פתיתין ס"ל שאם בסופו של דבר לא מצא חמץ איגלאי שלא קיים מצוה והוא ברכה לבטלה, וה"א שלא צריך להניח פתיתין ס"ל שהמצוה היא לוודאות שאין חמץ, ולכן גם כשלא מצא חמץ מקיים מצוה. אולם בבהגר"א שם מבואר שכל"ע אם לא מצא כלום לא קיים שום מצוה, וסברת האומר דאין זו ברכה לבטלה משום דס"ל, דכיון דיש ספק לפני הבדיקה דיתכן דימצא חמץ ויקיים

גליץ זה נכתב על פי חבנת הכותב בלבד, מתוך טיחה הנאמרת מדי מוצאי שבת בטענה 9:15 בבית מוריני הרב שליט"א רח' מתתיהו 25

ניתן להאזין לטיחה גם בשידור חי בקו 'עושה אור' 148-718-0733 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 335-962-0747 שמעיו ותדיר נפסכים:

6082566@gmail.com כמיליין הגיליון במיליין 05485-20-936 כמיליין הגיליון במיליין

בכל ענייני הגיליון יש לפנות לטל' 05485-20-936 כמיליין הגיליון במיליין 05485-20-936 כמיליין הגיליון במיליין 05485-20-936 כמיליין הגיליון במיליין

ניתן לתרום דרך 'נדרים פלום' בחיפוש 'עושה אור' או בטל' 03-7630-585 שילוחה 6465 וזכירת התורמים תעמוד להם ליכות בכל מילי דמיטב: ובכא:

אור לנתיבותי

מתורתו של מרן רבינו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי אברהם שלום שליט"א

פרשת שלח לך תשפ"ה

בכ הדרגל

דברות קודש ממרן רבינו דה"י שליט"א

מתוך שיחה מיוחדת בהיכל הישיבה השבוע

חדר המלחמה זה בהיכלי הישיבות

אנחנו נמצאים במצב של מלחמה צריך הרבה תפילות וסייעתא דשמיא, צריכים לדעת חדר המלחמה זה לא בחזית, אנחנו מאמינים שהכל מבורא עולם וחדר המלחמה זה כאן בלימוד התורה של כלל ישראל, בני הישיבות שלומדים תורה בכל מקום, עמך בית ישראל שמתפללים, זה מה שהקב"ה רוצה, ובזה תלוי כל גורל המלחמה.

כמובן שזהו שיקול להמשיך וללמוד, אך מכיון שיש מגבלות של התקהלות וסכנה גדולה, זאת החלטה קשה מאוד אבל כך החליטו גדולי הדור וכך נעשה, בלב כבד שלחנו את כל תלמידי הישיבה קטנה, זה ממש ביטול תורה דברים, קשה מאוד, אבל אין ברירה.

תלמידי ישיבה גדולה צריכים לדעת דבר אחד שכל הזכות להישאר בהיכל הישיבה הכל למען כלל ישראל ולכן להתרכז רק בדבר אחד, להתחזק בלימוד התורה ובתפילות.

שמעתי שיש בחורים שיצאו להסתכל ונפלו לידם רסיסים ובנס הם נצלו ותיעדו אותם ופרסמו, זה ממש חילול ד', מצד אחד זה מעניין אבל יותר זה מסוכן, זה לא מה שצריכים לעשות, אם בשיבות יהיה משהו כזה זה ח"ו קטרוג על כל עם ישראל.

לכן אני אומר אם יש התראה מיד ללכת למרחב מוגן ורק כשאפשר לחזור, מיד לחזור לספסלי בית המדרש.

וד' יעזור שלא יקרה שום נזק, ד' שומר ישראל, אבל להתעניין זה ממש סכנת נפשות וזה אסור, הזכות שלנו זה רק שאנחנו לומדים ומתפללים מכל הלב והקב"ה יעזור שהכל יעבור בשלום אמון.

וכשהגיעו לנסיון האם לעלות לארץ, והיו להם ספקות אם יהיה זה לתועלת להם, ואם לא יעמדו בסכנה במלחמתם עם ז' אומות, ואולי לא יצליחו להכניעם, חטאו ולא רצו לעלות.

בדאי שאין הדברים כפשוטם, והכל הוא לפי מדרגתם הגדולה, וחטאם היה לפי מעלתם, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נב א) כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, ואין לנו השגה ברום מעלתם וממילא גם לא במהות חטאיהם, אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים, וזהו הלקח שעלינו ללמוד מפרשה זו, שכל קיום החכמה שזכה לה האדם הוא רק בכח המעשים וההרגל, ואם לא ירגיל את עצמו במעשי המצוות, תכבד עליו החכמה ויניחנה.

המשנה באבות (פ"ג מ"ט) אומרת, רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו - אין חכמתו מתקיימת. הוא היה אומר, כל שמעשיו מרובין מוחכמתו - חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו - אין חכמתו מתקיימת. וכתב הרמב"ם בפיה"מ שם, דבר זה מוסכם מהפילוסופים גם כן, שהרגל המעלות כשיקדם לחכמה עד שיהיה קנין חזק, ואחר כך ילמד החכמה אשר תזרזהו על הטובות ההם, יוסיף שמחה ואהבה בחכמה ובחריצות להוסיף ממנה - אחר שתעוררהו למה שהורגל. וכשידימו קניני הדעות ואח"כ ילמד, ותהי החכמה מונעת אותו ממה שיתאווה בהרגל - תכבד עליו החכמה ויניחנה.

וכן כתב רבנו יונה שם בפירושו השני, וזה לשונו, בזמן שיראת חטאו של אדם קודמת לחכמתו, נמצא כשהוא למד משמרתו ומאשרתו (מחזקתו) לילך בדרך שהורגל ללכת בה מכמה ימים כשהוא ירא חטא, ולבו מוסיף בה אהבה רבה ומתאווה להוסיף ממנה, לפי שהיא מאשרתו למה שהורגל. אבל בזמן שחכמתו של אדם קודמת ליראת חטאו, נמצאת החכמה מונעת אותו מעבירות שהורגל בהם, וסופו לבעוט בה, לפי שדומה עליו כמשאוי.

ועוד מבאר רבנו יונה שם את המשנה, כל שמעשיו מרובין וכו', שבזמן שמעשיו של אדם מרובין מוחכמתו, נמצאת תאוותו לחכמה גדולה מוחכמתו, ונמצא בכל יום ויום מוסיף חכמה על חכמתו. וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, שנמצאת תאוותו לחכמה פחותה מחכמתו, ונמצא כי חכמתו תהיה פוחתת והולכת.

במאמר זה גילו לנו חז"ל יסוד גדול בעומק כוחות נפש האדם, שכפי שכותב הרמב"ם, אף הפילוסופים - אבירי השכל, מודים בו. ואמנם האדם הוא בעל שכל, וכפי שמבאר הרמב"ם בהל' יסודי התורה (פ"ד ה"ח) שנפש האדם היא ההגיון והדעת שנתן לו הקב"ה, והדעת היא נזר האדם, שבזה הובדל משאר בעלי החיים, (ועי' בשמונה פרקים להרמב"ם סוף פ"א, ובמורה נבוכים ח"א פ"א). אבל חז"ל מלמדים אותנו, שלמרות מעלה גדולה זו שהאדם הוא בעל שכל, לא רק השכל מושל בו ומכוון את דרכיו, אלא ההרגל הוא המנווט את מעשי האדם, אם ימשך אחר עשיית מעשה מסוים, או לא ימשך אחריו ולאט לאט יניחנו אף שלפי שכלו הוא מביין שזה מה שמוטל עליו לעשות.

ולכן הדרך היחידה למי שרוצה ללכת בדרך התורה היא, שיהיו יראתו ומעשיו והרגלו בעשיית רצון ד' קודמים לחכמתו, כי אף אם ישיג את החכמה בהבנה ובעמקות הגדולה ביותר, אם הורגל ללכת בדרך אחרת, אין חכמתו מתקיימת - אין לה קיום, תכבד עליו החכמה ויניחנה, וסופו לבעוט בה לפי שדומה עליו כמשאוי. ורק אם ראשית לכל ירגיל את עצמו במעשים, ויהיו מעשיו מרובים מוחכמתו - הרגל המעלות קודם לחכמה, ויראתו קודמת לחכמתו - יקבע בליבו את היראה, וירצה ללכת בדרך החכמה, זוהי הערובה לכך שיוכל ליישם את חכמתו הגדולה במעשיו ובפעולותיו. כי זהו כוחו של ההרגל במעשים, לקבוע בלב האדם תאוה ורצון לחכמה, ורק כך יתכן שתתקיים בידו החכמה.

וכן מבואר גם בספר החינוך (מצוה טז), וזה לשונו, ועתה בני... הטה אذنך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, וליבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו, אם טוב ואם רע. ואפילו רשע גמור בלבבו... אם ישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפי' שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב... ואפילו אם יהיה האדם צדיק גמור... אם אולי יעסוק תמיד בדברים של דופי... ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר שהאדם נפעל כפי פעולותיו.

לפי"ז נבין את מה שקרה לדור המדבר, אמנם הגיעו להשגות גבוהות ביותר של חכמה וידיעת הבורא יתברך ממש בחוש, וכולם יחד ענו ואמרו נעשה ונשמע, מתוך רצון אמיתי למסירות נפש באש ובמים למען כבוד שמים, אבל היתה זו רק חכמה, בלי ההרגל במעשים, וזה גרם שהחכמה היתה דומה עליהם כמשאוי, ולא שניתה את כל מציאותם, ועל חכמה כזו אמרו חז"ל אין חכמתו מתקיימת. וכשהגיעו לנסיון האם לעלות לארץ, והיו להם ספקות אם יהיה זה לתועלת להם, ואם לא יעמדו בסכנה במלחמתם עם ז' אומות, ואולי לא יצליחו להכניעם, חטאו ולא רצו לעלות.

בתפילת י"ח, בברכת מוידים, אנו מוידים להקב"ה על כל חסדיו, ובסיום הברכה אנו אומרים, הטוב כי לא כלו רחמיך, המורחם כי לא תמו חסדיו, כי מעולם קיונו לך. וביאר גאון המוסר רבי יצחק בלאזר זצ"ל (כוכבי אור סי' לא), שרחמי וחסדיו של האדם מוגבלים, ולדוגמא עני שניגש לגביר מופלג ותיאר לו את מצבו העגום כדי לעורר את רחמיו, וביקש ממנו נדבה, יתכן שיתעוררו רחמיו של הגביר ויתן לו נדבה הגונה לפי מידת רחמיו עליו, אבל לא יותר מכך, כי רחמיו מוגבלים. וגם אם יבקש עזרה מחברו האהוב כנפשו, שרחמי גדולים עליו, ועז רצונו למלא את כל חסרונו, יתכן שלא ימלא את בקשתו בשלימות, כי אפשרויותיו מוגבלות.

אבל הקב"ה אינו כן, **הטוב** - טוב אינו פועל, אלא שם תואר, והיינו שהקב"ה לא רק **מטיב** לברואיו, אלא **טוב**, שמהותו היא טוב, לאין סוף ותכלית, ועל כך אנו אומרים **כי לא כלו רחמיך** - רחמיו של הקב"ה אינם כלים לעולם. הקב"ה מצטער עמנו צרה אחרי צרה, בצרות הכלל, ואף בצרות הפרט, וכדברי המשנה בסנהדרין (מו א) שבזמן שאדם מצטער, השכינה אומרת "קלני מראשי, קלני מזרועי".

והמורחם - מורחם זהו פועל שמורה פעולה של רחמים, שהקב"ה עוזר ותומך לכל מי שנצרך לרחמיו, **כי לא תמו חסדיו** - הקב"ה אינו מוגבל, ואף פעם אין מחסור בדרכי שמים לעזור ולתת לכל אדם מה שנצרך לו.

נמצא שמלבד מה שאנו מוידים להקב"ה על חיינו ועל נשמותינו ועל ניסיו ונפלאותיו עמנו בכל עת, אנו מוידים לו גם על מידת הרחמים שבה הוא מתנהג עמנו, להצטער בצערנו, ולעזור לנו בכל מה שאנו צריכים, ללא גבול וללא מוגבלות, אין סוף של חסד ורחמים.

אבל יש להוסיף על כך, שאמנם הקב"ה טוב ומטיב לנו, אבל התנאי לכך הוא מה שאנו אומרים אח"כ **כי מעולם קיונו לך** - כפי מה שאנחנו מקוים ומיחלים לחסדו, ומתפללים ומבקשים מהקב"ה שיתנהג עמנו בחסד ורחמים, כך אנו יכולים לזכות למידת הרחמים, וכמו שבארנו שהכל תלוי בכח התפילה.

בספר תהילים ישנם שלשה מזמורים, תפילה לעני, תפילה למשה, ותפילה לדוד. ללמדך שיש שלש סוגים של תפילות, תפילה לעני - על העוני הצרות והיסורים שהוא שרוי בהם, הוא אינו יכול לבקש במידת הדין, ועניו תלויות למידת הרחמים, וכדי לזכות לכך הוא צריך תפילה, וזהו המזמור **תפילה לעני**. תפילה למשה - ת"ח, צדיק וחסיד, שרוצה שייעתא דשמיא בתורה ויר"ש, אינו יכול לזכות לכך במידת הדין, אלא רק במידת הרחמים, וכדי לזכות לרחמי ד' הוא צריך תפילה, **תפילה למשה**. תפילה לדוד - דוד מלך ישראל, לוחם מלחמות עם האויבים, הסכנה נוראה בכל שעה, והוא נמצא בין חיים למוות, ואינו יכול לנצח אם הקב"ה יתנהג עמו במידת הדין, אלא רק ברחמי שמים, וזה רק ע"י תפילה, **תפילה לדוד**.

אנו נמצאים במצב קשה של מלחמה קשה ונוראה, אולם מכיון שהיא מתמשכת קהו החושים מלהרגיש מה שקורה בארה"ק, בכל יום ישנם פיגועים, הרוגים ופצועים, יתומים ואלמנות, אסונות כבדים למשפחות רבות, וזה המצב עתה. ומלבד זאת מי יודע מה ילד יום, יש חשש של מלחמה עם כמה מדינות הסמוכות לנו, וכל העולם כולו נמצא בסכנה, הקב"ה מראה לנו את מידת הדין המתוחה בעולם.

בודאי רחוקים אנו להושע במידת הדין במצבנו היום, כשרובו הגדול של עם ישראל נמצא בגלות הנפש, רחוק מתורה ומצוות, ושם שמים מתחלל בארה"ק ובעולם כולו. ואף אצל החרדים לדבר ד', מי יאמר זכיתי ליבי, כמה רחוקים אנו מעבודת ד' אמיתית. בודאי כל זכות קיומנו היא רק ע"י מידת הרחמים, וכדי לזכות לרחמי ד' עלינו להתחזק בתפילה, וכך נזכה בע"ה ל"ג מידות של רחמים.

את ספרי מן רבינו ראש הישיבה שליט"א

"נתיב התורה" ד' חלקים

שיחות ומאמרים על סדר פרשיות השבוע, ניתן להשיג

בפלא" 054-8574110 או בשליחת חודעת מייל

לכתובת: info@meorhator.org

אדם מחד גיסא הוא אב בנזיקין ומאידך הוא עומד לפני ה'

הגמ' במסכת בבא קמא (דף ג:) בביאורה את דברי המשנה של 'ארבע אבות נזיקין' אומרת מאי מבעה, רב אמר מבעה זה אדם, ושמאל אמר מבעה זה השן, רב אמר מבעה זה אדם, דכתיב אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו ע"כ, האדם נקרא 'מבעה' על שם שהוא מתפלל 'בעיו' הוא לשון תפילה.

ההגדרה המתאימה לאדם היא שהוא מתפלל, הוא היחיד מכל הברואים שיכול לעמוד לפני בוראו ולדבר אליו, עיין בחידושי הגר"ח מבריסק על הרמב"ם הלכות תפילה שמבאר שבתפילה יש שתי כוונות עיקריות, הכוונה למעשה התפילה והכוונה על פירוש המילים, הכוונה על מעשה התפילה מסביר הגר"ח היינו להפנים שהנהו עומד לפני בורא עולם ומדבר אתו, זהו מהותו וגדולתו של האדם שיכול התייצב לפני בוראו ולנהל שיחה כביכול עמו.

אבל 'מבעה זה אדם', האדם הוא אחד מארבע אבות נזיקין, האדם בטבעו ובמהותו הוא מזיק, "מועד לעולם בין ער בין ישן", ואין הכוונה כשאומרים "ארבע אבות נזיקין", שהוא עלול להזיק אלא שגדרו ומהותו 'מזיק הוא', וכלשון הגמ' שם "הצד השווה שבהם שדרכם להזיק ושמירתן עליך".

נפלא למתבונן איך חז"ל דוקא כאן כשמדברים על האדם כאחד מארבע אבות נזיקין, מצאו לנכון שכאן המוקם לקרא לו דוקא 'מבעה' על שם 'בעיו' שהאדם יודע להתפלל, דוקא כאן זה המוקם להבהיר גדולתו של האדם, יש כאן אמירה שאומרים לאדם תתבונן ותבין מי אתה מחד גיסא אב בנזיקין, ומאידך עומד לפני ה', רוממות ושפלות בערבוביא 'האדם - המזיק המתפלל', איזו הגדרה נפלאה ניתן כאן לאדם!

צריך להכיר שאדם הוא מארמה וארמה לעליון

עוד מציאנו במסכת סוטה (דף ה.) "א"ר יוחנן אד"ם - אפר, דם, מרה", ופירש רש"י "אדם למה נקרא שמו אדם, שהוא אפר דם מרה כלומר כולו הבל לכך אל יתגאה, האם אפשר לומר שאדם זה סך הכל "אפר דם מרה"? והרי האדם זה צלם אלוקים, עיקרו של האדם זה הרוח שבו, "אתם קרואים אדם", אדם מלשון 'אדמה לעליון'! אבל האדם שיועד את חשיבותו ושיעור קומתו ידע גם לזהות עצמו עם גופו ולדעת שמאדמה לוקח וכי כולו הבל ולכך לא יתגאה, וצריך לדעת כיצד אפשר לגשר בין כל הכוחות הנוגדים האלה?

הדעת של האדם היא "האדם שבאדם"

הגמ' במסכת שבועות (דף כו.) אומרת "ת"ר האדם בשבועה, פרט לאנוס", ופירש רש"י "האדם בשבועה, שיהא אדם בשעת שבועה שיהא לבו עליו, פרט לאנוס, כדמפרש לקמיה כגון בשבועה לשעבר וכסבור שנשבע באמת", וממשיכה הגמ' שם "אמר מר האדם בשבועה פרט לאנוס, היכי דמי, כדבר כהנא ורב אסי כי הוו קיימי מקמי דרב, מר אמר שבועתא דהכי אמר רב, ומר אמר שבועתא דהכי אמר רב, כי אתו לקמיה דרב, אמר כחד מינייהו, אמר ליה אידך, ואנא בשיקרא אישתבעי, אמר ליה, לבך אנסך", ופירש רש"י "לבך אנסך כסבור היית ליבע באמת".

הרי שאפילו שכשנשבע היה מתוך מחשבה וידיעה ודאית שכך האמת, בכל זאת זה נקרא "שלב אנוס", ולכן אינו נכנס בהגדרה של 'אדם' בשעת השבועה, 'אדם' הגדרתו מי שדעתו ברורה עליו מבלי שום טעות ובלי שום העלמה, לא רק שחושב שכך אמת אלא שבמציאות כך תהיה האמת, יתכן וכן אדם יחיה וישבע על פי אמונה חזקה, אבל מכיוון שאינו ידע את האמת, הרי שחסר בגדר ה"אדם בשבועה".

הדעת של האדם היא "האדם שבאדם", רק בעל דעת ברורה ואמיתית ללא שום טעות והעלמה, הוא נקרא אדם!

הרי שלמדנו דבר נפלא! אדם זה רק מי שדעתו שלימה ואין לבו אנוס, והיינו מי ששקוף לגמרי לעצמו, אמיתי לגמרי כלפי המציאות מבחוץ, האדם הזה, הוא יודע כל כוחותיו בצורה ברורה, ממורמות מדרגותיו עד שפלות יצריו, גם כשעומד הוא במרומי ההר אינו מתעלם מחוסר יציבותו ויודע שהוא עלול ליפול ולטעות בשכלו ולהיות גם האדם המזיק, דוקא דעת מקיפה זאת היא שנותנת לו גדר 'אדם'.

עוד שם במסכת יבמות בהמשך "ואמר רבי אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כאן למדנו שגם מקומו של אדם, הוא חלק בלתי נפרד מה'אדם', ומקומו זה הקרקע שם מקומו ושם צריכה להיות עבודתו, תמיד חזר המשגיח זצ"ל על דברי ר' ירוחם זצ"ל 'לא לטפס בשמים', הנכנס לעבודת ה' בלימוד התורה ברגשות ובהשתפכות חזקה, עלול להזניח את מקומו, ולא לשים לב שהנהו בן אדם מן האדמה שמקומו על הקרקע, ויציצה לטפס למדרגות גבוהות ובכך להזניח החסד וההבנה לעניי הקרקע, וכאן חז"ל אומרים ומגדירים ללא קרקע אינך 'אדם'.

עלי דרך

ממזן ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

"אכנו בדבר ואורישנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו"
(במדבר ד, יב).

ופירש"י, "ואורישנו - ואם תאמר מה אעשה לשבועת אבות - ואעשה אותך לגוי גדול - שאתה מזרעם". והנה גם בחטא העגל רצה הקב"ה לכלות את ישראל ואמר "הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול", אמנם מצאנו בדברי רש"י הבדל גדול בין מה שאמר הקב"ה בחטא העגל ומה שאמר בחטא המרגלים, דבחטא המרגלים פירש"י ואעשה אותך לגוי גדול שאתה מזרעם, ומפורש שלא רצה הקב"ה להפקיע את המשך האבות הקדושים אלא שמשה יעמיד האומה עם היסודות של האבות שהוא מזרעם, אמנם בחטא העגל כתב רש"י לבאר הפסוק "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדך אשר נשבעת להם בכ", "מה אתה אומר לי ואעשה אותך לגוי גדול, אם כסא של שלש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, ק"ו לכסא של רגל אחד", וכבר הקשה שם המהר"ל בגור אריה למה הוא נחשב כסא של רגל אחד, אדרבא הוא כסא של ארבע רגלים, שהרי גם זרעו של משה הם בני אברהם יצחק ויעקב, ותירץ שמה שאמר הקב"ה למשה ואעשך לגוי גדול בא לומר שלא יהיו נקראים על שם האבות אלא על שם משה ורק משה הוא יהיה האב של אומה זו.

והדברים צ"ב למה היה חלוק בענין זה חטא המרגלים מחטא העגל, דבחטא העגל רצה הקב"ה להפקיע שלא יהיה נקרא על שם האבות, ואילו בחטא המרגלים לא רצה הקב"ה להפקיע את היסודות של האבות, אלא שמשה יעמיד וימשיך את היסודות של האבות שהוא מזרעם.

ועיקר דברי רש"י צ"ב, מהיכן המקור לרש"י לחלק בזה בין חטא העגל לחטא המרגלים והרי בשניהם רצה הקב"ה לכלות את ישראל ולעשות את משה לגוי גדול, ומהיכי תיתי לומר שבחטא העגל רצה הקב"ה להפקיע גם משה את שם האבות ובחטא המרגלים רצה הקב"ה שיהיה משה לגוי ויהיה נקרא עליו שם האבות.

ולכאורה נראה המקור של רש"י, דהנה במש"כ רש"י דמה שאמר הקב"ה למשה זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדך, היה לומר לו שאם כסא של ג' רגלים לא היה יכול לעמוד ק"ו שכסא של רגל אחד לא יעמוד, ביאר המהר"ל דקשיא ליה

מה השיב משה לקב"ה זכור לאברהם ליצחק ולישראל והרי גם משה הוא מזרעם, ולכן פירש רש"י שבא לומר שכיון שלא יקרא בו שם האבות הרי אם הכסא של ג' רגלים אין יכול לעמוד ודאי שכסא של רגל אחד לא יעמוד, ולפי"ז אפשר לומר, דנקט רש"י דכיון שטענה זו של זכור לאברהם ליצחק ולישראל לא נאמרה רק בחטא העגל ולא בחטא המרגלים, הרי בהכרח דבחטא המרגלים לא רצה הקב"ה להפקיע מעליהם שם האבות, אלא לעשות את משה לגוי גדול עם השורשים של האבות ולהעמיד כסא של ארבע רגלים, אמנם עדיין צריכים לבאר למה באמת נחלק חטא המרגלים מחטא העגל שלא בא הקב"ה להפקיע שם האבות מהגוי הגדול שיעמוד ממשה.

עוד יש לעיין דלשונו של המהר"ל בגור אריה כאן, שבמה שאמר הקב"ה למשה ואעשה אותך גוי גדול יש משמעות שלא יהיה שםם של האבות נקראים על שמו של משה אלא משה יהיה האב לאומה זו, ולפי"ז יש לעיין שהרי גם בחטא המרגלים אמר הקב"ה למשה ואעשה אותך לגוי גדול, והרי שם פירש"י שיהיה נקרא שם האבות עליו כיון שהוא מזרעם. ומקודם נבאר החילוק שרק בחטא העגל בא הקב"ה להפקיע שם האבות ממשה ולא בחטא המרגלים, דהנה כתב אדוננו הגר"א (עיין ספר מפ"י הגר"א עה"ת פרשת תולדות) דחטא אדם הראשון היה בג' עבירות החמורות שהן עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, והאבות הקדושים תיקנו חטא אדם הראשון, שאברהם תיקן חטא גילוי עריות במעלת פרישותו מן הערוה, וכמו שמבואר בפסוק "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" שלא נסתכל בה כל ימיו, יצחק תיקן עבודה זרה שהיה עולה תמימה ומסר נפשו להקרבה אל הקב"ה, ויעקב תיקן שפיכות דמים ע"י הגלויות שגלה.

וענין זה מבואר ג"כ בדברי השל"ה הק' (פרשת דברים), וביאר הענין שאדה"ר חטא בג' עבירות אלו, לפי המבואר בגמ' בסנהדרין (לח, ב), "אר"א ר' אדם הראשון מין היה שנאמר איכה אן נטה לבך", ופירש"י שם, "צדוקי היה - נוטה לעבודת כוכבים", ובהמשך שם, רבי יצחק אמר מושך בערלתו היה, דכתיב (הושע ו') "והמה כאדם עברו ברית", וביאר השל"ה דב' עניינים אלו הם כנגד עבודה זרה וגילוי עריות, דמין היינו שהיה נוטה לע"ז, ומושך בערלתו הוא בבחינת גילוי עריות, ומה שהיה

לעם ישראל עם היסודות של האבות, אבל בחטא המרגלים שלא היתה בו הפרה של ברית האבות, אלא היה חטא שמאסו בארץ חמדה ורצה הקב"ה לכלותם, לא רצה הקב"ה לבטל שם האבות לגמרי אלא שמשה שהוא ג"כ מזרעם של האבות ימשיך את יסודות האבות ויבנה מחדש את האומה הישראלית.

וזה מדוקדק בלשונות הפסוקים, דאצל חטא המרגלים כתיב "אכנו בדבר ואורישנו", ואין מוזכר לשון כליה, ואילו בחטא העגל הלשון "ויחר אפי בהם ואכלם" שהוא לשון כליה, ולהמבואר הוא בדקדוק גדול שאצל חטא המרגלים לא רצה הקב"ה בגזירה של כליה, אלא שישאל ימותו בדבר ותבנה מחדש האומה הישראלית ע"י משה עם היסודות של האבות.

והנה הקשינו לפי מה שביאר המהר"ל דהלשון "ואעשה אותך לגוי גדול" יש משמעות שלא יהיה שמם של האבות נקרא על שמו, שהרי גם בחטא המרגלים הלשון "ואעשה אותך לגוי גדול", ונראה עפ"י מה שמצאנו דבר נפלא בדברי האור החיים הקד' שביאר בלשון הפסוק "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו", וביאר מה שאמר ממנו לומר שהגוי העצום יהיה ממנו מעם ישראל, שכל הנשמות התלויות בעם ישראל יהיו נטועים בשורש נשמתו של משה, ולדרכנו הדברים מבוארים היטב, דבחטא המרגלים רצה הקב"ה להעמיד מחדש את עם ישראל ע"י משה מכה היסודות של האבות שהוא מזרעם, ולכן הלשון "גוי גדול ועצום ממנו" דהיינו שיבנה הגוי הגדול מעם ישראל ומהאבות הקדושים.

שפיכות דמים אצל אדם הראשון ביאר השל"ה דהיינו קין שהרג את הבל דשורשו היה בחטא אדם הראשון, אמנם יעוין בחפץ חיים (בפתיחה) שהביא ג"כ ענין זה, ופירש דמה שגרם אדה"ר בחטאו מיתה לעולם הוא בחינת שפיכות דמים.

והנה בחטא העגל אמרה התורה ויקומו לצחק, ופירש"י שם דהיינו דמלבד שהיה שם עבודה זרה היה בחטא העגל גם גילוי עריות ושפיכות דמים, והנה בלשון הפסוק בהושע שהביאה הגמ' בסנהדרין "והמה כאדם עברו ברית" ביאר הנפש החיים (שער א' פ"ו) דאזיל על ישראל בחטא העגל שהיו כאדם הראשון שעבר על הברית, ולדרכו של הגר"א הוא מבואר היטב דאדם הראשון בחטאו הפר את הברית עם הקב"ה בג' העבירות החמורות שהן עבודה זרה גילוי עריות ושפ"ד, והאבות החזירו את הברית ע"י שתיקנו את ג' העבירות החמורות, וזה היה היסוד של ברית האבות שנתנה לישראל, ובחטא העגל ע"י שחזרו וחטאו בג' העבירות החמורות הפרו את הברית שתקנו האבות כמו שקלקל אדם הראשון, והפרו את הברית בג' העבירות החמורות.

ולפי"ז מבואר מאד הענין שרק בחטא העגל רצה הקב"ה להפקיע את היסודות של האבות הקדושים שהיו בישראל, ואילו בחטא המרגלים רצה שיהיה משה לגוי גדול וימשיך את היסודות של האבות הקדושים של ישראל, דבחטא העגל הפרו את הברית שהעמידו האבות וקלקלו את התיקון שתקנו האבות בחטא ע"ז ג"ע ושפ"ד, ולכן רצה הקב"ה לעשות את משה לגוי גדול ולהפקיע שם האבות מעליו שלא יהיה המשך

דרך רבותי

מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל נלב"ע כ"ה סיון תשע"א

היה מדבר עליהם. הפסוק במלאכי אומר 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבקות הוא', ודרשו חז"ל, אם הרב דומה למלאך ד' צבקות יבקשו תורה מפיהו, דאם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

"והנה, אין לנו השנה מה זה מלאך ד', |אם כי - מטעים הגר"ד שליט"א - כפשוטם של דברים היינו יכולים להצביע על דמותו של מרן רבי מיכל יהודה זצוק"ל שבמושגים שלנו הוא היה הרב הדומה למלאך השם צבקות, אך הוא עצמו הסביר, כי רב יש לו ייעוד ותפקיד: להעמיד תורה בכלל ישראל. כשהרב חושב על עצמו, זה רב שאי אפשר לבקש תורה מפיו. רק מרב כזה, שכל תכליתו, ייעודו ותפקידו להנחיל תורה לתלמידים וליה ליה לגרמיה כלום - זה הרב שאפשר לבקש ממנו תודה. הוא הראוי להיות מנחיל תורה לתלמידים.

עם הג"ד דוד כהן

רבינו ידלח"ט היה דבוק וקשור למרן זיע"א, והרבה קיבל מעצותיו והנהגותיו, וחיבה גדולה והערכה רבה העריכו מרן זיע"א, וכפי שמסיים בהסכמתו לס' מאמר החכמה שהוציא רבינו שליט"א "ולזכות את הרבים מאור תורתו החותם בברכה שיזכה שבני הישיבה שהם אצל ראש הישיבה שליט"א כבנים אהובים יתרוממו מתורתו ויראתו".

נביא דברים שסיפר רבינו שליט"א אודותיו.

"כמעט ואין יום מאז הסתלקותו של

רכי מיכל יהודה" התבטא פעם ראש ישיבת חברון שליט"א, "שאיננו נזכרים בדמותו הגדולה, בהוראותיו שהיו לנו לעינינו, ובאור שהאיר לארץ ולדורים עמה, ובני הישיבות בכלל".

את דבריו הוא פותח בדבריו של רבי מיכל יהודה נופא: "כדאי לפתוח בדברים שמדן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה זצוק"ל

הישיבה שם שיקבלו אותו, והנה באותם ימים הגיעו רבני הישיבה ההיא להתייעץ עמו על איזה עניין, הוא אמר להם 'טוב שבאתם' כי חיפשתי דרך ליצור עמכם קשר. הוא גולל בפניהם את עניינו של אותו בחור שהם סירבו לקבלו. אמר להם שמבקש מהם שיקבלוהו, הם ענו שבעיקרון מוכנים מצדם לקבל את הבחור המדובר, אך חוששים הם שציבור התלמידים לא ידעו להתייחס נכון אל אותו תלמיד לאור המגבלה שיש לו, ואם כן תצא תקלה מכל העניין. הוא לא ניסה להתווכח אתם על טענתם, אלא אדרבה אמר להם 'אני מקבל את טענתכם, ולכן כדי שלא תיווצר בעיה עם חברי בני השיעור, תביאו אותם אליי ואסביר בפניהם איך צריכה להיות ההנהגה עם אותו תלמיד'.

עם ראשי ישיבת חברון הרבנים משה מרדכי פרבשטיין שלמה כץ דוד כהן

"כמובן שלהצעה כזאת לא ציפו אותם רבנים, ואכן יום לאחר תחילת הזמן נסעו מירושלים כל תלמידי אותו שיעור לביתו של מרן זצוק"ל, הוא מסר בפניהם שיחת חיזוק במשך כארבעים דק' ובסוף השיחה הרעיף עליהם מילות שבח שהם מבוגרים בדעתם ויש בהם מידת החסד, ולכן ודאי שעם מעלות אלו שיש להם, הם יקבלו לחברתם את אותו תלמיד ביחס טוב (כמובן שביקש מהם שלא יספרו לו שדיבר אודותיו תוך שגם מציין אותו במעלות). ואכן, אחרי השיחה נסללה הדרך לאותו תלמיד שהצטרף כתלמיד בישיבה. והנה, מלבד הדאגה לכל יחיד, למדנו כאן את הגישה שלא נכנס לוויכוחים עם צוות רבני הישיבה, אלא מיד בא לפתרון העניין מתוך כבוד וקבלה דעתם.

"יודעני באברך בוגר הישיבה, שפעם שלח לו מכתב וביקש את עצתו. רבי מיכל יהודה, שלא הכירו מעולם, וגם כעת שמע עליו ועל בעייתו, רק בכתב. ישב וכתב לו מכתב תשובה ארוך ומפורט, שלקח לו זמן רב. שוו בנפשכם - אחד מגדולי הדוד, שאיננו מכיר את הבחור כלל, מקדיש זמן רב מזמנו היקר בכדי לסייע לבן תורה ולרוממו, אף שאינו יודע מי הוא.

"כמה נפשות הוא רומם וגידל! זה היה אצלו יסוד במשנת חייו. בכלל, כבוד התלמידים היה אצלו יסוד נדול לגמילות חסדים, והוא דיבר על כך בהרחבה כשבא לשאת דברים בישיבת חברון בכינוס זיכרון במלאת שמונים שנה לפטירת מרן הסבא מסלבודקה זצוק"ל".

"נאים הדברים למי שאמרם, כי הדברים היו אצלו תורת חיים. מהמעט שאנו ראינו, מסכת חיים של למעלה משבעים שנות הרבצת תורה, שליטה עצמית כזאת, לא חושב שמישהו שמע ממנו איזה דיבור שלא כהוגן, כל הליכותיו והנהגותיו היו דמות מופת, כי מלאך ד' צבקות, היה לנו דוגמא וציוד מה זה הרב הדומה למלאך ד' צבקות. המציאות העצמית שלו לא ומתה קיימת, לא דאג לכבודו לא חשב על עצמו, אלא כל ייעודו להשפיע תורה לכלל ישראל. והוא באמת זכה להעמיד תורה בכלל ישראל במושגים רחבים, כידוע".

אבי בני הישיבות

ראש ישיבת חברון שליט"א ממשיך ומתאר את דמותו הגדולה, והשפעתו על דור שלם של מבקשי דעת השם:

"הייתה לו השפעה כבירה על כלל עולם הישיבות באופן כללי, אבל אני הייתי קורא לו 'אבי בני הישיבות'. היה לו יחס של אבא רחום ואוהב לכל בן ישיבה, לא משנה מאיזו ישיבה, אשכנזי או ספרדי, מבוגר או צעיר. כל אחד שהיה

נכנס אליו היה כבנו יחידו, כל אחד מצא בו אב אוהב. הוא היה דמות של אבא בשבילם. כל אחד שנכנס הדגיש שחוץ ממנו אין עוד אף אחד. הדאגה לכל אחד ואחד, איך שהיה דואג בהמשך הדרך ושולח להתעניין מה קרה עם אותו בחור ואיך הוא מסתדר ומצליח.

"הוא אמנם היה טמון בני ברק בישיבתו שם העמיד אלפים למרביצי תורה ותלמידי חכמים, אבל מצורתו הייתה פרוסה בכל רחבי תבל כפשוטו. אין ספור אנשים נהנו ממני עצה ותושייה, הוא חיזק וגידל במשך עשרות שנים כל אחד שהיה נמצא בקושי ובמשבר, כמעט עד שנותיו האחרונות דלתו הייתה

פתוחה בכל שעה לכל דורש, צעירים בני הישיבות. אברכי כולל, רמ"ם צעירים ומבוגרים, כל אחד היה בא ושופך את לבו, והיה לבו כל ישראל, לב שכל כך דאג וכאב את כולם".

טוב ומטיב

"סיפרו לי על ישיבה אחת שהיה בחוד עם מגבלה מסוימת שניסה להתקבל לישיבה ולא רצו לקבלו. בני משפחתו פנו לרבי מיכל יהודה שינסה לדבר על ליבם של הנהלת

עם הג"ר דוד כהן ראש ישיבת חברון

כדמות רבותיו

"זה דמות של נתינה שאין דוגמתה", מתפעל רבינו שליט"א, "יחושבני ששורשה טבוע בחותמה של חברון-סלבודקה, חסד בלי נבול, נתינה מוחלטת. כי זה יסוד משנת הישיבה של רבותינו זצוק"ל, נושא בעול עם חברו, מלבין שיניים

לחברו, והארת פנים, זה מהנושאים המרכזים שמרן ה'אלטער'. היה מדבר בשיחות ובספר אור הצפון, ראש הישיבה הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל ומרן המשגיח הגאון רבי מאיר חדש זצוק"ל היו מדברים על זה רבות".

ומדי דברו על מרן הגרמ"י זצוק"ל בתלמיד לרבותיו, מזכיר ראש ישיבת חברון שליט"א:

עם הגרש"י בורנשטיין והג"ר דוד כהן ראש ישיבת חברון

"עוד דבר שהיה אצלו משנת חיים ממה שהוא היה מדבר. הוא היה דוגמא יוצאת דופן של 'תלמיד לרבותיו', הוא הגיע לישיבת חברון בסוף תקופתו של מרן המשגיח הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל ובמשך כל השנים החזיק אותו לרבו מובהק בחלק של מוסד ויראת שמים, בשיחות מוסר שמסר היה לומד 'אור יהל'.

"והדביקות שלו ברבו מרן הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל גם הייתה באופן מופלא, כל השנים היה דבוק בו והיה מזכיר אותו בשם 'הרבה' בהידיעה, וכן על מרן הגאון רבי איסר זלמן זצוק"ל - שהיה מקורב אליו והוא חיבב מאוד - היה כל השנים אומר 'הרבה רבי איסר זלמן: כל הזמן חי אותו. וכך גם היה מתבטא על הראש ישיבה מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא ועל המשגיח מרן הגה"צ דכי מאיר חדש זצוק"ל. היא היה מעורר על כך שקצת נשכח המושג של תלמיד לרב, ודרך מסירת התורה הוא רק מרב לתלמיד".

"מלבד מה שלמדנו ולמדו תלמידיו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל מפיו ומתורתו", מבקש לחדד רבינו שליט"א, "הרי שגם מעצם דמותו יש לקחת מוסר. אם בחורים רוצים לדעת איך נהיים לאדם גדול, הייתה לנו כאן דוגמה חיה. ממנו צריכים ללמוד את הקדשת חיים לעמל התורה בשקידה נוראה מכלי לקחת שום דבר מענייני העוה"ז. כל אחד מדבר שהוא רוצה להיות גדול, רבי מיכל יהודה זועק בעצם דמותו: אין מושג להיות גדול ולנהל מערכת חיים של נהנתנות ומותרות! הוא צמח אך ורק בזכות דבר אחד, שאדם מקדיש חייו לתורה ולא מחפש שום הנאה ותענוג מעוה"ז אפי' דברים המותרים. כך גדלים וצומחים.

"זאת ועוד, ראינו אצלו את המושג 'עבד ד'. מערכת חיים בכזו דביקות ומצב שלא משתנה, עקביות כזו של מסכת חיים, תמיד היה מדגיש את ההכרה של כל אהד בתפקידו וייעודו. אני חושב שמעטים מאוד האנשים שרואים עליהם שהם כל כך שמחים כמו שתמיד הוא היה נמצא בשמחה.

אדם שחי בישרות של מערכת חיים של מעלות הברייטא של רבי פנחס בן יאיר, עם שליטה עצמית, הוא שמח בחלקו כל היום. זה מה שראינו אצל רבי מיכל יהודה".

"דבר נוסף שחשוב להזכיר", מסיים רבינו שליט"א, "היום בכנסי ראשי הישיבות מדברים רבות על קשר שצריך להיות בין רב לתלמיד, בפרט כשמספרי התלמידים גדלים מאוד. במשך חיי ראיתי את הדוגמא הכי גבוהה בחמימות לתלמידים אצל מרן ראש הישיבה דבי מיכל יהודה זצוק"ל, לא ראינו דוגמתו בחמימות שנתן לכל אחד.

"לפעמים שיש לי ספק איך להתנהג כך או כך, אני אומר לעצמי: רבי מיכל יהודה היה מתנהג כך או כך? זה אכן בוחן

בדרכי הנהגה עם הציבור וגם ביחס הקרבה והחמימות בין רב לתלמיד. חוסר מרחק שגורם לחוסר הערכה בין רב לתלמיד הוא כשהרב מתחיל לשוחח איתו במילי דעלמא.

אפילו אם הוא חושב שיהיה כזה תועלת, הפטפוט מוריד את הערך שלו. אבל חמימות - זה עניין אחר ונחוץ לחלוטין. כשאתה מתעניין אצל הבחור, לשמוע איך הוא מסתדר בחדר, החברים בחדר, החברותות, אם אפשר לחזק משהו, זה כולו תועלת. זו נקודה חשובה, גם בישיבה קטנה וגם בישיבה גדולה, ואת החמימות הזו ראינו אצל מרן רבי מיכל יהודה זצוק"ל, שאכן נתקיים בו 'תורה יבקשו מפיהו'.

*

מספר הרה"ג ר' מנחם סאוויץ: פעם סיפר רבינו שבשנת תרפ"ט בהיותו בן י"ד שנה למד בישיבה באירופה ושמע על האסון הנורא שהיה בישיבת חברון שר"ל רצחו ערבים הרבה בחורים ואברכים בישיבת חברון הי"ד ואמר לי שהכיר שלשה בחורים מבוגרים ממנו שהלכו ללמוד בחברון והגיעה שמועה שאחד ממכיריו נהרג על קידוש ה' ר"ל אבל אחר כך שמעו שחבירו ניצול ולא נהרג וכל הלילה לא היה יכול לישון כיון שלא ידע מה האמת בבוקר אחר שחרית שאל לחבירו שלש טובות א לקנות צייטונג עתון ב לכפול הדפים עד רשימת הנפטרים ואז אמר רבינו מילים שאני מתרגש מהם עד היום איך בין נישט דער זעלבער מענש וואס איך האב איך אריינגעקוקט אין א צייטונגאני לא הגעתי תכלית השגתי שהייתי יכול להגיע כיון שפעם אחת בחיי הסתכלתי בעיתון ורבינו אמר זה בכזה כאב ופחד וזה נורא ואיום וכי זה נקרא הסתכל בעיתון סיפרתי את זה למורנו הג"ר דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון והוא סיפר את זה בעצרת בירושלים שהיה שם מרן הגאון הרב יוסף של' אלישיב זצוק"ל שהיה כותב על רבינו במכתבים תואר צדיק יסוד עולם וכפי עדות נכדו נתפעל הגרי"ש מאד מעובדא זו. (קובץ קול תורה)

שיעור מרח הגאון רבי אשר ייים שליט"א

עמידה בקיום המצוות וברכותיהן

וגם בשו"ת רמ"ע מפאנו (סימן ק"ב) כתב דמלבד ששת הנ"ל דילפינן מספרה"ע יש עוד מצוות רבות שמקיימים ומברכים עליהם בעמידה כגון מזוזה, שחיטה, פדיון הבן וכדומה, אך בשו"ת דרכי נועם (סימן ג') חלק עליו וכתב דדין הברכה כדין המצוה וכל מצוה שקיומה בעמידה גם ברכתה בעמידה, והיינו ששת המצוות דילפינן בגו"ש כנ"ל, ולא כל המצוות.

וסברא זו דלעולם דין הברכה כדין המצוה וכל שמקיימין אותה בעמידה מברכין עליה בעמידה כתבו רבים מן האחרונים, עיין פני יהושע (מגילה כ"א ע"א), אליה רבא ומור וקציעה (ס"ח), חכמות שלמה שם, הפמ"ג (במש"ז ס"י תל"ג).

ובספר הפרדס הגדול (סימן קע"א) הביא גם הוא רמז זה דגו"ש לכה לכה, אך דחה דבריהם מסנהדרין (מ"ב ע"א) שם אמרו דקידוש לבנה הוי כקבלת פני השכינה, ומשום כך יש לאמרו מעומד, הרי דאל"ה לא היתה ברכה זו נאמרת בעמידה, הרי לן דלא כל מצוה דכתיב בה לכה הוי בעמידה ע"ש.

ולפי דברי האחרונים הנ"ל דדין הברכה כדין המצוה לגבי עמידה נחא דמברכין על מצוה ומורו וסוכה בשיבה, דכיון דפשוט דמצוות אלה מתקיימים בשיבה כן גם דין ברכתה, ולכאורה זה כונת האבודרהם דכל מצוה שאין בה הנאה מברכין עליה בעמידה, וכונתו להנאת אכילה, דכיון שצריך לאכול בשיבה כן גם מברכים על מצוות אלה, ועיין עוד בספר האשכול שם דברכת הסוכה נאמרת בשיבה משום דהוי כברכת הנהנין, ונראה פשוט דאין כונתו לברכת הנהנין ממש דהלא על מצות הסוכה מברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו וברכת המצוה היא, אלא כונתו דכיון דמצוה זו בהנאה היא מברכים עליה בשיבה.

והנה עמא דבר דמברכים ברכת התורה בעמידה, ולא ידעתי מקור למנהג זה, ולפי הנ"ל לכאורה היה ראוי לברך בשיבה כיון שגם מצות ת"ת בשיבה היא, ומקרא מלא דבר הכתוב "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך", אמנם באמת אין משמעות בשבתך בשיבה, ואף כשהוא עומד ומהלך בביתו, בשבתך בביתך קרינן ביה, כשם שהוא מהלך בדרך אף כשהוא עומד ויושב כל עוד בדרך הוא וז"פ.

ואפשר לפי המבואר במגילה (כ"א ע"א) דמימות משה ועד ימינו של רבן גמליאל הזקן היו לומדים תורה בעמידה, משמת ר"ג הזקן ירדה חולשה לעולם והיו לומדים בשיבה, הרי שצריך דרכה של תורה בעמידה, ומשום כך נהגו גם לברך עליה בעמידה. ועוד דבסוטה (מ"ט ע"א) אמרו "משמת רבן גמליאל הזקן בטלה כבוד התורה" ופרש"י דמה שהיו לומדים תורה בעמידה היא כבוד התורה, והרי ברכת התורה ילפינן מקרא ד"כי שם ה' אקרא חבו גודל לאלקינו" הרי דברכת התורה משום כבוד וגודל לתורת ה', וכיון דצריך כבוד התורה בעמידה היא יש לברך גם בעמידה.

אמנם לעיקרא דמילתא לא ידעתי מקור שברכת התורה בעמידה.

והנה בזה"ק (רעיא מהימנא אמור צ"ז ע"ב) א"תא:

"ובגין דאלין יומין יומין דעלמא דדכורא, לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברי בלחודיהו ועל דא חושבנא דא בעמידה איהו וכו'".

הרי לן טעם אחר שספירת העומר בעמידה משום דאלין יומא דעלמא דדכורא, ומהאי טעמא מצוה זו בעמידה דכל מצוה שהיא מעלמא דדכורא ורק זכרים חייבין בה דינה בעמידה, וגם לפ"ד הזהר נחא דהנה שש מצוות הרמוזים בעל"ש של"ם דינם בעמידה שהרי כולם נוהגים באנשים ולא בנשים וז"פ.

ג. בטעם דמצוה שקיומה בעמידה ברכתה בעמידה

והנה שיטת האחרונים דדין הברכה כדין המצוה וכל שקיומה בעמידה כן גם ברכתה יש לבאר בשני דרכים:

א. מחשש הפסק ועובר לעשייתו, דאך דפשוט שאין העמידה והשיבה הפסק גמור, מ"מ חזינו בכ"מ שהקפידו להסמיך את הברכה לענין שעליו מברכים כמה שאפשר, וכך אמרו דיש לחתוך את הפת לפני הברכה, ויטול לידיו את הלולב לפני הברכה וכיוצא ב"ב כ"מ, ומשום כך יש לברך באותו ענין שיקיים את המצוה בעמידה או בשיבה.

ב. ברכת המצוה כחלק מעצם המצוה היא ולא מילתא אחרייתא היא, וכבר ביארתי בדרך זה (עיין להלן סימן ע"א) את דברי תוס' הרא"ש בברכות (ט"ו ע"א) דאילו ברכת המצוה היתה דאורייתא היתה מעכבת בגוף המצוה, דהברכה חלק מחלקי המצוה

"דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת" (ט"ו ל"ח).

א. מקור דין עמידה במצוות

כתב הבית יוסף (סימן ח') בשם הסמ"ק (מצוה צ') דיש לעמוד בשעת עטיפת הציצית, דילפינן ציצית מספירת העומר לכה לכה גו"ש [וספרתם לכה, והיה לכה לציצית] ובספירת העומר דרשו "מהחל חרמש בקמה, אל תקרי בקמה אלא בקומה" [והטור הביא גו"ש זה לגבי ברכת המילה ביו"ד סימן רס"ה ע"ש].

ומדברי הבית יוסף משמע שדרשת חז"ל היא זו וכ"ה בב"ב ובט"ז, ובאמת איתא ברא"ש מסכת פסחים (פ"י ס"ב) "ת"ר... אל תקרי בקמה אלא בקומה" ומלשון זה משמע דהוי דאורייתא, וכ"מ כבר בהר"צ גיאת (ח"ב עמ' ק"ח) ובשבולי הלקט (ס"י רל"ד).

אך באמת לא מצינו דרשה זו בדברי חז"ל, וכבר כתב היראים (ס"י ק"י) דלא ידע מקור דרשה זו, ובהגהות מהר"י בכרך בפסחים שם כתב דמסתבר דבטעות נכתב בראש ת"ר ובמקור היה כתב ס"ר דהיינו סמכוהו רבנן ע"ש. אך באמת מצינו גם בדברי רבינו בחיי בפרשת ראה שכתב "דרשו רז"ל על דרשה זו, וכנראה היה תחת ידם מדרש כלשהו של דרשה זו שאינו תח"י.

ובאמת מצינו דרשה זו בפסיקתא זוטא ופרשת שלח ופרשת ראה ובעל הפסיקתא היה ר' טוביה שהיה קרוב לזמן הגאונים, ואפשר שהראשונים כיוונו לדבריו.

אמנם פשוט שאין זו דרשה גמורה כיון שאין לה מקור בתלמוד, ועצם ההלכה אינה אלא מדברנן ורמז בעלמא מצאו לה, ועיין בשבלי הלקט שכתב טעם אחר בהא דספירת העומר בעמידה, דומיא דקצירת העומר שמטבעה הוי בעמידה, ובהגהות רבינו פרץ על הסמ"ק שם כתב טעם נוסף, דומיא דקמה דהוי בעמידה, וכל אלה אינם אלא רמז וסמך למה שתיקנו דספה"ע מצוה בעמידה. ולפ"ז פשוט דגם הגו"ש לכה לכה אינה דרשה גמורה אלא מעין אסמכתא בעלמא, וז"פ.

ועוד דהרי אחת מששת המצוות שלמדו מגו"ש דלכה לכה היא קידוש לבנה, ואין זו מצוה דאורייתא כלל אלא ברכה דרבנן, וע"כ דאין זה אלא תקנת חכמים או מנהגא בעלמא.

ובאמת מצינו טעם אחר דקידוש לבנה מברכין בעמידה משום דהוי כקבלת פני השכינה, וטעם זה אמרו בגמ' (סנהדרין מ"ב ע"א), וע"כ דאין זה משום גו"ש ואין זה אלא כרמז בלבד.

ועוד דהרי גם במצוות כתיבת ספר תורה כתיב "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", ולא מצינו מי שאומר שצריך לכתוב בעמידה.

סוף דבר, נראה ברור ופשוט שאין זה גו"ש גמורה אלא סמך בלבד למה שתיקנו או נהגו לקיים מצוות אלה בעמידה.

ב. עמידה בשעת הברכה

כ' השו"ע (או"ח סימן ח' סעיף א'):

"יתעטף בציצית ויברך מעומד".

אמנם הטור לא כתב אלא דמצוה להתעטף מעומד, אבל לא כתב שגם הברכה בעמידה, אך השו"ע כתב שגם ברכת הציצית יש לברך בעמידה [ובביאור שיטת הטור עיין להלן אות ה'].

ובאבודרהם (הלכות ברכות השחר) כתב גם לענין הברכה דציצית דחייב לברך מעומד, והוסיף דלא רק ציצית צריכה עמידה אלא אף ברכתה, דשש מצוות ילפינן מגו"ש דלכה לכה, ואבודרהם נתן בהם סימנים "עלץ שלם" דהיינו עומר, לבנה (קידושה), ציצית, שופר, לולב ומילה, וכל אלה קיומן וברכתן בעמידה דכולהו כתיב בהם לכה לכה וילפינן מספירת העומר שבעמידה [ועוד כתב שם דכל מצוה שאין בה הנאה מברכין עליה בעמידה, ודבריו יתבארו לקמן].

ובספר האשכול (הלכות ברכות ההודאה סימן כ"ג) ג"כ כתב כדברי האבודרהם והוסיף דיש שמוסיפין גם את ההלל ע"ש.

ויש מן הראשונים שהביאו מן הירושלמי דבאמת כל המצוות מברך עליהם בעמידה, כ"כ בארוחות חיים לר"א מלוניל (הלכות ציצית סימן כ"ז) ובכלבו (ס"י כ"ג), אך גם דברי הירושלמי האלה לא ידועים לנו וכבר כתבו האחרונים שלא ידענו מקור לדברי הראשונים הנ"ל.

ה. בשיטת הטור

ובביאור הגר"א (בסימן ח') חלק על מש"כ המחבר דגם ברכת הציצית מעומד, ודייק מדברי הטור שלא כתב אלא שיתעטף מעומד ולא כתב כן לגבי הברכה, אך לענ"ד אין לדייק מזה נגד דעת השו"ע, דהלא גם בסימן תפ"ט לא כתב הטור אלא שצריך לעמוד בשעת הספירה ולא כתב שצריך לעמוד בשעת הברכה, וביו"ד סימן רס"ה כתב הטור "וצריך לברך מעומד דילפינן לכו כמ"ע מעומד", הרי לן להדיא דילפינן ברכת המילה מעומד מספירת העומר אף דבהלכות ספח"ע גופה לא כתב הטור דצריך עמידה, וא"כ אין להוכיח מדברי הטור דצריך עמידה רק בעטיפה ולא בברכה, וביותר יש לתמוה מדברי הגר"א עצמו (ביו"ד שם) שביאר דברכת המילה בעמידה דילפינן מספירת העומר וכמ"ש בסימן ח' לגבי ציצית וצ"ע.

ומ"מ כתב הגר"א בס"ח' דלא צריך עמידה בברכת הציצית, וכן הביא גם מרבינו יונה [וכמדומה שהכוונה לדבריו בספר היראה ע"ש] שלא כתב דצריך לעמוד אלא בעטיפה ולא בברכה, וכ"ה בסידור הגר"א אשי ישראל דמתעטף בעמידה אבל הברכה אפשר בשיבה ע"ש וצ"ע.

ו. לבישה ועיטוף בציצית בהנ"ל

במנחת שלמה להגר"ש אוירבך זצ"ל (ח"ב סימן ס' אות ב') כתב לחדש, דלא צריך עמידה בשעת לבישת הטלית כיון שאין זה חיוב ולא דמי לעומר דהוי מצוה חיובית, אלא שצריך לעמוד בשעת העטיפה כיון דבשעה שהוא מתעטף הוא כבר לבוש ומחוייב בציצית והרי זה דומה למצות ספירת העומר דהוי חיוב. ולפ"ז כתב לחדש דכאשר אדם פושט טליתו לשנה מועטת וחוזר ולבשו ללא עטיפה אינו צריך לעמוד כיון שאינו מתעטף, והרי בשעת עצם הלבישה אין דין עמידה, ע"ש.

ולענ"ד לא מסתבר כדבריו שהרי כל ענין העטיפה אינו אלא משום שכן מתפרש ענין הלבישה, וחז"ל קבעו דלבישה המחייבת בציצית אינה אלא כעטיפה הישמעאלים, וא"כ גם העטיפה לבישה היא ואינו מתחייב אלא ממנה והלאה, וכבר כתב בתרומות הדשן (סימן מ"ה) דיש להתעטף בציצית כדי לצאת יד"ח הסוברים דאין המצוה אלא בעיטוף, ואף שאח"כ הוא מסתלק מן העיטוף העיקר תלוי בתחלת הלבישה, הרי העטיפה היא תחלת הלבישה ורק על ידה הוא מתחייב, וא"כ למה צריך לעמוד בשעת העטיפה.

אלא ע"כ צ"ל דכיון שהוא מתחייב בציצית ע"י לבישת הטלית ועטיפתו, הוי עצם מצות ציצית כמצוה חיובית ודמיה לספירת העומר.

אך באמת כבר תמה החזון איש (או"ח סימן ג' אות ל"ז) למה תלוי בתחילת הלבישה, ולכאורה מסתבר טפי דאם אין לבישה אלא עיטוף, משעה שבטלה העיטוף נפטר ממצות ציצית, ומשום כך כתב דאין אנו מתעטפים אלא לצאת יד"ח הסוברים דאין שמברכים להתעטף ע"ש, ולדבריו יש מקום לדברי הגר"ש, וא"כ בכ"ז כי קצרתי מאוד.

היא, וסברא זו מתיישבת ביותר לפ"ד הריטב"א בפסחים (דף ז') שכתב לבאר למה צריך לברך עובר לעשייתו דהברכה יש בה עבודת הנפש וראוי להקדימה לעבודת הגוף ע"ש, ועיין עוד באגרות משה (ח"ד או"ח סי' כ"א אות ב') שכתב לגבי ענין אחר דהברכה כחלק מגוף המצוה היא, ואכמ"ל.

ד. בחילוק המג"א בין ציצית לחלה

והנה הקשה המגן אברהם (סי' ח' ס"ק ב') מאי שנא ברכת הציצית שהיא בעמידה מחלה שברכתה בישיבה כמבואר במשנה, וכונתו למשנה (בפ"ב מחלה משנה ג'): "אשה יושבת וקוצה חלה ערומה". וכתב "ז"ל דהפרשת חלה אינה מצוה כל כך דאינו עושה אלא לתקן מאכלו דומיא דשחיטה".

[ואגב אורחא למדנו מדבריו דיכול לברך על השחיטה בישיבה ולא כדברי האבודרהם וסייעתו]. ולכאורה כוונתו, דכיון שאין מצוה להפריש חלה אלא אם רוצה הוא לאכול ואינו אלא עושה לתקן מאכלו, אין צריך לעמוד דאינו מצוה כ"כ, ומשום כך העיר המלבי"ם שם בארצות החיים דהלא גם בציצית אינו חייב אלא"כ הוא לובש ד' כנפות ומה בין חלה לציצית.

אך באמת פשוט כמ"ש הגרעק"א שם דשאני חלה שבאה להתיר איסור טבל משא"כ ציצית דחלובש ד' כנפות ללא ציצית אין עליו איסור מלבד ביטול מצות ציצית, הרי דציצית הוי מצוה בלבד וחלה הוי מותר שכל ענינה להתיר איסור טבל כמו שחיטה שמתרת איסור נבילה ואבר מן החי, וז"פ.

וכיון דאתנא להכי אפשר דאף לדברי המג"א חייב להפריש חלה אף אם אינו מתכוין לאכול כלל דגלגול העיסה מחייבתו להפריש חלה בין יאכל ובין לא יאכל, ואעפ"כ אין מהות המצוה אלא "לתקן מאכלו" דמצות החלה [והפרשת התרומה] להתיר איסור טבל היא.

ונראה בזה ליישב תמיהת הגר"א על המג"א, דהגר"א שם כתב דדברי המג"א דחלה אינה אלא לתקן עיסתו אין להם שחר דהלא אסור לעשות עיסתו קבין כדי לפטרו מן החלה, ולהנ"ל לק"מ דאמת נכון הדבר דאין להשתמט מהפרשת חלה ומשום כך אסור לעשות עיסתו קבין, אך מ"מ מהות המצוה וענינה להתיר איסור טבל ולא עצם הפרשת החלה היא מהות המצוה וגדרה, ודו"ק בזה.

וארוחנא בזה עוד דאין הכרח שהמגן אברהם חולק על הט"ז (ביו"ד סי' א' ס"ק י"ז) לגבי הפרשת תרומה דמצוה להפריש אף כשאינו רוצה לאכול, והגרעק"א כתב שם שלא כדבריו, וחביא את דברי המג"א הנ"ל כחולק על הט"ז, אך להנ"ל אין הכרח שהמגן אברהם חולק על הט"ז, ואף אם חייב הוא להפריש בכל ענין, עצם מצוה זו להתיר את הטבל, ודו"ק.

ובגוף הענין יש לתמוה על גדולי עולם הנ"ל שלא הביאו את דברי רש"י בגיטין (מ"ז ע"ב) שכתב להדיא לחלק בין ביכורים דרמיה עליה בכל ענין ובין מעשרות ד"לאו מצוה דרמיה עליה היא אלא אם כן אוכלן או מוכרין וקא משתרי ליה אבל ביכורים מצוה דרמיה עליה היא", הרי כדברי רעק"א [ועיין עוד מנחת אשר במדבר (סימן כ"ח) מש"כ בזה].

• דברי אגדה •

שקולה מצות ציצית

"שקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות שבתורה" (נדרים כ"ה ע"א).

מעודי תמיהתי במצוה נשגבה זו שעליה אמרו חז"ל שהיא שקולה כנגד כל מצוות התורה, וא"כ למה היא תלויה ברצונו הטוב, ואם ירצה אדם שלא ללבוש ד' כנפות פטור הוא ממצוה זו, ולא כמצות תפילין שהוטלה חובה גמורה על צוארנו ונכפתה עלינו הר כגאיות.

והנראה בזה, לפי התבוננות במהות מצוה זו וענינה, דהנה אמרו חכמינו ז"ל "תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא" (מנחות מ"ג ג' ע"ב) ובתוס' שם כתבו "מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכן

עושים לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא בפרק במה אשה (שבת דף י"ז ע"ב) ככלא דעבדא תנן".

הרי לן דמצות ציצית יסודה וענינה חותם של עבדות, ויש להבין עבדות זו מהי ומה ענינה.

הרי ברור דתמצית העבדות היא קבלת עול, וכשם שעבד מקבל עול אדונו, כך איש ישראל מקבל במצות ציצית עול אלוהיו מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכאשר בא האדם לקבל עול מלכותו למדונו חז"ל (ברכות י"ג ע"א) "למה קדמה פרשת שמע לפרשת והיה אם שמע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות".

וגם במצות ציצית נראה דתרתיה אית בה, קבל עול מלכות שמים בתכלת, המזכירה לנו כסא הכבוד כמ"ש (חולין פ"ט ע"א) "תכלת דומה לים, ים דומה לרקיע, רקיע דומה לכסא הכבוד", וכסא

הכבוד הוא מרכבת קדשו שעליו יושב השופט כל הארץ, וענין תכלת רומז לקבלת עומ"ש.

ומאידך מבואר דציצית רומזת לתרי"ג מצוות וביאר החינוך דציצית בצירוף ח' חוטין וז' קשרים בגימ' תרי"ג, הרי לן אף קבלת עול מצוות.

וכך נחשבים הציצית כחותם של טיט וככלא דעבדא ועל ידם מקבל האדם על עצמו עול מלכות שמים ועול מצוות, וממליך על עצמו את מלכו של עולם.

וכבר ביארנו דעיקר עבודת העבדות ומעלתה היתירה היא בעבדות מתוך שמחה ורצון (עיין מנחת אשר שיחות על התורה מאמר "חותם של טיט" וע"ע הגדה של פסח מנחת אשר בכמ"ק), ומזה הטעם לא ניתנה מצות ציצית כחובה גמורה, אלא נתלתה ברצון האדם, כדי שנקבל עול העבדות ברצון בשמחה ובאהבה.

"ר' שמעון בר יוחאי אומר כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה"

מערכי תורה

שלח

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

המרגלים - אנשי המלחמה

הנה אחר שהמרגלים אמרו את דבריהם כתוב (י"ג, ל') 'ויהס כלב וגו' ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', וצריך ביאור כי באמת טענות המרגלים היו דברים כהוייתן, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילידי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב, העמלקי שם, אם מן ההר החיתי והאמורי והיבوسی שם, מן הים, הכנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סגורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם, ומה השיב לטענותיהם, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה'.

והנה ברש"י בפר' דברים עה"פ ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ וגו', כתב בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זין. ובספרי שם איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכים ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו חולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שליחת המרגלים גרמה שיהיו צריכים לכלי זין ומלחמה לכבוש את הארץ, ואטו גם זה הוא חלק מהגזירה שגזרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לבאר בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ ומתיישבין בה.

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל 'ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם', וכתב רש"י 'נאכלם כלחם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמהם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלחם, הרי שמלכתחילה היו צריכים לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זין כלל.

והרי רש"י בתחילת בראשית הביא דברי רבי יצחק, אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו, הרי דישראל אינם נוטלים את הארץ מעצמם, אלא הקב"ה נותן להם ברצונו, ומאת הקב"ה הם מקבלים אותה, ולכן אין טעם שיהיו צריכים לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש את הארץ על ידי מלחמה והוצרכו לכלי זין היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במחנים הוא או במבצרים הוא רק בבא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא או במבצרים הוא, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, [וכפי שמצינו כן גם בגזירה שנאמר להם (י"ד, כ"ח) 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם'], ועל כן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בארץ בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זין, וזהו שאמרו חז"ל ש"ע שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זין, כי בזה קבעו שזכיותם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים. ויש לבאר בזה מה שאמר הקב"ה למשה 'שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך', כי שילוח מרגלים הוא בזכיה בדרכי מלחמה, אבל הקב"ה רוצה ליתן את הארץ במתנה, וא"כ לא שייך ענין של מרגלים לזה.

ולפי זה יש לומר דזה הייתה טענת כלב בן יפונה, שטען להם שהן אמנם אמת בפייהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד חשבון דרכי המלחמה אי אפשר להם ליכבוש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ.

והנה בפרשת דברים (ב', י"ד) כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה', וכן להלן שם (פסוק ט"ז) 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה', הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה', וברש"י כתב דהיינו מבין עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו יש לומר שנקראו כן, כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

'וכל מנאצי לא יראוה'

כתוב (י"ד, כ"א-ל"ה) 'ואולם חי אני וגו' כי כל האנשים וגו' אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' אמור אליהם חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם וגו' אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. הנה מבואר דענין הגזירה נכפל בכתוב ב' פעמים ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם חי אני וגו', כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראוה, שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו חוזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים.

והן אמנם דבפעם השניה נתפרשו יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזרה, וכמפורש בפסוק כ"ט ובדברי רש"י שם, שהגזירה הייתה על אותם שנמנו, ולאפוקי שבטו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בחזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה.

עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב בפסוק כ"ד 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב בן יפונה, וגם את יהושע בן נון, כמפורש בפסוק ל'.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש (מדרש תנחומא י"ג), דמבן עשרים שנה ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה, בין שלא היה עמהם בעצה, לא נכנס לא"י, אבל פחות מבן עשרים שנה והביא שתי שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבן עשרים ומעלה, וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבן עשרים [והביא שתי שערות]. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי מה שביאר לפי דברי המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראוה', דבא לרבות דגם הפחותים מבן עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראוה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר דלכן נכפלה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבן כ', וזהו ססיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', דר"ל דגם הפחותים מבן כ', אם היו עמהם בעצה והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה. ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבן כ' ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבן כ', בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה שחזר הכתוב ואמר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבזה נאמרה הגזירה על כל מבן כ', גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר, הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב וגם יהושע, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבן עשרים ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, על כן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, וממילא אינו שייך לגזירה זו כלל, אבל כלב בן יפונה כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, עכ"ד רש"י, ונמצא דבפיו היה עמהם בעצה, לכן היה צריך להוציאו מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן הכתוב טעם לזה, 'עקב היתה רוח אחרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מכל מקום בלבו היתה רוח אחרת, ולא היה עמהם בעצה, לכן אינו בכלל הגזירה.

'והיא לא תצלה'

כשישראל יצאו לילחם עם העמלקי כתוב (י"ד, מ"ה) 'ויכנסו ויכתום עד החרמה', וכתב רש"י, ויכתום, מכה אחר מכה. יש לומר בזה דהנה משה אמר להם 'למה זה אתם עוברים את פי ה' והיא לא תצלה', ומבואר דאמר להם שדרכם זו לא תצלה. ויש לומר דלכן הוכו מכה אחר מכה, להפקיע כל צד של הצלחה, שיתקיים בהם 'לא תצלה' בשלימות.

מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח

מתוך דברי חזקוני לרגל המצב לבני הישיבה

הכל נעשה בהשגחה מאתו יתברך, הטיל לא נופל ממילא, לא ממילא נפל במקום זה, וממילא נפל במקום זה, אלא הוא נשלח לאותו מקום בדיוק ובחשבון מדוקדק, הוא מגיע לאתר דמשתלחין ליה. צריך לזכור שהקב"ה הוא המנהיג את הבריאה הוא אומר ויהי, ואין ביד האדם להזיז כמלא גימא, ועל כן צריך להרגיע את עצמו שלא להיות במתח וחרדה, אלא להיות בשמחה, מי שחפץ להיות בשמחה, השמחה זה אחד ממ"ח קנייני התורה, לשמוח שקבלנו עול תורה ועול מצות, הקב"ה עוזר לו להיות בשמחה, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והקב"ה נותן לו את האפשרות לשמוח. אבל מאידך צריך לדעת שלא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ומכלל ההשגחה הוא לעורר אותנו לתשובה, אצל השבטים כתוב שכשראו שהם בצרה, מיד ערכו חשבון הנפש ואמרו 'מה זאת עשה האלוקים לנו', ויהודה אמר 'מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלוקים מצא את עון עבדיך', זה הצורה והמבט שצריך להיות. כתוב במדרש מה נאמר לאדני במעשה תמר, מה נדבר בבלהה, ומה נצטדק בדינה. מיד הם עשו חשבון הנפש על כל מעשיהם. ולכן צריך כל אחד להתחזק ולפשט עקמומיות שבלבו. בעת צרה צריך זכויות, אנו זקוקים לריבוי זכויות, זכויות זה מה ששומר ומגן עלינו, הזכות היותר גדולה הוא תלמוד תורה, כמו שמבואר בגמרא בסוטה, שתורה מגנא ומצלא יותר ממצוה. ובנפש החיים כתוב בארוכה הענין שהעוסק בתורה אינו צריך שמירה, כי התורה משמרתו, ומביא מתנא דבי אליהו שכל תלמיד חכם שעוסק בתורה בכל יום תמיד, בשביל להרבות כבוד שמים, אינו צריך לא חרב ולא חנית ולא כל דבר שיהיה לו שומר, אלא הקב"ה משמר בעצמו. מלבד זאת תלמוד תורה הוא גם הריבוי זכויות הגדול, ועל כן אתם עמלי התורה השוקדים בעמלה של תורה, צריכים להמשיך ולהתחזק בתלמוד תורה. ובזה אתם שומרים ומגינים על עצמכם, ומלבד זאת אתם גם מביאים שמירה והצלחה לכל כלל ישראל, כמו שכתוב אם יש חמישים צדיקים בתוך העיר וגשאתי לכל המקום בעבורם. כמו כן להתחזק בתפלה, מוסיפים לאחר התפלות כמה פרקי תהלים, לאומרים בכוונה אמיתית ומעומק הלב. עוד יש להתחזק בעשיית חסד, כתוב בגמרא מה יעשה אדם וינצל מחבלי של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, גמילות חסדים הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה. דמעתה מאבי מורי הגאון זצוק"ל דאיתא בחז"ל שהייתה אניה בלב ים, והחלה רוח סערה שהייתה סכנה על כל יושבי האניה, והחלו לעשות חסד האחד עם השני, אע"פ שכולם היו שרויים באותו מצב, ובזכות החסד נצלו. בני הישיבה יכולים להרבות בעשיית חסד בתלמוד תורה, שיהיה תורת חסד, לסייע אחד ביד השני להתחזק בתורה, להסביר את הסוגיא, או אם צריך סיוע בדברים אחרים השייכים ללימוד.

לעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפוי יקר יקרים בבית ישראל
רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל
ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל
הונצח ע"י בניו וחתניו שליט"א

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א מש"ב)

צריך להבין, כל מה שאנחנו אומרים על תורה - זה לא איזו פילוסופיה, אלא זו אמת פשוטה לאמיתה למעמיקי רעיון, וזו המציאות בעולם! זה מה שמדבר אלינו. וברגע שיש ויהי בנסוע הארון - צריך תפילה מיוחדת כדי שזכות התורה תמשיך הלאה להגן.

מִרְן ראש הישיבה זיע"א, היה תמיד מפתח מהדברים האלו. הוא היה אומר לפני כל 'בין הזמנים' את מה שכתוב ברמב"ם בפירוש המשניות "עת לעשות לה' הפרו תורתך", הרבה פעמים הקב"ה רוצה להביא גזירה קשה על עמ"י - לכפר על עוונות הדור, אבל הוא לא יכול כיון שיושבים ולומדים. אז הוא עושה מצב של "הפרו תורתך" ואז "עת לעשות לה'". הוא מביא את הגזירה, רח"ל.

בכל בין הזמנים - תמיד יש אסונות. כל פעם שהארון זו מהמקום המצב נתון בסכנה... אם נמצאים בבית מדרש ולומדים - המלאכים מסביב, אין ממה לפחד, זה מגן גם על כולם.

וזה הפשט הפשוט של הגמ' בסוף מסכת מכות "עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים" - בזכות "שערי ירושלים" שיושבים ועוסקים בתורה, עומדות היו רגלינו. "בשעריך" זה כמו שערי החומה, הדף גמרא זה חומה.

סיפרו לי, ב'קרבן ההסעות' שע"י 'החינוך העצמאי' שדואגים גם לילדים ולבחורים מבתי חרדים. היה בחור שאמא שלו הסכימה שהוא יבוא לישיבה, אבל רק בתנאי שלפני שהוא עוזב את הישיבה קטנה הוא ילמד עוד קצת לימודי חול פרטיים, והיא הסכימה על דעת כך.

וכעת בחורף היא בקשה שיעמוד בזה.

הבחור אמר למלווה שלו - למה אמא שלי לא מבינה, אני כעת מגויס! אנחנו הגייס האמיתי שמגן על עם ישראל! באמצע מלחמה אני יכול לעזוב את המשמרת! זו סכנה לעם ישראל! כזה תמימות ופשטות של ילד יהודי טהור... וזה האמת... כולם צריכים להאמין בזה. כי באמת התורה מגנא ומצלא יותר מהכל, וכאשר נסע הארון - מיד נגבה המחיר.

ההצלחה בתורה באה רק עם עמל!

כעת נדע: אמר הגאון רבי לייב לופייאן זצ"ל (בנו של רבי אליהו, וראש הישיבה בגייטסהד) עמל התורה - ישאר גם לעתיד לבא. שאר הדברים שהיום עמלים עליהם, לעתיד לבוא הכל יהיה קל ונוח ומזומן. אך עמל התורה - זה "מטבע של לימוד"!

מִרְן רה"י זיע"א היה אומר "אם בחוקותי תלכו" - 'שתהיו עמלים בתורה'. "בחוקותי" מלשון חוק. על חוק אין מה להתווכח... תורה זה נקנה בעמל, זה החוק. "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". היום, בדור שלנו, אין 'פת במלח', אבל בוודאי שצריך עמל, בלי עמל זה לא הולך.

הגאון רבי משה קופשיץ זצ"ל היה חתן של יהודי אמיד מאנגליה. כשהשידוך קם, הגיע המחונן לבית של הג"ר הירש קופשיץ זצ"ל וראה את הבית שלו, הדלת אמות... הוא הזדעזע כולו... הוא אמר לו כעת אנחנו הולכים לקנות דירה למשה, ומיד אח"כ דירה בשבילכם... אמר לו רבי הירש, **אם היתה לי דירה כמו זו שאתה רוצה לתת לי - לא היה לי בן כמו שאתה רוצה לקחת ממני!...** כי תורה זה עם עמל.

פעם הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל והרב מפוניבז' זצ"ל ישבו ודנו למה אין היום גדולים כמו רבי יצחק אלחנן... בשעתו רבי יצחק אלחנן היה המושג של ענק הדור, והרשכבה"ג בה"א הידיעה.

היום היה הארציט של מרנא הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל. זה שייסד את ישיבת וואלוז'ין, זה שכל מתכונת עולם הישיבות צועדת בעקבותיו, וזה שהביא לנו בנפש החיים את שער ד', שם כתוב ייקרא דאורייתא. יהי רצון שזוכה שהאור שלו יאיר גם עלינו... אמן.

תורה מגנא ומצלא

בפרשת השבוע יש באמצע את הפסוק "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך" (י, לה - לו).

אנחנו כבר דברנו שהפרשיות הקרובות מכוונות לפי הסדר בעבודתנו לאחר חג שבועות. בפרשה הקודמת דיברנו על ה"וישמרך" שבברכת כהנים (ו, כד) ופרש"י שלאחר הנתינה של יברכך עוד נצרכת הברכה שהנתינה תשמר ולא תאבד ממנו. לשמר את כל מה שקיבלנו בחג השבועות. אבל עדיין ההשפעות של שבועות נשארו, כמו שאמר מִרְן רה"י רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל שששת ימי התשלומים שאחרי שבועות - זה המשך של כל ההשפעות של החג. הארון עוד לא נסע וחג השבועות ליווה אותנו עד יום ראשון האחרון. אך מיום ראשון בלילה - הארון התחיל לנסוע... גמרנו עם שבועות... ויהי בנסוע הארון - ויאמר משה.

בהלוויית הגאון הצדיק רבי אליהו לופייאן זצ"ל הספיד אותו הדוד הג"ר אליהו מישקובסקי - ראש הישיבה בכפר חסידים - והוא הסביר את הפסוק הזה: מה ההקשר בין תחילת הפסוק לסופו?... מה נוגע ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך - לארון?... והסביר, כל זמן שהארון מונח במקומו - הארון מגן. תורה מגנא ומצלא, לא צריך על כך תפילה מיוחדת. אבל ברגע שהארון נוסע - הוא כבר לא במקום שלו - ואין את אותה זכות התורה שתגן, אז צריכים תפילה מיוחדת, קומה ה', ויפוצו אויבך, וינוסו משנאיך מפניך.

דברנו פעם שמִרְן שר התורה הג"ר חיים קניבסקי זצ"ל היה אומר שבבני ברק לא צריך לפחד מטיילים וכיוצ"ב. תמיד הוא היה אומר את זה בדרכי"כ בשם החזון אי"ש. אך פעם הוא אמר להרה"ג רבי ישעיה אפשטיין שליט"א למה בני אדם מתפללים שאני אומר את זה, הם לא רואים איך דפי' הגמ' של עמל התורה של בני ברק הם חומה בצורה שאף טיל לא יכול לבקוע אותה...

תמיד שמעתי והבנתי שמה שהוא רואה - אני לא רואה, עד שהראה לי הרה"ג רבי שלמה אלשטיין שליט"א (חתנו של מורינו רה"י הג"ר צבי יהודה אדלשטיין שליט"א) בסוף כל מסכת ב"הדרן עלך", כתוב בצד - 'פירוש הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג' (בספר זכיות ח"א פ"ב). ומובא שם... וכן התורה שבעל פה היא המגינה על ישראל ולכך נקרא 'גמרא' שהוא ראשי תיבות של גבראל מיכאל רפאל אוריאל, **לומר כי העוסק בגמרא, חונה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו מיכאל, ומשמאלו גבראל, ומלפניו אוריאל, ומאחוריו רפאל, ועל ראשו שכינת קל הבורח בדברי חכמים. והו' "דעתך עלך" כלומר השגחתך עלינו.**

והואיל וישראל והתורה שבעל פה הן שני תאמי צביה, ראוי "שלא יתנשו זה מזה לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי".

אז כתוב פה מפורש שיהודי שיושב ולומד, התורה מגינה עליו, והמלאכים סביב לו כחומה בצורה! וזה אצל כל יהודי בכל גמרא! וכ"ש שהוא ראה בעיר מלאה ישיבות חכמים וסופרים כבני ברק.

אבל - דבר מעניין... כל זמן שאנחנו נמצאים במקום - התורה מגינה. כשיצאו לשבת חופשה - הארון התחיל לזוז... אז באותה שבת - מי שידוע - היה בית ממולכד ונהרגו ארבעה יהודים!!!

ויי בנסוע הארון...

דברנו על "ויהי בנסוע הארון", יש עוד "ויהי" בפרשה הקודמת (נשא), "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן". אומרים חז"ל בתנחומא, מי אמר ויי? (וכמו שדרשו חז"ל בויהי בשלח - מי אמר ויי) אומרים חז"ל - הקב"ה אמר ויי. למה?... משל למלך שהיתה לו אשה רגזנית וקנטרנית. אמר לה המלך, תעשי איזה בגד מלכותי ויפה שדורש עבודה רבה של כמה חדשים. היא מאד שמחה... הלכה והחלה בעבודה. כמה חודשים היה למלך שקט... כשהיא סיימה היא הביאה לו את הבגד - כליל תפארת כדי שהוא יתפעל וישמח... אך במקום זה הוא התחיל לומר ויי... אמרה לו למה אתה אומר ויי? אמר המלך, היה לי כעת שקט כמה חדשים שעסקת במלאכה. עכשיו שסיימת אז תשובי להיות רגזנית, ויי...

כך אמר הקב"ה, כל זמן שעם ישראל היו עסוקים בבניית המשכן לא היה להם זמן לחטוא והם לא עשו שום דבר חטא. כעת גמרתם - אוי ויי...

כל זמן שהיינו לפני שבועות - לא היה זמן לחשוב על שום דבר... כולם הכינו את עצמם לעבודה, איזה עמל... איזה תפילות... כל אחד ידע, יום דין של תורה זה לא פשוט - כולם מתפללים... אבל כעת, "ויהי בנסוע הארון", שבועות עבר, אוי ויי... ויי...

ח"ו אם כעת אחר חג השבועות ה' אומר ויי... אסור לנו. הארון צריך להישאר הלאה! ובשעתו אמר לי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין כזה דבר שבחור יעמול בתורה ולא יצא ת"ח... כי כך היא דרכה של תורה.

מחולשה קטנה מגיעים למדרון...

יש דבר מאד מעניין: מרן רה"י זע"א שואל שאלה, פרשיית ויהי בנסוע נמצאת בין נוני"ם הפוכים, ואומרים חז"ל כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. ברמב"ן מבואר שיש שלש פורענות. הראשונה - 'כתינוק הבורח מבית הספר', השניה - 'ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה'... והפורענות השלישית - 'והאספסוף אשר בקרב התאוה תאוה'. שואל מרן רה"י: שאלה ראשונה, זה לא פורענות אלא חטא. כתוב "ויסעו מהר ה'" ואמרו רבותינו ז"ל כתינוק הבורח מבית הספר, אם כן זה חטא, למה נקטו לשון "פורענות". שאלה שניה, למה אין נוני"ם הפוכים גם בין הפורענות השניה לשלישית?... [ואמנם ברמב"ן כתוב שלא רצו שיהיה כתוב ג' פורעניות ברצף, שלא תהיה 'חזקה' של פורעניות ולא מספיק הפסקה אחת].

אומר מרן רה"י, (וכן בדומה לכך יש בספר של הגר"מ סולוביצקי זצ"ל) אנחנו רואים שמיד אחרי כן מתחילות כל הפרשיות הכי סוערות בחומש במדבר... המתאוננים, קברות התאוה, חטא המרגלים, קרח ועדתו, ממה התחיל הכל?... מ"ויהי בנסוע הארון" - כתינוק הבורח מבית הספר. ברגע "וימשהו" חסר באהבה של תורה, [באבות דרבי נתן כתוב 'אין אהבה כאהבתה של תורה'] ברגע וזה חסר - בורחים כתינוק מבית הספר - מיד מתחיל הדרדור וכשנמצאים במדרון, קשה יותר לעצור.

מה הפשט בזה?... סיפר הגר"ר ישראל אהרן קופשיץ זצ"ל שהוא שמע מהגר"ר אליהו לופייאן זצ"ל דבר מעניין על זה. ברוסיה היו מאד מחמירים בעונשים. והיתה תקופה שזייפו את הרובלים. ומצאו אצל אדם אחד עשרת אלפים רובל מזוייפים, ואצל השני מצאו מכונה שמדפיסה רובלים מזוייפים.

על הראשון פסקו עשר שנות מאסר ועל השני עשרים שנה. שאל השני, אני לא מבין... אצלו מצאו עשרת אלפים רובל מזוייפים! ונתנו לו רק עשר שנות מאסר, אצלי לא מצאו אפילו רובל אחד!!! למה פוסקים לי עשרים שנה, איפה היושר?... אמר לו השופט - אצלו כשייגמר העשרת אלפים, זה ייגמר, אבל לך יש את האפשרות לייצר כל הזמן עוד עשר ועוד עשר...

אמר רבי אליהו לופייאן - זה המכונה. כתינוק הבורח מבית הספר זה המכונה, וכעת זה מייצר, מייצר מתאוננים, מרגלים, קרח... על זה מגיע מאסר חמור.

והם הגיעו למסקנא, [ונקדים פעם זה לא היה כמו היום, היום ברוך ה' האברכים לא חיים ברעב, וברוך ה' יש לכולם, אמנם אנחנו לא גבירים לחיות ברחבות גדולה, אבל ברוך ה' - בדר"כ יש]. אבל פעם שהיו הרבה יותר לחוצים בפרנסה, וקשה להיות שקועים בלימוד בכל כוחם. אז אם יקימו קרן של סיוע בפרנסה לאברכים - יהיו 'רבי יצחק אלחנן' חדשים...

הרב מפוניבז' ורבי אלחנן התלהבו מהרעיון... אבל הם היו צעירים, הם הלכו לראש הישיבה הזקן הגר"ר משה לנדינסקי זצ"ל, הראש ישיבה של ראדין, הם ביקשו ממנו שידבר עם הגבירים, הגבירים מאד כבדו אותו. והוא הסכים. הגביר הראשון שהוא דיבר אתו קראו לו ר' אריה שרשבסקי. הוא היה גביר אדיר ותומך תורה גדול. ומיד הוא הוציא שיק של עשרים אלף רובל, נתן לרבי משה ואמר לו, רב משה! ביקשת - תקבל.

אבל דבר אחד אני רוצה לומר לכם, אם יחיו בהרווחה כמו התכנית - אף רבי יצחק אלחנן לא יגדל מזה, כי רבי יצחק אלחנן לא גדל מכאלו דברים. בשביל להיות רבי יצחק אלחנן צריך עמל ויגיעה ומסירות. זה לא הולך ככה שיש פרנסה כמה שרוצים וברווח גדול ונהיים כמו רבי יצחק אלחנן. זה לא הולך... דוקא על המסירות של היפת במלח' ואז 'אשריך בעולם הזה'. והגר"ר משה קיבל את זה וקרע את הצ'ק ויותר לא התעסק עם זה.

אדם צריך להשקיע, צריך לעמול. זה דברים פשוטים.

הגר"ר אריה שכטר זצ"ל - חותנו של מורינו רה"י הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א - סיפר, בצעירותו של מרן שהי"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל, לא היתה את הקומה העליונה בבית והיו שני חדרים והול, וברוך ה' הם היו משפחה מרובת ילדים, ור' אריה רצה להרוס ולבנות בניינים חדשים גדולים ויפים של דירות שלשה חדרים. זה היה נקרא גדול... והוא התלהב מזה והציע את זה לרבנית. אך היא סירבה. למה? שאל רבי אריה. אמרה הרבנית, בבניינים הישנים החדרים גבוהים מאד ואז לרבי חיים יש הרבה אור. אבל בבניינים החדשים ייתכן שזה גדול אבל זה יותר נמוך ופחות אור. אני חוששת על הלימוד של רבי חיים... אנחנו ברוך ה' מסתדרים. אחרי שהוא ראה שאצלה זה לא הולך, הוא החליט לפנות לאשת הסטיפלער... שתורה להם מדין כיבוד אם... היא מבוגרת וכנראה מבינה יותר... אך היא אמרה לו, זה לא טוב... למה, מידי פעם באים אברכים מכולל חזון אי"ש ומספרים שיש להם דירה קטנה וזה קשה להם, ואי אפשר ככה לגדול בתורה. ואני אומרת להם, גם לרבי חיים שלי יש דירה קטנה והוא גדל בתורה. אם תעשה לרבי חיים דירה גדולה אני כבר לא אוכל להגיד את זה, זה לא שווה... אני רוצה שהתירץ הזה יישאר... וכך היה. עמל של תורה... בלי עמל זה לא הולך. דבר פשוט. וכולנו יודעים היום מה צמח מרבי חיים...

פעם היה דין תורה ידוע אצל הגר"ר שמואל סלנט זצ"ל. היה גביר אמריקאי שחיפש אברך לעשות אתו יששכר וזבולון. רבי שמואל נתן לו שם של אברך שבאמת היה צריך את זה. והסכימו ביניהם, והוא נתן לו סכום מאד יפה בשביל שיהיה לו חלק בתורת האברך.

לאחר כמחצית השנה הגביר מקבל מכתב מהאברך, אני חוזר בי מההסכם ולא מוכן יותר בשום אופן. אמר לו הגביר, אם חסר לך כסף אני אוסיף לך... אמר האברך - אני לא רוצה גם את זה, כ"ש שלא יותר... למה? שאל הגביר, כי יש לי סיבה. אמר הגביר תחכה עוד חודש אני בא לארץ ונלך לדין תורה אצל רבי שמואל סלנט.

הם נכנסו יחד, שאל רבי שמואל את האברך, למה אתה לא רוצה?... אמר האברך, אני אומר את האמת, יש לי חברותא, ולפני ההסכם עם הגביר, כל שאלה של החברותא - אני הייתי יודע תשובה והייתי מסביר לו את כל הסוגיא. אבל היום זה התהפך... אני פחות מבין והוא התחיל להסביר לי את הכל... אני רוצה לחזור לתקופה של פעם. רבי שמואל שמע, והצדיק את האברך וההסכם בוטל. עמל עמל עמל - זה המטבע של תורה. [כמובן - אין להקיש משם למקרים אחרים].

ברמב"ן כתוב אם לא היה את חטא המרגלים אפשר שהיו נכנסים מיד לארץ ישראל והיתה גאולת עולמים. הכל הפסדנו, והכל בשורש זה מהחטא של ויסעו מהר ה'.

אומר הרה"י, מה בעצם הבעיה שהם נסעו, הרי הקב"ה אמר להם ליסוע. על פי השם יסעו ועל פי השם יחנו...! הם רצו להתקדם לארץ ישראל, לבית המקדש... ולמצוות התלויות בארץ, הם רצו קצת להגיע למקום - אחר מה שעבר עליהם, אבל ובאיזה שהוא מקום הם גם שמחו כתינוק הבורח... ומהחולשה הקטנה הזו - כבר מתחילה הנפילה...

[הרבה פעמים בחור נוסע לחתונה של חבר, חבר טוב, חייבים... יש בחור שבאמת מרגיש מחוייב, אז הוא סוגר את הגמרא בכאב... בסדר חבר טוב, יש מצוה לשמח חתן. ויש אחד שהולך לחתונה אבל גם הוא נהנה יש לי תירוץ טוב שאני לא יכול לבוא היום לסדר, אני יכול לרקוד קצת ולשמוח... מזה צריך קצת לפחד...]

כשהאדם גדל, הנסיון גם גדל...

אבל באמת - - - אומר הרה"י דברים נפלאים:

איך עם ישראל - עם כל ההסברים - איך אחרי מתן תורה הגיעו לחטא העגל? מה שלא יסבירו, הקושיא עצומה... אחרי מתן תורה להגיע לעגל? חז"ל אומרים ע"ז את הפסוק "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו" - עדיין זה בשבע ברכות... ארבעים יום... וכמו שאחז"ל "עלובה היא כלה שמזנה תחת חופתה". אומר הרה"י דבר נורא! עם ישראל ידע שיש יצר הרע והוא הכין את עצמו. אך כתוב "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו". עם ישראל הכין את עצמו עם היצה"ר שהיה להם קודם מתן תורה, אך הוא לא הבין שמיד אחרי מתן תורה - היצר הרע הרבה יותר גדול... ולזה עדיין אם לא הכינו כלים חזקים, רק מה שהיה להם קודם, זה כבר לא מספיק, להיום אין להם כלים, אז הם יכולים ליפול. כל אדם אם הוא יהיה יותר גדול - היצה"ר שלו גם יותר גדול. זה הכל בהשוואה. לאף בן תורה לא יהיה נסיון להדליק חשמל בשבת. כל כמה שהאדם יותר גדול הנסיונות יותר גדולים ממנו. אחרת לא יהיה לו נסיון עם זה... אחרי שזכינו לעבור את שבועות - קיבלנו חלקים בתורה הרבה יותר גדולים, אם לא נכין כלים ליצה"ר של היום הוא עלול להצליח... כעת צריכים להבין כלים יותר גדולים. דבר פשוט.

האהבת תורה צריכה להדביק...

הגמ' בשבת (פח, א) אומרת דרש ר' סימאי, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום.

שואל מרן רה"י זיע"א, כמה חטאו בחטא העגל? שש מאות איש. כך כתוב. אז למה הורידו את הכתרים לכלל ישראל, הרי הם לא חטאו... אומר הרה"י - הכתרים ניתנו לכלל ישראל כשהם היו בשלימות, אך כשיש פגם בכלל ישראל זה כבר לא כלל ישראל אלא הרבה פרטיים, כי חסר בשלימות. ממילא לא מגיע להם כתרים.

ואולי נאמר מה הטענה על כלל ישראל... היה צריך להיות שאחרי מתן תורה יראו על הבני אדם כזה מתיקות, כזה חשק, כזה אהבה... איך הם דבוקים בתורה... אהבת תורה זה 'מחלה מדבקת'...

מי שזכה לשמוע פעם שיעור של הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל או לראות את מרן הרב שך זצ"ל בגיל תשעים קופץ עם קושיה חזקה... ונהנה וצועק ורוקד... ההרים רקדו נאילים - - -

אנחנו למדנו בישיבת 'אור ישראל' אצל רבי יוסף רוזובסקי זצ"ל, הריתחא דאורייתא שלו היתה נוראה... באמצע השיעור בתוך הריתחא ובלהט התורה היו לו ביטויים של פעם... כמו "האקנט נישט קיין צייניק" שביאורו אל תקשקש בקומקום... עם כל החיוך... והבחור המקשה לא שתק אלא המשיך לדבר בריתחא דאורייתא... כולם קיבלו ממנו חלק באהבת תורה...

וזו היתה הטענה על כלל ישראל, היה צריך להיות כזו 'ברעף' ולראות האושר ואת ההנאה מקבלת תורה שלא יהיה שייך להפסיד הכל ולעבוד ע"ז.

[היה פעם מקרה בישיבה קטנה שהיה בחור גנב, לא עלינו. והיתה בעיה להוציא אותו. הם לא ידעו מה לעשות אז הם פנו אל מרן ראש ישיבה זיע"א. אמר להם מרן רה"י, להרבות לדבר בישיבה - בגנות הגניבה ובחומרת האיסור עד שזה ייחשב אצלם חמור מאד. וכמו שאף אחד לא רוצה כך הם לא יגנבו. ברגע שזה קל אז נכשלים בזה].

כלל ישראל היו צריכים להדביק באהבת תורה שלהם את כולם! ואיך אחרי כזה מעמד גדול בהר סיני מגיעים לעגל?!

בהלויית הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הספיד אחד הבנים ואמר, אצל אבא התואר הכי חמור והכי נורא שהיה בעולם זה "עם הארץ", אין דבר חמור מזה. כל שאר הדברים לא הגיעו לבושה הגדולה של עם הארץ.

רבי שמואל אמר פעם, למה כשלומדים וכשמדברים בלימוד קופצים ומתלהבים וצועקים בקולות וברקים... למה אי אפשר לדבר יפה, בנחת, בעדינות?... אומר רבי שמואל, היות והתורה ניתנה בקולות וברקים - כך המטבע של לימוד התורה - לדורות!

הדף גמרא זה כל העולם!...

הג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל (ראש הישיבה בבאר יעקב) אמר פעם, כתוב בחז"ל בתחילת בחוקותי אמר דוד "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך". חישבתי ללכת למקום פלוני והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש. והקשה רבי משה שמואל, מה הפשט, אם אני צריך ללכת למקום פלוני איך הרגליים מוליכות אותי לבית מדרש, וכי הרגליים מנצחות את הראש?!

אמר רבי משה שמואל - זה כמו שיכור, גם אם שיכור מבין שהוא צריך לעשות כמה וכמה דברים, אבל אם אתה שם לידו בקבוק יין - הוא שוכח מהכל... דוד המלך היה שיכור על התורה, אני לא מסוגל... זה פיקוח נפש!

להדביק את האהבת תורה הזו... היה פעם סיפור ידוע על מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שהוא נכנס לבית מדרש, והלומדים הקיפו אותו ודיברו אתו בלימוד, ובחוץ מישהו המתין לו, ואחרי שעבר זמן והרב לא חזר - הוא לא ידע מה קרה... אחרי בערך חצי שעה הוא יצא... ושאלו אותו מה קרה לראש ישיבה?... הוא התנצל ואמר, שיכרו אותי פה... התחילו לדבר בלימוד כל כך יפה, **נהייתי שיכור**... זה המתקיות של תורה, זה אהבת תורה...

אני רוצה לומר לכם עוד דבר מה שקיבלנו ממרן ראש ישיבה זיע"א:

דוד היה צריך לסדר כל מיני דברים, והיו רגליו מוליכות אותו לבית מדרש. אז איך הכל יסתדר?... אל תדאג. כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו... יסתדר לך הרבה יותר טוב ממה שאתה בעצמך תסדר.

הרגשה שלנו, צריכים לדעת... אין בעולם שום דבר חוץ מבית מדרש... כלום! הייתי פעם בפארקווי ליד מונסי, היתה שם ישיבה של הרה"ג רבי יעקב בנדר שליט"א הוא קרוב משפחה של הג"ר שלמה ברמן זצ"ל שיבלחט"א והוא סיפר, שאביו היה באמריקה והוא בא לאירוסין של הגר"ש ברמן עם הבת של הסטייפלער! הוא היה אמריקאי והוא לא הכיר את הסטייפלער, הוא פחות שמע עליו... הוא בא אל הסטייפלער, נו... אתה יודע איזה "אידיים" (חתן) קיבלת?... אמר לו - לא. מה אתה לא מכיר את רבי שלמה ברמן?... אמר הסטייפלער - לא. אז למה אתה לוקח אותו לחתן?... השיב הסטייפלער, כי רבי אברהם ישע"י (החזון אי"ש) אמר לי.

תמה הרב בנדר, מי שאומר לך משהו אז אתה מיד מאמין ולוקח?... הוא חשב שהסטייפלער תמים... הסטייפלער שאל אותו, מאיפה אתה מגיע? אמר מאמריקה. אמר הסטייפלער - אין מקום כזה.

מה אתה לא יודע, זה יבשה ענקית! אמר הסטייפלער מה אתה ממציא המצאות... אמר לו, כל העולם יודע שיש אמריקה...

אמר הסטייפלר - מה שאצלך כל העולם אצלי זה ר' אברהם ישעי' זה כל העולם שלי, הוא כבר הבין שכשהחזו"א אומר - התורה אומרת, וזה כל העולם.

התורה וגדוליה זה כל העולם. רק הבית מדרש... רק דף גמרא. ואז הכל מסתדר... טעמו וראו כי טוב ה'.

הטבע של תורה - הוא שונה...

יש סיפור בספר על רבי איסר זלמן בדרך עץ החיים, כאשר ראס"ז הגיע לסלוצק והתברר שהאדם שהתחייב לבנות ולהחזיק לו ישיבה כבר לא יכול, ראס"ז רצה לחזור בו ולסגור את הישיבה, אמר לו זקן אחד מתלמידי רבי חיים מוואלוז'ין שהוא היה אומר, כתוב בחז"ל 'מקום ארון אינו מן המדה'. פירוש: אם היו מודדים את השטח שבין הארון לקיר משני הצדדים זה היה בדיוק כל השטח של רוחב המשכן כאילו הארון לא עמד באמצע, אז איך בכל זאת הארון עמד? מקום ארון אינו מן המדה.

אמר רבי חיים מוואלוז'ין הקב"ה לא עושה נס בכדי - אלא הקב"ה עשה את זה בכוונה ללמד לדורות - שתורה אין טבע. התורה היא כולה למעלה מגדר הטבע נאבל לא כמו שכולם לומדים שיש "ניסים" שהוא יציאה מהטבע, אלא **הטבע** של תורה הוא אחרת! שם הנס זה אורח קבוע וכטבע, כל אחד מבין שהאקלים בבני ברק שונה מהאקלים של צפת. בבית מדרש - כל הטבע הוא אחרת.

אשרינו, מה טוב חלקינו...

"קח את הלויים" - אומר רש"י קחם בדברים, אשרכם שזכיתם להיות משרתים לפני המקום. שואל מרן רה"י זיע"א, בשביל מה צריך לקחת אותם בדברים, הרי שבט לוי היה עושה את זה בין כה כי ה' צווה והם שהגיעו מיד כשמשה אמר: מי לה' אל!

אומר הרה"י, יש בן אדם שעושה מה שאומרים כי הוא מצווה ועומד, אבל אומר לו ה' תסביר להם שהקב"ה רוצה רק את טובתם! הקב"ה רוצה לרומם אותם! מה שזוכה הלוי להיות קרוב לקדוש ברוך הוא... וכך הוא יעשו בחשק וברצון רב.

אנחנו צריכים לדעת וכבר הבאנו שמרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל לא אמר "אתה חייב ללמוד גם בשבת"... **אלא הסביר מה זה לימוד של שבת... פי אלף (בא"ח)... או פי תרי"ג (ב"ח)... מרן רה"י זיע"א, כמעט לא היה ישן בשבת. הוא אמר חבל על כל דקה של שבת! תסביר להם איזה רכוש זה... מה שאחזו"ל בשבת (שם) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ואני רוצה ליתן אותה להם. מה שהיה צריך להיות אחרי שבועות - לא שתרגיש אני מוסר נפש... אלא להתחיל ליהנות ולנצל את הזמן.**

הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל היה מלא רגש. פעם הוא התלהב באמצע הלימוד, אז הוא אמר רבותי, עם כזה פשט ברשב"א צריכים לרקוד! היה שם בחור אמריקאי ששאל בתום לב, אם צריך אז למה לא עושים את מה שצריך?...

אמר לו רבי מרדכי אתה צודק, והם יצאו ברקידה באמצע השיעור כללי!... ליהנות... להבין את ה"אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים

גורלנו"... מה זה מתיקות של תורה ומה זה אהבה של תורה. ועל זה כל העולם עומד עליהם... ומרן רה"י זיע"א היה מספר שמקובל שעמ"י אחרי מתן תורה יצאו בשיר, והגרי"א ידע את השיר הזה.

אהבת התורה באמת גם בשעת קושי

איך אני מראה לתורה שאני אוהב אותה?... אומר מרן רה"י זיע"א כתוב בחז"ל על הפסוק (י, כט) ויאמר משה **לחובב** בן רעואל המדיני חותן משה, אומר רש"י חובב הוא יתרו. ושמות הרבה היו לו, חובב על שם שחיבב את התורה. וקשה, הרי יש עוד הרבה תחביבים חוץ מהתורה, מי אמר שהוא חיבב את התורה, אולי היה לו תחביב אחר?... אומר הרה"י פשט ראשון, על סתם תחביבים לא עושים שינוי השם. תחביב כל כך חזק שמשנה את שם האדם ע"ש החביבות - זה רק בתורה!

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה בוז יבוז לו. פה עושים שינוי השם.

פשט שני אומר הרה"י, וזה מה שאנחנו צריכים לדעת:

הבעלי מוסר היו אומרים, בן אדם "אוהב" דג מלוח. אם אתה אוהב אותו, אז למה אתה הורג דגים ואוכל אותם, תן להם לחיות!... אתה אוהב משהו אז אל תאכל אותו... אלא מאי, אני אוהב את עצמי, ולי טעים דג מלוח או בשר. זה לא נקרא "חובב". אתה לא אוהב רק את עצמך. וכן בכל תענוגי העוה"ז.

על זה אומרים חז"ל - לא... חובב שחיבב את התורה! אני באמת אוהב את **התורה**, אני לא חושב על עצמי...

רבי ברוך בער אומר בהקדמה לברכת שמואל שהתורה אוהבת את מי שאוהב אותה.

איך אני אדע אם אני אוהב את עצמי, או שזה באמת אהבה לתורה?... **כשקשה**. אדם שאוהב את עצמו, אז כשקשה לו אהבת עצמו אומרת לו כעת הולכים לישון ולנוח, אבל אדם שאוהב את התורה - לא עוזב אותה לרגע! והגית בו יומם ולילה ובאהבתה תשגה **תמיד**!... **באהבתה** תשגה תמיד. אני אוהב את התורה ואני לא יכול לעזוב אותה לרגע. זה סימן שאני אוהב את התורה ולא את עצמי. וזה חובב, הוא אהב באמת את התורה.

וזה מה שאנחנו היום יצאנו אחרי חג שבועות מחוזקים. קיבלנו את התורה בכתרה ואם לא נדע לשמור עליהם מהר מאד יקחו אותם מאיתנו. כתוב בחז"ל שלשה כתרים הם, וכתר תורה שמור למי שעמל בתורה, וכמו שכותב הרמב"ם מי שזוכה לכתרה של תורה זה אחד שלא מאבד אף לילה אחד בשינה. והגית בו יומם ולילה זה כתר שאפילו מלאך לא יכול לקחת... זה כתר שעומד לנצח!

ברכת מזל טוב

לידידנו הרב **יהושע ליב אונא** שליט"א
אשר עמל רבות בכתובת ועריכת השיחות ועוד
ורעייתו העומדת לימינו מנב"ת תליט"א
לרגל הולדת בתו בשעטו"מ
יה"ר שיוכו לגדלו לתפארת המשפחה לחופה
ולמעשים טובים וליראת שמים טהורה אכ"י

לע"נ

הגאון רבי **ניסן יוסף** בן ר' **ישראל אריה לייב** זצ"ל
נלב"ע כ"א סיון תשע"א
תנצב"ה

זכות הלימוד בגליון יהיה לע"נ
הרב **רפאל ביטון** בן **רוזה** ע"ה
נלב"ע כ' סיון תשס"א
ולע"נ
ר' **יחזקאל חבה** בן **עמומה** ע"ה
נלב"ע כ' סיון תשע"ב
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמ"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיוב לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ"ש תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

"המכיר את מקומו"

המכיר את מקומו - 'שעוסק בתורה כל שעה':

בביאור הקנין 'המכיר את מקומו' מצינו כמה אופנים. האופן הראשון הוא מה שכתב רש"י בפירוש המשנה: "שעוסק בתורה כל שעה, דמתוך כך מתקיימת תורתו בידו". והיינו, ש'המכיר את מקומו' הוא זה ששקוד על תלמודו, 'לעסוק בתורה כל שעה', ומתוך כך הוא זוכה שתתקיים תורתו. והדברים מפליאים וצריכים ביאור מצד עצמם: מה בין 'המכיר את מקומו' ל'עוסק בתורה כל שעה'. אמנם הוא זוכה לעסוק בתורה, אבל איזה מקום יש לו, ואיזה מקום הוא מכיר? ושנית, אף אם נבין את ההקשר, מדוע דוקא 'העוסק בתורה כל שעה' זוכה לקיום תורתו בידו.

אך הגה רש"י הוסיף וביאר: 'מקומו קרי לטעמים ולראיות שהוא מבין בהלכה, כדאמרינן בסנהדרין (מ', א') 'כשמלינין את הדין למחר המחייב אומר מחייב אני במקומי' - אותה ראייה ואותו טעם עצמו שאמרת אמש, שלא מצאתי ראייה אחרת לזכות, וכן המזכה".

ביאור הדברים, שבמשנה בסנהדרין שם נאמר שאם דנו את החייב ולא מצאו לו זכות, מחזירים אותו למחרת ודנים אותו שוב. "המזכה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי, והמחייב אומר אני מחייב ומחייב אני במקומי". ומה הכוונה 'מקומי'? המקום שבו עמדתי אתמול. אותו אחד שזיכה - העמיד את עצמו במקום של זיכוי, וכעת עליו להשאר על אותו מקום ולהמשיך ללמוד את הזכות, והשני שחייב - העמיד את עצמו במקום של חובה, ועדיין הוא ממשיך לחייב את הנידון.

וכמו בדין תורה, כך בכל אדם שיושב ושונה, למד רש"י שיש לו 'מקום'. ומהו המקום? ה'טעמים והראיות שהוא מבין בהלכה'. כל סברא וכל תוספת הבנה היא עוד אחיזה במקום שעליו עומד האדם.

אלא שזה עצמו מצריך עדיין תוספת ביאור: מהו אותו 'מקום'. מדוע הסברא של אמש מעמידה את האדם ב'מקום' מסויים שבו הוא עומד, ומה בין זה לבין הקנין של 'המכיר את מקומו', שאותו תלה רש"י דוקא ב'עוסק בתורה כל שעה' שזוכה לכך שתורתו מתקיימת בידו.

ונראה שה'מקום' שעליו מדובר כאן הוא ה'חלק'. לכל אחד יש חלק אחר בתורתו של הקב"ה, ולא ראי זה כראי זה. כבר לעיל בקנין של 'באמונת חכמים' ובעוד מקומות ביארנו שהתורה עשויה רבדים רבדים, ואף פעם אי אפשר לתפוס צד אחד ולומר עליו שהוא כל התמונה השלמה. יש שבעים פנים לתורה, עם מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, וכל פן הוא עוד רובד ועוד אופן שניתן להשיג מתוך כללות התורה.

משל למה הדבר דומה, להר גבוה, ששני בני אדם עומדים משני צידיו ומביטים עליו. האחד גבה קומה ומצליח להביט על פסגת ההר, והשני נמוך, ולא רואה כי אם עד אמצעו. יש גם אדם שלישי שאוחז בידו משקפת, ורואה אפילו את מה שמעבר להר... האם כל אחד ראה כאן משהו אחר? כולם ראו כאן אותו הר, אך כל אחד השיג 'חלק' אחר במבט על ההר. יש את ההוא שתפס חלקים רבים, כולל החלקים שנלווים אל ההר, יש את ההוא שתפס חלק גדול, ויש את ההוא שראה רק חלק קטן. אבל כל אחד ואחד השיג חלק מאותו הדבר בעצמו, רק שהחלקים שונים ולא משתווים בין אחד לשני.

החלק בתורה, שניתן לכל איש ואיש מישראל, הוא מידת המדרגה שניתן להשיג מעומק מה שטמון בתורה. יש אדם שניתן לו חלק גדול, ויש אדם שניתן לו חלק קטן. יש אדם שהתייגע ותפס חלקים רבים, ויש אדם שלא תפס אלא כמה חלקים קטנים. אבל לכל אחד יש חלק, ולכל אחד החלק הוא אחר. וכאמור, אין הדבר מחייב שחלק אחד יהיה סותר לחבירו, אך מכל מקום יש חילוק בין החלקים במידת ה'מקום' - מהו המקום שמגיע אליו כל חלק. האם האדם נמצא במקום גבוה, והחלק שיש לו תופס מקום נכבד, או שהוא מונח במדרגה פחותה יותר, וה'מקום' שהוא משיג - אף הוא מקום נמוך יותר.

על פי זה כתב רש"י, ד'מקומו קרי לטעמים ולראיות שהוא מבין בהלכה'. כי מה שהאדם מבין - זהו ה'מקום' שניתן לו להשיג כפי מנת חלקו. פשוט וברור שעל כל אחד יש את התביעה לדעת את כל התורה כולה מבלי להניח דבר, אך מהי רמת הידיעה? לכל אחד יש צורה אחרת, מבט שונה ואופן הסתכלות מיוחד משל עצמו שאינו דומה לחבירו. האחד מביט על ההר מצד זה, רעהו מביט מהצד השני, וזוית הראיה המיוחדת של כל אחד היא ה'מקום' שעליו רגליו עומדות. כאן הוא נמצא, כאן הוא מונח וזהו המקום שממנו הוא מביט. ככל שה'מקום' יהיה גבוה יותר, כך המבט יהיה עמוק יותר, אך בין אם כך ובין אם כך, תמיד האדם יגיע מכח המקום שניתן לו, שהוא החלק שיש לו בתורה.

'מתוך כך תלמודו מתקיים בידו':

מעתה, כאשר מלמד את התנא את הקנין של 'המכיר את מקומו', חידש רש"י שה'מקום' הוא דבר שצריך להכיר בו. הן אמנם שלכל אחד ניתן חלק בתורה, אבל ביד האדם הדבר תלוי - האם החלק ישאר אצלו, יגדל ויתרבה, או שמא חלילה יילך ויתרחק. והיאך שומרים על המקום? כיצד תופסים אותו ולא מתרחקים ממנו? רק על ידי שהאדם 'עוסק בתורה כל שעה'. כפי המידה שהאדם עוסק בתורה, ונמצא עמוק בתוך המקום המיוחד בעבורו, כך המקום נשמר לו והוא מגלה עוד יותר את החלק המסור בידו.

אם האדם לא זוכה להיות 'עוסק בתורה כל שעה', אמנם הוא יכול להשיג את מה שהוא משיג, אבל אין לו 'מקום' קבוע. בכל פעם שהוא מתיישב ללמוד הוא מגיע למקום חדש... כבר לעיל בקנין הראשון, קנין התלמוד, הארכנו לבאר עד כמה התורה מחייבת מעשה מתמשך של הכנסה לרשות. כל עוד והאדם לומד פסקי פסקי, אמנם הוא לומד, אבל הלימוד הוא לימוד חדש בכל פעם בפני עצמו. הלימוד של היום לא ממשיך את הלימוד של אתמול, והלימוד של מחר לא מתחבר אל הלימוד של היום. רק כשהאדם 'עוסק בתורה כל שעה' - הוא ממשיך להיות כל הזמן באותו מקום. הוא לא יוצא החוצה, לא חוזר בחזרה ולא קונה את הקנין עוד פעם. הוא נמצא במקום, והמקום נשאר שלו...

המידה שבה האדם משיג את 'הטעמים והראיות שהוא מבין בהלכה' היא כפי המידה שבה הוא 'מכיר את מקומו'. אם הוא יודע איזה מקום יש לו, ואיזה חלק גדול הוא יכול להשיג במה שניתן לו, הוא יעסוק בתורה כל שעה ולא יניח את המקום פנוי אף לא לרגע. הוא יהיה מחובר אל המקום, המקום יהיה שייך אליו, והחיבור יתרחב ויתן לו מקום גדול עוד יותר לקנות את כל חלקי התורה שנמסרו לו משמים.

ועל כך סיים רש"י וכתב: "דמתוך כך תלמודו מתקיים בידו". ושאלנו מה בין קיום הלימוד לבין העוסק בתורה כל שעה. אך פשוט שהם הדברים: רק מי שעוסק בתורה כל שעה זוכה שתלמודו יתקיים בידו. כי מה הפירוש 'תלמודו יתקיים'? אם הכוונה היתה רק שהוא יזכור את מה שלמד, או שיבין יותר, לא היתה נאמרת על זה הלשון 'קיום'. 'קיום' הכוונה היא שהלימוד נהפך לחלק מהאדם, והתורה עצמה מתקיימת בתוכו.

כבר במקומות אחרים הרחבנו, שבשאר חכמות העולם, האדם יכול להיות חכם - אבל החכמה אינה נהפכת לחלק מה'אדם' שבו. כשהגוף הולך ונשאר בקבר, איז גם החכמה נרקבת ביחד איתו, ואין מה שישאיר את החכמה עם נשמת האדם. החכמה היא חכמה של גוף, וגוף האדם אינו האדם, ואם כן מה יקשר בין החכמה לבין הנפש. החכמה היחידה שנכנסת פנימה, ומשנה את ה'אדם' למציאות אחרת, היא רק חכמת התורה - שהיא חכמת הנשמה.

חזרנו פעם אחר פעם על דברי מורן הגרא"מ שך זצ"ל, שלא ראה מעולם תלמיד חכם שאין בו יראת שמים. והרי יש כאלו שלכאורה יודעים את דיני התורה, ואין בהם יראת שמים? יתכן שאין הכי נמי, הם יודעים, אבל הם לא תלמידי חכמים... התורה אצלם היא כמו כל חכמה בעלמא, שאין שום חיבור בינה לבין האדם שמאחוריה. 'תלמיד חכם' הוא מי שמחזיק את התורה, והתורה היא חלק ממנו, וזה שייך רק במי שיש בו יראת שמים.

מי 'שעוסק בתורה כל שעה' זוכה מתוך כך 'שתלמודו מתקיים בידו', ו'מתקיים' הכוונה שהלימוד אכן מתקיים בו - הוא עצמו מהווה כלי לתורה שלמד. גם אחרי שגופו עוזב את עולם החומר, ו'בשכבך תשמור עליך' - התורה ממשיכה ללוות אותו, כיון שה'אדם' שבו נשאר והנשמה עולה למעלה. האישיות שלו היא אישיות של תורה ונפשו מחזיקה את התורה בתוכה פנימה. כל זה משום שהוא 'הכיר את מקומו', הא ידע מראש שהתורה היא חלק ממנו, ולפיכך מעולם לא עזב את המקום ותפס בו במוחזקות גמורה - וכך מצא את מנת חלקו ב'טעמים והראיות שהוא מבין בהלכה'.

המכיר מקום חבריו:

עוד מבט אחר באותו ענין של 'המכיר את מקומו' אנו מוצאים בגמרא בשלהי פסחים (ק"ח, ב'), שם נאמר: "מאי כי ליושבים לפני ה' (ישעי' כ"ג, ח"), אמר רבי אלעזר זה המכיר מקום חבריו בישיבה".

בדברי הגמרא אנו רואים שיש מעלה אחרת נוספת על המעלה של 'המכיר את מקומו', שהלומד יכיר גם את 'מקום חבריו בישיבה'. וכה גדולה היא מעלה זו, עד שעליו נאמר 'ליושבים לפני ה'', שהוא נחשב כיושב ושונה ושכינה כנגדו. איזו מעלה יש ב'מכיר מקום חבריו בישיבה', ועוד בכזו מדרגה?

וביאר המהרש"א שם, דהיינו משום "דאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ובפרק שנו חכמים שינוי במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם 'המכיר את מקומו', והכא קאמרי ומוסיף דלא זכה להק' מלתא אלא ברגיל כל כך בישיבה דאפילו מקום חברו הוא מכיר, והיינו מדכתיב ליושבים לשון רבים".

ונמצא לפי דברי המהרש"א, שמעלת 'המכיר מקום חבריו' היא מעין אותה מעלה שיש ב'המכיר את מקומו'. ומה המעלה ב'המכיר את מקומו'? שהוא רגיל בישיבה, ומתוך כך יודע לזהות את מקומו, וממילא כאשר הוא יודע אפילו את מקום חבריו - הוא כל כך רגיל בישיבה עד שהוא זוכה למעלה העליונה של 'היושבים לפני ה'".

ולכאורה הדברים מופלאים: מה הרבנות הגדולה כל כך לזהות את מקומו ואת מקום חבריו בין הספסלים, ומדוע דוקא זהו הסמל ל'רגיל בישיבה', שזוכה לאותן ד' אמות של הלכה.

אך באמת מצינו במחזור ויטרי (ס' תכ"ט) שכתב: "המכיר את מקומו - שמקדים ובא לבית המדרש, והוא צריך להכיר את מקומו בבוקר בהשכמה, והוא שאמור הכתוב (שה"ש ה', י"א) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, במי אתה מוצא דברי תורה במי שמשחיר עצמו עליה ומשכים ומעריב עליה" (עי' עירובין כ"ב, א').

מבואר לפי דברי המחזור ויטרי, שהקושי 'להכיר את מקומו', הוא משום שבזמנם היו בתי המדרשות חשוכים, ומי שהקדים והשכים להגיע בבוקר של יום לא יכל לראות את מושבו. ואם בכל זאת הוא זיהה את המקום, ניכרת מעלתו שהוא רגיל להגיע לבית המדרש, ועליו דרשו חז"ל "במי אתה מוצא דברי תורה - במי שמשכים ומעריב עליה".

ועדיין הדברים צריכים תלמוד: האם זו כל המעלה, מעלת השקדנות ותו לא - שהאדם רגיל כל כך בבית המדרש עד שהוא יודע להבחין בין המקומות. וכי אין לנו עוד סימן אחר למידת ההתמדה?... מדוע נקט התנא דוקא כזו דוגמא, של 'המכיר את מקומו', בכדי לבטא את מעלת התלמוד, ובכלל, מדוע הוא נוקט זאת כקנין בפני עצמו בנפרד מהקנינים הקודמים.

ושמא בתורת דרש יש לדרוש, שרמז רמז לנו התנא: אין לך מצב של חושך גדול מזה, שהלומד צריך להכיר את מקומו... לכל אחד יש את המקום שלו, ויש לצידו את המקום של חבריו. אם הוא לא יודע להבחין איזה חלק יש לו, ואיזה חלק יש לחבירו, הרי הוא שרוי בחושך של 'שחורות כעורב' ומגשש את דרכו באפלה... "כי כל מי שלא יידע מהות נפשו - חכמתו מה לו" (אבן עזרא שמו"א, י"ח), והכלל הראשון שמוטל על האדם הוא לדעת היכן הוא נמצא.

החלק של השני אינו דומה לחלק שלו, והחלק שלו אינו דומה לחלק של השני. לו נתנו משמים חלק אחד, ולשני נתנו חלק אחר, ואין להשוות בין החלקים ולדמות את עצמו לכל מי שמסביבו. עליו להשכים לבית המדרש, למצוא את המקום המיוחד שמתאים עבורו, ואחרי שהוא יכיר ב'מקום' הפרטי שיש לו הוא יוכל להבין שגם לחבירו יש חלק מיוחד משלו, ולא קרב זה אצל זה. רק לאחר מכן יפציע עליו השחר והוא יוכל לגלות את אורה של תורה...

המכיר את מקומו - היינו מדרגתו:

לעומת כל הדברים הקודמים, יש בחינה שלישית ב'המכיר את מקומו' שנלמדת על פי פשוטה, וכלשונה של בעל החפץ חיים בספרו אהבת ישראל (פרק ה'): "אמרו חז"ל איזהו חכם המכיר את מקומו, היינו מדרגתו (ואגב אורחא יש לציין שבלשון חז"ל שלפנינו לא מצינו את הלשון שכתב החפץ חיים 'איזהו חכם' וכו', וכנראה כוונתו למשנתנו), ורצונו לומר דמי שאינו חכם, יוכל היצר לרמותו... דסיבת הדבר הוא שאין האדם מכיר את עצמו ונדמה לו שעל פי מעשיו היה ראוי ליתן לו יותר ויותר בעולם הזה, וגם בעולם הבא לא תגרע מדרגתו, אבל הקב"ה שיודעו ומכירו היטב יודע שאין כדאי לו יותר..."

נמצא לפי הבנת החפץ חיים, ש'מכיר את מקומו' הכוונה למקומו של האדם כאן בעולם הזה, דמקומו 'היינו מדרגתו'. לכל אחד ואחד יש צורת חיים אחרת, עם יכולות אחרות והנהגה אחרת. אין שום אדם שמקבל כמו זה שלידו, ואין שום אדם שחי כמו שכולם חיים. הבריאה כולה היא כמו תמונה אחת גדולה שמורכבת מאין ספור חלקים, כשלכל חלק יש צבע אחר, צורה שונה וגודל מסוים, והוא משלים יחד עם כולם את התמונה השלמה.

ה'מקום' של האדם בעולם הזה הוא התפקיד המיוחד שלשמו הושם כאן. 'במקומו' יושבוך ומשליך יתנו לך' (יומא ל"ח, א'). על כל אדם לחקור מהו המקום הפרטי והמיוחד ששייך עבורו, ומהי פקודתו ומשאו בעולם הזה. הוא מקבל מתנות אחרות, נמצא במצבים אחרים, מתהלך במסלולים נפרדים ומוצא מציאות אחרות. האם יש לו יכולת לדעת מדוע הוא חי דוקא בכזו צורה?

במקומות אחרים כבר המשלנו את העולם למכונה. אין אפשרות לומר שחלק אחד במכונה נחוץ יותר מחלק אחר, כי בדיוק כפי שמוכרחים את המנוע ואת השלד, שבלעדיהם המכונה אינה יכולה לפעול, כך צדוקים לכל בורג זעיר - שבלעדיהם גם כן לא תפעל המכונה. לכל חלק יש תפקיד אחר עם פעולה אחרת, וכולם ביחד משלימים זה את זה ונצרכים עבור עצם הקיום.

כאשר מביטים על הבריאה מגלים בין רגע עד כמה איננו מבינים מאומה. איננו יודעים אפילו מדוע התפוח עשוי בצורה עגולה, ומדוע התפוז הוא כתום. כיצד אפוא נוכל לדעת למה אדם פלוני נברא בצורה כזו, ואיש אלמוני בצורה כזו? בעבר כבר הבאנו את המעשה עם הרופא שהיה בטוח שאין חכם הימנו. שאלתי אותו אז שאלה פשוטה: למה חומר מסוים מזין את הגוף בצורה כזו, וחומר אחר בצורה אחרת? אולי תוכל להסביר איזה חומר פועל את איזו פעולה, כמה וכיצד, אבל את שורש הדבר - למה זה פועל כך וזה אחרת - לא תוכל להסביר לעולם. כי גבהו שמים מארץ כן גבהו מחשבותי ממחשבותיכם, ולאדם בן תמותה אין יכולת להשיג אפילו מעט מזעיר מדרכי הנהגת הבריאה.

על כך כותב החפץ חיים, ד'מקומו היינו מדרגתו'. המקום שבו שמו את האדם בעולם, עם אותם כלים ואותן אפשרויות, הוא המקום המדויק שמתאים עבורו. אין לו רשות לשאול מה ולמה, מדוע כך ומדוע לא הפוך. כך גזרה חכמתו יתברך, ומכיון שכן - אין ספק שלא יכול להיות מקום אחר טוב יותר. הרי הקב"ה, 'שיודעו ומכירו היטב, יודע שאין כדאי לו יותר'...

ממילא, פירוש הקנין של 'המכיר את מקומו' הוא מעין הקנין הבא של 'השמו בחלקו'. הוא יודע עד כמה החלק שניתן לו, עם המקום שהוא מונח בו, הוא החלק המושלם ביותר שיתכן עליו אדמות. מתוך אותה ידיעה הוא מתחבר לבורא, מתהלך עמו בתמימות, וזוכה להשיג את חכמתו של מקום.

ס"ת שריו בצער

הציבור נקרא להמשיך להעתיר בתפילה ובתחנונים ולהרבות בלימוד התורה לרפואתו השלימה של רבינו מרן רה"י הגאון הגדול ר' ישראל בונם בן חיה רויזא' שליט"א בתושח"י והן קל כביר לא ימאס תפילת רבים.

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
גאב"ד בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי וביהמ"ד משכן שמואל אשר מרכז פ"ת

לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אגרת חיזוק ממו"ר הרב שליט"א לרגל המצב הקשה השורר בארצנו

בן ציון הכהן קוק

ראש בית הוראה הכללי ירושלים
רב דק"ק אבי עזרי מחת תקות
נשיא כולל להוראה "ציוני הלכה"
מח"ס "ציוני הלכה"

אחיי ורעיי,

אין איתנו יודע משמעות המאורעות העוברים עלינו והבאים לקראתנו. רק נביא או בעל רוח הקודש יוכל לפרשם, אך ברור שמשמים מובילים לקראת
דבר שאיננו יודעים וחובתנו להתחזק בתורה, בתפילה ובבין אדם לחברו.

כבר לפני כמה חדשים זעק מרן הגר"ד לנדו שליט"א בכינוס רבני קהילות: הציבור אינו יודע עד כמה המצב מסוכן מאד. יש להם יכולות וצרכים רחמי
שמים. קמים עלינו להשמיד להרוג ולאבד, חובה עלינו לזעק זעקה גדולה ומרה. כמו בנינו, להרבות בתפילה ובתשובה, ובבקשה ולזעק לאבינו
שבשמים שירחם עלינו.

בשב"ק קראנו בהפטרות על המחזה הנבואי שראה זכריה, והוא ממש עניינא דיומא על התקופה העוברת עלינו עתה. נאמר שם (זכריה ד, א וברש"י) וישב
המלאך הדבר בי ויעירני קאיש אשר יעור משנתו: ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב קלה וקלה (ספ"ל ענול) על ראשה ושבכה נרתקה
עליה שבכה ושבכה מוצקות (צינורות שבהם ניצוק השמן מהנולה) לנרות אשר על ראשה: ושנים זיתים עליה (אצלה שני אילנות שהזיתים גדלים בהם) אחד מימין הקלה ואחד על
שמאלה: ואנן ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני: ונען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלא ידעת
מה הנה אלה ואמר לא אדני: ונען ויאמר אלי לאמר זה דבר ה' אל תרבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות: מי אתה הר הגדול לפני
תרבל למישר והוציא את האבן הראשה תשא אותן מן לה.

רבים תמהים בפשר הוויכוח: זכריה הנביא שואל 'מה אלה' והמלאך עונה לו 'הלא ידעת מה אלה' ושוב שואל זכריה ואומר 'לא אדוני'. וכבר אמר הגר"ח
מבריסק (הובא בחידושי הגר"ח ספ"ל ע"ה בשמו) פשט הלכתי בזה שנחלקו בדין קדושה שניה קידשה לעתיד לבוא.

לענ"ד ניתן לפרש בפשוטו: הנביא ראה מנורת זהב שנספך לתוכה שמן הישר משני עצי זית וסבר שיש כאן גילויים וסודות שלא ידע עליהם ולכן אמר
'לא ידעתי', אך המלאך מתעקש ואומר לו 'הלא ידעת מה אלה' – אין כאן גילוי סודות אלא המחזה בא ללמד את הידוע מכבר "לא בחיל ולא בכוח
כי אם ברוחי" – זה סימן לך להבטיח את זרובבל [מלך המשיח הבא מזרע זרובבל – מצודות] כשם שהזיתים והשמן הזה נגמר מאילו לכל דבריו, כך
לא בחיל ולא בכח שבכח תעשו את בנין ביתי. ר"ל ממשלתו על העכו"ם לא יהיה בעבור חילו הרב ולא בכח זרועו יכבשם במלחמה אבל ימשול בהם
מבלי טורח מלחמה כי אם ברצוני כי אתן בלב העכו"ם להיות נכנעים לו וסרים למשמעתו ויהיה דומה לעריכות נרות המנורה שהיו מבלי טורח אבל
הכל נעשה מעצמו כי הזיתים נתלשו מעצמם ונדרכו מעצמם ומשך השמן אל הגולה וזמן הגולה נמשכו מעצמם דרך הצינורות אל הנרות. וז"ל
הספורנו (שם) "כי אם ברוחי" – שלא יהיה אור ושום הצלחה לישראל בכוח ידם אלא מאת הבורא בלתי אמצעי."

יסודות פשוטים של האמונה, אך צריך מחזה נבואי לחזק אמונה פשוטה זו.

כולנו מאמינים בני מאמינים אך הלב עלול להיות נתון ב'סיבות' כיצד נעשות התקפות ומה יהיו התגובות הבאות ר"ל. אמנם בתוך דיבורינו אנחנו מזכירים
שהכל נס וצריך סיעתא דשמיא אך העיקר, הלב שהוא העיקר, עלול לשכוח שהכל הוא רק מעשה ה' לבדו המסתיר את עצמו "אכן אתה א-ל מסתתר"
וצריך לעשות כדי לחזקו.

וכתב המכתב מאליהו (א) "ומה יעשה האדם להינצל מפח מוקש של הטעויות הללו ומה יקרב אותו להכיר שהכל בא לו ישר ממנו יתברך וכי אין כוח
ומציאות כלל בסיבות? העצה היותר ברורה לזה היא התפילה כי התפילה תקבע בנפשנו את ההכרה כי רק בבקשה ממנו יתברך נוכל להשיג את
משאלות לבבנו ורק ממנו יגיענו הכל".

הוא מזכיר את הבקשות שבתפילה לקבוע אמונה, אך הרבה קובעים בלבנו את האמונה, השבחים, ההודאות הברכות שבתפילה וברכות השחר בהם
מפנימים וקובעים שהכל הוא רק ממנו יתברך. הפסוקים והמזמורים שבפסוד"ז משרישים את כל היסודות הנחוצים, צריך לזה ב' דברים:

א. לשים לב למה שאומרים בתפילה. א"צ להתפלל לאט, אך צריך להתפלל עם שימת לב ולהכניס התפעלות במה שאומרים.
ב. לבוא בזמן לתפילה, כדי להספיק להניח טלית ותפילין ולברך את ברכות השחר. וכשהציבור מתחילים פסוקי דזמרה להתחיל עמהם. כך התפילה אינה
בהטף ושמים לב למה שאומרים.

וכבר התפרסם שעורך מרן רבינו הגר"ש אלישיב כשנשאל באחת המלחמות על מה לעורר את הציבור והשיב לבוא לתפילה בזמן, כי מלבד שזה משנה
לטובה כל צורת התפילה, בנוסף נותנים אנו בזה חשיבות לתפילה, ומתוך כך תיחשב אף היא לפנינו יתברך.

כמו כן עלינו להתחזק ולחזק את השלווה ואווירת השמחה בביתנו, לא לתת מקום לדאגות או עצבות. במיוחד בשבת בזמירות שבת, ואפילו בריקוד עם
בני הבית. ומלבד התועלת שבעצם השמחה, גם יש בה עניין סגולי כפי שכתב מרן הגר"ח קנייבסקי (אגרות ומכתבים דרך אמונה) "שמחה מגרשת את כל הדינים".
מסופר על אחד מצדיקי הדורות שהיה בשמחה גדולה בשבת בהעלותך, ואמר: שבת שקוראים בה בתורה "כי ה' דיבר טוב על ישראל" זה אושר גדול.
עד כדי כך שבערב שבת זו היו מלווים אותו מהמקווה בריקודים 'הרי זו שבת שה' דיבר טוב עלינו'. עלינו ללכת בדרכיו ולהיות בשמחה במיוחד בשבת
זו ולדבר טוב על ישראל.

וכבר השיב מרן ההוצ"א (ק"א א ריא) בעת כזאת כשנשאל האם לקבוע תענית ציבור "צריך להתחזק בלימוד התורה בשביל להרבות זכויות לכלל ולפרט, וזה
טוב מתענית... וביחוד בין אדם לחבירו והרי צריך להזהר שלא לגרום צער לחבירו בדיבור קל אף לדג, ויש בזה לא תעשה דאורייתא".

חזק חזק ונתחזק

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

דינים הנוגעים לזמן האזעקה

ולמרות שהחשש שייפול בכל האזור ולא דווקא במקום בו עומד, והרי אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב, אכן ביאר רבינו (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות שלא) שאין צריך דווקא ודאי פיקוח נפש, אלא מקום שיש חשש קרוב לסכנת נפשות נחשב בגדר פיקוח נפש להישמר ממנו כמפני עקרב שמפסיק בתפילה. וביותר אם אין כוונתו מיושבת בעקבות האזעקה, בוודאי עליו לפנות למקום שלא תוטרד כוונתו, כמבואר בשערי תשובה (קד, א בשם מהר"י מילס) שגם בתינוק בוכה וכל כיו"ב הטרוד כוונתו, צריך להרחיק ממנו.

חזרה לראש התפילה

כשיצא למרחב המוגן שהיה כדי לגמור את כולה, האם צריך לחזור לראש התפילה. חזר לראש התפילה רק אם שהה באונס. ואמנם נפסק במ"ב (קד, טז) שדיני הפסק בתפילת חמורים מקריאת שמע וכל שהפסיק מחמת אונס כגון נחש או שור בר כנגדו, אם שהה כדי לגמור את כולה, חזר לראש התפילה, אכן נראה שלא נחשב אונס מלהתפלל רק עד הגיעו למרחב המוגן שצריך למחר ואינו יכול להתפלל, אך לאחר שכבר הגיע הרי יכול תיכף להתחיל להתפלל ומה שיש המוזהר בני אדם ותינוקות המבלבלים אותו ומזיזים אותו ממקומו אין זה אונס מלהתפלל שהרי יכול להמשיך להתפלל גם בעודו הולך.

ואף שלכתחילה אין להתפלל בצורה זו, מכל מקום כיון שבדיעבד ייד"ח בצורה כזו, אין זה אונס שמחמתו יחזור לראש אף אם בפועל שתק ולא המשיך להתפלל (משנ"ב).

קד, ח, בה"ל שם.

ולכתחילה ראוי לומר כמה תיבות מהתפילה בתוך כל ההמולה כדי שלא ישהה כדי לגמור את כולה שהרי לדעת השו"ע (קד, ה) בכל אופן ששהה כדי לגמור את כולה אף שלא מחמת אונס צריך לחזור לראש ויש לחשוש לדעתו שלא לשהות כל כך בשתיקה כדי לא להיכנס בחשש ברכה לבטלה.

בקריאת התורה

מה ההנהגה הראויה באזעקה באמצע קריאת התורה כשספר התורה מונח על הבימה.

יעשה הכל להצלת נפשו, ואם אין שהות יניח את הס"ת כמות שהוא וייצא. אך אם הזמן מאפשר לו, יכסהו, ואם הממ"ד קרוב ויכול ליטול את הספר עמו או להכניסו לארון הקודש מבעוד מועד, ראוי לעשות כן.

את הברכה שלאחריה רצוי לברך תוך כדי המנוסה אף בלא עשרה שומעים, בכדי שלא יהיה הפסק בין הקריאה לברכה, ואם לא בירך בסמוך לקריאה אינו רשאי לברך שוב כשחוזרים להיכל בית הכנסת להמשיך הקריאה.

להישאר לבד בדרך וכתב "נראה שע"ז סמכו (לצאת לדרך) שמסתכנין בעצמן שלא לחלל שבת", כלומר יוצאים בשיירה קודם השבת ושבתים במקומם בשבת ולא מחללים שבת להמשיך לנסוע עם השיירה, אע"פ שמסתכנים בהישארות לבד בדרך במדבר, ובכה"ג מותר לצאת לדרך קודם השבת. ורבים מתקשים בביאור הדברים וכי מותר לאדם להימנע מחלול שבת ולסכן עצמו. ומבאר האגרות משה "נראה דלא איירי ביש חשש סכנה ממש שהמחמיר בזה הוא מתחייב בנפשו, אלא דיש דברים שתלוי בטבע האדם שאיש שטבעו אמיץ לב אין חושב זה לסכנה שאינו ירא להישאר לבדו, אך יש אנשים מוגי הלב וחושבים זה לסכנה ומותרים לחלל אם יצטרכו בכה"ג בשבת, שהרי אין יכולים לערוב להם שלא יהיה סכנה. ודבר זה תלוי בדעת כל אחד בעצמו ולכן מאחר שאסור לילך בשיירה אם יהיו מוגי הלב ויצטרכו לחלל שבת, הם מחללים בעצמם להבליג על דעתם שלא לחוש לדבר שהרבה אנשים אין חושבין זה לסכנה ולא יצטרכו לחלל שבת, ומותרין לילך. וזהו כוונת המג"א במה שכתב שמסתכנין עצמן, שאף שבאם היה מותר לילך בשיירה היה חושב זה מצד טבעו לסכנה והיה מחלל שבת ע"ז, אבל מאחר שא"כ יהיה אסור לילך, מחליט בדעתו שלא להיות מוג לב ולא יחלל שבת ע"ז ויהיה מותר לילך".

הפסקה בתפילת שמונה עשרה

עומד בתפילת שמונה עשרה ושומע אזעקה, האם צריך להפסיק בתפילה לעקור רגליו ולנוס למרחב מוגן.

פשוט שחייב לרוץ, והוא בגדר 'פיקוח נפש' הדוחה כל התורה כולה. ושונה מדין נחש כרוך על עקבו שאינו מפסיק (אורח חיים קד, ג) ש"אינו נושך ברוב הפעמים" (פירוש המשניות לרמב"ם ברכות ה, א), אך טיל מזיק והורג. ומה שענינו ראו ולא זר כי רובם בחסדי ה' רובם יורטו או לא הזיקו בנפש, אכן זהו נס מחודש בכל פעם בפני עצמו, אך במהותו עומד להמית.

חילול שבת בדרך למקלט

מתגוררים בבניין מגורים משותף בקומה העליונה ללא מרחב מוגן. בשעת אזעקה יורדים קומה, כי הניסיון הוכיח שקומה עליונה מסוכנת ביותר ר"ל. האם מותר להוריד בשבת באמצעות מעלית קשישה הנוקקת לכיסא גלגלים.

מותר להשתמש במעלית כדי פיקוח נפש דוחה שבת. וישתדל לעשות בשינוי כגון ללחוץ על כפתור המעלית בגב אצבעו, וכיו"ב. ואם הקשישה מרגישה ביטחון בה' ומבקשת שלא לחלל עליה שבת, מותר להימנע מלרדת לקומה התחתונה.

ביאור הדברים: כתב מרן החזו"א (שו"ת חזו"א עד, דיעים והתנות טז, טז) בימי מלחמת העולם בשנות ה"ש "ההודעה לציבור למחר למקלט לפי מצב הנוכחי יש לחשוב להצלת נפשות, ובשביל זה מותר לנסוע ולדבר בטלפון. אך יש להזהר ממלאכה דאורייתא בכל מאי דאפשר כיון שאין כאן סוף סוף שאלת נפשות לפנינו, ואף שאין הולכין אחר הרוב בפיקוח נפש, מכל מקום בדברים רחוקים הרבה מפיקוח נפש אין דנים כפיקוח נפש, ותלוי כפי מדת הביטחון והמחמיר בכאן אין מוחין בידו. ולענין הוראה לרבים יש להורות בזה כדי פיקוח נפש. ובמלאכות דרבנן אין להחמיר כלל, והמחמיר במלאכות דאורייתא אינו רשאי להחמיר ולמנוע מלהודיע לאחרים האזעקה, רק רשאי להשתמש ושיעשה על ידי אחרים, אבל במלאכות דרבנן אין ראוי להשתמש. אך לכבות הנר בבית האפל יש להחמיר שזה בכלל דברים רחוקים הרבה מפיקוח נפש ואין כאן גורם בטוח לפיקוח נפש במצב הנוכחי דיש כאן יותר מתלתא מי יאמר".

המציאות אודותיה כתב היתה סכנה פחותה בהרבה מזמננו, שהרי אזעקה נשמעה בכל רחבי הארץ ממטוס בודד, ולא כפי שהיום מתרעעים באזור אליו מכוונים הטילים, ולא ממטוס אחד אלא מטילים רבים ומסוכנים ששוגרו לאזור המסוים עליו מתרעה האזעקה ר"ל, ואם כי ב"ה מערכת 'כיפת ברזל' מיירטת רוב הטילים, אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ומעשים בכל יום שיש כמה נפילות טילים ר"ל שהמערכת לא הצליחה לירט. ואם כי דברי החזו"א אמורים על 'ההודעה לציבור' שבוה יש יותר חשש מאשר ליחיד, נראה שאין לחלל בזה.

ומ"מ מי שמרגיש רגוע ולבו אמיץ רשאי שלא לחלל שבת כמו שכתב החזו"א "ותלוי כפי מדת הביטחון" ודומה למה שכתב החזו"א (א"ח נט, ד) בענין חימום האוכל לתינוק בשבת "ואם יודעים בניסיון או ע"פ הרופאים שגורם קלקול במעיין יש לחשוב לספק סכנה ומי שמיקל בדבר אין מזניחין אותו, ומי שבוטח בד' וקובע מזונות בנו באופן שאין מבשלין בשבילו בשבת וכבר הורגלו בכך אין מזניחין אותו".

ביאור דבריו נראה כמו שכתב האג"מ (א"ח א קט) בביאור דברי המג"א (ברכות יד בשם הכנה"ג; הובא במ"ב טז) באיסור לצאת בשיירה כשיודע שיצטרכו בוודאי לחלל שבת שלא להסתכן

מוקד בית ההוראה
שע"י בית הוראה הכללי
לשאלות
בהלכה לרבני
בית ההוראה
0722-133-466
Beithorah@gmail.com

ניתן לקבל גליון
שואלין ודורשין
מדי שבוע
בדוא"ל
במשלוח בקשה
לכתובת
Beithorah@gmail.com

ונזכרתם לפני ה' אלוקיכם

משאו של רבינו ראש הישיבה שליט"א בעיצומם של ימי הקרב והמתיחות בקרב העם היושב בציון
מה חובתנו בשעות אלו, ומה ה' שואל מעמנו

אך בהגיע הזמן, תמיד ימצאו חברים טובים שישמשו כצוותא
להפסקה לאחר שעה של לימוד. עיסוק בסיגריה וכוס הקפה וכבר
יוצא שאר הלילה במה שיוצא, עד שתפילת שחרית נראית מרומה
ואחריה כמה שעות שינה להשלים את החסר, עד שנכנס לשבת
קודש כפי שנכנס, והיצר הרע מחכך בפיו בהנאה, יותר טוב מזה
לא חשבתי.

לא התקררה דעתו של אותו יצר, עד שהמשיך להגדס את
המושג הקדוש הלזה, והפך אותו לשם גרף לשעות פנאי. עסקי
אוכל וביילוי, ירחם ה', פתוחים רק בשעות ליל שישי, כל ייעודם
ותכליתם היא רק לספק את הפנאי לשעות הללו, ויום טוב היה
עושה היצר כי מזימתו צלחה.

איניש אזיל בהאי עלמא

לא באנו לדבר כמוכחים בשער וכל שכן שלא לעורר קטגוריה
בשעה שמידת הדין מתוחה בעולם ומשנאינו נשאו ראש, לא באנו
אלא לפקוח עיניים על גורלנו וחובתנו בשעות כאלה, המתרגשות
ובאות לעולם.

תחת אשר ידענו כי יהודי טרוד רק בעשיית רצון קונו, היום
נמצאים כאלה שהטרדה היא להיכן יצאו לנפוש בחופש הקרוב,
כי בקרפטים ובגאורגיה כבר היו לפני שנה ולפני שנתיים, וחצי
שנה קודם החופשה כבר הכל מוכן ומסודר ומאורגן, אזיל איניש
בהאי עלמא וחשיב דיליה הוא לדרי דרין.

והימים האלה, ימי אי ידיעה ואי ודאות, הרי אין כמותם
להשגת קרבת אלוקים, כגמול עלי אמו. אין לך בטחון מה ילד
יום, אין לך הרגל ושיגרה המשכיחים את אשר צריך לזכור, אין
באן ימים שבשגרה המעוגנים עם בריתות הגנה והסכמי שלום,
הארמה רועדת ולא נותרו בעולם אלא אתה ואלוקך, אין לך חיד
מתוק מזה!

והרעותם בחצוצרות

מצוות עשה מהתורה לתקוע בחצוצרות בעת שתבוא מלחמה
בארצנו (במדבר י, ט), והרבה מחלקי המצוה הזו לא התבארו דיים.

נאמנת עלינו עדות מגידי אמת על דברתו של צדיק יסוד
עולם הגה"ק בבא סאלי שאמר כי מלחמת יום הכיפורים פרצה
דווקא בזמן ההפסקה בין מוסף למנחה, באשר קודם לכן לא היה
אפשרות לפגוע בעם הקודש. כולך יפה רעייתי ביום זה, אפילו
פושעים שבישראל נברא להם לב טהור וזך, לב נכון לקבל את
טהרת היום.

רק בזמן ההפסקה, עת רוב יושבי ארץ הקודש לא עסוקים
בתפילה, ניתנה רשות למשחית להשחית.

אחריות כבדה על כתפיו, אחריות לשאת את עולו של כל
העולם. כל ההתרחשויות והמאורעות בעולם, הן בשביל ישראל.
וכל ההתרחשויות והמאורעות בישראל הן בשביל בני התורה
ועמליה. מכל כיוון שהוא, האחריות היא ממנו ובנו. ואם יש רפיון,
מאיתנו הוא, בשלנו הסער הגדול הזה.

ודווקא משום כך לוקח אותנו היצר כבני ערובה. מעמים עלינו
את הצורך לדעת כל התפתחות וכל התרחשות, מה אמר הבכיר
ההוא ואיך חוסל הבכיר השני, מה ההערכות ומה הפרשנות,
ודווקא אצל בני התורה המסולאים בפז, נטורי קרתא ומוגיני
שעריה, עלולה ליפול תרדמת של עיסוק בעדכונים וחדשות.

מוסר 'ליל שישי' במשל

יסודו של המושג 'ליל שישי', הורתו ולידתו בקדושה של
מעלה, בידי ראשונים כמלאכים. בין בקרמניצ'ג ולודז' ובין באיזמיר
ובגדאד. חסידים ואנשי מעשה פירשו משנת הלילה והתעצמו
בלימודם בלילה הקדוש הזה, להסיר דינים ומזיקים.

ראה זאת היצר, ויצר לו. להפקיע את הלימוד לא יכל, ותחת
זאת הצטרף למשמרים, גם הוא יעשה משמר, ישלח חיילים
גוספים.

וחייליו, לא יודעים כי חייליו המה. ביום חמישי ישנו כמה
שעות, על חשבון סדר שני, כדי שיהיה כוח בלילה הקדוש, מילא.

מה גרר המלחמה המחייבת תקיעה ומהו 'בארצכם' לעומת 'מחוץ לארצכם', והאם זו הבטחה כי אם יתקעו בחצוצרות כי אז 'ונושעתם מאויביכם' (שם).

ואם נאמר שגם כיום נוהגת המצווה הזו (כדמשמע במג"א סי' תקע"ו), האם צריך שהחצוצרות ייעשו לשמה, ומה מידת ארכן ומידת עוביין, איזה תקיעות יעשו שברים או תרועה או רק תקיעה, האם מעומד יתקעו או מיושב, ובפני מי יתקעו, האם צריך לכנס את כל ישראל או די שיהיה בפני עשרה, או שגם זה לא צריך, ומי הראוי לתקוע, האם דווקא גדול או אפשר קטן, ומה דין אישה בתקיעה, ומתי יתקעו, בכל יום ויום או רק בתחילת המלחמה או אולי פעם בחודש או פעם בתקופה אחרת.

מכל זאת לא ידענו הרבה, כי אם את הפסוק האחד המדבר אלינו – 'ונזכרתם לפני ה' אלוֹקֵיכֶם'. כל מטרת החצוצרות נועדה כדי שיהיה לנו זיכרון לפני הקב"ה, כדי שאנחנו נזכור אותו והוא יזכור אותנו.

אם אדם לוקח את הקב"ה למערך השיקולים והחשבונות של חייו, כי אז כל מערכת החיים תיראה אחרת.

עם כלביא יקום

ו' שמות יש לו לארי, ארי וכפיר, לביא וליש, שחל ושחץ (סנהדרין צה.). הצורך לדעת את השמות הללו, כתב המהרש"א, כי הם נפקא מינה למקח וממכר. כלומר, אם יבואו שניים לדין ויאמרו כי סיכמו ביניהם על מכירת גור אריות ותחת זאת המוכר סיפק לביא, אין מקום לבטל את המקח, כי הכל עניין אחד.

ותימה, הלא אין מוכרין לעכו"ם דובים ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים, והוא הדין שאסור למכור לישראל העשוי למכור לעכו"ם (רמב"ם פ"ב מהלכות רוצח ה"ב-י"ג).

ואם אסור למכור אריות, לאיזה עניין של 'מקח וממכר' אמרו, מסתמא על עתות שלום מדובר.

ובכן כך, כמה אנשים מגדלים להם אריות בחצר ביתם, היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה?

ואף אם יתעסק בזה, ויגיע למצב שבו ימכור את האריה, אחת לשישים או לשבעים שנה, הרי ברור שמכר כזה יהיה ברחל בתך הקטנה, אם לא יראה בעיניו, יפרט בדיוק מה נמכר כאן. אם בו איפוא, היכי שייך מצב של מחלוקת בין המוכר לקונה בין שחל לבין שחץ?!

ולמדנו מזה כי תורת ה' תמימה, גם להיכי תימצי הכי רחוק והכי לא שייך, גם שם יש גילוי בדברי קבלה איך לנהוג, הפוך בה רבולה בה, אף כאשר עולה השם 'לביא', ידענו כי משמעותו לדין מקח וממכר, כי כל מחשבותינו נתונים ומרוכזים למקום אחד.

ימי היריד

עוד תגיע השעה שתספר לנכדיך כיצד עברו עליך ימי הסכנה הללו. רבותינו בעלי התוספות חידשו בימי הסכנה את דיבורי התוספות של פרק מרובה, ואתה תחדש ותברר את שמעתתא דשטרות, בידך יהיו אגודים הדפים בהם העלית את מקחך ותורתך בצוק העתים והפחדים, בתוך ימי קרבת אלוֹקים כגמול עלי אמו.

מלחמתנו בימים האלה, היא במציאות. לנו, יושבי אוהל, אין שום נפקותא בכל ההודעות והחדשות והעדכונים והפרשנויות והערכות המצב, עלינו לתת את כוחנו בתוך בית המדרש, כי תורה אנוני מנגא ואצולי מצלא, ומלאך המות מה לי הכא ומה לי התם.

לא ישובו הימים האלה. איש עסקים חכם יודע לנצל ימי יריד ולהרוויח בהם הון רב. לכו ונשובה אל ה'!

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ב'בשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

הרב יוסף אברהם שליט"א
בן הר"ה ג' יחזקאל אברהם שליט"א
ליקווד ניו-ג'רסי
לרגל ארוסי הבת-הנכדה תחי'
בשעתו"מ ולמז"ט
עב"ג החתן החשוב כמר ברוך זיסקינד נ"ו
יעלה הזיווג יפה לתפארת המשפחות הכבודות

הרה"ג יצחק אברהם שליט"א
חבר בי דינא רבא דק"ק ספרדים לונדון והמדינה
לרגל אירוסי בתו הכלה תחי'
בשעתו"מ ולמז"ט
עב"ג החתן החשוב כמר ברוך זיסקינד נ"ו
יעלה הזיווג יפה לתפארת המשפחות הכבודות

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת שלח

אמרה לו הבת, שהיתה חכמה מופלגת, אבי! אתה צודק. אכן משנה שלימה שנית שאם צריך להציל את האיש או את האשה צריכים להציל את האיש כי הוא מחוייב ביותר מצוות. אבל זאת לא כתוב במשנה שאני מחוייבת לרדת מהכתפיים שלך למים! אם אתה רוצה, תזרוק אותי למים. ובכן אבא, תזרוק אותי למים!

כיוון ששמע רבי ישעיה כך את המשפט הזה 'אבא תזרוק אותי', הרגיש שיש לו כוחות מחודשים, התחיל שוחה במאמצים גדולים עד שהגיע ליבשה, יחד עם בנו ובתו.

איך זה? הלא קודם לכן הוא הרגיש שאין לו עוד כוחות, והוא וויתר על הבת שלו כי הוא באמת לא יכל עוד, אז איך זה שפתאום יכל? אך הם הם הדברים. בכל אחד יש כוחות שהוא עצמו לא מכיר ולא יודע מהם, ואדם צריך את המילה או את המחשבה שתבקע את כל השערים ותכנס לעומק לבבו ותוציא את כוחותיו אל הפועל.

אלא מאי? אם אדם מראש מתייאש, ומראש הוא מגיע ברפיון ידים ואומר לך שהוא לא מסוגל, באמת אין לו תקומה ואין לו תקנה. אבל אם אדם לא מפקיד את המערכה, עומד כגיבור ואומר אני אעשה כל מה שביכולתי, לעתים יתפרצו ממנו הכוחות העצומים שיש בקרבו והוא יוכל להגיע אתם למעלה למעלה. זה נכון בכל מצוה ומצוה, ובפרט במצוה הזו של 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שהיא יסוד גדול בעבודת ה'.

קביעת הדעת והמחשבה בדרכי התורה

זה לשון החינוך: שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים, שנאמר 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם'. זונים פירושו טועים. ענין לאו זה, אומר החינוך, שנמנענו שלא ניחד מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו, לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות, אלא אם יעלה על לבו רוח לחשוב באותם הדעות הרעים יקצר מחשבתו בהם וישנה אותם לחשוב בדרכי התורה האמיתיים והטובים.

וכמו כן, ממשיך החינוך, שלא ירדוף האדם אחר מראה עיניו. רבינו יונה הביא שאין חציצה בפני התאוה כעצימת העינים. וזהו כלל גדול בתורה, שאם אדם מציץ ומסתכל לכל עבר ועיניו משוטטות בכל מקום, הרי הוא מוכרח שיכשל במראות נגעים, ויהיה בבחינת מציץ ונפגע כי אחר מראה העינים באה חמדת הלב (במדבר רבה י, ב).

ובכלל זה מונח שלא ירדוף אחר תאוות העולם הזה, כי אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף. העולם הזה הוא עולם כוזב, ולפעמים נראה לאדם שאפשר להרוויח כאן ולהנות כאן בעולם הזה, אבל הכל דמיונות ודעות רוח. הגאון מוילנא כותב באגרתו המפורסמת, שהעולם הזה דומה לשוטה מים מלוחים שנדמה לו שמרווה, אבל באמת נעשה צמא יותר. אדם שצמא ומבקש לשתות, ומביאים לו מים ששמו בתוכם מלח, אמנם הוא שוחה את המים והוא חושב שבשתיה הזו הוא פטר את צמאונו, אבל לא היא. להיפך, הצמאון עכשיו יגדל ויתגבר עוד, כידיע. כך גם מי שמחפש להנות מהעולם הזה, הוא אומר, 'אני דווקא מסתפק במועט, לא מבקש הרבה, רק דירה עם חמישה חדרים ושתי מכונות, אחת בשרית ואחת חלבית. אחרי שיהיה לי את זה לא אחפש עוד כלום'. אבל תדע שאין כדבר הזה. בעולם הזה אף פעם לא תשיג את מה שאתה מבקש, ותמיד תרצה יותר. וכמה שתקבל יותר, כך תרצה יותר, כמו שאמרו רבותינו 'יש לו מנה רוצה מאחיו' (קהלת רבה א, לד).

לכן אומר החינוך, הענינים האלו של העולם הזה, אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל, לא תתורו אחרי לבבכם זו מינות, ואחרי עיניכם זו הזנות. אלו שני הדברים שהקב"ה מקפיד עליהם, ואשר הוזהרו עליהם כאן. המינות והזנות. זו המצוה הזו של 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', להזהר

בעזרת ה' יתברך, נתבונן בכמה הערות שבפרשת השבוע, פרשת שלח.

בסוף הפרשה (במדבר טו, יז): ויאמר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהיכם, אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם.

אדם לא מכיר את הכוחות העצומים שיש בו

ואמרו רבותינו שמצוות הציצית היא זו שיכולה לסייע לאדם שלא להכשל בחטא ועוון, ולכן הפסוק מזהיר כאן 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם'.

וכתב החינוך (מצוה שפ), שבמצוה זו הצטוונו שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים. הרבה פעמים כשאדם שומע את המצוה הזו, הוא נאנח. הוא אומר לעצמו, אלי המצוה הזו לא שייכת, ואני כבר לא שייך אליה עוד.

זו טעות. כל אדם צריך לדעת שיש בו כחות גנוזים וכמוסים, שפעמים הרבה הוא עצמו לא יודע ולא מכיר בהם. לפעמים אדם שומע דיבור אחד או משפט אחד שמעורר אותו מה שבמשך שנים היה רדום ולא עשה כלום, כי תמיד חשב שאין לו יכולת ואין לו כוחות, ולפתע הוא מגלה אותם.

שמעתי מעשה, על שאירע לפני כמאה שנה. היום מי שרוצה להגיע ממקום למקום ברחבי תבל בחצי יום טיסה הוא עושה את זה, אבל אז מי שרצה לעלות לארץ ישראל, היתה העליה שלו כרוכה במסירות נפש של ממש. חוץ מסכנות הדרכים, היו גם הרבה טלטולים ותלאות, היה צורך לחצות מדבריות ולהפליג שבועות, ועוד ועוד, אך עם כל זאת היו גדולי ישראל מפקידים את הכל ובאים במסירות נפש לארץ ישראל.

אחד מאלו היה הגאון רבי ישעיה ברדקי זצ"ל, חתנו של רבי זונדל מסלנט. הוא יצא עם בנו ובתו הקטנים והפליג אתם לארץ ישראל. עברו את כל הדרך, ואז כשכבר היו סמוכים לארץ ישראל, בערך חצי קילומטר מנגל יפו, טבעה האניה. כל הנוסעים הצילו את עצמם, כל אחד את עצמו. אמנם הממון הלך לאיבוד אבל הנפשות היו לשלל, שכן בגלל שכבר היו קרובים לחוף כל אחד יכל לשחות ולהגיע לשם. דא עקא רבי ישעיה לא היה לבד, אלא היו אחרו בנו ובתו הרכים, שלא יכלו לשחות. לקח רבי ישעיה את בנו ובתו על כתפיו והתחיל לשחות לכיוון החוף.

כך שחה רבי ישעיה, אבל למרות שהיו די קרובים אל החוף, מכל מקום לשחות יחד עם בן ובת על הכתפיים זה קשה, ואחרי שחיה ממושכת הוא התחיל להרגיש איך שכוחותיו אוזלים ואינו יכול להמשיך עוד.

פנה רבי ישעיה לבתו ואמר לה, בתי היקרה, אוי לי, אבל אני מוכרח לומר לך משהו. יש לנו משנה בסוף מסכת הוריות (יג) שמלמדת אותנו, שאם יש פיקוח נפש לאיש ולאשה, מצילים קודם את האיש. מדוע? – כיון שהאיש מצווה בתרי"ג מצוות עשה, ואילו האשה פטורה מהרבה מצוות, כל מצוות עשה שהזמן גרמן. וכיוון שאני לא יכול עוד להחזיק מעמד ולקחת את שניכם, אני מוכרח לוותר על אחד מכם, או עלייך או על האח שלך, אחרת כולנו נטבע. לכן אני מבקש ממך שתדדי כדי שלכל הפחות אוכל להציל את עצמי ואת הבן.

1. וזה השעם שתקנו את הברכה 'שלא עשני אשה', כי איש מחוייב ביותר מצוות מן האשה. יש אחד שאומר את הברכה הזו בקול, 'שלא עשני אשה' כדי שאשתו תשמע ותתרגל. אבל עליך לזכור שכל המעלה הזו היא כי יש לך יותר מצוות, אז אם אתה באמת מקיים אותם מילא, אבל אם אתה לא מדקדק במצוות אז אדרבה, היא עדיפה עליך...

ממחשבות פסולות ומחשבות מינות, ואם הם באות, להסית מהם את הדעת אל מחשבות בדרכי התורה. וכן להזהר ולהשמר ממראית העין, שלא תביא את האדם לידי מכשולות ולידי רדיפה אחר תענוגי העולם הזה.

ההרגל על כל דבר שלטון

זו המצוה, ומה טעמה? אומר החינוך, שורש מצוה זו נגלה. כלומר, טעם המצוה הזו פשוט וידוע, כי בזה ישמר האדם מלחטוא לה יתברך כל ימיו. אם אדם שומר על העין ועל הלב כמו שצריך, בוודאי הוא יהיה שמור ונקי מכל חטא ועוון כל חייו. והמצוה הזו באמת יסוד גדול בדת, היא יסודית ובסיסית בתורה, כי המחשבות הרעות הם אבות הטומאה והמעשים ילדיהם. הגמרא אומרת (יומא כט.) 'הרהורי עבירה קשים מעבירה'. וצריך לבאר את זה, איך יתכן שהרהורי עבירה קשים יותר מהעבירה עצמה? והקדמונים ביארו בזה, כי כל עבירה שהאדם עושה, הוא מטמא את עצמו באותו החלק שעשה בו את האיסור. אם אדם אכל מאכל איסור, הוא פגם בכלי האכילה שלו, בפה, בלשון, בקנה בושט ועוד. אדם שגנב וגזל בידים שלו, טימא ופגם בעבירה הזו בידים שלו. אולם כשאדם מהרהר בעבירה, הוא לא פוגם בידים או בפה, אלא פוגם את הדבר שהוא הכי נעלה אצל האדם, את המוח, הדעת והמחשבה. לכן 'הרהורי עבירה קשים מעבירה', יען בעבירה עצמה הוא פוגם ומקלקל את כלי המעשה, אבל בהרהורי עבירה הוא פוגם את הדבר הכי חשוב שיש לאדם, שבו הוא נבדל מבהמות וחיות, הדעת.

זהו שאומר החינוך, התבונן ותראה כי המחשבות הרעות הם אבות הטומאה, והמעשים, מה שאדם מוציא את מחשבתו אל הפועל ומוציא את העבירה בפועל, זו התוצאה וזו התולדה של המחשבה. ואם ימות האדם טרם יוליד, אם אדם מת בלי בנים, למרות שהיה לו כח להוליד, מכל מקום כיון שמת בלי להוליד, הרי לא הוציא את כח המחשבה אל הפועל ואין זכר לבנים. וגם בענינו אם אדם מנע מעצמו לחשוב במחשבות של איסור, ממילא אין עוד אפשרות שיהיו אלו המעשים הרעים יוצאים לפועל, כי הוא עקר את השורש, את המחשבות שמהם נפעלים המעשים הרעים.

ודע בני ותהיה מרגלא בפומך, תהיה רגיל לשנן ולחזור את הדברים, מה שאמר רבותינו ז"ל במסכת אבות (ד, ה) 'עבירה גוררת עבירה ומצוה גוררת מצוה'. כשאדם חלילה נכשל באיסור הוא פותח פתח ליצר, הוא מוקף בטומאה ויכול להכשל בעוד איסור ומי יודע עד היכן יגיע. וכן להיפך כשמקיים מצוה, הרי הוא מקדש את עצמו ושורה עליו רוח טהרה שמקדשת אותו ומקרבת אותו לבוראו וממילא יש לו חשק ותאוה לקיים עוד ועוד מצוות, כי 'אחד הפעולות נמשכות הלבבות' (ספר החינוך מצוה ס"ז).

אם תשית דעתך, אם תשים את דעתך, למלא תאוותך פעם אחת, אדם אומר לעצמו 'רק פעם אחת אני אעשה את מה שאני רוצה, ואחרי זה אני אחיה צדיק עולם'. רק פעם אחת. אומר החינוך, דע לך שאין מציאות כזו. תמשך אחריה כמה פעמים. ולהיפך – אם תזכה להיות גבור בארץ, לכבוש יצרך ולעצום עיניך מלראות ברע פעם אחת, לא מבקשים ממך הרבה! פעם אחת תהיה גבור כארי ותעצום עיניך מלראות ברע, יקל בעיניך לעשות כן פעמים הרבה. מדוע? כי התאוה תמשוך הבהר כמשוך היין אל שותיו כי הסובאים לא תשבוע נפשם לעולם ביין אבל יתאוו אליו תאוה גדולה, אלו שרגילים ושטופים בשתיית יין יכולים לשותות יקב שלם, ועדיין הם לא יסתפקו וירצו עוד.

יש סיפור ידוע במדרש, על אחד שהיה לקוי בתאוה הקשה הזו של שתיית יין. היה שותה כל הזמן, בבוקר כדי שיהיה לו כח ביום ובלילה כדי שיהיה לו כח בלילה. וכמנהג השתיינים, אחרי שהיה שותה ומשתכר כלוט, היה עושה מעשים אשר לא ייעשו, כיוון שבשכרותו אדם לא יודע ולא מרגיש. וכמו שאומר המדרש, שכשאדם שותה כוס אחת עדיין דעתו עליו. כאשר הוא שותה שתי כוסות הוא אומר 'הרי אני גיבור כארי', הוא מרגיש שיש לו כח להרוג את כל העולם כולו. שותה שלוש כוסות, וכבר הוא נהיה כמו קוף, שקופץ ומרקד מכאן לשם ומשם לכאן. ארבע וחמש כוסות, נהיה כמו חזיר. מקיא ומקיא ארבעים סאה. כך השתיין דגן, היה שותה ושותה ואז מאבד את דעתו ועושה מה שעושה בלי דעת ובלי שכל.

הבנים של אותו אחד התביישו מאד שכך אבא שלהם עושה, וישבו לטכס עצה מה אפשר לעשות אתו. החליטו שהם ילמדו אותו לקח. מה יעשו? – יקחו אותו פעם אחת כאשר הוא לא שותה, ויראו לו איך נראים אלו השיכורים המתגוללים בקיאם, ואולי מזה הוא ילמד ויבין כמה קשה וכמה בושה יש למי ששותה כל כך. חיכו עד שמצאו פעם אחת את אבא שלהם בעת רצון, כשהוא לא שותה, ואמרו לו 'אבא, בא תראה את החברותא שלך'. לקחו אותו והראו לו את החבר שלו ששתה לשכרה, והוא שוכב שם בקיא שלו,

מלוכלך ומטונף. הציץ האבא שלהם ואמר, אתם צודקים, באמת מגעיל. ומיד ובתוך כדי דיבור התכופף אל השיכור ושאל אותו, 'תגיד, איפה קנית את היין המשובח הזה?...'.

הוא שאומר החינוך, מי ששקוע בתאוה הזו לא תשבוע נפשו לעולם ביין. הוא שבו בתאוה הזו והוא לא יכול להתנתק ממנה. כך, אומר החינוך, מי שפעם אחת נמשך אחרי התאוות שלו, עלול להשתקע בהם ולהיות שבו בהם, ולעולם לא יבוא על סיפוקו. ומוסיף החינוך, ולפי הרגלים נפשם בו תחזק עליהם תאוותם. כמה שאנשים יותר רגילים בתאוות, כך יותר ויותר הם יחפשו עוד ועוד תאוות, ולעולם לא יגיעו למנוחה, שיאמרו, 'הנה, השגנו מה שרצינו'. כל איש בהרגלו בתאוות ובהתמידו בהן, אם חלילה אדם התרגל בתאוה, יחזק עליו יצרו הרע יום יום. ההרגל על כל דבר שלטון. בכל דבר ההרגל שולט, הן בדברים של קדושה, והן להיפך חלילה.

אלו שהרגילו את עצמם בעניני קדושה, מתגברת אצלם החמדה לקדושה וטהרה יותר ויותר ולא מעניין אותם חוץ מזה כלום. היה גדול אחד בירושלים, עני מרוד, אבל עם כל עניויותו היה שקדן מופלג ומנהגו היה לעשות בכל שנה סיום ש"ס בערב פסח, לפטור את התענית בכורות. לא כמו שאנחנו עושים שלומדים מסכת קטנה של עשרים דף, וגם אותה אנחנו לומדים מהר כדי להספיק... הוא היה עושה סיום על כל הש"ס עם השלחן ערוך ארבעת החלקים. פעם אמר על עצמו, מה התענוג הכי גדול שאני מבקש שיהיה לי בעולם הבא? – שלשה דברים. סטנדר, גמרא, וכוס תה... זו התאוה שלי, ויותר מזה אני לא צריך ליותר.

ולהיפך, ההרגל שולט גם בסטרא דטומאה. אדם שכל כולו מונח בתאוות העולם הזה, אזי 'הנפש לא תמלא' (קהל ו, יז). כמה שתתן לו הוא ירצה עוד ועוד והוא לא יכול להתנתק מהמעגל הזה שהוא נתון בו, כי הוא הרגיל את עצמו בתאוות עד שהם שולטים בו.

בעבודה קבועה אדם יכול לשבור את הרגליו הרעים

ולכן, אומר החינוך, מה יעשה אדם? אחד שכבר שקוע בתאוות והוא מורגל בהם, איך יצא מזה? במה תבוא הישועה שלו? – ימנע את עצמו ממה שיכול, ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד. גם אם אדם שקוע בתאוות שלו, יתגבר ולפחות פעם אחת לא יעשה מה שלבו חפץ. אל לו לאדם לזלזל ולומר, 'מה הועילתי בכך שפעם אחת נמנעתי, מה כבר שווה פעם אחת? – אומר החינוך, גם פעם אחת זה רווח גדול, כי החלשת את היצר בנקודה הזו. ולפי הכלל שלנו ש'מצוה גוררת מצוה', זהבא ליטור מסייעין ביד' (יומא לה:), כך על ידי נצחון אחד יגדל לבוא לעוד נצחון עד שיוכל במשך הזמן להתנתק לגמרי מההרגל הרע שלו, ואדרבה, להרגיל את עצמו בעניני הקדושה.

וכבר היה לעולמים, שאנשים שהיו שקועים בטומאה בכל מכל כל, ורגילים בתאוות העולם הזה מאד מאד, הצליחו ויצאו מזה על ידי עבודה ועל ידי שנלחמו ונצחו את היצר פעם בפעם, עד שהכריעו את המערכה וקנו בעצמם את ההרגלים הטובים. וראה כמה שהאלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת. הקב"ה ברא את האדם ישר, אלא שאנחנו מעוותים ומסלפים את הדרך הנכונה.

וכך עשה רבי עקיבא, שהיה בן ארבעים שנה ולא עסק בתורה, ולא די שלא עסק בתורה אלא שלא יכל לסבול את עוסקי התורה, וכמו שאמר על עצמו שאמר 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור' (פסחים מט:). ממה הוא התעורר ואיך הוא התהפך? מפעם אחת שהלך בדרך וראה את הטפטוף של המים שבקע ועשה חור באבן. התעורר רבי עקיבא וחשב, איך יתכן שנעשה החור הזה באבן? – על ידי המים שטפטפו עוד ועוד עד שחוררו את האבן. וזהו דבר שלכאורה הוא לא מובן, וכי מים יכולים לעשות חור באבן? אלא, למד רבי עקיבא, ההתמדה היומיומית שטפטפו המים יום יום טיפה אחר טיפה, היא שיכלה לאבן ועשתה בו את החור.

מזה למד רבי עקיבא, שגם אם אדם יהיה לבו לב אבן, מכל מקום אם הוא לא יתייאש ויגיד לעצמו, 'אין מה לעשות אני כבר אבוד', אלא יתאמץ וישתדל בדבר, אפילו אם בכל פעם זה יהיה רק טפטוף אחד, אבל אם זה יהיה בטפטוף מתמיד שבכל פעם יתגבר על היצר ויעזוב את התאוה עוד פעם ועוד פעם, אזי מובטח לו שבמשך הזמן יצליח לבקוע את שערי לבבו ולהפוך אותו ללב חי לעבודת ה'.

הוא שאמרנו, אומר הכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ואל לו לאדם לומר לעצמו, אני כבר לא בפרשה הזו, אני כבר שקוע בזה ולא יכול להתנתק מזה. אם תעבוד ותתגבר אפילו פעם אחת על היצר, נצחון לנצחון מצטרף, וה' יהיה בעזרנו.

עיונים ופנינים בפרשיות התורה ובענייני דיומא מבית 'תורה דיליה'

גלין מס' 14 | פרשת שלח תשפ"ה

חזקתא דעיונא

הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א
ר"מ ישיבת 'אור ישראל'

תוספת שבת לקטן פחות ממופלא סמוך לאיש אי מהני קבלתו

יש לדון בדין תוספת שבת בקטן שהגיע לגיל חינוך ועדיין למופלא סמוך לאיש לא בא, וקבל על עצמו קדושת שבת האם חלה קבלתו ומחויב לשבות מדין חינוך או דילמא כיון דאין לו דעת לא מבעי' אם קבלת שבת מדין נדר הרי דיבורו כמאן דליתא וכמו אם נדר נדרי איסור דלא חל, אלא אף אם הוא חלול שבת מכה קבלתו מ"מ אין לו דעת לקבל וא"כ אכתי הוי בכלל יום חול ולא שייך אצלו לחנוכו משום שאינו שבת גבי' וכמו בנדר ואוסר ככר על עצמו אין דין חינוך לנדרו משום דלא חל ולא מידי עיון רשב"א נדה מ"ו.

מצנינו בזה פלוגתא גדולי הומו, דעת מרן הגר"ל שטיינמן זצוק"ל באילת השחר שבת דף קכ"ב שקבלת קטן כמאן דליתא ומוותר בעשיית מלאכה אף לאחר דקיבל שבת, ואין קבלת אביו מהני ל', אמנם מובא בשם מרן הגר"ן קרליץ זצוק"ל שמדין חינוך חלה קבלתו ואוסרו מדין חינוך בדין תוספת שבת.

חינוך לניירות נתחדש כח לקטן להזיר

והנה בעיקר הגדון בקטן שהגיע לגיל חינוך ואין לו את הכלים לקבל שבת מ"מ כה"ג סברת הגר"ן דמדין חינוך אף חידשו לו את האופן לקבל שבת והיינו כ"ז בכלל דין חינוך לתוספת שבת לא רק להזהירו על השביתה בזמן תוספת, כי אם לתת לו את הכלים לקבל השבת ונתחדש לו בזה אף אופן הקבלה וכ"ז בכלל מצות חינוך לתוספת שבת, ויש בזה חידוש כמובן.

ויסוד הדבר יש ללמוד מדברי התוס' נזיר דף כ"ח ע"ב במשנה האב מדיר את בנו בנזיר, ונשנה בגמ' מחלוקת בטעמא דמילתא אי משום הלמ"מ או מדין מצות חינוך [ברא"ש שם ביאר היינו חינוך לקדושה ופרישות]

וכתבו התוס' שם ב' פירושים או שהאב מדיר את בנו היינו שהאב מקבל הניירות עבור בנו או שהאב מצווה לבנו לקבל והבן הוא הוא מקבל הניירות. ובפשוטו היה נראה שזהו גופא נדון התוס' האם שייך מדין חינוך לדון שיתחדש כח לבן להחיל חלות נזירות או דילמא אף דיש חינוך הבן לקדושה ופרישות מ"מ אין לו ההיכר המצי' לקבל חלות נזירות, ולזאת כתבו דע"כ נתחדש דהאב מקבל הניירות לבנו וכלשון המשנה האב מדיר את בנו, באופן שפלוונת גדולי הומון לכאורה היא הפלוגא בב' תירוצי' התוס' הנ"ל.

אמנם בברכת ראש שם כתב לדבר פשוט בדעת התוס' דאי אתינן עלה ממצות חינוך לזה פשוט לתוס' דהבן הוא המקבל נזירות בעצמו, וכל מש"כ התוס' דהאב מדיר את בנו זהו למ"ד דכל הך דינא זהו מהלמ"מ בזה נתחדש דבכח האב להחיל חלות נזירות על בנו ובהו חלוק מנדרי איסור של קטן מניירות של קטן, והיינו דבניירות מכה מצות חינוך נתחדש לו גם האופן לקבל, וכ"ז בכלל מצות חינוך לניירות, ואילו לענין נדר דהוי רשות, בזה הדרגין לכה"ת דאין לו דעת להפלאה, ולפ"ז נמצא כיסוד הגר"ן דבדין חינוך אף נתחדש לקטן גם את האופן לקבל הניירות והוא הדין והטעם לענין תוספת שבת, ודעת הגר"ל, צ"ע.

עיון עוד ביאור הלכה ה' ציצית סי' י"ד דנראה דאף דקטן אינו עושה ציצית לאחרים משום דאין בר קשירה ועוד מצד חסרון לשמה מ"מ לעצמו עושה והיינו למצות חינוך דיד' יע"ש במ"ב הוצאת דרשו בשם הגר"ש שדייק כן דהקטן

מרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין

שליט"א - ראש ישיבת 'עטרת שלמה'

רצון הקב"ה ליתן הארץ בלי מלחמה

אחר שהמרגלים אמרו דבריהם כתוב (ו', ל) 'וזהם כלב וגו' ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', צריך ביאור כי באמת טענות המרגלים היו דברים כהויות, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילדי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב, העמלקי שם, אם מן החר החיתי והאמורי והיבסי שם, מן הים, הנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סטורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם, ומה השיב לטענותיהם, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה'.

והנה ברש"י בפר' דברים עה"פ 'ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ' כתב בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיון. ובספרי איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכים ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו חולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שלחת המרגלים גרמה שיהיו צריכים לכלי זיון ומלחמה לכבוש את הארץ, ואטו גם זה הוא חלק מהגזירה שנומרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לבאר בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ ומתיישבין בה.

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל 'זאתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם', וכתב רש"י 'נאכלם כלחם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלחם, הרי שמלכתחילה היו צריכים לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זיון כלל.

והרי רש"י בתחילת בראשית הביא דברי רבי יצחק אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו, הרי דלישראל אינם נטלים את הארץ מעצמם, אלא הקב"ה נתן להם ברצונו, ומאת הקב"ה הם מקבלים אותה, ולכן אין טעם שיהיו צריכים לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש את הארץ על ידי מלחמה והוצרכו לכלי זיון היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במתנים הוא או במבצרים הוא רק בבא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא אם במבצרים הוא, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, [וכפי שמצינו כן גם בגזירה שנאמר להם 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם'], ועל כן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בארץ בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זיון, וזהו שאמרו חז"ל שצ"ל שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זיון, כי בזה קבעו שזכיותם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים. ולפי זה יש לומר דזה הייתה טענת כלב בן יפונה, שטען להם שהן אמנם אמת בפיהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד חשבון

המשך בעמוד הבא

עושה ציצית לעצמו אף בלא גדול עומד ע"ג, ולכאורה תמוה היאך פוטור בעשיית ציצית לעצמו מצות חינוך דיד' והרי נהי דלענין 'בר קשירה' י"ל דדי בזה שנדון כבר קשירה מדרבנן, מ"מ לענין לשמה מאי אהני, וע"כ כ"ז בכלל מצות חינוך דיד' שרשאי להכשיר הציצית לדיד' לצורך מצות חינוך, ואף דמ"מ הרי בציצית יכול ליקח ציצית שונעשו ע"י גדול וא"כ אינו מוכרח בעיקר התקנת חינוך לחדש לו האופן בגוף העשייה, מ"מ כפה"צ"ל בדעת הח"ח שלא תמיד יש בידו ליקח מאחר ואף בנמצא לבדו מחויב מדין חינוך ושוב בכלל דין 'חינוך' לציצית' דיכול לעשות ציצית לעצמו, וזהו דומי' להמתבאר מהתוס' בגיר' הנ"ל שנוכלל במצות חינוך לנזיר אף ההיכר המצי' לקבל הניירות.

פלוגתא הגר"א והחלק"י אי מצות

תוספת בק"ע או שוא"ת

אשר יראה בזה לדעת בעל האילת השחר דהנה נתבאר בגלין הקודם פלוגתא הגר"א והחלק"י יואב אי המצוה דתוספת שבת היא ביסודו מצוה דש"ב ואל תעשה והיינו אין מצוה לקבל שבת כי אם לשובת בשוא"ת זמן מה קודם השבת, וזה שיטת הגר"א בקידושין דף ל"ד ואילו דעת החלק"י יואב ח"א סי' ל' דמצות תוספת יסודו לקבל בק"ע, [יע"ש שנהלוקו אם צריך לרבות נשים לתוספת שבת ליסוד הפ"י בקידושין דמצות עשה בשב ווא"ת נשים לא נתמנעו בזמן גרמא] ואמנם אף להגר"א יכול לקבל מפלג תוספת שבת ומו"ט מקדש בזמן זה דתוספת, אכן קבלה זו היא רשות ואינה נופא דמצוה.

ומעתה הרי לשיטת הגר"א הרי כשנדון בקטן שהגיע לחינוך מצות תוספת הרי מצותו בשב ווא"ת לשובת ממלאכה זמן מה קודם שבת ולא נצרך לעיקר המצוה לקבל השבת וממילא לא חידשו לו כח לקבל, ושאינו מנזיר שיש מצוה בעיקר הקבלה לפרישות, וכל יסוד הגר"ן רק אם נימא שנוצרך לכל עיקר המצוה דתוספת שבת לקבל השבת וכדעת החלק"י יואב ולזה ע"כ חידשו הכח לקבל כדמצינו לענין נזיר.

קושי עצומה מקידוש מבע"י

היאך יוצא הקטן

והנה כתבו הראשונים ברכות דף כז ע"ב בהמבואר בגמ' דאפשר לקדש מבע"י זה משום תוספת שבת דאורייתא, ולדעת הרמב"ם שאין דין תוספת שבת כי אם לענין יוה"כ כתב שם התוס' דא"ש משום דקדש דקידוש ה"ל בבניסוחו ואינו מוכרח להיאמר ביום השבת ובקוב"ש ח"ב סי' ל' כיון לזה מדעתו, והמנ"א בס' רס"ז הכריע כהנ' ראשונים דמהני הקידוש מבע"י מדין תוספת שבת.

ומעתה יקשה טובא לדעת מרן הגר"ל דקבלת שבת של קטן כמאן דליתא, לא מצינו ידיו ורגליו במקדש בעה"ב מבע"י מפלג המנחה ומוציא בני ביתו ידי קידוש, ונמצא דאהני הקידוש לכל ב"ב הגדולים אכן לענין הקטנים מגיל חינוך ופחותים ממופלא סמוך לאיש לא יצאו ידי קידוש והוצרכו לקדש לעצמם מצאת המגילות, וזו לא שמוענו, וצ"ע. ובעזה"י יתבאר בגלין הבא.

"עומדות היו רגלינו בשערין ירושלים? מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה"

מזן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין

שליט"א - ראש ישיבת 'עטרת שלמה'

רצון הקב"ה ליתן הארץ בלי מלחמה

דרכי המלחמה אי אפשר להם לייבש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ.

והנה בפרשת דברים (ב', י"ד) כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה, וכן להלן שם (פסוק ט"ז) 'יהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה, הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה, וברש"י כתב דהיינו מן עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו יש לומר שנקראו כן, כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

הגאון הגדול רבי נפתלי קופשיץ שליט"א

מראשי ישיבת 'בית מדרש עליון'

ברכת ציצית לנשים ואי הוי יוהרא

דבר חידוש נחחד במהר"ל בהלכות ציצית דאע"פ שגנשים יכולות לקיים כל מצוות עשה שהזמן גרמא אע"פ שפטורות מ"מ לענין מצוות ציצית כתב בבית יוסף (או"ח ס"י י"ז) וז"ל כתב האגור ס"י כז בשם מהר"י מולין דגנשים הלובשות ציצית שטות הוא ומחזי כיוהרא ואחת היתה בשכונתנו שהיתה לובשתו עכ"ל, וברמ"א שם העתיק דבריו בתוספת הסבר וז"ל ומ"מ אם רוצים לעטוף ולברך עליו הרשות בידן כמו בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא, אך מחזי כיוהרא ולכן אין להן ללבוש ציצית הואיל ואינו חובת גברא פ"י אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית, עכ"ל.

ובט"ז (שם ס"ק ג') כתב וז"ל בזה מתורץ למה מברכות הגנשים על לולב דהוא ג"כ מ"ע שה"ג ויתרין שאני הכא שאינו חובת גברא שאפי' איש אין עליו חיוב דאורייתא לקנות טלית בת ד' כנפים אלא אם מתעטף חייב לעשות ציצית משא"כ לולב דגבי איש הוא חובת גברא שהוא חובת הגוף, עכ"ל.

ויש לעיין למה הוסיף הט"ז שגנשים מברכות על הלולב והרי מה שנטולות לולב בלא ברכה גם כן יש לעיין למה אינו יוהרא שמקיימות מה שאינן חייבות בו, והט"ז תמה רק לענין הברכה, והרי האגור כתב שאין הגנשים לובשות ציצית כלל גם בלא ברכה וכן המנהג, ולמה תמה בלולב רק על מה שמברכות על הלולב וצ"ע.

החליף טלית עם אחר ורוצה להקנותה לו

מעשה באחד שמצא שהחליף בטעות טליתו עם אחר וכעת אינו יכול להודיעו שלקח את שלו וכיון שכעת הטלית שביד חברו שאולה ואינו מקיים בה מצווה דא"ר ואפי' מצווה דרבנן נמי אפשר דאינו מקיים, לכן הוא רוצה להקנות לו את הטלית כדי שיקיים מצווה כתיקונה.

ויל"ע כיצד יוכל להקנותה, דכיון דאין הטלית ברשותו אינו יכול להקנותה ע"י אחר דהרי אינו יכול להקנות דבר שאינו ברשותו, אכן יש שסוברים דלגלן עצמו הרי הוא יכול להקנותו ולדידהו יוכל להקנותה ע"י אחר, אך להחליקים צ"ע.

ויש מקום להציע שיקנה לו ע"י קנין חצר שיזכה לו והוא יזכה ע"י חצירו שקונה שלא מדעתו, אמנם השי"ך ס"י קצ"ב וס' ר"ב כתב דאינו קונה בחצר אלא במה שונכס אח"כ לחצירו אבל מה שכבר היה בחצירו אינו קונה, וכאן בדרך כלל אין הטלית יוצאה מתח"י כיון דגם כשהולך עמה לבהכ"נ כל הזמן היא בגרתיקו ותחת ידו ולכא"ל לא יוכל לקנותה, ואע"פ שכשהוא לבוש בה אין כולה בחצירו ויש מקום לדונה כמו שייצאה מחצירו ושפיר יחשב קנין ראוי, מ"מ יש כמה ראיות שאי"צ שכל החפץ יה' בתוך החצר וא"כ אכתי לא יצאה הטלית מתחת ידו. (מעמרת' מעדני כהן)

דדלמא כל מה שאמרה תורה התם דין סקילה, זה רק בגונג של חילול שבת בפרהסיא דומיא דמקושש.

ויישוב הג"י הוטנר זצ"ל (פחד יצחק שבת - מילואים למאמר ד' עמוד צ"ט) ע"פ המבואר בגמ' בכתובות (מה, א) דעובד ע"ז נסקל בפתח שער העיר שעבד בה כדילפינן התם, וכשרוב אנשי העיר עובדי ע"ז נסקל בפתח שער ב"ד עיי"ש. ומעתה אם מה שנתחדש זה שמחלל שבת בפרהסיא נסקל כדן עובד ע"ז, היה צריך להיסקל כמו כללי עובד ע"ז שבמקום שרובה עכו"ם נסקל בפתח ב"ד, ומה שמצינו שנהרג בפתח המחנה מוכח שנתחדש דין חדש שמחלל בת נסקל בין בצנעה ובין בפרהסיא. וממילא לק"מ קושיית האחרונים ה"ל שיש כאן חידוש מיוחד שאינו נסקל בעער עירו.

ובמרגליות הים (שם) כתב ליישב קושיית הגרעק"א ע"פ דברי הפמ"ג (י"ד ס"ב) שחידש שמחלל שבת בפרהסיא אינו דוקא כשמחלל בפני עשרה, אלא כל שיוודע הדבר לאחמ"כ לעשרה אנשים חשיב בפרהסיא, וא"כ אמנם א"א ללמוד מחז"ל סקילה של המקושש שכל מחלל שבת בצנעה דינו בסקילה, אבל מ"מ כל מחלל שבת שבאים להורגו הוי פרהסיא, כיון דבעינן ב"ד של כ"ג, א"כ תמיד יש עשרה, ומתרים בו שמחלל שבת דינו יהיה בסקילה. והביאור בקושיית רעק"א הוא שכיון שאיתא בשמשה רבינו היה נחשב כב"ד של ע"א, א"כ היה שייך מצב שיתחייב על מלאכת שבת וישארה בצנעה, ולכן שאל מנ"ל שכל מחלל שבת דינו בסקילה.

ציצית שאולה לקטן

'ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם' (טו, לה) מבואר בגמ' במנחות (מד, א) שטלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית. ובגמ' בחולין (קלו, א) ילפינן לה מכתיב 'כסותך' (דברים כב, יב).

והנה במשפחות שיש להם כמה ילדים ומתחלף להם הטלית קטן ביניהם, יש לדון דא"כ אינם יוצאים חיוב מצוות ציצית שהרי א"ז שלו והי שאל ואינו חייב אלא מדרבנן. ובפרט להנך שלא עשו קנין בטלית קטן כשאביהם נתן להם. ויש מי שאמר שהרי אין דין 'לכם' בטלית אלא שאין יוצאים יד"ח בשאל ובד של האב שכולם משתמשים בו א"ז שאל ושפיר יוצאים בו יד"ח, ויל"ע.

- מדור זה נערך בסיוע 'מכון שם אבות' -

תורתך שעשועי

הרה"ג נתן רוטמן שליט"א

היתר כלאים בציצית

למה צריך היתר של כלאים בציצית הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו, ומבואר במשנה בסוף כלאים שמוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכווין ליהנות בחמה מפני החמה, ואינם שאין בזה איסור של כלאים?

(עי' שו"ת בית הלוי חלק א')

מצות עשה שהז"ג

האם שייך מצות עשה שהזמן גרמא שלא מוגבלת בזמן?

יקרא דחרוותא

הגאון רבי מנחם כהן שליט"א

ר"מ ישיבות 'נתיב הדעת' ו'סודות'

'ראו ולא לקחו מוסר'

'שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען וגו' (יג, ב)

פירש רש"י: 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'.

ולכאורה יש להקשות, הלא מרים דיברה על אחיה משה רבינו, ואילו המרגלים דיברו בגנותה של ארץ ישראל, שאינה אדם אלא דבר דומם, ומהי התביעה עליהם שלא דימו בין הדברים.

ויש ליישב ע"פ מה שביארו בעלי המוסר בהא שנגנשו ארבעים יום כנגד ארבעים יום שריגלו את הארץ, דלכא"פ צ"ב הרי עצם דיבורי הדיבה ארכו רק כמה דקות ולא כל הארבעים יום שריגלו את הארץ, ומ"ט נגנשו בארבעים שנה. וביאור שחטאם היה לא רק על עצם הדיבור אלא ע"ז שכל הסתכלותם על ארץ ישראל היתה בעין רעה, ודבר זה היה כל הארבעים שנה שריגלו את הארץ, דכל הימים הללו חיפשו רק את הרע שבא"י וע"ז נגנשו ביום לשנה.

ועפ"ז יש ליישב הכא, שהרי שורש החטא של לשון הרע זהו ההסתכלות בעין רעה על חברו, ואשר ע"כ אין חילוק בין דיבור בגנות אדם לבין דיבור בגנות דומם, דשרשם אחד 'עין הרע', וע"ז היתה עליהם התביעה ש'ראו ולא לקחו מוסר'.

ציצית שאולה לקטן

'וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת' (טו, לב)

איתא בשבת (קיה, ב): 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים'. וכתב רש"י על הפסוק דידן שבא המקושש וחילל את השבת השניה.

ואין לומר ששבת שניה הכוונה היא ממתן תורה, דא"כ כיצד הקריבו אותו המוצאים אותו למשה, הלא משה רבינו היה בשמים בימים אלו לאחר מתן תורה, אלא צ"ל שהיה זה שבת שניה ממרה. ויל"ע האם את העונש מיתה של שבת כבר היה במרה. (ועיין בתוס' הרא"ש וברית"א שם)

חיוב סקילה בחילול שבת בפרהסיא

ובצנעה וסקילתו מחוץ למחנה

'רגם אותו באבנים כל העדה מחוץ למחנה' (טו, לה)

האחרונים (מזרחי, חת"ס ומלבי"ם) תמחו הלא דין הריגה מחוץ למחנה הוא דין כללי בכל המיתות, וכבר נכתב זה בפרשת מקלל, ומדוע חזרה כאן התורה לכתוב שדינו להיסקל מחוץ למחנה.

והנה בגמ' בסנהדרין (עח, ב) איתא דיודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג שנאמר כי לא פורש וגו'. ותוס' (שם) תמה הרי קי"ל דסתם מיתה בחנק, ואמאי נסתפק משה. וביאר שמשה רבינו נסתפק שמא מיתתו בסקילה כעובד ע"ז, דהלא מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא ככופר בעיקר, דהרי הוא ככופר במעשה בראשית [וכעין זה איתא בב"ב (קיט, א) עיי"ש].

ובגלילין הש"ס (שם) הק' דלפי דברי התוס' שכל ספיקו של משה רבינו היה משום שחילל שבת בפרהסיא, א"כ אכתי מנלן שמחלל שבת בצנעה ג"כ דינו בסקילה,

לתיאום משלוח פנינים ונידונים קצרים מתורת ראשי הישיבות שליט"א בעין, בהלכה ובאגדה בענייני הפרשיות הבאות, ניתן לפנות לכתובת הדוא"ל של המערכת.

לפניות למערכת 'חרוותא' ולחוספה לדישמת התפרצה, ניתן לפנות לכתובת המייל: b033064200@gmail.com

הקלדה • עריכה • עימוד • עיצוב • הדפסה

ליצירת קשר וקבלת יעוץ

03-50-60-543 c038009090@gmail.com

זר זהב

בית למחרת הספר
מכת תורה ודליה

שיעורי דעת

משיעוריו ושיחותיו של הגאון הגדול רבי שאול גבאי שליט"א
ראש ישיבת אמרי דעת ונשיא איחוד הקהילות

פרשת שלח תשפ"ה | גיליון מס' 2

מסכת אבות פרק א' משנה א'

הזו מתונים בדיון.

מה משמעותה של מתינות זו וכיצד היא נעשית?

המתינות היא חקירת עומק הדין ובירורו מעבר למחשבה הראשונה והמושכלות הפשוטות. ויש בזה שלשה דרכים. הראשונה היא בבקשת החכמה אצל החכמים וחיפוש בספרים, בכך נבחנת הדעה האישית על ידי עימותה עם הדעות המנוגדות ונתמכת מהדעות המסיעות. השנייה היא בהתבוננות פנימית, האדם כינו לבין עצמו. והשלישית היא בהכרעת העניין באמצעות חיבור וירידה לשרשי המציאות ושרשי ההלכה. והדרך האחרונה שייכת לאלו שניחנו בגבורה ובדעת ויש להם כוח ההכרעה. דעת עניינה חיבור, כמשמעות הפסוק שאדם הראשון ידע אדם את חווה אשתו, ומעלת בר דעת ביכולתו להתחבר ולתפוס את עומק העניין ולהשיג את שורשו.

שלש דרכים אלו שלש מדרגות הן, זו מעל זו, וכולן נצרכות לידיעת האמת. האחת שייכת לחכמה, השנייה לבינה והשלישית לדעת. החיפוש והביקוש אחר חכמת החכמים בתלמוד ומפרשיו זהו ענין החכמה, שמשמעותה קבלה מאחרים. ההבחנה בדעתו לתפוס את הדבר על בוריו שייך לחלק הבינה, שעניינה הבדלה בין זה לזה, וכמשמעות המילה בינה, המורה על הבנת דבר מתוך דבר. וכוח ההכרעה, להכריע בין החכמה של החכם בעצמו לחכמה שמקורה מבחוץ, עניינה היא בינה. והרי לנו שלש מדרגות שעל ידם תבוא ההכרעה הנכונה, ומתוך ידיעת החכמה והבנתה.

והעמידו תלמידים הרבה.

פשר ההוראה להעמיד תלמידים הרבה תמוה.

מקרא מפורש הוא בפרשת ואתחנן - ושננתם לבניך, ודרשו חכמים בספרי - לבניך אלו התלמידים. ומה באו אנשי כנסת הגדולה ללמדנו, ולחדש לנו יתר על ציווי התורה. הרמב"ם מביא דרשה זו להלכה ופוסק מצווה זו כחיוב גמור. וזה לשונו בפרק א' מהלכות תלמוד תורה הלכה ב': מצווה על כל חכם וחכם מ ישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינם בניו. שנאמר ושננתם לבניך, מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידך, שהתלמידים קרויים בנים. וכו'.

והנה יש לדקדק בלשונם שאמרו "והעמידו", מדוע לא אמרו בפשיטות "ולמדו", מה עניינה של העמדת תלמידים. והביאור בזה, כי העמדת תלמיד אינה לימודו והחכמתו כפי יכולתו ורוחב הבנתו, אלא העמדתו להיות ראוי להמשיך את מסירת התורה. ובעוד שהמלמד שוקד על גוף הלימוד עם התלמיד הרי המעמיד שוקד להעמידו בדרגה כזו שיוכל ללמד הלאה את שקיבל ולהעמיד לתלמידים בעצמו. העמדת התלמיד משמעות העמדתו על רגליו, שיוכל להלך בהם ולהתקדם עימם הלאה, לא רק לקלוט את החומר הלימודי גרידא.

אם כנים הדברים מוכן העניין מוכן. אנשי כנסת הגדולה באו לחדש ולהורות לנו, אשר מלבד מצוות התורה בעצם לימוד התלמידים ומסירת החכמה מרב לתלמיד, יש לרב להעניק לתלמידו את הכלים ואת היכולת להיות בעצמו רב לתלמידים ולהשפיע. עליו לחנכו באופן כזה שהוא יעמוד על רגליו בכוחות עצמו. להעמידו שיהיה מבין דבר מתוך דבר, ומעיין חכמה ינבע מתוכו החוצה.

[ניתן ליישב באופן נוסף. הקובץ שיעורים [בבא בתרא אות ע'] כותב שדין "ושננתם לבניך" מדבר רק כלפי מי שכבר למד לפניו ונעשה תלמידו, אבל אינו מחייב ללמד כל אחד ולעשותו כבנו. לפי דבריו בוודאי הוצרך התנא להורות על העמדת תלמידים חדשים].

והנה רש"י מפרש את דברי התנא כאן על פי הגמרא ביבמות [ס"ב ע"ב]. שהעמיד תלמידים בבחרותו יעמיד תלמידים אף בוקנותו, משום שאינו יכול לדעת איזה מהם יכשר מחבירו. ועלינו לעיין מדוע הוצרכה הגמרא להטעים את הצורך בתוספת העמדת תלמידים משום "איזה מהם יכשר",

הלא מעלת העמדת תלמידים עומדת לעצמה כלפי כל תלמיד ותלמיד ואינה זקוקה לסיבה כללית.

לפי מה שפירשנו, שהוראת העמדת תלמידים אינה ללמודם בלבד אלא להעמידם על רגליהם, ניתן להבין היטב את דברי הגמרא, שכדי להורות על העמדת תלמידים נדרש הטעם ש"אי אתה יודע איזה מהם יכשר". הלא תכלית העמדת התלמידים אינה משתלמת בעצם מה שמלומד אלא עד שיביא להכשרתם ללמד בעצמם, ולא כל תלמיד מגיע לדרגה זו. לכן יש להוסיף ולהעמיד עוד ועוד תלמידים, ומתוכם יהיו שיגיעו לדרגה הראויה ויוכשרו לעמוד בכוחות עצמם בלימוד התורה.

שם.

יש להבין משמעות הריבוי, מה תכליתו ועניינו.

מדברי הגמרא לומדים אנו כי ישנם שתי בחינות בגוף מעלת הריבוי. האחת, בריבוי בעצמו. כאשר יש הרבה תלמידים מתרבה החכמה, ועצם התורה מתבררת על ידם. והשנית, בהיותה סיבה להעמיד איכות של יחידים, שעל ידה ימצאו אלו שיצליחו ויעשו חיל. ושתי בחינות אלו שייכות להמשכת התורה והעברת המסורה.

הבחינה הראשונה מתפרשת בגמרא מכות [י' ע"א]: כל האוהב ללמד בהמון, לו תבואה. רש"י מפרש: ללמוד בהמון - מרבה תלמידים. לו תבואה - לפי שעל ידיהם ירבה הפלול, ונותן לב לתרץ קושיותיהם. ובגמרא ברכות [כ"ח ע"א] מובא: ...ולא הייתה הלכה שהייתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוהו. ומפרש רש"י: שמתוך שרבו התלמידים רב החידוד והפלפול.

ועיין בדברי הרמב"ם בהלכות ת"ת [פרק ה' הלכה י"ג] שכתב: התלמידים מוסיפים חכמת הרב ומרחיבים לבו. אמרו חכמים בתענית [ז' ע"א]. הרבה חכמה למדתי מרבותי, ויותר מחברי, ומתלמידי יותר מכולם. וכשם שעץ קטן מדליק את הגדול, כך תלמיד קטן מחדד הרב, עד שיוציא ממנו בשאלותיו חכמה מפוארה. ודברי הרמב"ם סודרו בהלכות תלמוד תורה משום שהעמדת תלמידים הוא חלק מביור התורה.

והמהר"ל [אבות ו' ז'] מבאר טעם הדברים. תלמיד חכם גדול השגתו גדולה ורחבה מאוד, ולכן אינו שואל ומפלפל בחכמה, כי הכל ברור בעיניו. שלפי גודל השגתו ופשיטות שכלו, אינו מוצא מקום לפלפל ולשאול. והתלמידים הקטנים, המרבים לשאול אותו ולהציע בפניו את תמיהותיהם, מצריכים אותו להשיב ולפלפל עימם, ובכך הוא מתחדד.

הבחינה השנייה מתפרשת באבות דרבי נתן [ב' ט']: בית הלל אומרים מלמדים לכל אדם. מאו, שיצאו עשרה טובים. עשרה, בשביל שימצאו שנים. שנים, לפי שאינכם יודעים איזה יכשר זה או זה. והובאו הדברים בפירוש רבינו יונה כאן.

הרי שיש שתי מעלות ותועלות בריבוי העמדת תלמידים. האחת בעצם הלימוד, בירורו וחידודו. השנית, בגידול והכשרת יחידים בעלי איכות.

ובנותן טעם להביא את דברי החזון איש, כפי שאומרים בשמו. החזון מפרש את דברי התנא והעמידו תלמידים הרבה, ש"הרבה" עניינו ריבוי איכותי בגוף ההעמדה. שעל הרב להתאמץ ולעמול על העמדת התלמידים בדרגה כזו שיוכלו לעמוד היטב על רגליהם. שאם הריבוי עניינו ריבוי כמותי, שעל הרב להרבות בהעמדת מספר רב של תלמידים, היה לתנא לכתוב "העמידו תלמידים רבים".

הליכות דעת

סימן ג'

בירור לדינא מהו החיוב לכל אדם בענין תפילה ואבילות על החרבן. ומה נאמר דוקא בירא שמים. [שם].

הנה שני דינים נזכרו בשו"ע. האחד הוא דין תפילה ותחנונים על הגלות ומקורו מהסוגיא דברכות ג' שלש משמרות הוי הלילה, וכתב שם הרא"ש דראוי לכל יר"ש להיות מיצר ודואג באותה שעה ולשפוך תחנונים על החרבן בית המקדש. והשני הוא דין אבילות וצער על החרבן. ומקורו מההלכה דכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה כמבואר בביאור הגר"א. וכן נראה מדברי השו"ע שחילק הדין לשני הלכות. האחד לענין תפילה והשני לענין מיצר. והנה הדין דירא שמים יש לו להצר ולהתחנן על הגלות כתבו הרא"ש לענין התפילה שמקור הדין הוא בברכות ג' שלש משמרות הוי הלילה. אמנם על הדין השני של אבילות על ירושלים לא נזכר ענין ירא שמים אלא אדרבא אמרו כל המתאבל על ירושלים. וא"כ צ"ע לשון השו"ע שכתב ראוי לכל ירא שמים על דין האבילות, ולא על דין התפילה.

ונראה דבאבילות וצער על החרבן יש ב' ענינים האחד הוא בעניני מעשה כגון שלא לאכול בשר ולא לשחות יין ערב תשעה באב, וכן שלא לעשות מלאכה בת"ב וכמבואר בתענית ל' ע"ב. ועוד דין יש מה שמתאבל ומצטער בלבו. והחילוק בניהם דהדין התלוי במעשה נאמר לכל אדם שיכול לעשות מעשים אלו, אבל הדין השני של אבילות וצער בלב הרי זה שייך רק למי שבאמת צר לו הדבר עד כדי שמתאבל עליו. וזה אינו שייך בכל אדם רק במי שהוא ירא שמים.

ולפי"ז דברי הרא"ש שכתב ירא שמים יהיה מיצר ודואג באותה שעה ולשפוך תחנונים על חרבן בית המקדש, תרתי אית ביה, האחד שיהיה מיצר ודואג, והשני שישפוך מתוך זה תחנונים על החרבן. ואפשר דענין לשפוך תחנונים אינו נוגע דוקא לירא שמים אלא כל אדם יש לו לעשות כן. אבל מה שהזכיר הרא"ש ירא שמים קאי על זה שהוא מיצר ודואג ומתוך דאגתו מתפלל, שזו המדרגה העיקרית. אבל לעולם דין תפילה אינו נוגע דוקא ליר"ש, רק דין האבילות נוגע למי שליבו דואג מכח יראת שמים שבו. ולכך כתב השו"ע שענין האבילות רק בירא שמים. ולענין תפילה לא כתב כן.

ועיין שם בביאור הגר"א שכתב וז"ל כמ"כ ב"ב ס' ע"ב, מכאן אמרו כל המתאבל ועיין ספ"ג דב"ב ולכאורה יש ט"ס דהרי היינו הך, ונראה דבמקום ב"ב ס' ע"ב צ"ל תענית ל' ע"ב, וע"ז הוסיף הגר"א ועיין ספ"ג דב"ב. והתוספת לעיין בספ"ג דב"ב נראה שבא לומר שיש דין בעצם האבילות וכמו שאמרו שם כל המתאבל על ירושלים וכו'. דאילו הסוגיא בתענית נאמרה לענין מלאכה ואבילות בשר ויין בערב ת"ב שענינם הוא במעשה אבילות ולא בעצם האבילות. ולכך אף שבלשון הגמרא אמרו כל המתאבל מ"מ כיון דלא שייך התאבלות בעצם אא"כ ליבו מיצר ודואג מכח יראת ה' שבקברו לכך נאמר הדין רק לירא שמים.

סיכום לסימן ג':

"ראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על חורבן בית המקדש"

החיוב העיקרי עבור הירא שמים הוא להיות מצר ודואג בליבו. והוא על ידי שיעמיק במחשבתו החיסרון שנגרם מיעוט כביכול לכבודו יתברך, ויתאוהב לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד שמו יתברך (עיין מס"י פרק י"ט), וזה עניין שמסור ללב, ולכך חיובו לירא שמים דווקא.

אך החיוב לכל אחד ואחד הוא לשפוך תחנונים על חורבן בית המקדש ולעשות ענייני האבילות (כגון שלא לאכול בשר ולשתות יין בשבוע שחל בו תשעה באב), שזה דבר התלוי במעשה והוא מסור לכל.

סימן ד'

חקירה לדינא בהא דקיי"ל טוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה אם

נאמר גם על מה שהוא מתקנת התפילה, וכגון שרוצה לומר מעט פסוקי זמרה בכוונה מאשר לומר את כולם שלא בכוונה. [שם].

הנה זה לשון הטור ס' א' ויפיל תחינתו לפני המקום אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים בתחנוניו כי טוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה. וצ"ע בזה הרי ענין של אחד המרבה ואחד הממעיט נאמר בסוגיא במנחות ק"י ע"א לומר שהעני והעשיר שוים אם התכוונו לשמים אע"פ שהעני ממעט מחמת אונס. וזה אינו נוגע להלכה של טוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה דהרי במימרא זו עיקר החידוש הוא להעדיף האיכות על הכמות, וא"כ איך חיבר הטור שני ההלכות ואמר דהטעם של אחד המרבה ואחד הממעיט שהן שווים משום שטוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה.

ונראה בכוונת הטור דאם יש לו זמן קצוב ויש לו אפשרות לומר מעט בכוונה או הרבה שלא בכוונה והוא אומר בכוונה ומחמת זה ממעט נחשב כמי שהוא אנוס כי טוב מעט בכוונה לומר שזה נחשב כסיבה למעט וממילא הוי אנוס שלא להרבות, ומקבל שכר כאילו הרבה וכמו שאמרו במנחות.

והנה עיין בביאור הגר"א כאן שכתב שמקור הדין הוא מהסוגיא במנחות ק"י ששם אמרו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים וכ"כ הב"ח. וצ"ע איך זה הוי מקור למש"כ השו"ע טוב מעט בכוונה דמנ"ל האי דינא כלל דטוב מעט בכוונה. ונראה דודאי בסברא פשוטה הרי יש לכוון, אמנם אם כנגד זה עומד ריבוי או הספק מה להעדיף. ואם באמת האנוס למעט מכח שרוצה לכוון, מקבל שכר כמו המרבה שוב אין ספק בדבר. וע"ז כתב הגר"א דמכיון שמצינו שהאנוס על המועט מקבל שכר כמו המרבה א"כ כשממעט כדי לכוון הרי הוא אנוס שאינו יכול להרבות. וזהו שכתב הגר"א מקור לדין השו"ע.

ולפי"ז נראה דכל זה בתחנונים וכי"כ שאינם חיוב מתקנת חכמים אלא הם בנדבה כמו דין עולה הנזכר בגמרא במנחות. אבל בדבר שעיקרו חובה הרי לא נאמר בו אחד המרבה ואחד הממעיט אלא יש לו לקיים עיקר חיובו. וכך משמע קצת מסדר דברי הטור והשו"ע שהביאו דין זה על התחנונים שאדם מתחנן על בית המקדש ולא על עיקרי התפילה. ולפי"ז אין ראייה שרשאי לדלג בפסוקי דזמרה כדי לכוון יותר במעט שאומר. אמנם הראוני שברבינו יהונתן ברכות י"ט ע"ב בדפי הרי"ף הזכיר להא דטוב מעט בכוונה על עיקר התפילה. וז"ל שם אם שגורה תפילתו בפיו שהוא בקיא בהן ובלא טורח יודמן לו הלשון יתפלל י"ח, לפי שהוא יכול לכוון בתפילתו ואם לא יתפלל מעין י"ח דטוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה. אכן לדינא לדעת השו"ע הא דיקצר תפילת י"ח נאמרה רק בשעת הדחק וכמבואר בשו"ע ס' ק"י סעיף א', אבל קיצור התפילה לצורך יתר כוונה לא מצאנו.

סיכום לסימן ד':

העולה מכל האמור

"טוב מעט תחנונים בכוונה מהרבות בלא כוונה"

א: דין זה נאמר דווקא במקום שיש לו זמן קצוב שבאפשרותו להרבות בלא כוונה או למעט בכוונה דהעיקר הוא מעט בכוונה, אך במקום שאינו אנוס אין לפוטרו מלהרבות בכוונה.

ב: בתחנונים שהם מתקנת חכמים ועיקרם חובה לא נאמר בהם הדין ד"אחד המרבה ואחד הממעיט", אלא יש לו לקיים עיקר חיובו אף אם עי"כ ימעט בכוונה ולכך אינו רשאי לדלג בפסוקי דזמרה כדי לכוון יותר במעט שאומר

ג. מ"מ בלימוד תורה ובנותני צדקה וכן בכל מעשים טובים שאם יעשה האדם ככל אשר יוכל לעשות אין למעלה ממנו - אף ממעט הכמות מפני האיכות וכן בכל המצוות כעין אלו שהרי לא נאמר בהם שיעור.

בדרכו של הגרב"צ

מאמריו של מרן הגרב"צ אבא שאול זצוק"ל

בזמן מלחמת המפרץ נשאל מרן הגרב"צ זצוק"ל מאנשים שפחדו מאוד מהטילים, וענה מרן זצוק"ל שמי שלומד בישיבה אין לו מה לפחד, ונראה לכאור דהנה הפחד יכול לבנות אדם, ויכול להוביל אותו לשיתוק, וכמו בראש השנה, שיש אנשים שהפחד מרומם אותם, ויש כאלו שנכנסים לדכדוך, הדבר שאדם צריך לחשוב בזמן פחד, מה הוא יכול להוסיף לעצמו ולאחרים, וזה ההתגברות על הפחד, וזה מחזק את הנפש, ואת הקשר שלו עם הקב"ה, וממילא בישיבה מתקיימים שניהם

פרשת שלח תשפ"ה

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מסכת עבודה זרה - מהדינים המבוארים בפרק ראשון

האם מותר למכור לגויים דברים שמשמשים אותם לפולחן חגם?

שאלה

חיים הוא יהודי חרדי תושב ארה"ב, שברשותו רשת של עשרות חנויות גדולות, בארה"ב ובאירופה, למשחקים ולצעצועי ילדים. והנה בתחילת השנה האזרחית, יש לאומות העולם חג שמקורו מהדת שבדו הנוצרים. ומנהגם לקשט את בתיהם, וכן בחנויות שלהם מבפנים ומבחוץ, בדמות של ליצן זקן, ובעצי נוי שרובם עשויים בזמן הזה מפלסטיק, ובנורות צבעוניות שסובבים אותם. ולטענתו, הרווחים שיש לו ממכירת דברים אלו בכל שנה ושנה, מסתכמים בעשרות מליוני דולרים.

כעת הוא התעורר למספר שאלות.

א. האם מותר לו למכור בחנויותיו לגויים דברים אלו, או שהדבר נאסר עליו, מפני שאולי זה חלק מפולחן הדת שלהם, ואסור לו להנות מכך. וכן נאסר עליו לסייע להם לעבוד עבודה זרה?

ב. האם מותר למכור חפצים אלו ליהודים שאינם שומרי תו"מ או משמשים לכת הרפורמים, שרוצים להראות לידידיהם הגויים שמכבדים את דתם וכו'?

ג. במדינות מסוימות באירופה, הוא מקבל מלקוחותיו מטבעות רשמיים של אותה מדינה, שמוטבע עליהם שתי וערב כמנהג דת הנוצרים. האם מותר לו לקבל מטבעות אלו ולסחור עמם, כלומר, לתת מטבעות אלו כעודף ללקוחות שבחנותו, או שיצטרך לסגור את חנויותיו במדינות אלו?

ד. האם מותר לו לשלוח לסוחרים גויים איתם הוא בקשרי ידידות מתנות ביום חגם כפי שנהוג אצלם, או שיש כאן חשש שנראה בפניהם כמודה בעבודה זרה שלהם?

ה. האם מותר לו לתבוע בערכאות של הגויים, סוחר גוי שגנב ממנו סחורה או כסף, והגוי מכחיש זאת, כאשר ברור שמחמתו ישיבועו בערכאות את הגוי?

תשובה

כתוב בגמ' נדרים (סב:) שלרב אשי היה יער ומכר את העצים שבו לכוזר שעובד לאש ומשתחוה לו. והקשה לו רבינא, שהרי במכירת עציו לאותו כומר, עבר על איסור של "לפני עיור לא תתן מכשול", כי גם הגויים מצווים שלא לעבוד עבודה זרה, ואיסור זה הינו אחד משבע מצוות בני נח. ותירץ לו רב אשי, שמכיון שאותו כומר קנה כמות גדולה של עצים - יער שלם, הרי שודאי שרוב העצים ואולי כולם יישמשו אותו להסקה, ולחימום ביתו בלבד. ולכן בכל מקום שניתן לתלות שהעצים נקנו לדבר היתר ולא לצורך העבודה זרה,

תולים זאת בהיתר, ואין בכך שום איסור. כך פירשו שם בגמ' הר"ן, והרא"ש. והוסיף על כך הט"ז (י"ד ס"קנא, ס"קא) שאפילו אם יש ספק אם אותו כומר ישתמש בעצים, או בכל דבר אחר שקנה, לצורך העבודה זרה או עבור דבר חולין - תולים לקולא, ומתירים למכור לו סחורה זו.

אלו דברים אסור למכור לגוי

למדנו מגמ' זו, שנפסקה בשו"ע (י"ד ס"קנא, א), שהאיסור למכור דבר שמשמש את העבודה זרה עצמה, קיים בכל יום בשנה, ואפילו אם אינו יום חגם. והוסיף על כך הש"ך שם (ס"ק ב) שאיסור זה קיים גם בזמן הזה, וגם אם מוכרו לגוי סתם שאינו כומר לע"ז, אם יודע שהגוי הזה ישתמש עם הסחורה שיקנה ממנו לצורך העבודה זרה.

באלו מקרים יש את האיסור - מסייע לדבר עבירה

כמו כן למדנו מהגמ', שהאיסור ליהודי למכור לגוי דבר שיעבוד עמו עבודה זרה, אינו בגלל שנחשב שיהודי מכיר, נהנה או מהנה את העבודה זרה, אלא בגלל האיסור של - לפני עיור לא תתן מכשול. ולפי זה הוסיף שם הרמ"א על פי הגמ' בע"ז (ו:) שאם הגוי יכול לקנות את אותה סחורה אצל גוי אחר - מותר ליהודי למכור לו. כי במקרה זה - לא חל על היהודי האיסור של לפני עיור, שהרי הקונה הגוי יכול להשיגו באופן אחר בלעדיו.

אך הוסיף שם הרמ"א, שמכיון שישנם ראשונים שסוברים שגם במקרה זה עדיין ישנו איסור מדרבנן שנקרא - מסייע לדבר עבירה, לכן למרות שההלכה כדעה הראשונה שאין כאן איסור מסייע, אולם ראוי לבעל נפש להחמיר על עצמו. אבל הש"ך שם (ס"ק ו), וכן הדגול מרבבה [לבעל הנודע ביהודה] הכריעו - שאין בנידון זה כל מחלוקת בין הראשונים, וכולם סוברים שהאיסור מדרבנן של מסייע לדבר עברה קיים רק - לגבי יהודי שעובר בשגגה על עבירות התורה, שאנו מצווים להוכיחו שימנע מלעשות את העבירה, ואסור לנו לסייעו ולחזקו לעבור את העבירה ע"י שניתן לו את האמצעים עמם יעשה את העבירה.

אבל אם עובר העבירה הינו גוי או יהודי שעובר במזיד על העבירות, ובין כך לא ישמע לנו אם נוכיח אותו, ואפילו אם הוא תינוק שנשבה. מכיון שלא יישמע לדברינו ולא יימנע מלעשות את האיסור, במקרים אלו לא תקנו חכמים את האיסור של מסייע לדבר עבירה, והשאירו את דין התורה, שבכל מקום שאין את האיסור של לפני עיור לא תתן מכשול, וכגון שיכול הקונה להשיג חפץ זה אצל גוי אחר - אין גם את האיסור מדרבנן של מסייע לדבר עבירה, ולכן מותר ליהודי למכור להם סחורה זו.

האם נאסר על הנוצרים, להאמין ולעבוד לאמונתם?

היתר נוסף מביא שם הרמ"א בדרכי משה על הטור, והביאו גם בש"ך שם (ס"ק ז), שרק אצל יהודי יש איסור עבודה זרה גם באופן

שמצדף לאמונתו בקב"ה גורם נוסף, כי עליו להאמין - שאין עוד מלבד הקב"ה. משא"כ לגבי איסור עבודה זרה אצל גוי, כפי שנצטווה בשבע מצוות בני נח - מותר לו לשתף גורם אלוהי נוסף לאמונתו בקב"ה, והעיקר שיאמין גם בקב"ה. ולפי"ז טוען הרמ"א, מכיון שהנוצרים מאמינים בקב"ה, אלא שמשתפים עוד ילוד אשה בדמות מייסד הדת שלהם, לכן אם הם עובדים ומקטרים לשיתוף הזה, אין בכך עבורם איסור של עבודה זרה. ולפיכך לדעת הרמ"א, יהודי שמוכר להם חפץ לצורך העבודה הזאת, מאחר ואינו מכשילם באיסור ע"ז, ממילא לא יעבור באיסור של "לפני עיור" וכו'. והסכים לו הש"ך שם. וכך לכאורה פסק הרמ"א גם באו"ח (ס"י קנו), ומשמע מביאור הגר"א שם שהסכים עמו.

אך רבים מרבותינו האחרונים [רע"א (באו"ח שם) שציין לשו"ת ושב הכהן (ס"י לח), ושו"ת מעיל צדקה (ס"י כב) שחולקים על הרמ"א. וכן מובא בפתחי תשובה (יר"ד ס"י קנו ס"ק ב) שו"ת נודע ביהודה תנינא (יר"ד ס"י קמח), שו"ת שער אפרים, פרי מגדים ועוד] חולקים על חידושו של הרמ"א וסוברים, שגדר איסור עבודה זרה שנאמר לגוי - שווה לזה שנאסר על היהודי. ואסור לגוי לעבוד לקב"ה ולגורם נוסף שלדעתו שותף עמו, והוא מחויב להאמין - שאין בבריאה שום כח עליון נוסף מלבד הקב"ה. וכל ההיתר של הרמ"א מתייחס רק להתיר ליהודי להשביע את הגוי הנוצרי בערכאות. ומאחר ויש בנידון זה ספק באיסור תורה של "לפני עיור לא תתן מכשול", צריכים להחמיר - ואסור למכור לגוי נוצרי סחורה שיעבוד עמה עבודה זרה כפי אמונתו, כשאין לו אפשרות לקנותה במקום אחר.

מסקנת הדברים עד כאן

א. אסור ליהודי למכור לגוי אפילו שהוא נוצרי, שום דבר שיודע שיעבוד עמו עבודה זרה. ואפילו שמהותה - שיתוף של הקב"ה עם גורם נוסף. והמוכר לגוי - עובר על איסור של "לפני עיור לא תתן מכשול".

ב. איסור זה קיים רק כשאין באפשרות הגוי לקנות סחורה דומה אצל גוי אחר, ויכול להשיגה רק אצל יהודי זה. ואפילו אם ישנם יהודיים נוספים שמוכרים סחורה זו - עדיין חל האיסור למכור, כי גם ליהודיים אלו אסור למכור לגוי. וממילא נחשב הדבר, שע"פ ההלכה אין לגוי אפשרות להשיג סחורה זו במקום אחר. ועיין במשנה למלך שהובא בפתחי תשובה (יר"ד ס"י קס, ס"ק א).

אך אם יכול הגוי לקנות סחורה זו אצל גוי אחר - מותר גם ליהודי למכור לו את הסחורה, למרות שיודע שהגוי יעבוד עמה עבודה זרה. ג. אם גוי, אפילו שהוא כומר לע"ז, קונה כמות גדולה של סחורה, שיתכן שעם כולה ישתמש לצורכי חולין - מותר למכור לו את כל כמות הסחורה שביקש. ורק כשקונה כמות קטנה של סחורה, מכיון שברור שמיועדת לצורך פולחן העבודה זרה - אסור למכור לו אותה. וגם כאן, איסור זה חל על היהודי - רק אם אותו הכומר לא יוכל להשיג סחורה כזאת אצל גוי אחר.

ד. גוי סתם שאינו כומר לע"ז, שביקש לקנות סחורה שניתן להשתמש עמה גם לע"ז וגם לצרכי חולין - מותר ליהודי למכור לו אותה, אפילו שלא ניתן לקנותה אצל גוי אחר. ובתנאי, שלא ידוע למוכר שאותו גוי ישתמש בה לצורך העבודה זרה, כמבואר ברמ"א (יר"ד ס"י קנא, א), ובש"ך שם (ס"ק ה).

מאלו דברים שעושה הגוי אסור להנות, ומאלו מותר?

כתוב בגמ' ע"ז (יג:) ובמקומות נוספים, שמחמת האיסורים שנאמרו בתורה (דברים יג, יח, ויקרא יט, ד) "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", "אל תפנו אל האלילים" - אסור ליהודי להנות בכל אופן שהוא מכל דבר שנעשה לשם עבודה זרה. אבל כל דבר שנעשה לשם נוי בלבד, אם הגוי לא עובד עם חפץ זה את העבודה זרה - אין איסור להנות ממנו. לפיכך אסור להסתכל על בית עבודה זרה כמו: כנסייה, כדי להנות מיופי הבנין, ואפילו אם נהנה רק מצורתו החיצונית. וכל שכן שאסור להכנס לתוכה אפילו על מנת להתבונן בציורים שעל קירותיה. ומטעם זה אסור לשמוע מנגינות אותן שרים בעת פולחן העבודה זרה, אפילו אם שומע מנגינות אלו בביתו מדיסק שמוקלט מזמרים ששרו מנגינות אלו בפני קהל, ולא בפני העבודה זרה (עיין שו"ע י"ד ס"י קמב, יג-טו ובמפרשי שם). וטעם האיסור הוא - כי השומע נהנה ממנגינה שנועדה לצורך העבודה זרה.

אך כל דבר שנעשה לשם נוי בלבד, ואין הגוי עובד עם חפץ זה עבודה זרה, וכ"ש שאינו מחשיבו כחלק מהע"ז שלו, במקרה זה אפילו אם הגוי משתמש עמו בחגם - אין הדבר נאסר כלל, ולכן מותר ליהודי למכור לגוי ולהנות מחפץ זה כשרואהו בבית הגוי. כי היהודי נהנה מדבר חולין שנעשה לנוי וקישוט, ולא מדבר שמשמש את הע"ז.

גדר הצעצועים שעושים הגויים לצורך חגם

והנה הגויים הנוצרים אינם מאמינים, משתחוים, או מקטירים קטורת לבובות הליצן שקונים ליום חגם. וכן אינם מאמינים בעצי הפלסטיק, ובנורות הצבעוניות שקונים לצורך זה. אלא פריטים אלו משמשים אותם כנוי וקישוט בלבד. ואין הם מייחסים לצעצועים אלו שום כח עליון או חשיבות מסוימת, מלבד נוי וקישוט. לפיכך מותר ליהודי לסחור עמם ולהרוויח מחמתם כסף, וכן לראותם כמבואר במקרים הדומים לכך בשו"ע וברמ"א (יר"ד ס"י קמב, יג - יד, ובש"ך ס"ק לג).

גדר מטבעות כסף שמוטבע בהם שתי וערב

לאור האמור, ודאי שמותר לסחור ולראות מטבעות שמוטבע עליהן צורת שתי וערב. כי צורות אלו לא הוטבעו שם לצורך פולחן הע"ז, אלא לנוי בלבד. או שהממשלה הנפיקה אותן לפרסם שהם מאמינים בנצרות וכדומה. אבל המטבע עצמה לא נועדה בשום אופן להיות חלק מתקרובת העבודה זרה או מהפולחן אליה. והיתר זה מבואר בפירוש בתוס' בשבת (קמט. ד"ה ודיקוני וכו'), ובתוס' במסכת ע"ז (נ. ד"ה ה"ג בנן של קדושים וכו'), שרק החסיד הגדול רבי מנחם ב"ר סימאי לא הסתכל מימיו במטבעות מסוג אלו, אבל לשאר בני אדם - מותר גם לכתחילה להסתכל בהן, כי הן נעשו לשם נוי בלבד. ועיין גם בשו"ת אגרות משה (יר"ד ח"א ס"י סט), שהתיר זאת.

לאור האמור אלו התשובות בנידון השאלות דנן:

א. מותר ליהודי למכור לגויים שחוגגים בתחילת השנה האזרחית חפצים כמו בובות ליצן, עצים אמיתיים או עצים שעשויים מפלסטיק, נורות צבעוניות, וכל שאר הצעצועים שמשמשים בהם לצורך זה. מאחר שהם נעשו לשם נוי וקישוט בלבד, ואין הם קשורים לפולחן העבודה זרה.

ב. היות וחפצים אלו אינם ע"ז, מותר למכורם גם ליהודיים. אך מכוער הדבר ביותר, אם יהודי ישתמש עמם כשימושם של הגויים,

כשותף לשמחת חגם. ונראה הדבר כאילו יש ליהודי קשר ושייכות עם חגי הגויים, וזהו חילול השם גדול.

ג. מותר לסחור במטבעות או בכל חפץ מסחרי אחר כמו סמלי יצרן מכוניות, או סמלי יצרן מזוודות וכדומה, שמוטבע עליו שתי וערב. מאחר וצורה זו נעשתה שם לצורך נוי בלבד, ולא לצורך פולחן לעבודה זרה.

אך כשר וראוי הדבר לכל יהודי כשהדבר אפשרי [למעט במטבעות המדינה] לטשטש בדיו, בטיפקס או להדביק מדבקה לפחות על חלק מסימון השתי וערב בחפצים שברשותו.

ד. מבואר בגמ' ע"ז (ס"ה) שרב יהודה, ורבא שלחו לידידם הגוי מתנה ביום חגם, מאחר וידעו שהם לא עובדים ע"ז. וביאר שם היעב"ץ [מודפס בסוף הגמ'] שכוונת הגויים היתה, לחגוג את חגם שבתחילת השנה האזרחית כיום שמחה שאוכלים ושותים בו, ואינם עושים זאת לשם ע"ז. והם מאמינים שיש סימן טוב עבור השנה החדשה, אם יקבלו מתנות באותו היום שחוגגים אותו, ע"כ. וההיתר של רב יהודה, ורבא נפסק בשו"ע (יר"ד ס"קמח, ה) וע"ש.

והנה ביאורו של היעב"ץ למטרת קבלת המתנות בחג זה, הינו נכון גם בזמן הזה. ולפיכך פסק בשו"ת תרומת הדשן (ס"קצח) שמותר ליהודי שמרגיש צורך והכרח מסוים, לשלוח לגוי מתנה לחגו שבתחילת השנה. אולם הוסיף שם בתה"ד, שעדיף לדאוג שמתנה זו תגיע אליו לפחות יום אחד לפני חגם או יום אחריו. אלא א"כ ישנו חשש של איבה מהגוי שיכול לגרום לו נזק, שאז מותר לשלוח לו גם ביום חגם. וכן משמע משו"ת הריב"ש (ס"קט), וכך גם פסק הרמ"א (יר"ד ס"א קמח, יב), והש"ך שם (ס"קיד) וע"ש.

ה. פסק הרמ"א (או"ח ס"א קנו) לגבי הנוצרים [וכ"ש לגבי הערבים המוסלמים] שמותר ליהודי בזמן הזה להשביע את הגוי בערכאות, ואין היהודי עובר בכך על איסור שגורם לגוי להישבע באלילים שלו. מכיון שהנוצרים מאמינים בקב"ה עם שיתוף כח נוסף, וכל שכן הערבים שמאמינים בו ללא שיתוף. ורק ליהודי ישנו חיוב מיוחד "ובשמו תשבע", ואין חיוב כזה קיים אצל גוי. ולדין הזה הסכימו גם בשו"ת נודע ביהודה תנינא (יר"ד ס"קמח) ורוב העומדים בשיטתו שהובאו לעיל.

כמו כן נלע"ד, שגם לדעת שו"ת מעיל צדקה (ס"ב) שחלק על הרמ"א, אולם בזמן הזה נהוג בערכאות שמשביעים את הגוי כשהוא מניח ידו על ספר הדת שלו, ונשבע באופן הזה שהוא דובר אמת, וא"כ לכל הדעות אין שום איסור בדבר, כי הגוי בשבועתו לא מזכיר כלל את הדבר שבו הוא מאמין, אלא רק מניח ידו על ספר הדת שבו מאמין.

עבודה זרה ג:

ביזוי לכבוד המצוה – היא שלמות עשיית המצוה

כתוב בגמ' בעבודה זרה (א-ב) שלעתיד לבוא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר כל מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו, מיד מתקבצים הגויים וכו' ומשמבינים שלא מגיע להם שכר, מבקשים מהקב"ה שיתן להם עכשיו מצוות לעשות, ואומר להם הקב"ה שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת ומי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת. ואף על פי כן אומר להם הקב"ה, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה. מיד כל אחד ואחד

נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. ומקשה הגמ' והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה – שלגבי מצוות סוכה ישנה הלכה מיוחדת משום שנאמר בפסוק "בסוכות תשבו" וכו', ואמרו חז"ל תשבו – באותו אופן שבו אתם גרים בביתכם דהיינו – ללא צער שיגרם מחמת הישיבה בסוכה. ולכן מי שיש לו צער בגלל ישיבתו בסוכה, שלא קיים אם יהיה בביתו – פטור מלשבת בסוכה. וא"כ מה הטענה על הגויים, הרי גם עם ישראל פטורים באופן כזה. עונה הגמ' אף שמצטער פטור, אולם אסור לו מחמת כך לבעוט בסוכה ולבזות את המצוה – ועל כך הטענה עליהם.

ההבדל בין קיום מצוות סוכה, לקיום שאר המצוות

והנה הלכה זו שמצטער פטור ממצוות סוכה – הוא דין מיוחד שנאמר במצוות סוכה, מכיון שכל אופן קיום המצוה הוא – כעין תדורו. משא"כ בשאר המצוות, אדרבה אמרו חז"ל: לפום צערא – אגרא. דהיינו, מי שמצטער יותר מקיום המצוות – שכרו רב יותר. ועוד ישנה מעלה גדולה לאדם אם משפיל את כבודו לכבוד הקב"ה, וקיום מצוותיו. ונביא בס"ד להלן דוגמאות לכך מהתנ"ך, שמהם נלמד גם אנו, כיצד עלינו לעבוד בשמחה את הבורא ית"ש, ולמעט בכבודינו לצורך גבוה.

כתוב בנביא שמואל ב' (י, ה) כשהביאו מבית עובד הגיתי לירושלים, את ארון ה' שבו היו שני לוחות הברית, היה דוד המלך רוקד ומפזז בכל כוחו לפני הארון בשיר ושבח לה'. ומתוך ריקודו התגלה חלק קטן מגופו, דבר שפוגם מאד בכבודו של מלך. וכבר נפסקה ההלכה בגמ' בכתובות (יז) שמלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול, כי צריך שתהיה אימת העם ממנו. ולכן אשתו מיכל שהיתה בתו של שאול המלך בזה לדוד בליבה, וכשהגיע לביתו אמרה לו (כמבואר שם בבר"ק פסוק כ), שאביה שאול שמר על כבוד המלכות, ומעולם לא נהג קלות בהתנהגותו, ולא רקד ובפרט לא לפני העם, ואף פעם לא התגלה שום חלק מגופו עקב צניעותו הרבה. אולם אתה דוד, ביזית את מלכותך, והתנהגת כאחד האנשים הפשוטים ביותר.

וענה לה דוד: כל מה שאמרת נכון, אולם ישנו הבדל מהותי למה עושים זאת. אם הבזיון בהנהגתי נועד לצורכי – זה אכן לא ראוי, והוא פגיעה חמורה במלכות. אבל אם מטרת הבזיון היא להרבות בכבוד שמים, אדרבה זהו הכבוד הגדול ביותר שיש לאדם בעולם הזה. ודווקא בגלל מעמדי הגדול כמלך ישראל, ככל שאשפיל יותר את כבודי למען הרבות כבוד שמים – זה יכבד אותי יותר. וכלשונו של דוד שם (פסוק כג) "ונקלותי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני. ועם האמהות אשר אמרת – עמם אכבדה" וע"ש ברש"י, וברד"ק. וכך גם נאמר במסכת אבות, שמי שממעיט בכבודו למען הרבות כבוד שמים, גם כבוד שמים מתרבה, וגם כבודו מתרבה מחמת מעשיו.

וכעין זה מסופר במסורת שעוברת בעם ישראל, שהסבא של רש"י שהיה בדורו של רבינו גרשום מאור הגולה – לפני כאלף שנה, מרוב אהבתו לקב"ה ולתורה, היה נשכב לפני ארון הקודש וטאטא עם זקנו הארוך את הרחבה שלפני ארון הקודש. ובזכות זו, יחד עם הזכות של בנו אביו של רש"י, שאיבד בכוונה יהלום ששווה כסף רב למען כבוד שמים. זכו שנולד מזרעם רבינו רש"י, שהוא רבם של כל ישראל במשך יותר מתשע מאות שנה, בלימוד התורה שבכתב, והתורה שבעל פה.

מעלת הבזיון לכבוד שמים

אמנם מהראוי להתבונן בטעם לכך, האם המעלה הזאת קיימת בגלל שזה מורה על גדלות המתבזה במידת הענווה או שיש כאן עומק מעבר לכך.

כתב רבינו בחיי בפ' צו (ג,י) על הפסוק "ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו - והרים את הדשן" שהתורה לימדה אותנו, שאפילו הרמת הדשן, גם כן צריכה להיעשות באופן מכובד עם בגדי כהונה, למרות שיתכן שמחמת כך הם יתלכלכו, ולמרות שעבודה זו אינה נראית מכובדת. ונלמד מכך אורח חיים, שכל מי שמתקרב לקב"ה ועושה למענו עבודה או מצוה - שישפיל כבוד עצמו לכבוד הבורא ית"ש. והביא לכך שם כמה ראיות, א - מדוד המלך שכרכר בכל עוז לפני ה'. ב - ממשה רבינו שכתוב בספר במדבר (י,י) "ויקח משה את העגלות ואת הבקר - ויתן אותם אל הלויים" כלומר גם משה רבינו, למרות היותו מלך על ישראל שנאמר "ויהי בישורון מלך" המעיט את כבודו והתעסק עם הבהמות בידי לכבוד שמים.

ולעומת זאת מובא בגמ' בפסחים (יג) על יששכר איש כבר בראקאי, שהיה כהן גדול בסוף הבית השני, ובגלל שחם על כבודו הקריב קרבנות עם כפפות על ידיו כדי שלא יתלכלכו, אע"פ שצריך להקריב בידי ממש ואסור שתהיה חציצה בין ידיו לקרבן כמבואר ברש"י, ונענש על זה משמים מידה כנגד מידה, והמלך שהיה מבית חשמונאים, ציווה לקטוע לו את שתי ידיו על שביזה אותו בדבריו, וגם זלזל בידיו כלפי המלך וע"ש בגמ'.

והרבינו בחיי ממשיך לבאר שם את המעלה של המזלזל בכבודו לצורך כבוד שמים, שמלבד שמראה בכך על ענוותנותו הגדולה, אולם ישנו חיוב נוסף על כל יהודי לשים את הקב"ה כאדון עליו, ולנהוג לפניו כעבד. וכפי שהתורה משבחת את משה רבינו בתואר "עבד ה'", ואת דוד המלך "ועבדי דוד" או "ועבדי כלב, עקב היתה רוח אחרת עמו" (במדבר יד, כד). וכלשון דוד המלך בתהילים (קכג, ב) "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם, כעיני שפחה אל יד גבירתה - כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחנונו". כלומר, השלמות בקבלת עול מלכות שמים, איננה רק באמירה בפה "שמע ישראל" וכו', אלא בהמלכת הקב"ה עלינו כאדון, וההתנהגות שלנו כלפיו כעבד.

מהי הכוונה למעשה - להיות עבד ה'

והנה הגדר של עבד הוא - מה שקנה עבד - קנה רבו. כלומר, אין לעבד שום רצון או בעלות אישית על שום דבר, וכל כולו שייך לאדונו. והוא החיוב על כל אדם, לחיות כך בפועל. וכ"ש על מי שזכה לעלות לגדולה של שררה, שיכול לרום לבבו. ובפרט עקב הכבוד שהעם מחויב לתת לו כמו למלך ישראל, לכהן הגדול, או לנשיא ישראל שהיו מצאצאי דוד המלך. ולכן הצדיקים שבהם עשו הכל ובפרהסיה לפני העם, כדי להשפיל את כבודם ולהיכנע לפני ה' - כמו עבד שנכנע לאדונו, שהוא בטל אליו בכל מהותו.

ומהסיבה הזאת מבואר בגמ' בסוכה (גז) שהלל הזקן, ורבן גמליאל הנשיא, ובנו רבי שמעון, רקדו בכל כוחם בשמחת בית השואבה בסוף תקופת בית המקדש השני, וכפי שמאריכה שם הגמ' כיצד הקלו בכבודם למען הרבות כבוד שמים. ועשו זאת לא רק משום

הענוה שלהם, אלא כי זהו החיוב של הכתרת הקב"ה עליהם כאדון - שהם בטלים לפניו כמו עבד שאין לו שום כבוד ושאיפות ורצונות אישיים, אלא כל מהותו - רק לעשות את רצון האדון ה' צבקות.

מעלת ההתעסקות במצוות למרות הפגם בכבוד המתעסק

והנה חיוב זה קיים על כל אדם, בעשיית כל מצוה שנצטוונו לעשותה, שלא נחוס על כבודנו מפני מה שיאמרו עלינו אנשים אחרים. וכמו שמפרטת הגמ' בשבת (קטו) כיצד גדולי האמוראים לא חסו על כבודם וטרחו בגופם עבור הכנת צורכי שבת. ועל פי זה פסק השו"ע (אורח סי' רנ, א) את החיוב על כל אחד שלא ימנע מלהתעסק בעשיית המצוות, גם אם כתוצאה מכך יתלכלכו בגדיו או שיחשוב שכבודו יופחת בעיני הרואים אותו. כי אדרבה זהו כבודו האמיתי שמכבד את השבת או את שאר המצוות כשמקיימם. ובכך הוא מראה, שהמליך עליו את הקב"ה כאדון והוא משרתו כעבד אמיתי, שלא חס כלל על כבודו ומבטלו למען הרבות כבוד שמים. וקיום המצוות - זהו כבוד שמים, כי זהו רצון הקב"ה. וכך גם כתב הרמב"ם בסוף הל' לולב (ח, טו) שכל המשפיל עצמו ומקל גופו [כלומר - נוהג קלות ובזיון בגופו לשם כך] - הוא הגדול והמכובד והעובד מאהבה. ולכן דוד המלך פיזז וכירכר לפני ה' ית"ש.

ואע"פ שהגמ' בב"מ (ל) אומרת לגבי השבת אבדה, שאם מצא את האבדה ת"ח זקן שאין לפי כבודו לטפל באבדה כזאת - פטור מלהרים אותה ולטרוח בהשבתה למאבד, וכתב שם הרא"ש, שאפילו אם הת"ח רוצה לפנים משורת הדין להתעסק בעצמו עם האבידה ולהשיבה לבעליה - אסור לו, מכיון שהוא מבזה את כבוד התורה, וכך גם פסק הרמ"א בחו"מ (סי' רסג, ג). ולכאורה רואים שאין היתר לת"ח לבזות את כבודו לצורך קיום מצווה? [ועיין בשו"ת חוות יאיר (סי' רה) שג"כ רצה להסיק מדברי הרא"ש מסקנה כזאת]

אולם כבר תירץ זאת הפרי מגדים שהובא בביאור הלכה (סי' רנ) שבנידון האבידה - בני אדם שיראו את התלמיד חכם מתעסק עם פרה או עם סחורה אחרת שאינה לפי כבודו, לא יידעו שהוא עוסק כעת במצוות השבת אבידה שטורח להשיבה למאבד, אלא יחשבו שזה שייך לו, ולכן כאן הוא מבזה את כבוד התורה שלו. משא"כ אם ניכר במעשיו שהם לצורך עשיית מצוה כגון שטורח בעשיית סוכה, אפיית מצות, הכנות לשבת או שרוקד ומשחח חתן וכלה בכל כוחו באופנים שונים כמו שאומרת הגמ' בכתובות (יז) על רבי שמואל ב"ר יצחק, שניכר לכל שעושה זאת לשם מצוה בלבד, ולא כקלות ראש וכו'. במקרים אלו זוהי השלימות האמיתית בקיום המצוות. דהיינו, שלא רק שמקיים בכך את עצם המצוה, אלא העושה כך מראה שעושה זאת אך ורק בגלל שהוא עבד שמקיים את רצון אדונו שהוא הקב"ה שציוונו על קיום המצוות, והוא בטל לפניו ואינו חס על כבודו. ואשרי מי שזוכה לעבוד את הקב"ה באופן הזה.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

תִּיקוֹנֵי עִירוּבִין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 448
סיון תשפ"ה

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

חשוב והיה מדוע לנושא העירוב, החליט שאינו סומך בעניני כשרות על משכיר שאינו שומר מצוות, אלא מתקשר לברר במוקד העירוב. אמנם זה דבר פשוט שלא לסמוך על המשכיר, גם בכשרות המאכלים פשוט לכל בר דעת שצריך השגחה של משגיח מוסמך, אבל בעירוב יש כאלה שעדיין הדבר אינו מובן מאליו, ורק אחד מהקבוצה הגדולה החליט לברר. קיבלנו את הפניה, אבל לא היה לנו מידע עדכני. ידענו שלפני כמה שנים עשו שם איזה עירוב, וידענו שלפני שנה היה שם משהו שעמד איתנו בקשר, וראה שהעירוב קרוע, ואינו יודעים מה המצב כעת. האברך שאל אם יש אפשרות לשלוח מומחה שיבדוק במיוחד עבורו עוד לפני שיגיע, כי יש לו תינוק קטן, ואם אין עירוב פשוט שאינו יכול להגיע לשמחה של אחותו.

הכינוס המיוחד למפקחי עירובין

עקב המצב בהתנהגות בימים אלו
אנו נאלצים לדחות את מועד הכינוסים שפורסמו בגליון הקודם
בתפילה שבקרב יחזור השלום בארץ, ויטו ויכלו כל אויבינו

הכינוס הארצי המיוחד

יתקיים א"ה בירושלים, ליד ישיבת מיר
ביום שלישי פרשת פינחס י"ח תמוז תשפ"ה
עם פתיחת קו "המשמרים"
והוצאת חוברת מפות העירובים בערי הארץ
בהשתתפות רבנים, וחידושים רבים

הכינוס בכפר גדעון

ללימוד המעשי בהלכות עירובין
יתקיים בעו"ה ביום שני פרשת חוקת, ד' תמוז תשפ"ה,
בשעה 17:30 אחה"צ, בבית הכנסת של כפר גדעון,
בהשתתפות המרא דאתרא ורבנים נוספים
בליוי מצגת עם תמונות מהשטח
והדגמה באמצעים חדישים להקל על המלאכה
סוגי החומים, מוט מלסקופ, קשרה על כביש ראשי, גיזוס ועוד
תפילת מנחה בשעה 19:30 - כיבוד קל במקום
הרשמה דרך "נדרים פלוס" - קופת "מוקד העירוב"
לבירורים נוספים - 055678-3323
בברכת "שמחים לשמוח ולעירב עירוב"
צוות "מוקד העירוב בארץ הקודש"

בין הזמנים גדוש במענה לציבור והגברת המודעות

אנו נמצאים כעת בימים טרופים, בעת מלחמה עם מדינה בעלת אמצעים רבים ורצון עז לתקוף ולהרוג, ולא אחד בלבד עומד עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם. בחסדי ה' אנו זוכים לראות ניסים גדולים מעבר לדרך הטבע, וברור שזכות התורה ושמיית השבת הם הדברים שמועילים להגביר את השמירה עלינו ועל כלל ישראל מפני האויבים והטילים.

בליל שבת בבני ברק הגיעו שני אברכים לשאול אם מותר לבני משפחותיהם לחזור אחרי סעודת שבת אל ביתם, כי שמעו שנפל טיל בגבול העיר בני ברק, וחוששים שמא העירוב נקרע מההדף הרב. וכן בשבת היו כמה שהתענינו אם העירוב שלם, ומה עושים אם מתברר שהוא נקרע. אך באמת רחוק הדבר שחוט יקרע מההדף אם אינו סומך ממש למקום הנפילה, ובפרט שבבני ברק יש למעלה מחמישים עירובי שכונות, והרבה קווי עירוב כפולים, שגם אם אירע תקלה במקום אחד, אין הדבר משפיע על כל העיר, אלא על קטע קטן בקצה העיר. ומ"מ חשוב היה לראות את העירונות של האנשים לעירוב, דבר שבעבר לא היו שמים לב לברר את כשרותו, וכעת מגדול ועד קטן שואלים חוזרשים.

האם מותר לומר לגוי לתקן עירוב כשיש עוד עירוב

לענין ההלכת, מה עושים אם העירוב נקרע. הנה כבר כתב המשנ"ב (סי' רע"ו ס"ק כ"ה, ובה"ל סי' שס"ב ס"ג ד"ה מחיצה) שמותר לתקן בשבת על ידי אמירה לגוי, ואם אפשר שיעשה רק מלאכה דרבנן, ודאי מותר לומר, דהוי שבות דשבות לצורך מצוה, אבל גם אם נצרך למלאכה דאורייתא מותר, כיון שבמקום שיש מכשול לרבים סומכים על דעת בעל העיטור שמותר אמירה לנכרי לצורך מצוה.

אבל השאלה שנוגעת למקומות החרדיים, שיש עירוב בתוך עירוב, ואחד יותר מהודד מחבירו, וכן מקיף אותם עירוב עירוני שיש בו הרבה קולות, האם גם במצב כזה מותר לומר לגוי לתקן את העירוב, או שאין להתיר אמירה לגוי וצריך לסמוך על העירובים האחרים. והנה ברור שאין לכלול את כל העירובים באותו הגדרה, וגם כל עירוב משתנה בדרכו מתקופה לתקופה כפי היכולת של המפקחים וההשקעה בו. אבל יש כמה מקרים שהתקבלו הוראות מפוסקי זמננו.

בשבת זו סיפר לנו הגר"מ ירט שליט"א מהר נוף, שלפני שנים אירע שמצא את העירוב של הבד"ץ הסמוך להר נוף שנקרע, ושאלו את הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א האם לומר לגוי לתקנו, כיון שמבחוץ יש את העירוב של הרבנות, והורה לתקנו.

בבני ברק היה מעשה שנקרע העירוב השכונתי שבקצה העיר, והורה הגאון רבי מנדל לובין שליט"א לתקנו אע"פ שיש את העירוב העירוני, אבל אמר שאם נקרע בין העירובים הפנימיים, אין לתקנו ע"י גוי רק בשביל הידור שבין שכונה לשכונה, דהיינו שגם אם ההפרדה ביניהם מבטלת, יהיה העירוב לשניהם יחד, וכידוע כל עירוב מזכה את הפת שלו לכל העירובים המחוברים אליו ואכמ"ל. ואם באחד מהם יש גוים או מומרים, שהוראת הפוסקים בזמנינו שללא שכירות פרטית הם אוסרים, יש לתקן גם כשמדובר על הפרדה בין השכונות, כיון שדבר המעכב מעיקר הדין מתיר אמירה לגוי, כדי למנוע מכשול של רבים כמ"ש המשנ"ב.

רק אחד מכלל המשפחה התקשר לברר אם יש עירוב

מידי יום שיש מגיעים למוקד העירוב מאות שיחות מהשואלים על הלכות עירוב, ובירור על הכשרות מכל רחבי הארץ, אבל ביום שיש האחרון לפתע שקט הטלפון, לא התקשרו לברר על כל המושבים מדן ועד באר שבע, הכל נעצר בעקבות מתקפת הטילים ופתיחת המלחמה עם איראן. ורק מעט פניות הגיעו על דיני התחום בתוך הערים הגדולות, והליכה לסייע לחולים בבתי החולים.

אבל מעט קודם עוד בשבוע זה עסקנו בתיקון עירוב למתחם אירוח על שפת הכינרת, שהגיעה לשם משפחה לערוך שמחה משפחתית. המשכיר בישר להם שיש עירוב טוב למתחם, אך אחד מבני המשפחה שהוא אברך

המשכיר אמר שיש עירוב ונמצא שהחומים קרועים ומן הצד הגענו למקום וראינו שאכן יש חוט קרוע, אבל מעבר לכך, גם אם החוט יהיה קשור לא יהיה עירוב, כי יש מקומות שהחוט קשור מהצד של העמוד ולא מעליו. על שפת החוף קשרו את החומים לעמודי תאורה שאין להם בליטה למטה, וזה נחשב מהצד ופסול (שו"ע סי' שס"ב ס"א), ואף אם העמוד מתרחב למטה, אינו מועיל שייחשב על גביו, כיון שזה צידי העמוד, כמו שמבאר החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שרק אם יש בליטה בעמוד בחלק התחתון כמו בעמודי התאורה היחזקים, יכול להחשב מעל גביו, אם העמוד ישר. במקרים אלו לא היתה אפשרות להוסיף חוט על גבי העמוד מלמעלה, כי היה בראש העמוד מנורה עגולה וגדולה, שמצד החלק הטכני לא שייך לחבר על הזכוכית את החוט ולא תישבר.

האם המנוחה אינה הפסק בין העמוד לחוט

ויש לעיין בזה גם מהצד ההלכתי, אילו היה שייך לקשור את החוט על המנוחה העגולה, האם היא נחשבת כג המפסיק בין העמוד לחוט, וכמו שכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שהפסק פוסל את הצוה"פ, או שמא אפשר לומר שהמנוחה היא המשך של העמוד, ואע"פ שהמנוחה מתרחבת הרבה, אין חיסרון שהעמוד מתרחב ומתקצר, כי עכ"פ החוט נמצא על העמוד עצמו. וצ"ע לדינא.

במקום אחר באותו מתחם היה חסר עמוד, ובעוד מקום שהיה חסר חוט גדלו עצים גבוהים ולא היה שייך לקשור חוט חדש. לכן העירוב שם לא היה ניתן לתיקון בקשירת חוטים, אלא רק בהקמת מספר עמודים חדשים. העברנו את התשובה לאברך, והוא הבין שזה לא עירוב אפילו בדיעבד, וביקש את השלב הבא. שמוקד העירוב ישלח צוות שיעשה לו עירוב לחמשה חדרים הסמוכים לחדר האוכל, שיהיה לו ולאחיו.

אין אפשרות להביא אותם שלא יטלטלו כי בודאי ייטלטלו

שאלנו אותו ומה יעשו שאר בני המשפחה שגם הם שומרי שבת, ואף אם הם מקילים במקום מגוריהם לטלטל, זה על סמך שיש עירוב עירוני שכנראה יש לו משהו לפי איזה שיטה, אבל כאן ידוע לנו שאין עירוב, ואסור לכולם לטלטל ללא ספק וללא שום קולא. האברך עדיין ניסה לומר שיגידו להם שבאים על דעת שלא לטלטל, אבל גם על כך הזהרנו שלא שייך שאדם שרגיל לטלטל יגיע למתחם עם משפחה ולא יכשל כמה פעמים בטלטול האסור. חובה לתקן עירוב לכל המתחם גם אם הוא יהיה ברמה נמוכה, כדי למנוע חילול שבת מכל המשפחה, ואולי זה קודם לעירוב המהודר שאתה רוצה שנקים עבורך.

האברך התחבט חידב עם בני משפחה, והחליט שיעשו את שני הדברים, גם יתקנו את העירוב למתחם ברמה הנמוכה, שיהיה עכ"פ לפי חלק מהשיטות עבור המקילים, ולעצמו נעשה עירוב מהודר לחמשה חדרים. ובס"ד הדבר יצא לפועל, עם השקעה של ששה עמודים חדשים במתחם במקומות החסרים והפסולים, וכן בעמודי התאורה הנ"ל הוספו עמוד עירוב כשר בצמוד אליו, וקשרנו את החוט על גבי. וכל זה בנוסף לעירוב המצומצם לחמשה חדרים הסמוכים.

התקנת לחי רחוק מהקיר כשהחוט אינו עד הקיר

בעשיית העירוב המהודר המצומצם, השתמשנו באמצעים זמניים, לחיים מקרשים, חוטים מיוחדים, וקשירת החוטים למבנים ולדברים קיימים. באחד מהמקומות היה חידוש, שקשרנו את החוט לצנור כיבוי אש שהיה בגובה, וכשבאנו להעמיד את הלחי התברר שצריך להרחיק מהקיר כעשרים ס"מ במקרים כאלו אנו מוצאים בדרך כלל איזה משטח או גרומה, וקושרים אותו מאחורי הלחי כדי שיתן יציבות לחי הרחוק מהקיר. [וכן מחברים לקיר או לדבר כלשהו, כדי שיהיה חזק באופן הראוי להעמיד דלת כמ"ש בש"ע סי' שס"ב ס"א].

אבל כאן הגיע העובד של המתחם וטען שזה מכער את המקום, ואפילו שהסברנו שזה זמני רק עד אחרי שבת, וגם הקבוצה ביקשה את הדבר, לא הועיל, אין להעמיד גרומה. אבל הוא הגיש לנו עזרה לעשות אחרת, והביא קרשים יפים ובנה הרחקה מסודרת, ונתן לנו רשות לחבר לקיר. לאחר שחיבר את הקרשים ראינו שהם ארוכים שלוש ס"מ, וא"כ הלחי יהיה רחוק מהקיר יותר מג' טפחים. בענין זה מבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) שנחלקו האחרונים בדין פירצה הסמוכה לצוה"פ, והכריע להחמיר אם לא בשעת הדחק. לכן דרשנו לחתוך ולקצר את הקרשים לעשרים ס"מ, כדי שהלחי יהיה סמוך תוך ג' טפחים לקיר, ומדין לכוד אין כאן פירצה.

העירבי כבר העמיד עמוד חדש וחייב את החוט מהצד

בהמשך העירוב של המתחם היה מקום שהחוט היה קשור לצנור ברזל באמצע גבוה. זה היה קצת מוזר, ואז הגיע העובד הערבי במקום ואמר שהוא התקין אותו השבוע בשביל העירוב, אחרי שהודענו לבעל המתחם שהעירוב קרוע, הוא מעצמו ניסה לתקן וחייב את הצנור, וקשר לו את החוט. שמחנו שהמשפחה לא הסתמכה על העירוב של הערבי, ומיד הסברנו לו מדוע זה לא עירוב הערבי הבין את המהלך,

חוט קשור לעמוד תאורה מודרני, ומתחיל על המנוחה

ורצה לתקוע בראש הצנור איזה דבר מאולתר. חששנו שגם התיקון הבא לא יהיה כשר, ולכן עשינו לו במקום ראש עירוב בהלכה, דהיינו חתיכת צנור עם ראש של עמוד של עירוב, כיפה עם וי, ומלבישים אותו על ראש הצנור, וכך יש צורה נכונה ויעילה לקשירת החוט. תיקון זה עשינו יחד עם הערבי, שעלה על הסולם והלביש את הראש החדש.

עירוב שינוני חדש בעיר כרמיאל

בשבוע שעבר נסענו לצפון לכרמיאל, בעקבות השלמת עירוב שכונתי חדש באזור של רב העיר הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א, שבו יש גם ציבור גדול של אברכים ומוסדות חרדיים. לפני כשנתיים קראו למוקד העירוב לעשות תכנית להקמת עירוב, ולבדוק מה ניתן לעשות מהצד ההלכתי יחד עם השיקולים הטכניים של מי שגם עוסק בליווי התקנה בפועל. הגענו לשם כמה ימים, כל פעם כמה שעות, בדקנו את הרחובות שמסביב איפה יש גדרות ואיפה אפשר להשלים, באיזה מקום אי אפשר וצריך לעשות צורת הפתח או להתרחב ולעקוף. שעות רבות עד שהיה ניתן לשרטט על המפה את תוואי העירוב הרצוי.

בתקופה האחרונה לאחר שהשיגו את המימון לעירוב, הביאו מי שמתעסק בהקמת עירובים בצפון, לבצע את ההתקנה בפועל. במהלך ההתקנה היו מקומות שנתקלו בהפרעה של שכן בעייתי, והיו צריכים לשנות קצת מהתכנית

שימור לב לעפר המכסה משיעור חובה הקיר

לעקוף את הבית והחצר שלו, ולאחר מאמצים רבים של האחראי על העירוב והעוסקים בהתקנה, הגיעו בס"ד גדולה להשלמת העירוב. לקראת הסוף ביקש האחראי שנגיע שוב לבדוק את כל העבודות שנעשו, האם יש צורך לשנות משהו או להוסיף. עברנו יחד כמה שעות על כל ההיקף, ראינו את השינויים שנעשו בצורה טובה, היו כמה מקומות שהערנו שימה לב לגדר שהיתה נמוכה והיה צורך להגביה את הגדר, מחמת שלא היה בגדר גובה י' טפחים בקטע כלשהו. ובעיקר בסמיכות לעמודי העירוב, שהמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) מחמיר שלא להשאיר פירצה סמוך לצוה"פ אפילו אם העמוד מרובה על הפרץ, [ואפילו אם רחוק רק מצד אחד, שהחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ד) מתיי, מ"מ המשנ"ב בשע"צ שם סובר שיש להחמיר]. ואם הגדר נעשית נמוכה קרוב לעמוד, ויורדת לגובה 90 ס"מ, שלא ניכר שיש פירצה, בכל זאת מצד ההלכה זה כמו שאין גדר, וצריך להשלים את הגובה שלה.

כמה השיטה שיהיה פנוי לפני הקיר

באחד מהמקומות היתה גדר מקיר אבן בגובה מטר, אבל הצטבר לפנייה ערימה קטנה של עפר בגובה עשר ס"מ בבדיקה של העירוב שמנו לב לכך, והדגשנו שצריך להשיג ולפנות את העפר. תוך כדי כך הזזנו את העפר, ושאלו המשתתפים כמה צריך להרחיק אותו מהקיר, האם מספיק שבעשרה ס"מ הקרובים לקיר לא יהיה עפר.

והתשובה היא שצריך שטח של ד' טפחים לפני הקיר, כמבואר בדין חריץ שבין שתי חצרות, שאם הרוחב של החריץ ד' טפחים, מחשיבים את הדופן של החריץ למחיצה כלפי החריץ, וממילא גם מחיצה כלפי מעלה. אבל אם רוחב החריץ פחות מד' טפחים, אין לדופן דין מחיצה ואינו מחיצה כלפי מעלה, [כך ביאר החזו"א את הדין הזה, ועי' בחידושי הגר"ח]. ויסוד זה מבואר גם ברש"י (עירובין דף ה) שאין מחיצה לפחות מד' טפחים. לכן אם המרחק בין הקיר לעפר יהיה רק טפח או שניים, א"כ העשרה ס"מ האלו התחתונים של הקיר אינם מחיצה, ויוצא שבמחיצה יש רק מה שמעל גובה העפר. [אמנם אם העפר לא יהיה זקוף אלא בשיפוע מתון (פחות מתל המתלקט) יש לדון שאולי זה קרקע ישרה, ולא כמו חריץ, ובצורה כזו יש דין מחיצה גם בתחתית הקיר, ודו"ק].

העמוד נראה עקום והתברר שהוא ישר

דבר נוסף ומעניין שראינו תוך כדי הבדיקה, היה מקום שהצמידו עמוד של עירוב לגדר של הגינה, ומרחוק היה נראה שחיברו אותו עקום, כי למטה הוא היה רחוק מהגדר ולמעלה צמוד לגדר. התקרבו ומדדנו וגילינו שהעמוד ישר, והגדר עקומה [בגלל המורד של הקרקע]. וזה נקרא טעות אופטית, שהעין מחליטה מה ישר לפי הדברים שברקע, ויוצאת מנקודת הנחה שגדר כזו בודאי ישרה, ומדווחת על התוצאה שהעמוד עקום. למדנו מזה שכדי לדעת אם העמוד ישר, אין להסתמך רק על מראה עין, אלא צריך גם להשתמש בכלי המדידה. כמובן שאין הדברים אמורים בכל מצב, אבל הנסיון שרוכשים מלפגוש במגוון הרחב של המקרים והשינויים האלו, מעורר את העירנות לעשות נכון.

טעות אופטית - העמוד נראה עקום ובאמת הוא ישר

הלכתי ראש עירוב לעמוד שדחיקו הערבי

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שלח

גדלות מכח ההתנגדות

א' - מול ההתנגדות של הרוב - 1 | ב' - מול ההתנגדות של כולם - 3 | ג' - התנגדות לכולם - 4

משימת התאבדות

זה כמו לומר לאדם שיקפוץ מגג בנין בן עשר קומות, ויבטח בה; כך זה היה לכבוש את ארץ כנען. לכנעניים היו צבאות. לאחד ממלכיהם, מלך חצוה, היו שש מאות מרכבות ברזל. לנו, לעומת זאת, לא היו שום מרכבות. הם היו רומסים אותנו, מחסלים אותנו.

כך שכאשר המרגלים שבו ודיברו אל העם ואמרו שלא כדאי כעת לנסות להיכנס אל ארץ כנען באמצעות קרב, העם קיבל את דבריהם. רוב העם - לא כולם - אבל רובם קיבלו את טענותיהם. אחרי הכל - אחרי רבים להטות. בבית דין - הולכים אחר הרוב.

זוג עיקש

ואל תחשבו שליהושע וכלב היה קל ללכת נגד שאר המרגלים. אין ספק שאילו אנחנו היינו שם, גם אם היינו סבורים כדעת יהושע וכלב, היינו מתקפלים די מהר. גם אם היינו סבורים שאנחנו צודקים, אבל כוחו של הרוב, הרצון להרכין ראש בפני הרבים - הוא דבר שלא קל לעמוד בפניו.

ועם זאת, שני האנשים הללו, שני היחידים הללו, עמדו מול הרוב ונלחמו למען רצון ה'. הם נשארו איתנים מול הרוב, מול מתנגדיהם, ושמרו אמונים לרצון ה'. הם ידעו שהם לא נשלחו כדי לדווח על מה שראו ולא כדי ליעץ עצות, ושמשה רבינו הוא זה שצריך להחליט, על פי ה', מה לעשות כעת.

מנה כפולה

ומה היה פסק הדין של ה'? "וַיִּמָּצְאוּ הָאֲנָשִׁים... בַּמִּגְפָּה לִפְנֵי ה', וַיִּהְיוּ עֹמְדִים בְּנוֹן וְכֹלֵב בֶּן יִפְנֵה חָיו מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֲלֹכִים לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ" (שם לז-לח). שאר המרגלים מתו במדבר, ואילו יהושע וכלב נותרו בחיים.

אבל זה לא הכל. נכון שהם היו היחידים שנותרו בחיים וזכו להיכנס לארץ כנען, אבל בגמרא בבבא בתרא (קיא, ב) כתוב דבר נוסף. מה הפירוש שהם "חיו מן האנשים ההם"? אומרים חז"ל שהם "חיו בחלקם", כלומר, אותו חלק בארץ כנען שאמור היה להיות של המרגלים - קיבלו אותו יהושע וכלב תחתם.

א' - מול ההתנגדות של הרוב

שנים מול עשרה

כאשר שנים-עשר המרגלים חזרו אל משה רבינו לאחר שתרו את ארץ כנען, עשרת המרגלים, שהיוו את הרוב, הגיעו להחלטה שיהיה זה בלתי אחראי להיכנס כעת לארץ כנען. הם הבינו כמובן שבסופו של דבר הקב"ה יעניק להם את הארץ; אבל לפתוח כעת במתקפה חזיתית על מדינה מבוצרת, מדינה עם ערים מלאות בתחמושת, עם חומות גבוהות, ולעמוד מול תושבים עוצמתיים - זו התאבדות.

אבל יהושע וכלב ידעו אחרת. הם ידעו שאין זה מתפקידם של המרגלים ליעץ עצות. "שלחו אותנו כדי לדווח על מה שראינו - יש להשאיר למשה רבינו להחליט, על פי ה', איך מתקדמים. אין זה מתפקידנו להשמיע את דעתנו האישית".

צריך לדעת שבאותה העת, יהושע היה צעיר יחסית. וגם כלב; גם הוא היה צעיר יחסית, ביחס לשאר המרגלים. הוא היה רק כבן ארבעים-ארבעים וחמש, בעוד ששאר המרגלים היו אנשים זקנים. והם גם היו יהודים מכובדים - "כָּלֶם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָהֵם" (במדבר יג, ג). ומעל הכל - הם היו הרוב. יהושע וכלב היו בעמדת מיעוט.

נאבקים על החיים

אין ספק שבדרכם חזרה מארץ כנען אל המדבר, התווכחו המרגלים ונזפו ביהושע וכלב: "מנין לכם העזות הזו? אתם הרי מיעוט בלבד. אתם שנים נגד עשרה, ואנחנו החלטנו לתת דיווח שלילי ולהזהיר את העם מפני הסכנות. האינכם רואים כמה חזקים הם יושבי הארץ, כמה מבוצרים עריהם? מנין לכם החוצפה הזו, ששני אנשים ילכו נגד רוב של עשרה?"

והם העלו טענות טובות. "לא אכפת לכם מהאומה? אתם רוצים להוביל את העם אל תוך מלכות? זו משימת התאבדות!"

שמא תאמרו - עכשיו שאתם כבר יודעים את סופו של הסיפור - "אבל מה עם בטחון? צריך לבטוח בה!"

להרוויח מאחרים

שמא תשאלו: מדוע הגיע להם חלק גדול יותר בארץ? לא מספיק להם החלק שלהם? למה שיקבלו הם את חלקם של אלו שלא הגיע להם לקבל את חלקם? די בכך ששאר המרגלים יפסידו את חלקם - מדוע שיהושע וכלב יקבלו יותר ממה שמגיע להם?

ואם תאמרו שזה היה קנס ועונש - עשרת המרגלים שדיברו סרה על הארץ נענשו בכך שחלקם נלקח מהם, וכדי להדגיש את עונם, מסתבר שאלו שדיברו בעד הארץ יקבלו את חלקם במקומם.

אבל יש כאן יסוד גדול בהרבה. כי למעשה, השכר הנוסף שקיבלו יהושע וכלב היה מדה כנגד מדה לנסיין שבו עמדו! ההתנגדות שבפניה עמדו הפכה את הניסון לקשה יותר - המצב הזה של שנים מול עשרה הפך את העמידה על עקרונותיהם למשימה קשה בהרבה. כל אחד מבין עשרת המרגלים היווה עבורם אתגר וכאב ראש נוסף, והיה קשה להם לעמוד מול הדמויות החשובות הללו.

מלחמה פנימית

ומדוע? כי אך טבעי הוא שאדם ירצה להסתדר עם אחרים, ולא לריב איתם ולעמוד לבדו נגדם. קל יותר להיכנע לרוב מאשר להיות מנודה חברתית. נמצא שהנושא אינו רק להילחם עם אחרים או להילחם למען מה שנכון - האדם צריך להילחם **נגד עצמו**, נגד הרצון ליישר קו גם כאשר הוא יודע שהצדק איתו.

ועם זאת, יהושע וכלב שמרו על מבט בהיר ועל נאמנותם למטרה שלשמה נשלחו, והתמידו בעמידתם מול ההתנגדות שבפניה ניצבו. ודוקא בגלל שהתנגדות זו היתה כה גדולה - לא שלושה, לא ארבעה, חמישה או ששה; עשרה! - לכן שכרם היה גדול יותר. הם נטלו את חלקם של מתנגדיהם, כי הם אלו שהפכו את הניסון לקשה בהרבה.

להעריך את ההתנגדות

זה נכלל ביסוד שלמדנו בפרקי אבות, במשנה: "לפום צערא אגרא" (ה, כג) - ככל שקשה יותר לאדם לעשות דבר מסוים, כך שכרו גדול יותר. ולכן, כאשר היחיד בוחר בטוב, כאשר מולו קיימת התנגדות, וההתנגדות היא גדולה, אזי הצעה הקושי, שבעמידה מולם - גדולים בהרבה, ולכן "לפום צערא אגרא" - כגודל הקושי, כך יהיה גודל שכרו.

ניקח לדוגמא בחור שגדל במשפחה שבה אחיו ואחיותיו הגדולים לועגים לו. הם אומרים לו: "אתה פנאטי", צוחקים עליו ומרפים את ידיו. וכשהוא מניח תפילין, הם עושים לו פרצופים.

אבל לא רק האחים והאחיות. לפעמים גם האבא אומר לו: "אם אתה כזה צדיק, למה אתה לא עושה כך וכך?" ככה זה, תמיד הם עושים שימוש בשמירת הדת שלו כמנוף להטיל עליו אשמה. "איך זה שבחור שומר מצוות כועס?" וכן כל מיני האשמות.

אין קשר לנושא

והנה עוד טענה שחביבה על אנשים כאלה, טענה המושמעת תמיד: "למה אתה לא לוקח על עצמך מטלות נוספות בבית? למה אתה לא עוזר יותר בבית? אתה עסוק כל הזמן בללמוד גמרא! לא כתוב בתורה שצריך לעזור, שצריך להיות בן אדם?"

והנה, אני לגמרי בעד שילדים יעזרו בבית. אני חושב שיש לדרוש מהילדים הרבה יותר מכפי שהם עושים היום. סיימת לאכול ארוחת בוקר - רחץ את הצלחת, הסכין והכף. תוציא את האשפה. וכן דברים נוספים. כמובן שילדים צריכים להשתתף במטלות הבית. אבל אני מדבר כעת על מצבים שבהם הדברים נאמרים כהכפשה זדונית במעטה צדקני של טענות על החרדים, למה הם לא עושים כך או כך.

מה בין ספסל לספסלי?

אספר לכם סיפור. לפני שנים רבות שוחחתי עם קבוצה של יהודים אודות חשיבות הנושא של תמיכה בישיבות ובכוללים.

אחד האנשים שם ענה ואמר: "למה יש כל כך הרבה בני ישיבות? שיצאו החוצה ויעסקו במעשי חסד, במקום לשבת על ספסלי בית המדרש. איך אתם יכולים לשבת וללמוד כשיש אנשים נזקקים, אנשים שזקוקים לעזרה שלכם?"

אמרתי לו כך: "תסתכל החוצה דרך החלון על שדרות 'אושען פארקוויי'. אתה רואה שם אנשים יושבים על ספסלים ומשחקים שח-מט. הגד נא לי, האם אי פעם שאלת אותם למה הם יושבים כל היום ומשחקים שח-מט, במקום לצאת ולעשות חסד עם אנשים שזקוקים לכך?"

לא, הדבר מעולם לא עלה על קצה דעתך. רק כשאתה רואה בני ישיבה שיושבים ולומדים, רק אז אתה נזכר בכל מעשי החסד שצריך לגמול עם אחרים.

אז מה שמפריע לך זה לא שיושבים על ספסלי, אלא שיושבים על ספסלי בית המדרש.

האהוב ביותר

אבל לך תסביר את זה לאבא או לאחים של הבחור הזה. הם מציקים לו כל הזמן, ולא קל להחזיק את הראש מעל המים. אבל הבחור הזה עומד בכך. בחורים רבים עשו זאת. בישיבות יש בחורים רבים שהשיגו גדלות מכח ההתנגדות שבפניה ניצבו. ואלו הם האהובים מכל.

זהו אחד הלימודים מיהושע וכלב: "חַיִּי מִן הָאֲנָשִׁים" - הם זכו לחיים נוספים, לשכר נוסף, בעקבות אלו שהקשו עליהם את הניסון. אך זה לא היה דבר מקרי, אלא משום שההתנגדות מגדלת את האדם עד מאוד. המאבק הזה מחדד את מידותיו של האדם; ולכן אותו שכר שהפסידו המתנגדים - הולך למי שגדל דוקא מכח אותם מתנגדים.

ב' - מול ההתנגדות של כולם

מודל לחיקוי

והנה, גבורת הנפש הנדרשת כדי לעמוד מול הרוב, אינה דבר שמגיעה יש מאין - אלא נדרש לה מודל לחיקוי, דמות שאפשר להידמות אליו. ולשני האנשים הגדולים הללו, יהושע וכלב, היתה דמות מובחרת מאוד לחיקוי, אדם מההיסטוריה הלא כל כך רחוקה - הוא חי רק כמה מאות שנים לפנינו - שאת חייו הם למדו. אני מניח שהיתה זו דמות שעליה הם חשבו ודיברו לעתים קרובות.

ומי הוא זה? היה זה אברהם - אבי אומתנו. אבל הם לא התדמו אליו רק כאברהם אבינו; הם התדמו לאברהם **העברי**. הבה נקדיש דקה או שתיים כדי להסביר את הנקודה הזו.

יש מקום אחד בלבד בתורה שבו אברהם נקרא "עברי" (בראשית יד, יג), חז"ל התקשו בזה, כי גדולי אומתנו מעולם לא כונו בתואר זה. הרפורמים קוראים לעצמם "עברים" כי הם לא מודעים למשמעות המילה, אבל מי שמתמצא בתנ"ך יראה שיהודים לא כינו את עצמם "עברים". הגויים - כן, הם כינו יהודים בשם "עברים", ויהודי שדיבר עם גוי גם כן כינה את עצמו "עברי", כי כך הגויים אוהבים להתייחס אליו. "עברי" הוא שם כללי לאדם שהגיע מעבר לנהר הפרת. בעיני אומות העולם היהודי אינו אלא אחד מתוך שבטים רבים שמוצאם מהעבר השני של נהר הפרת.

ומי הגיע מהעבר השני של הנהר? אנשים נבערים, נוודים, שאינם שייכים למעמד האצולה. היה זה אזור העולם שבו הערים לא נחשבו כמי שעומדות בנורמות של הציוויליזציה; בעיקר היו אלו עמים רועים, שהתניידו בהתאם לשטחי המרעה של צאנם ובקדם. כך שאצל הגוי, המילה "עברי" התייחסה לאנשים בני המעמד הנמוך, אומה של נוודים. כמו שאומרים באמריקה, אנשים שגרים 'בצד השני של פסי הרכבת'.

"עברי" מסוג אחר

ולכן צפה ועולה השאלה, הלא התורה אינה ספר של גויים - מדוע אם כן היא מכנה את אברהם בתואר "עברי"?

והתשובה שעונים חז"ל (בראשית רבה מב, ח) היא, שאמנם כלפי יושבי ארץ כנען אברהם נקרא "עברי" על שם שבא מהעבר השני של הנהר, אבל לתורה יש סיבה יותר מוצלחת לכינוי הזה. התורה מכנה אותו "עברי", כי הוא היה "עברי" עוד קודם שבא לארץ כנען. עוד בזמן שהיה בעבר ההוא של נהר הפרת, הוא כבר היה אדם שנמצא "בעבר השני".

העבר השני? של מה?

בעבר השני של העולם! "שכל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד".

ילד קטן ואבוד

כולם היו עובדי אלילים - כלומר, כל מי שאברהם הכיר. בארץ כנען היתה קבוצה קטנה של מאמינים, צאצאיהם של שם ועבר, שפעלו בעיר משלהם, עיר בשם "שלם", אבל אברהם לא ידע

דבר אודותם. הוא היה באור כשדים, לבדו, ילד קטן אחד בין עובדי האלילים.

הארכיאולוגים הקדישו זמן רב בחקירת אור כשדים - ששרידיה נמצאים במקסופוטמיה (ארם נהריים), הממוקמת על יד המפרץ הפרסי - והם גילו שהיתה זו עיר המוקדשת לעבודה-זרה של 'אל הירח'. בעיר זו, כולם היו ספוגים ב'תורות' של העבודה זרה. האמהות והאבות עבדו אלילים, והילדים התחנכו בדרך זו מגיל אפס.

כך שגם בתוך משפחתו של אברהם הוא היה מהעבר השני, הוא היה אדם מנודה. כולם מכירים את הסיפוא אבל אני מספר אותו אף-על-פי-כן; כיצד תרח אבי אברהם עסק בממכר פסלים, ולפעמים הוא היה מבקש מאברהם בנו להשיג על החנות בהעדרו, למשך מספר דקות. עומד לו אברהם מאחורי הדלפק, ואל החנות נכנס אדם שמעוניין לרכוש, נניח, פסל המסוגל ללדת ילדים.

והנה, קשה היה לאברהם להרוס את הפרנסה של אביו. היתה זו דרך החיים של המשפחה, וזה גם היה מקור פרנסתם, אבל לאברהם היו רעיונות משלו.

מערכת אחת, בורא אחד

כילד קטן הוא החל להקשות קושיות על האלילים. הוא החל להצביע על האחידות של היקום, כיצד כל חלקי הבריאה פועלים בסינכרון. האינכם רואים שהשמש שולחת אלינו אנרגיה, וכיצד היא שואבת את הלחות מהימים, שהופכים לעננים, ואיך שהרוח מניעה את העננים, ואז כח המשיכה גורם למים לרדת?

כיצד נבראה מערכת זו? כיצד זה שכל הדברים הללו כה מסונכרנים? השמש נמצאת במרחק 151 קילומטר מכדור הארץ, ובכל זאת היא גורמת למים לעלות מעלה מקרקעית הים, והרוחות מנשבות על פני כל הארץ ונושאות את העננים אל פנים היבשה, והעננים מורידים את המים ארצה.

ולאחר שהמים יורדים ארצה, יש באדמה מכונות הנקראות 'זרעים', המסוגלות לקחת את המים הללו, ולהפוך אותם לדשא. מים הופכים לדשא. ואז באים פרות וכבשים והופכות את הדשא לעור וצמר. ולא רק עור וצמר מגיע כן, אלא גם מזון. הכל מגיע מכח מערכת זו.

אברהם אבינו ראה אפוא שיש בעולם הזה תכנון. תכנון עצום, עיצוב בלתי-יאומן. והוא ראה שהתופעות הללו מקיפות אותו מכל עבר. הוא הביט ובחן וחשב, וראה שהעולם כולו הינו מערכת אחידה ומסונכרנת. וזה הביא אותו למסקנה שיש משגיח אחד לעולם, שמנהל את כל ענייניו; עד שלבסוף הגיע ליסוד של "ה' אחד"! וזה אומר שכל אותם 'אלים' שסגדו להם כל מכריו, הכל תרמית אחת גדולה! מכרו להם שטר מזויף של אלים.

התעללות נוסח ארם נהריים

אז כשהלקוח ביקש פסל, אברהם אמר לו: "שמע נא ג'ק. מוטב שתשוב הביתה ותתפלל לה' אלקי השמים".

"ומיהו זה?" שאל האיש.

כולו! וזה היה השיא של ההיסטוריה שלו, כי היתה זו ההתנגדות הגדולה ביותר שעמדה מולו. דרגת האדם נבחנת במידה שבה הוא מצליח מול התנגדות. זהו הדבר שמפתח גדלות.

אך אברהם לא כופף את קומתו - למרות הסטריות וחרף הלעג והבזיונות - הוא דבק בדרכו; הוא לא נחלש בצדקותו, אלא הלך וגדל, הלך והתעלה כתוצאה מכך. זהו היסוד כאן! ככל שהאדם נאלץ לעמוד בפני מתנגדים רבים יותר, כך הוא גדל יותר ויותר.

וכך יגדל שכרו. "עד שבא אברהם אבינו וקיבל שכר כולם" (אבות ה, ב). כל הנצחיות, כל העולם הבא שבני דורו יכולים היו לקבל אילו היו הולכים בדרכי הצדק, קיבל אברהם, כי הוא עמד איתן **חרף** התנגדותם. הם אלו שגרמו לעולם הבא שלו לגדול, כי התנגדותם היא זו שגידלה אותו.

וזהו המעלה שיהושע וכלב למדו מאבי האומה - מי שדבק בצדקותו גם אל מול הרבים, זוכה להתעלות במעלות כל כך גדולות, עד שהוא זוכה אף ליטול מהאחרים את מה שהם היו יכולים לקבל. ולא רק בעולם הזה, לא רק בחלקם בארץ כנען, שזה עוד שום דבר. חלקו הנצחי הולך וגדל על ידי גבורת הנפש שלו, שעמה הוא ניצב אל מול הרוב המתנגד.

ג' - התנגדות לכולם

הדרך להצלחה

והנה, עלינו להבין שהנהגה זו של אברהם, לא להתרפס אל מול הרוב, הפכה לאחד הסמלים של אומתנו. באמצעות עמידה על עקרונותיו גם במחיר של "הוא מעבר אחד וכל העולם בעבר השני", לימד אותנו אברהם שבדרך כזו או אחרת - זוהי הדרך להצלחה אמיתית, לכל יהודי.

אבל זה נכון לא רק נגד הערכים וההשקפות של העולם מבחוץ המתנגד אלינו. זה חשוב, אבל זה רק חלק קטן מסיפור; כי גם בינינו לבין עצמנו, בין יראי ה', כדי להגיע רחוק, נדרשים אנו לעמוד בפני התנגדות. נכון, אם אתה רוצה להיות יהודי, יהודי פשוט, שלא מגיע להישגים גדולים מדי בחייו, אזי כל עוד אתה עושה את כל מה שכולם עושים, אתה שומר תורה ומצוות - הרי שלאחר מאה ועשרים אתה תזכה לשכר בעולם הבא; בהחלט. אבל אין זה אומר שהשגת בחיין את המירב.

בן עליה בודד

כדי להגיע להישגים, כדי לנסוק לגבהים - צריך האדם להיות 'יחיד'. אם אתה מבקש להשיג דברים גדולים, עליך לדעת שלעתים תאלץ לעמוד בודד. לפעמים תהיה כמו יהושע וכלב, שנים מול עשרה, ולפעמים זה עשוי להיות כמו אברהם אבינו - יתכן והתחושה תהיה שהעולם כולו ניצב בעבר אחד, ואתה ניצב בעבר השני. אבל מה שלא יהיה, זהו אחד היסודות של השגת הצלחה ועלייה בעיני ה'.

ומה היתה הדרך שהפכה את אברהם ל'יחיד'? מה היה התחום שבו הוא התעלה נגד העולם כולו?

אברהם התחיל להסביר בינתיים אביו חזר לחנות וראה את מה שבנו מעולל. "מה אתה עושה?!" צעק עליו. "אתה מברייח את הלקוחות! השתגעתי?" ונתן לו סטירה.

הו, סטירה זו היתה הישג! כי פירושה הוא שאברהם עומד בפני התנגדות. אהא! גדולתה של ההתנגדות! לא שההתנגדות היא גדולה, אלא שהיא מגדלת את האדם!

התעללות נוסח אמריקה

הכרתי נער שלמד גמרא בבית, ואמו נכנסה לחדר ונתנה לו סטירה - על כך שהוא לומד יותר מדי. היא היתה אמא אמריקנית, והיא לא רצתה שהוא יבזבז את זמנו על ה'שטיות' הללו.

הלכנו יחד, והוא סיפר לי את הסיפור. הוא הרגיש מדוכדך. אמרתי לו: "אתה מוכן למכור לי את הסטירה הזו? כמה אתה רוצה עליה?"

הוא חשב על הנושא, ולבסוף החליט שהוא לא מוכן למכור אותה. הוא היה חכם, כי הוא הלך וגדל בזכות התנגדות זו.

ניסיון קשה

וזה מה שקרה אצל אברהם. צריך להבין שאברהם עמד בפני קרב קשה. לעגו לו; והיה עליו ללחום תמיד את מלחמת השכל, מלחמת הרגשות. אל תחשבו שזה היה קל. גם לנער חכם, נער עילוי - לכל אחד קשה להתנגד לסביבה.

מה היה קורה למי שהיה נכנס כיום לקמפוס של אחת האוניברסיטאות, ומתחיל לנאום על הנושא של ה' אחד. הוא היה מושתק בצעקות, על ידי אנשים דוברי אנגלית רהוטה - ה'אינטלקטואלים' - שיגידו שהוא מיושן, שהוא לא עדכני.

"אבד הקלח על התיאוריות שהאיש הזה מציג, בדיוק כמו התיאוריה לפיה העולם שטוח", הם צוחקים עליו ולועגים לו. "זה הבל הבלים! עולם המדע כולו מקבל את האבולוציה, ללא יוצא מן הכלל".

העובדה שאתה יודע שהצדק איתך, אינה הופכת את המשימה לקלה. היא בלתי נוחה בעליל.

רוב של משוגעים

זה כמו להיכנס לבית משוגעים. לי זה אירע פעם. נאלצתי לבקר בן ישיבה שהיה מאושפז במוסד נפשי. הוא היה חולה, ורציתי לבקר אותו. הגעתי לשם לאחר שעות הביקור, ושלחו מאבטח חסון שיתלווה אלי. כל דיירי המתקן הצביעו לכיווני וצחקו על הזקן שלי. באותם ימים אף אחד לא גידל זקן, ולכן הם צחקו עלי. אל תחשבו שזה לא הפריע לי. לרגע הרגשתי נחות. אבל אז אמרתי לעצמי שהם המשוגעים כאן, ואני הוא השפוי. אבל זה לא קל. זה לא נוח.

אבל אצל אברהם אבינו היו לא רק שלוש מאות משוגעים; היו אלפים שהתנגדו, שניסו להשתיק אותו. בכל מקום שאליו הלך הצביעו עליו וקראו: "הנה המטורף. לתרח יש בן שהשתגע".

שכר כולם

ולאברהם לא היה אף אחד שיעמוד לצידו. "כל העולם מעבר אחד, ואברהם מעבר אחד"! הוא עמד לבדו, ילד אחד מול העולם

והנה, איני בא לצמצם את גדלותו של אברהם אבינו לנושא אחד. שאני אדבר על גדלותו של אברהם, זה כמו נמלה שנושאת את עיניה אל הר גבוה, ומתארת את מה שהיא רואה בראש ההר. אבל אין כל ספק – וזאת אנחנו יודעים מפי המקורות – שזו היתה דרך החיים שבה צעד אברהם, ועל ידי כך השיג את כל השלמות.

הלעג נמשך

והנה, באותם ימים היתה זו מהפכה, ואברהם נאלץ לעמוד מול הרוב, אבל גם בימינו זה לא פשוט כל כך. זה אותו דבר בימינו.

נניח ויהודי, יהודי שומר תורה ומצוות, רוצה להידמות לאבינו אברהם. הוא רוצה להקדיש את חייו להבחנה בה' בבריאה. צר לי לומר, אבל אתה עשוי להיות בודד. זה לא קל; אפילו תלמיד חכמים עשויים להיות בדעה שזה לא נושא חשוב.

פעם אירחתי בביתי יהודי חשוב, לסעודת יום השבת. הוצאתי את הסחורה הישנה שלי, והתחלתי לדבר על התפוז. הלוקחות הוותיקים שלי כאן מכירים את נושא התפוז.

הוא הביט בי בנימוס. הוא מעולם לא שמע דיבורים מעין אלו; מעולם הוא לא פגש את זה. הוא אף פעם לא עיין בשער הבחינה בחובות הלבבות. אני בטוח שהוא עיין במסילת ישרים, בשערי תשובה. אולי הוא עיין גם בחובות הלבבות, אבל לא בשער הבחינה.

זה לא כל כך פשוט

אצל רוב ציבור שומרי התורה כיום נכנס הרעיון שכל הנושא הזה הוא מיותר. הם מבקשים להישען אך ורק על המושג של 'אמונה פשוטה'. "כל מה שצריך היום זה אמונה פשוטה", כך הם אומרים. כלומר, מספיק לומר 'אני מאמין', ואין צורך במשהו מעבר לכך.

אך החובות הלבבות (שער הבחינה) אומר שזו טעות. אמונה פשוטה היא דבר נפלא; אבל זה לא מספיק. אומרים לנו אפוא ליהודי שומר התורה שיש לו אמונה פשוטה: 'לא ולא! עליך ללכת ולקנות אמונה שהיא קצת יותר מ'פשוטה'.

ולכן, מכיון שהרוב יאמרו שזה לא חשוב, עליך לעמוד על המשמר לבל תיחלש מכח גישתם של הרוב. אפילו בשיבה ובכולל, אל תניח לגישה הכללית לצמצם אותך. כמובן שכל מה שצריך לעשות כדי להתחבר עמם, לדבר על הסוגיא, ללמוד בחברותא, בוודאי שצריך לנצל אותם. אבל מעבר לכך, כאשר אתה חפץ לעסוק בדברים שהם מעבר להשגתם, עליך לחיות את החיים שלך. כי יש הרבה מאוד מה להשיג, מעבר למדרגתם של חבריך לשיבה או לכולל. 'מבקש' אמיתי הולך מעל ומעבר למה שמקובל בקרב רוב הציבור שמסביבו.

העבר השני של המטבח

אשה המבקשת להשיג גדולה צריכה ללכת מעל ומעבר לשכנותיה. היא עומדת במטבח ומבשלת תפוחי אדמה עבור משפחתה, וחושבת: "איך יתכן שתפוחי האדמה הללו יהפכו לילדים?" זה באמת כך! כשילדיה אוכלים את התפודים הללו, הם מתהפכים בדרך נס לחומרים שבתוך הגוף. כן, כשרואים ילדה עם שיער ארוך, זה הגיע מתפוחי האדמה שהכינה עבורה אמה.

אברהם הוא זה שייסד את החכמה שאותה אנו מכנים 'בחינה' – אומנות זיהוי הבורא יתברך בתוך עולמו. מגיל צעיר ראה אברהם שהעולם הזה אינו שותק; הוא מדבר, הוא אומר בקול רם: "הביטו בי ותגלו את הבורא בכל חפץ טבעי ביקום".

אבל זה לא רק משהו חד-פעמי – לגלות שיש בורא. זוהי עבודת חיים! אברהם חשב לעצמו כך: "אם יש בבריאה כל כך הרבה עדויות המספרות על הבורא, מוכרח להיות שהבורא רוצה שאלמד אותן. לא רק שאבחין בו פעם אחת ואגלה שכל העולם טועה; לא, יש כאן תכלית הרבה יותר גדולה. התכלית היא לראות את הבורא יתברך תמיד".

סוגיא דתפוז

ולכן הוא לא עצר כאשר הוא גילה את ה'. "בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו". בהיותו ילד, הוא אמר: "מדוע צידה החיצוני של קליפת התפוז צבועה בכתום, בעוד שבצידה הפנימי היא חסרת צבע; האם זה קרה בטעות?"

זה כבר מספיק כדי להפיל את כל האוניברסיטאות וכל ספרי הלימוד. למה שחלקה הפנימי של הקליפה לא תהיה צבועה, ואילו החלק החיצוני יהיה חסר צבע? חישבו על כך. כבר אמרתי לכם פעם את התשובה. אבל עליכם להקדיש זמן כדי לחשוב על כך בעצמכם – כי זה מה שאברהם עשה. בכל פעם שהוא אכל תפוז הוא חשב על מי שברא את התפוז, הוא התבונן בחכמה שבקליפה, שבכל חלקי התפוז, ושבכיסוי המיץ הקטנים.

שלושים ושבע שנים של תפוזים

וכשהגיע לגלעינים הוא חשב לעצמו: "למה הגלעינים של התפוז הם מרים? הרי התפוז כולו מתוק וחמצמץ, בדיוק במידה הנכונה, ואילו הגלעינים מרים. מוכרח להיות שהסיבה שהם נבראו מרים היא כדי שלא יאכלו אותם אלא יזרקו אותם, וכך יצמח עץ חדש מתוך אותו גלעין".

כך בכל פעם שאברהם אכל תפוז – כשהיה בן שלוש וארבע וחמש וכן הלאה – הוא חשב על כך, והגיע להכרה יותר ויותר ברורה בבורא העולם.

כי ישנו מאמר נוסף: "בן ארבעים שנה הכיר את בוראו". ארבעים? ובמקור אחר כתוב ארבעים ושמונה. ארבעים ושמונה? אם הוא כבר גילה את האמת כשהיה בן ג', מה אירע בגיל ארבעים?

עבודת חיים

התשובה היא, שאברהם מעולם לא הפסיק לרדוף אחר הכרה עוד יותר ברורה בה'. זה לא היה רק חידוש שגילה בצעירותו, שאחר כך הונח בצד כדי להתחיל בעשייה של החיים, לעסוק בעבודת ה'. לא. זה היה העסק שלו בעבודת ה'. בכל יום הוא המשיך לחזור ולשנן את זה. אותם יסודות, וגם יסודות חדשים; אברהם הפך את הנושא הזה ל'תוכנית לחיים' – לראות את הקב"ה בתוך הטבע יותר ויותר, להאמין בה' יותר ויותר בכל יום ויום.

בכל מקום שאליו הביט אברהם אבינו – הוא ראה כוונת תכלית; הוא ראה עיצוב. עיצוב מדהים! עיצוב מתוחכם! והוא אף פעם לא הפסיק להסתכל, וזה קירב אותו יותר ויותר להשי"ת. על ידי ראיית מעשה ידי ה', היה זה כמעט כאילו הוא ראה את יד ה' בעולם.

בואו נהיה מעשיים

5 דקות של בחינה

בפרשת השבוע, יהושע וכלב זכו בחלקם של אלו שהתנגדו להם, בזכות עמידתם העיקשת מול הרוב. בכך הם הלכו בעקבות הדוגמא שהעניק להם אברהם אבינו, שעמד מעבר השני של העולם כולו ופרסם את האמונה בבורא עולם, וזכה ליטול את חלקם של כל בני דורו. גם בין שומרי התורה, אלו שבחרים להקדיש את חייהם ללמוד אמונה ובחינה, עשויים לעמוד בפני התנגדות. השבוע נקדיש בלי נדר 5 דקות מדי יום בלימוד שער הבחינה, בהתאם למה שלימד אותנו הרב מילר זצ"ל.

שאלה:

הנה לנו שאלה. יש פה אשה שמספרת שהיא ומשפחתה התקדמו לשלב שהם אינם מחזיקים רדיו ועיתונים. אה! תבוא עליהם ברכה! "עם זאת", הם אומרים, "אנחנו מרגישים רחוקים רגשית מה'. מה נוכל לעשות כדי לשפר את התחושות הללו, ולהתקרב על בסיס יותר קבוע?"

תשובה:

ובכן, אני מוכרח לומר לכם שבעולם הזה זה לא יהיה על בסיס קבוע. בעולם הזה התשוקה, השאיפה הזו, תימשך. ואחת המטרות של תשוקה זו היא לגרום לנו להכיר בכך שהעולם הזה אינו מקום מנוחתנו הסופי, כדי לרמז לנו על העולם הבא.

אבל אם אתם רוצים להתקרב אל ה' על בסיס קבוע, אזכיר נקודה שהשמטתי בשיחה היום, והיא, להתקרב ככל הניתן לחכמי התורה. אם אתם חסידים, תעברו דירה כמה שיותר קרוב לאדמו"ר; תעברו לבית שעל ידו. אם יש לכם אפשרות לרכוש את הבית הזה במחיר גבוה - זה שווה את זה. אם אתם בני ישיבה, תעברו ליד ישיבת מיה, והישארו שם. הישארו שם! התקרבו לחכמי התורה ככל הניתן. אם יש צורך, בקשו מהתלמיד חכם לאפשר לכם לצחצח את נעליו, כדי להתקרב אליו. התקרבו ככל הניתן, כי זה מה שמביא הרמב"ם להלכה (פ"ו מהלכות דעות ה"ב): "בו תדבק" - אתה רוצה להידבק בה? "הדבק בחכמים ובתלמידיהם".

יש להרחיב את הדיבור על הנושא הזה, אבל זהו תורף העניין בקצרה. נערה שרוצה להתקרב - שתמכור את כל מה שיש לה ותקנה לעצמה תלמיד חכם. או שתדאג שאביה יקנה לה תלמיד חכם. שווה למכור בשביל זה, "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם" (פסחים מט, ב). אתה לא מוצא כאן תלמיד חכם? לך לירושלים. המחירים שם זולים יותר. אלא שהם לא יקחו אותך. לך לירושלים; יש שם תלמידי חכמים גדולים. יש לך עשר בנות. תציע לו סכום כסף גדול בעבור אחת מבנותיך.

אין זה מקרב את האדם לקב"ה - זאת לא אוכל להסביר כעת, כי זמננו קצר.

עומדת לה אשה זו במטבח, ולא מפריעה לה העובדה שאף אשה אחרת אינה חושבת את המחשבות הללו, שהשכנה לידה חושבת שאלו הם דברים של מה בכך. היא חושבת לעצמה: "כיצד מגיעים התפודים הללו לקרקפת? דרך זרם הדם. נס! הרי בתוך זרם הדם קיימים 'בסך הכל' כאלף חומרים שונים הנעים יחדיו; כולם נעים יחדיו ואינם מזהמים זה את זה. חומר אחד אינו מפריע לתפקודו של חברו".

וכשהדם מגיע ליעד הנכון, הוא משאיר שם חבילה המכילה בדיוק את מה שנצרך לאותו מקום. כשהוא מגיע לקרקפת הוא משאיר מעט שמן עבור שורשי השיער; זהו כימיקל מיוחד שהדם הביא מתפוח האדמה. והוא מביא גם קריאטין, משלוח של קריאטין. השליח מהדואר מצלצל בפעמון: "יש לי כאן משלוח של קריאטין עבור המקום הזה, עבור תא השיער הזעיר הזה".

וכך מתחיל לצמוח שיער ארוך; בין אם זה שיער שחור או בלונדיני, זה לא משנה. "אין זה יתכן?" היא חושבת לעצמה. "אין יתכן שתפוחי אדמה הופכים לשיער? הן, כי הקב"ה הוא הכימאי הגדול; הוא יודע איך לעשות את זה".

העבר השני של הרחוב

נתאר נא - הולך לו ילד ברחובות פלאטבוש, ומצמצץ בעיניו; והוא חושב לעצמו שכל מצמוץ רוחץ את העין. זה כמו מגב שמשות, זה רוחץ את העיניים בתמיסה מיוחדת המכילה חומר חיטוי רב-עוצמה.

בכל פעם שמצמצצים, אנחנו רוצים את העיניים. נסו את זה. אילו מגבים נפלאים! כהרף עין - ניקית את העין. והילד הקטן הזה חושב על כך, על השרירים המעורבים בסגירת העפעף ופתיחתו. הוא חושב על מי שברא מכשיר כל כך עדין, המצאה כל כך מרהיבה. הוא פוסע ב'אושען פארקוויי' - ילד בודד אחד בתוך ההמון.

שכרו של הבודד

אבל לך תספר למישהו על המחשבות שעליהן אתה חושב. כמו אברהם אבינו, עליך להילחם נגד הרוב. גם הטובים שבהם, חיים כמצוות אנשים מלומדה. אבל אתה רוצה יותר מכך - אתה מתכוון להיות חלוץ ולבחון את העולם בדרך משלך, אתה לא תאפשר לגישה של החברה שמסביבך לעמוד בדרכך.

וזו תהיה גדולתך לעולם ועד. זה כל כך גדול עד ש"זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן" - אתה תזכה לא רק בחלקך אלא גם בחלקם של כל אלו שחולשותיהם הפכו את עבודת ה' שלך למורכבת יותר. כמו אברהם העברי ויהושע וכלב, אתה תמצא עוד ועוד חיים, עוד ועוד שכר, דוקא משום שנשאת איתן אל מול הרוב.

שבת שלום ומבורך!

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"הכבוד של הבתי מדרשות, הכבוד של בתי כנסיות, הכל זה כבוד שמים"

כשהוא בוטח בהקב"ה אז הבטחון מהווה את סיבת הצלה, רק מן הנכון להגיד אותו במתן וישוב הדעת ולהשיג לב מה אומרים, חלילה אם יש צרה להגיד שיר של פגעים זה סיבת ההצלה והביטחון, וכן מקובל מהחזו"א כשיש אזעקה וכדו' לומר במתן שיר של פגעים.

...עוד חלק שרגילים לומר שאפילו אם בעוונותינו הרבים אנחנו לא זכאים אבל כשעם ישראל מקיים 'כבוד שמים' כמו שצריך זה גם סיבת ההצלה. בתנא דבי אליהו כתוב שפעם אליהו הנביא ראה מלאך שהולך עם עגלות טעונות באף וחימה לשונאיהם של ישראל, אז הוא לימד אותו ואמר לו כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים 'אמן יהא שמייה רבא' בכל כוחם זה עוצר את כל הגזירות, כביכול אנו מדברים כאן אחרי ראש השנה אחרי יום כיפור כבר נחתמו הגזירות, אבל יש עוד דברים שיכולים לעצור אותם, 'כבוד שמים', מה הפשט בכבוד שמים, אפשר ללמוד מזה הכבוד של הבתי מדרשות הכבוד של בתי כנסיות הכל זה כבוד שמים. מה שאז לפני כמה שנים (בתחילת הקורונה) עוררו על הנושא שלא לדבר דברים בטלים, לא לדבר בפלאפונים בתוך בית הכנסת, אולי לצערנו זה התרופף הנושא הזה קצת, זה דברים שצריכים חיזוק, הם יכולים להיות סיבת הצלה, אבל הכוונה כבוד שמים מתוך הכרה אמיתית עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו' לכבד את הקב"ה באמת, לבקש על כבוד שמים. הקב"ה יעזור ויציל אותנו מכל הצרות ונזכה במהרה לגאולה שלמה, אמן.

דברי חיזוק ממורנו ורבינו הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א בענין חיזוק קדושת ביהכ"נ [הדברים נאמרו לאחר שמחת תורה תשפ"ד, ויש בדברים חיזוק לימים אלו ג"כ] ז"ל:

...דבר ראשון צריך לדעת כי אנחנו אומרים כל יום בתפילה כי הוא לבדו פועל גבורות עושה חדשות בעל מלחמות צריכים להכניס את המשפט הזה לאוזניים כי הוא לבדו בעל מלחמות לדעת שכל הסיפורים והשמעות ששומעים זה טישטוש, כי הוא לבדו - הקב"ה לבד מנהל את כל המלחמות, כששומעים את כל הסיפורים והעובדות, מה היה ואיך קרה ואיך הם הצליחו ואיך הם לא הצליחו, זה קצת מערער את האמונה והביטחון, אבל כשחושבים במהלך אמיתי לדעת שהכל הכל בהשגחה פרטית כל מקום לאיפה הוא צריך להגיע, למה הוא קיבל את המקום הזה, ולמה הוא נכנס למקום הזה, הכל בהשגחה מכוונת, אז הבני-אדם יותר שלווים, לדעת שהכל מנוהל בדקדוק כל דבר לאיפה הוא צריך להגיע, וזה גם סיבה גדולה להצלה.

חז"ל אומרים 'ה' צבקות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה' וכו' שלוש פסוקים לעולם לא יהיה זו מפך פסוק זה, כך כתוב במדרש ומובא בכמה מקומות. כמה שכן-אדם יתחזק יותר באמונה ובטחון זה סיבת ההצלה. וכן שיר של פגעים 'יושב בסתר עליון', חז"ל קבעו הפרק הזה מונח בו כי בי חשק ואפלטוהו, כמה שכן אדם יתחזק יותר באמונה ברורה זה סיבת ההצלה שלו, ולכן הוא נקרא השיר של פגעים שהוא מציל מכל מיני פגעים, אפי' רשע

בירורי הלכה

שמועיל תנאי לסעודת מצווה, הנ"מ לסעודת סיום הש"ס דיש לה שייכות לביהמ"ד אבל לא לסעודה אחרת.

וכן לענין הקראו לתורה מבואר במ"ב ס' קמ"א סק"ה דאין לרוץ, דלמרות שרצונו לרוץ לדבר מצווה, מ"מ כיון דהוי בזיון לביהמ"ד אין לרוץ.

ובש"ת רב פעלים (ח"ד, ל"ט) כתב, דהא דמבואר בברייתא במגילה כח,ב שמוחר להספיד בביהמ"ד הספד של רבים, היינו הספד על ת"ח וזהו משום שמחוייבים כל העם להספידו בתורת חיוב ולכן הקילו חז"ל להספידו בביהמ"ד שהוא מקום מרווח המכיל את הציבור, וכן מדייק מרש"י שם ומהרמב"ם, אבל אין להתיר להספיד שאר אנשים אפילו בעלי מעשים וירא"ש. וכתב דבגמ' התחדש שגם הספד על קרובו של חכם הותר, דכל שהוא קרובו של ת"ח חייבין לבוא הכל להספידו בשביל הת"ח [ומבאר דזהו ג"כ המבואר בטוש"ע ביר"ד סי' שד"מ דמותר להספיד לנשי ת"ח בביהמ"ד, ומוסיף דדבר זה תליא במנהג אם להספיד קרובי ת"ח בביהמ"ד] וכותב דזהו שכתב המג"א שם סק"ג, ואין מספידין בהן אא"כ היה ההספד לאחד מגדולי העיר, שמת קרובו של הגדול כגון רפרם דספדיה לכלתיה. וביאר במחצה"ש, דלא תימא דווקא במת הת"ח עצמו אלא אפי' קרובו, ע"ש.

ולכאורה זהו כדלעיל דלמרות שההספד הינו דבר מצווה ונאמרים בו ד"ת, מ"מ כיון שאינו שייך לכבוד ביהמ"ד חשיבא זילותא לביהמ"ד, מלבד הספד לת"ח וקרוביו שזהו כבוד ביהמ"ד שמתעלה בכבוד התורה.

ונראה להוסיף שהמג"א שם מסיים, שהאר"י היה נזהר מאוד שלא לדבר בביהמ"ד רק תפילותיו ואפילו דברי מוסר ותשובה לא דיבר פן ימשך ממנו דבר חול. ויש לבאר למה הביא את מנהג האר"י בענין ההספד ולא על תחילת הסימן שכתוב שאין משיחין בביהמ"ד שיחה בטילה (וכן במשנ"ב העתיק זאת רק בענין של הספד) ואולי אתי לאורויי דגם בהספד על ת"ח צריך להזהר להתעסק רק בדברים המביאים חיזוק והתעוררות לציבור.

והרמב"ם בפ"א מהל' תפילה ה"ח בענין קפנדריא כותב שאין נכנסים בהם אלא לדבר מצווה, והביאו המג"א וכתב ע"ד הפמ"ג אפשר אם הולך לדבר מצווה רשאי לילך דרך שם. וכתב ע"ד הביהמ"ד, דמדברי הרמב"ם אין ראיה להקל, דהרמב"ם מיידי דהכניסה לביהמ"ד היה בשביל דבר מצווה דאז ממילא מותר אא"כ לקצר דרכו, אבל אין להתיר קפנדריא לצורך מצווה הנעשית מחוץ לביהמ"ד. ולכאורה זהו כדלעיל דלמרות שמטרתו לצורך מצווה מ"מ כיון דהוי בזיון לביהמ"ד אין להתיר. ובדעת הפמ"ג י"ל דס"ל דהולול בקפנדריא הוא מחמת רצונו לקצר דרכו דרך ביהמ"ד, א"כ כה"ג שכוונתו למצווה ולא לשם עשיית קפנדריא יש להתיר.

בענין עשית מצוות בביהכ"נ

מלבד מה שביהכ"נ מיועד לתפילה ולתורה (וכמבואר בברייתא במגילה כח,ב) מצאנו שהתירו חז"ל לעשות מצוות נוספות בביהכ"נ. והגמ' בכתובות ה,א אומרת, א"ר יעקב א"ר יוחנן הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ובדף סג,ב בענין מורדת על בעלה מבואר בברייתא דרבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות, ובגמ' אמר רמי בר חמא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו ש"מ. ומפרש"י, ימים שאינם של מלאכה והכל מצוין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ובמשנ"ב (ש"ו, סק"ח) ביאר דצרכי רבים הוי כצורך מצווה.

וברמב"ם (פי"א מתפילה ה"ז) ובטוש"ע (סי' קנ"א) כתבו דאין מחשבין בהם אלא חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים וכיוצא בהן. וכתב רבינו מנוח (על הרמב"ם שם) לפי שהם חפצי שמים, תוע דהא בשבת אסרינן חשבונות של מהלך ושרינן חשבונות של מצווה. ובב"י כתב, דאע"ג דבגמ' לא איתמר בהדיא דשרי לחשב בהם חשבונות של מצווה, משמע להו דלדבר מצווה אינם בכלל האיסור. ולכאורה ההבנה בזה הוא דכיון דעוסקים במצווה זהו גופא כבוד ה' ולכן מותר לעשותם בביהכ"נ.

והנ"מ דהותר לעשות מצוות בביהכ"נ זהו דווקא בדליכא בעשית המצוות בזיון וקלות ראש, וכדמצינו במג"א (קנ"א, סק"א) בשם המב"ט דאין שוחטין בביהכ"נ. ולכאורה זהו משום דמלכלך את ביהכ"נ והויא בזיון. וכן המבואר בש"ע קנ"א, דמותר לעשות בביהכ"נ סעודת מצווה כדוגמת סעודת עיבור השנה, והוא מהירושלמי פ"ק דפסחים דבתי כנסיות צריכים בדיקה מחמץ כיון שאוכלים בהם בסעודת עיבור השנה. כתב במג"א (שם) מהגהת סמ"ק דהנ"מ סעודה שאין בה קלות ראש כדוגמת עיבור השנה דאין עולין לה אלא בפת וקטניות, עכ"ל.

והא דהותר להאכיל עניים או להשכיבם בביהכ"נ במקום הדחק לא הותר אלא מטעם תנאי וכמבואר ברמב"ן ובר"ן (ומובא בט"ז ובמשנ"ב סק"ה), אבל בלא"ה אין להתיר. וכן במה שכתב המשנ"ב שם סק"ט שאין למחות בעושים סעודת סיום הש"ס בביהכ"נ כשאין להם מקום אחר דיש להם על מי לסמוך, ביאר בשעה"צ דזהו משום תנאי ע"ש. אבל ללא תנאי אין להתיר, וזהו משום דגם בעשית מצווה בביהכ"נ לא הותר קלות ראש. ומלבד זה צירף ג"כ דאיכא דגרסי בירושלמי שהיו אוכלים בשבתות בביהכ"נ, וצ"ל דההבנה בזה דגם בסעודת שבת ניתן להיזהר מקלות ראש. [ומ"מ לא כתב המשנ"ב להתיר בזה, אלא ביאר הא דאין למחות בידם דיש להם על מי לסמוך. ובעה"ש כתב דהא

ויש לעיין אי שרי לערוך מסירת פרוזבול בבית הכנסת דלכאורה אין בעשיית הפרזבול מצווה אלא רק הצלת ממונו [וגרינא ממכירת חמץ דיש מקום לדון אי שרי מחמת דמצילו מאיסור בל יראה וב"י וכדלקמן]. ואולי י"ל דבעצם עשיית הפרזבול ומסירתו כלול בו ת"ת דהיינו לימוד הלכותיו בכדי לעשותו על הצד היותר טוב, וכעין מה שמצאנו בעולת שבת (ס"ה) שהתיר לטלטל גט בשבת משום דיכול ללמוד בו את דיני הגט, ודוחק. וכן יש לדון מצד צרכי רבים [דחשיב כדבר מצוה וכדלעיל] אם ירצה להתמיר במסירה בפני ב"ד חשוב דווקא, ובגוונא שהב"ד יהיה בביה"נ מחמת שהמקום מרווח. והיותר נראה, דפרזבול הוא עשיית דין - שמוסר חובותיו לב"ד, ומותר לעשות דין בביהמ"ד וכמבואר בגמ' בשבת י"א, רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוו טפחי אעיבא דדשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי. ובגמ' בסנהדרין פב, א בענין מעשה זמרי דורשת הגמ' שאין נכנסים בכלי זיין לביהמ"ד מהפסוק וירא פנחס וגו' ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, ומפרש"י העדה, סנהדרין שהיו יושבים ודנים, ומבואר דלמושב ב"ד קרי ביהמ"ד. וכן מצינו שהיו בהר הבית ג' בתי דין אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית כמבואר בסנהדרין (פז), ומכ"ל לביהמ"ד דקדושתו פחותה מהר הבית כמבואר בברכות (סב). ולכאורה ההבנה בזה דעשיית דין הינו תלמוד תורה כמבואר בברכות (ו,א), וכשדן דין אמת משרה שכניה בישראל כמבואר בגמ' בשבת (שם) ובסנהדרין (ז,ז). (ולכן מבואר בגמ' שם שצריך הדין לראות עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו (ע"ש בגמ'). וזהו שמבואר ברמב"ם פ"ג

דסנה"ה דצריכין הדיינים לישב באימה וביראה ועטיפה וכובד ראש ואסור להקל ראש או לשחוק או לספר בשיחה בטילה בב"ד אלא בדברי תורה (וחכמה).

וכן אם מוסר לדיינים או לעדים הנמצאים בביה"נ שמוסר את שטרותיו לב"ד שבעיר אחרת, וכמבואר בירושלמי שאפשר לעשות פרוזבול גם בכה"ג, [וכהבנת המדרין] ונפסק ברמ"א (ח"מ ס"ז, ס"ט). יש לומר דגם כה"ג נחשב עשיית דין ע"ז שחלק מהרכב הב"ד [דהיינו המוסר] נמצא בפנינו וחלק מהב"ד [הדיינים] נמצאים בעיר אחרת ומהאי טעמא יהיה מותר לעשותו בביה"נ דאף זה כלול בעשיית דין דהותר בביהמ"ד וכן שמעתי ממר"ר הגרמ"מ לובין שליט"א. ומהאי טעמא מותר ונהוג לעשות התרת נדרים בביה"נ, דהת"נ הינו עשית דין.

ויש לעיין אי שרי למעבד מכירת חמץ בביה"נ, ולכאורה עצם העיין בשטר המכירה כיצד ואיך פועלת המכירה הוי תלמוד תורה ושרי, אמנם המכירה בפועל יש לדון בזה דהא הוי חשבונות, ויש לעיין האם מה שמכירה זו מצילתו מאיסור בל יראה ובל ימצא האם זה יחשיב לחשבונות דמצוה או נימא דהרי בידו לבער כל החמץ שברשותו א"כ כל המכירה נעשית רק להנאתו וא"ז חשבונות מצוה, וסיפר לי רב ביה"נ הליגמן הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א שאביו הג"ר נסים זצ"ל כאשר היה רב ביה"נ, הקפיד לא לקבל את שטרות המכירה בביה"נ אלא בחדר צדדי, ואפ"ל דהיינו מטעם הנ"ל, ויל"ע. [הדברים נכתבו ע"י י. ס. כולל חז"א]

"תורה תורה חגרי שק והתפשלי באפרים, אשר נשפך דמם כמים הניגרים" (סליחות לכ' סיון)

הכנסיות ובתי המדרשות, ובעבור זה באה להם הרעה הגדולה הזאת על ראשי עם קודש.

מיד לאחר מכן קם ועשה מעשה, ויסד אז "מי שברך" מיוחד לאותם שאינם מדברים בעת התפילה, והפיצו בכל תפוצות ישראל (כהנחוס המובא להלן). ועתה אחי ירעי, שים לבך, והגע עצמך, על הגילוי המרעיש שנתגלה לו לרשכבה"ג בעל התוספות יר"ט, שהרעה שהגיעתם היתה בעון זה של הדיבור באמצע התפילה, והצרי והמרפא לכל זאת הוא בהמנע מדבור בתפילה, והוא יסד ותיקן נוסח ה"מי שברך" ובו שפע של ברכות למי שיזהר בדבר זה, אשר באמת השמירה במצוה זו היא מילתא זוטרתא שאפשר בקל להזהר בה, אך עקב גודל חשיבותו הרם מתגבר על זה הבעל דבר באופן קשה מיוחד במינו.

וכמה שוטים אלו האנשים הדואגים כל ימיהם על צרותיהם ומצוקותיהם, ורצים מרופא אחד לרופא אחר ומיועץ אחד להשני כדי להוושע מצרותיהם, ואינם מתבוננים לדעת כי הסגולה והכח של התפילה הבדוקה והמונסה, מוכנת ומונחת לפניהם שלש פעמים בכל יום, אשר בקלות בלא שום חסרון זמן וממון וטירחה יתירה יכולים לסגל עצמם להביא הרפואה לביתם בטוח ושאנן, האם אינו נחשב לשוטה באם בשעת התפילה הוא יושב ושח ומפטפט בדברים של מה בכך, או אפילו מדבר הוא בדברים מאוד נחוצים של ענינים אחרים, הלא הוא זורק ומאבד את הברכות והרפואות בשאט נפש, ומאבד בידיים את סם החיים וגם את כל הברכות המועילות שבידך אותו הרב התוספות יר"ט ז"ע.

ואותו צדיק הבטיח ברכות רבות והשפעות טובות לכל מי שישתדל בזה, ומדוע אין אנו חשים לברכותיו של אותו צדיק, בו בזמן שאנו תרים ומבקשים ברכות וישועות בכל עת ועונה, הלא התוספות יר"ט בעצמו מברך את "מי שישמור פיו ולשונו מלדבר בשעת התפילה וקריאת התורה בשום דיבור", ומבטיח לו שיחולו עליו כל הברכות שבתורת משה ובנביאים ובכתובים", והאם אין אנו דומים לאותו שוטה המאבד מבלי דעת מרגליות ופנינים יקרים בשתי ידיו?!

ובזה שמדבר הוא מפסיד לעצמו בידיים בעצמו נפשו את סם החיים של כל הטובה והברכה שמברך אותו התוספות יר"ט, וכל זה בעבור הנאה רגעית של מה בכך, בקצת תענוגי דיבור ושמיעה של פטפוטי דברים של הבל, לב מי לא ירעד לחומרת הענין. ומצינו בדברי חכמינו ז"ל ברכות והבטחות לרוב בעניני תפילה כיאות, וכל דבריהם הקדושים קיימים לצח, אלא שמרוב ההרגל בתפילה אין אנו מגישים כל כך בגדל מעלתם ובגודל תועלתם שהם באים רק להיטיב לנו באחריתנו.

ולכן אם בא גבר אלם המדבר התפילה ורוצה להשחיתך ולקלקל אותך, ולנתק ולגזול ממך חיותך ורפואתך בשני עולמות בדיבוריו, וכי אתה עוד תעמוד ותשיב לו דיבורים, האם יש כסיל ובער ושוטה גדול מזה, ברח ממנו כמו מאש, הרי הוא מוזהר לך ולב"ב בזה ובבא.

ובנוגע לענינינו, בנידון הברכות שבידך התוספות יר"ט ז"ע הלא מידה טובה מרובה, ובודאי, שיתקיימו בנו במלואם כל אלה הברכות שבידך אותנו שאנו אומרים ומזכירים אותם בנוסח המי שברך, ובפרט שהקב"ה משלם שכר לפי הקושי שבדבר "ולפום צערא אגרא". והחכם עיניו בראשו.

סיפור השבוע

הכנסת... הוא בא אלי ודמעתו על לחיו: מה לעשות? אני רוצה שאשתי תמשיך בס"ד להיות בריאה, ואנחנו רואים שזה עוזר, והנה **אבי משוחח בבית הכנסת...** ! אמרתי לו - אני אדבר עם אבך. פורצתי בזה גדר, כי מ"ח מן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לא התיר לספר על מחלות, אבל לכבוד קדושת בית הכנסת התרתי לעצמי. **קראתי לאב ואמרתי לו: אתה לא ידוע, אבל כלתך בסכנת נפשות! בן קיבל על עצמו את הנושא של שיחה בטילה בבית הכנסת! ולסוף, האב נהיה הממונה באותו בית כנסת על איסור הדיבור...!** (מוסף שב"ק יתד 'וישלח' תשפ"ב)

סיפר מרן רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: "אברך אחד שאשתו חלתה ל"ע בא לשאול אותי כמה כדאי להתחזק לרפואתה. אמדתי לו **שיקבל על עצמו לא לדבר בבית הכנסת**. ואכן, הוא קיבל על עצמו והמחלה נעלמה כליל. היא הלכה לבדיקות וב"ה אין כלום. והיא באה לבדיקות מדי חצי שנה - ואין גרורות. הוא המשיך בקבלה הזו על כבוד בית הכנסת בתור שמירה. **אלא שאחרי זמן מה הוא הזדמן לאחד מבתי הכנסות ואומרים לו שאביו 'ראש המדברים' באותו בית**

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

סלח תשפ"ה

בצילו של מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל

בכלל מוציא דבת הארץ

ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות. [שלח יג, לב]

בספר עלי באר הביא שמרן הגרב"ד ליבוביץ זצוק"ל בעל הברכת שמואל ישב לשוחח עם בחורים שביקרו בארץ ישראל וסיפרו לו על שהותם בארץ וכשהתחילו לדבר על המזג אויר ואמרו שהיה שם חום גדול הפסיקם מרן הגרב"ד כדי שלא יספרו בגנות ארץ ישראל.

דעתו של רבי ברוך בער אודות הקמת מדינה יהודית

תחת אחד השיחים סיפר פעם רבי גדליה אייזמן, על דו-שיח מעניין שהיה לו עם רבי ברוך בער אודות נושא שהרעיש את אמות הסיפין ביהדות החרדית בזמנו; הקמת המדינה בארץ-ישראל.

היה זה בשלהי שנת תרצ"ז, לאחר שנתפרסמו בלונדון מסקנותיה של 'ועדת פיל' המפורסמת. ועדה זו מונתה על ידי שר המושבות הבריטי, במטרה לחקור את גורמי המתיחות ופרעות הדמים שפרעו הערבים בארץ ישראל, ולבדוק כיצד ניתן לפתור את הסכסוך החריף שבין העמים. לאחר חודשים ארוכים של ישיבות וחקירות ודרישות, פרסמה הוועדה את מסקנותיה בהן הציעה לחלק את הארץ לשניים; שמונים ושבעה אחוזים לערבים ושלושה עשר אחוזים ליהודים. כך, סברה הוועדה, לא תהיה כל עילה וסיבה לערבים להמשיך את פיגועי הדמים שלהם החוזרים ונשנים כל העת.

פרסום הדו"ח עורר הדים רבים בכל העולם, וכטבעם של דברים קמו מחייבים מול שוללים, מקיימים מול מבטלים. אף בקרב הרבנים החרדים בארצות השונות התגלו חילוקי דעות - בעיקר על עצם ההסכמה העקרונית להקמת מדינה יהודית שאינה מבוססת על חוקי התורה. ה'כנסייה הגדולה' של 'אגודת ישראל' שהתקיימה באותם ימים במרינבאד שבצ'כוסלובקיה, בהשתתפות גדולי התורה ומנהיגי הציבור מכל רחבי אירופה ומארץ ישראל, עמדה כולה בסימן השאלה "הן או לא".

בסופו של דבר, מועצת גדולי התורה במרינבאד הכריעה הכרעה חד משמעית נגד הקמת מדינה יהודית במתכונת זו. וכך נכתב בהחלטותיה: "...מדינה יהודית שאינה מבוססת על יסודי התורה - הריהי הכחשת המקור היהודי, מתנגדת למהותו ודמותו האמיתית של עמנו, וחותרת תחת יסודות קיומו של עמנו". להחלטה זו הצטרף גם גאון הדור מרן רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, אשר מפני חולשתו נמנע ממנו להשתתף פיזית ב'כנסייה הגדולה', אך הביע את דעתו במכתב ששיגר אליה: "גם אם תקום מדינה כזאת, תהא זו לכל היותר מדינה שמושליה יהודים, אך לא מדינה יהודית".

הסערה הציבורית לא פסחה על ישיבת קמניץ. הילכה בה השמועה, כי למרות שרבי ברוך בער מתנזר במכוון מכל עיסוק ציבורי שאין התערבותו נדרשת בו, הרי שבנידון זה דעתו נחרצת נגד הקמת מדינה, והוא סבור כי עוברים בזה על האיסור של 'שלוש השבועות' שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל (ראה כתובות ק"א, א): 'שלא יעלו בחומה, (פירש"י: "יחד ביד חזקה")'. שלא ימרדו באומות, ושלא ידחקו את הקץ'.

רבי גדליה, שכאמור זכה לפתחון פה לפני רבי ברוך בער, ניסה באחת ההזדמנויות לפתוח עמו בשיחה על נושא טעון זה, ושאלו ביראת כבוד:

"מדוע הרבי סבור כי עצם הקמת המדינה כרוכה באיסור שלוש השבועות, הרי לפי הצעת הוועדה, אם וכאשר הפתרון יתקבל על שני הצדדים, הוא יהיה מוסכם על כולם, וממילא אין כאן עלייה בחומה - 'יחד וביד חזקה', וגם אין כאן מרידה באומות העולם?"

אך במקום להתייחס לגוף השאלה, נאנח רבי ברוך בער אנחה עמוקה, והביט עליו בעינים מביעות רחמים, כאומר: "וכי מה אתה מבין בזה?... (ס' ר' גדליה בשם רבי אברהם מאיר שטיינפלד, ר"מ ב'ישיבת 'קול תורה'. רבי גדליה ציין עוד, כי לימים ראה כתוב בשם האר"י הקדוש שג' השבועות שנזכרו בחז"ל הם רק לאלף הראשון של הגלות, והסביר כי כנראה האר"י סבר שאלף השנים הראשונות של הגלות הן העיקר, ומה שהיא נמשכת אחרי כן זה אך ורק מחמת חטאי כלל ישראל, וראה עוד שם מה שחילק ר' גדליה מאז לזמן ההוא).

חשב בלימוד כל הזמן

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום לשנה. [י"ד לד] כשנפטר רבי יעקב משה ליבוביץ בנו של רבי ברוך בער ראש ישיבת קמניץ בירושלים פרשת שלח היה והספידו רבי חיים שמואלביץ וישא קולו ויאמר הרי גם אסור לחשוב לשון הרע שהרי המרגלים נענשו מ' שנה כנגד מה שהלכו מ' יום יום לשנה וקשה הא נענשו עבור שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל והרי לא דיברו אלא מתי שהגיעו למדבר ולמה נענשו גם על מה שהלכו מ' יום ובעל כרחך רואים דגם לחשוב לשון הרע אסור ואם כן מה כבר אדם יכול לחשוב. לחשוב רע על השני אסור לחשוב טוב על השני גם אסור דמתוך שבחו אתה מגיע לידי גנותו ולחשוב על עצמו דברים טובים ודאי שאסור שזהו גאוה ורע על עצמו גם כן אסור אם כן מה כבר אדם יכול לחשוב.

והרים רבי חיים את קולו ואמר רבי יעקב משה האט גיטראכט אין לערנען' חשב בלימוד כל הזמן.

לברוח פרסאות מקדושת הרמב"ם

כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה. [שלח טו, לה]

בהיותו בוורשא ביקר באכסניתו הרה"ג רבי מרדכי וינשטיין, וסיפר לו שהציונים מציינים עתה שבע מאות חמישים שנה להולדת הרמב"ם ועושים טקסים וצרמוניות עם דיבורי הבל. רבינו נעשה חיזור כולו וביקש שיביאו לו סכין לעשות קריעה בבגדו: "כך מדברים על הרמב"ם הקדוש"?! אמנם למעשה לא קרע.

אחד הנוכחים רצה להראות לרבינו ספר תורני שיצא אז מאחד מרבני ליטא בו כתב המחבר בשער: "ספר זה יוצא לאור לכבוד שבע מאות וחמישים שנה להולדת הרמב"ם" רבינו סרב להסתכל על זה וסיפר שפעם שאל אותו הגר"ח מה יהיה לו יצויר שתיפתח הדלת לפתע, ויופיע כאן דוד מלך ישראל? מספר רבינו: "שתקתי, הבנתי ש'הרבי' רוצה לומר משה". והגר"ח השיב "אילו היה הדבר קורה - היינו נשרפים מיד מקדושת". ופעם בעת שרוחו של החזן של בריסק היתה טובה עליו אמר להגר"ח שאחרי תחיית המתים הוא יהיה במקלה של דוד המלך, אמר לו הגר"ח "אם היינו רואים את דוד המלך היינו בורחים כמה פרסאות מרוב קדושה". סיים רבינו את הסיפור ואמר "אני מוסיף ואומר, אם היינו נפגשים עם אחד הראשונים גם כן היינו בורחים מרוב קדושתם". "איך

יתכן שרב זה מרגיש את עצמו ראוי להקדיש ספרו להרמב"ם כאילו הוא יד יד שלי. ולא אבה להסתכל בספר. (-) מפי רבי משה מרדכי שולזינגר ומפי בנו רבי יצחק וינשטיין - הרב הדומה למלאך).

*

סיפר הגר"י דינקלס זצ"ל כמדומה ששמע זאת מהגר"ד שבצעירותו טרם נתפרסם ונודע כמשכיל היה בערקע [אד"ם הכהן] אומר שיעור בר"ף בעיון לפני חבורת הת"ח שבעיירה שיעור שנחשב לעמוק ביותר אך פעם אחת איקלע לעיירה ההיא הצדיק רבי יוסף זונדל מסאלאנט ונכנס לביהכ"ס ושמע איך בערקע' אומר שיעור בר"ף ומתוך דיבורו עמד על רשעו וזדון לבו וניגש אליו ר"ז אחרי השיעור וסטרן על שתי לחיו והזהירו לבל יעזי לדרוך על מפתח ביהכ"ס לומר שיעור כי מרה תהיה אחריתו.

קדושת המצוות

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם. [שלח טו, מ]

כותב רבינו בכת"י: בגמ' סנהדרין פ' ד' מיתות (ד' נ"ט ע"א) דכל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ, פי' דחזרה התורה ונתנה לו בקדושת ישראל ובטלה מתורת מצות ב"נ, יעו"ש רש"י. והנה הנ"מ אם המצוה נאמרה בתורת מצות ב"נ או ישראל הוא לענין התראה, וכן לענין לא ענש אלא א"כ הזהיר דבב"נ אין הם אזהרה, הנ"מ בין זל"ז אם הצייו הוא בתורת מלך על עבדיו, או כרופא אל החולה, דבישראל שנתקדשו גופם בקדושת המצות [כמו שנאמר בפ' ציצית ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלוקיכם] בא הקב"ה כרופא אל החולה, וכמו שנאמר (דברים ל, טו) גבי ישראל ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו', וברופא לפי הפגם הוא בא, ובודאי אין דומה הפגם של שוגג למזיד, אבל בב"נ לא נתקדשו גופם בקדושת המצוה אלא כמלך על עבדיו צוה הקב"ה עליהם, וכמו שנאמר (בראשית ב, טו) ויעוין בסנהדרין ד' נ"ו) סתם ויצו, וממילא הוה השוגג כמזיד דכיון דמשעובדים לידי מחויים אתם דעת משפטי, וזהו מכאן לב"נ שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד, [עוד נ"ל דהרי התורה קדמה לעולם לא כן ז' מצות ב"נ, ולכן ניתנה התורה להתקדש ה לא כן ז' מצוות בתורת ציווי נצטוו]. (-) ברכת שמואל שבת בהקדמה

חלום שנפסל הציצית

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. [שלח טו, לח]

פעם סיפר, שבזמן שלמד בישיבה חלם באחד הלילות שאמו מגיעה אליו ואומרת לו שיש פסול מסוים באחד מציצותיו. בבוקר כשהתעורר החל לבחון את ציצותיו ואכן גילה פסול באחד מציצותיו. ותלה את הזכות שניתנה לה משום שהתאמצה תמיד בכל כוחותיה לגדלו ולחנכו.

הפחד שמירת העינים

והיה לכם לציצת וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יקוק ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם. [שלח טו,לט]

סיפר הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' על זקנו הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ שזקק פעם בפקודת הרופאים לנסוע לחוף ים בליטא כידוע לא היה ים ולשם כך הוא היה צריך לנסוע לגרמניה שאלה היו צריכים לנסוע דרך רוסיה לא היה זה עניין של מה בכך שכן לצורך כך צריך היה להשיג שלוש ויזות עבורו ועבור שני מקורבים והייתה כרוכה בכך טרחה מרובה חודש שלם טרח הגר"ד להשיג את כל האישורים ולאחר כל הטרחה הזו נסעו לגרמניה בדרך שנמשכה שבעה ימים תמימים כאשר הגיעו סוף סוף לגרמניה והחלו להתקרב לעבר חוף הים היו אז כמרים שדאגו לחופים נפרדים נענה אחד ממקורביו ואמר בכעין פליטת פה ששמע ש'לפעמים' 'תכן' שבדרך לים ניתן להיתקל במראה אסור מיד אמר הגר"ד חוזרים הביתה היה זה כאמור לאחר טרחה ועמל שנעשו סביב הנסיעה הזו אולם הידיעה הנטועה בליבו של הגר"ד שהלב והעינים הם סרסורי העבירה כששמע שיש חשש אפילו רחוק שיהיה איזה מראה אסור בדרך גרם לו לפנות אחורה ולשוב לביתו מיד.

*

וסיפר חתנו רבי משה ברנשטיין בימי שהותו באמריקה הקימו למענו בקמניץ בית מגורים חדש לרווחתו ולנוחיותו הבית עמד מול דירתו של כומר נוצרי שהתנוסס מעליה צלב גדול אך איש לא שם לב לפרט זה.

כשחלפו שנים מספר קראני יום אחד וסח לי בשמחה שנזדמן לו היום לקרוא בספר סיפור נפלא מהחתם סופר והסיפור פשוט הציל את חייו זה כמה שנים הוסיף אומר שאני נושא בלב צער עמוק שמקצר את ימי השתי וערב מול חלוני כל ימי התרחקתי מלוא עיני מע"ז כזאת ועכשיו לא היה קץ לסבלי אך לא יכולתי לספר על כך למישהו בכדי שלא אצער חלילה את מי שהתעסק וגרם לרכישת דירה זו היום ראיתי מעשה מובא בחוט המשולש החת"ס ומורו רבי נתן אדלר נסעו בדרך רחוקה בשלגים באמצע הלילה נסתבבו הדברים שהעגלון הנכרי רתם לעגלה שור וסוס כאחד ובאותו רגע קפץ רבי נתן אדלר מהעגלה והתחיל לרקוד ולצהול וכי זוטרותא פעם ראשונה בחייו שמקיים דברים כ"ב י' לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו אמרתי לנפשי כמה עלי לשמוח בכל יום על שמזדמן לי לקיים בכל רגע המצוה במדבר ט"ו ל"ט ולא תתורו כשע"ז מול העיניים ממש כמה עלי לשמוח...

*

כותב חתנו מרן הגר"ר גרוזבסקי זצ"ל: כשמתרחק האדם בלבו מהמינות הוא מקיים לא תעשה ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות ולא תעשה מדברי קבלה הרחק מפתח ביתה זו מינות ועיין רמב"ם פרק ב' מהלכות עבודת כוכבים ה' א ג וצריך אדם לחפש בדרכיו ולבחון כליותיו שלא תהיה לו המשכה אפילו כל דהו עליהם אל המינים וביחוד כשהאדם צריך לעבור דרך משרד שלהם מינים ולקבל אפילו טובת הנאה כל שהו מהם צא ולמד ממה שנהר מ"ח נ"י זצ"ל בהיותו בקרמנצוג כשהקמינוניסטים בראשית ממשלתם חילקו אוכל לכל בני העיר וכך היה דרבם להשפחה שאיננה נורמלית שבביתו נתנו אוכל מהמדרגה הראשונה ולהקטנים והזקנים נתנו מהמדרגה השניה ולמ"ח נ"י זצ"ל נתנו מהמדרגה השלישית ואעפ"כ היה מתירא מאד מלאכול מאוכל שנתנו לו ראשית מפני שהוא גניבת ישראל כמו שאמר רבו הגר"ס זצ"ל על לענין ימ"ש ראש הקומיוניסטים שהוא א וועלטס - הגנב העולמי ובעיקר התירא שלא תהיה לו חלילה איזה קרבת דעת אליהם על ידי טובת הנאה זו.

*

עוד כותב חתנו זצ"ל: וצריכים אנו ללמוד ממדותיו של מ"ח ז"ל, לברוח מן הרע, לסגור העינים והאזנים הלב והפה, מכל רע. כי הוא ה' שונא כל ימיו לאדם אחד שאמר לו בבחורותו דבר רע, כי חשבהו לרודף ממש לכל ימי חייו. כי כל ימיו צריך לזהר שלא יכנסו חלילה הדברים לאזניו ולבו ב, וכהכתוב העבר עיני מראות שוא (תהלים קי"ט ל"ז) אל תט לבי לדבר רע (שטקמ"אד).

והוא ה' אומר, כי כחותיו, ברוך ה', שלא הוציאם לבטלה, אלא על התורה.

עוד כותב: הוא היה בעל עצבים אבל עצביו היו רק בנוגע לחשש של איסור, ועל כל דבר חשש שמא יש בזה משום דין נדר ומתוך כך מנהגו היה תמיד להתיר נדרים. גדולה היתה עצבנותו כשהגיע לאפיית מצה וחשש של חמץ

וכן בכל הנוגע לטריפות ונדה והוא הדין בנוגע לדקדוקי קיום המצות: כברכת המזון, ברכות ותפלה, קה"ת וכדומה. הוא התיידא מלהביט על אדם רשע שלא יזיק לו והיה זהיר מאד מלהסתכל באשה וכ"ש במקום פריצות, וכן היה מזהיר לזרעו. ופעם אחת בהיותו בוויילנא בחתונה אחת כשנכנס וראה שהנשים אין הילוכם בצניעות, עצם את עיניו לגמרי והוליכוהו כן כעור עד שעבר דרך החדר ההוא.

והגר"ד גולדברג סיפר שהיה נוכח בחתונה בקמניץ שרבי ברוך בער השתתף בה, לפתע נכנסה אישה זקנה למקום הגברים כדי לאסוף צדקה ורבי ברוך בער כנראה בטעות הסתכל עליה וסגר את עיניו ביקש שייקחו אותו חזרה לביתו ולא הועילו כל תירוצים שכבר הוציאו אותה, רבי ברוך בער לא ויתר וכן לקחו אותו בעיניים סגורות עד הבית.

קפץ מהעגלה

שמעתי מהגאון הגדול רבי ליב בראון זצ"ל שהיה אצלם בעירה תלמיד לשעבר של הגר"ב ששנה ופירש והיה מורה בבית ספר שם. יום אחד הגר"ב הגיע לעיירה שלהם, והמורה עלה על הכרכרה לדבר איתו, ואיך שהוא פתח את הפה, מיד קפץ הגר"ב מהעגלה כדי שלא יכניס לאזנו אפי' שמץ של אפיקרסות.

פרפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א | ראש כולל שערי דעה

גיליון מס' 81 | פרשת שלח תשפ"ה

♦ הערות בענייני עירובין ♦

אגדות] שכתב שהוא דרך גוזמא, ואין לנו אלא את המספרים בתנ"ך שהם מספרים מדויקים בוודאי, ובתנ"ך מבואר שבבית ראשון היו שישים ריבוא, ובבית שני היו פחות אנשים מאשר בית ראשון, ע"כ תמצית מאמרו בקיצור נמרץ.

ולאחר העיון בזה נראה, שאין השאלה שאלה עובדתית, אלא שאלה פרשנית, כלומר, שהנה יש מהמפרשים שהבינו את דברי חז"ל בענין המספרים כפשוטם, כלומר שאכן היו בעם ישראל מספרים עצומים, ואם כן אפשר שאותם ראשונים אף למדו כן, וממילא אי"ז משנה האם אכן היו כל כך הרבה אנשים בעם ישראל, ודי לנו כמה שהראשונים סברו שהיו כ"כ הרבה אנשים, כדי שיוכן מדוע הם סברו שה"ר היא שישים ריבוא.

ועוד, שאף בחשבון אפשר ליישב את הדברים, והיינו שאין לנו בתנ"ך אלא את המספר של תחילת בית שני, אולם בית שני עמד על תילו ארבע מאות ועשרים שנים, והנה אם לכל משפחה ישנה עשרה ילדים בממוצע, הרי שתוך שישה דורות לאדם יהיו מיליון צאצאים, ואמנם יש להפחית זאת בחצי, שהלא לכל אדם יש שני הורים, וא"כ הוא מתייחס לשני צדדים, אולם עדיין מדובר במספרים עצומים, וא"כ אף אי נימא שלא כל דברי חז"ל מדויקים, עדיין מאוד מסתבר שהיו מאות מיליוני יהודים בזמן בית שני, ואפשר שגרו בכמה ערים, וא"כ אתי שפיר. ושוב העירני הרב יצחק נוימן, שהלא אף בערים גדולות אין כל תושבי העיר מגיעים לכביש מסוים בכל יום, ואמרת שהלא איתא בסוכה [נא, ב] על בית הכנסת של אלכסנדריא שהיו בו כפליים מיוצאי מצרים, וא"כ אפשר שהיה בית מדרש גדול, או שוק גדול, שהרבה מתושבי העיר הו מגיעים אליו מידי יום ביומו. ע"כ מירחון האוצר.

אלא שהעירני ידידי הבה"ח דוד אדלר שיחי' שהמספר שנכתב שלאדם יש מיליון צאצאים בתוך שישה דורות אינו שייך לנדר"ד, שהרי כל אדם הוא צאצא של הרבה סבים, ובתוך עשר דורות אדם צאצא של יותר מאלף איש¹, ואם כן אותם ילדים נספרים הרבה פעמים, והוא חישב ומצא, שמספר הגופים שמתחדשים על כל אדם לפי חשבון זה של שש דורות עם עשרה ילדים, הוא חמישה עשר אלף².

1. ובחלק מהמשפחות שנוהגות שלא לטלטל, האשה נוהגת לטלטל,

א. הנה בשנים האחרונות התעוררו רבים מהאברכים בלימוד ענייני עירובין למעשה, וב"ה רמת העירוב במקומות רבים עלתה מאוד, ובפרט בזכות הג"ר משה אנגלרד שליט"א שמוסר נפשו על ענין זה, אולם ישנם רבים וטובים שעדיין מקפידים שלא להוציא בשבת לרחוב, ויש להנהיגה זו מקום רב, וכפי שיבואר להלן בעז"ה.

ב. הנה דעת חלק מהראשונים, שרשות הרבים דאורייתא, היינו דווקא היכא דאיכא שישים ריבוא, ויש לתמוה היכן מצינו שהיה מספר כזה מצוי בהיסטוריה היהודית, ואביא כאן מש"כ בענין זה, איתא במדרש רבה [איכה פרשה א' אות ב'] "העיר רבתי עם, תני רבי שמואל עשרים וארבע פלטיות היו בירושלים, וכל פלטיה ופלטיה עשרים וארבעה מבואות, וכל מבוי ומבוי עשרין וארבעה שוקים, ועל כל שוק ושוק עשרים וארבעה שוקים, ועל כל שוק ושוק עשרים וארבעה חצרות, ועל כל חצר וחצר עשרים ורבעה בתים, וכל חצר מוציאה כפליים כיוצאי מצרים", וכל זה מגיע למספר עצום של קרוב לטריליון בני אדם [955,514,880,000], וכן בגיטין [נז, א] אמרי' על הר המלך שהיו שישים ריבוא עיירות, שבכל עיר היו כפליים כיוצאי מצרים, ועוד ג' עיירות שהיו בהם כפליים כיוצאי מצרים, דהיינו בסה"כ למעלה משלוש מאות ושישים מיליארד בני אדם [360,000,000,000]. ומספרים אלו תמוהים מאוד מסברא, שהלא אין כיום בכל העולם כמות כזו, ואת שמתקרב למספר זה, ואיך יתכן שהיה מספר כזה בירושלים לבדה. ובמהר"ל כתב שאין מספרים אלו כפשוטם, והכוונה שהיה אמור להיות כמספר זה, ויש שביארו שאלולא החורבן, היה מגיע מספר למספר זה, ובירחון האוצר [כרך מח] כתבתי להגיב על תמיהה של ידידי הרה"ג יצחק נוימן שליט"א בענין זה:

בירחון האוצר חלק ט"ז עמ' ר"י כתב ידידי הרה"ג יצחק נוימן שליט"א להעיר בענין רשות הרבים דאורייתא אי בעינן שישים ריבוא, דלכא"ל לא היה כדבר הזה בתולדות עם ישראל שהייתה רשות הרבים שישים ריבוא, וזאת מהטעמים דלהלן.

דהנה אמנם מצינו בחז"ל מספרים רבים ועצומים במנין בני ישראל, וכגון בגיטין [נז, א] שמבוי' שהיו לבני ישראל שישים ריבוא ערים שבכל אחת מהם היו שישים ריבוא אנשים, מה שאומר שהיו שלוש מאות ושישים מיליארד אנשים מבני', ודבר זה תמוה מאוד, ועי' במהר"ל בגיטין [בחי' ו

¹ ויש הטוענים שכל משפחה הולידה עשרות ילדים, והנה אמנם במנין הבכורות במדבר מוכח שבממוצע משפחה מנתה כשבעים ושנים ילדים, וזה משום החשבון של עשרים ושניים אלף בכורות, ומחצה זכרים ומחצה נקבות, [עי' בכורות ו, א]. אולם למיטב ידיעתי לא מצאנו לאף דמות מהמקורות שהיו לה יותר מעשרה ילדים מאשה אחת, [בתנ"ך מצאנו לבנימין שהיו לו עשרה ילדים, ובגמ' מצאנו שלרם פפא היו עשרה ילדים], ורבים הטוענים שבעבר היה מקובל להינשא לשתי נשים, אולם בכל המקורות לא מצאנו אנשים רבים שנשאו שתי נשים, כולל כל התנאים ואמוראים [מלבד רב, עי' יבמות סב, ב, שהיה מכריז מאן בעי ליומי, וכמוכן שא"י שייך לנדר"ד], מלבד המלכים כדוד ושלמה, והסיבה היא פשוטה, שלא יתכן שהיה מקובל לשאת שתי נשים, שהלא העולם הוא מחצה זכרים ומחצה נקבות, ובשביל שכל אדם ישא שתי נשים, צריך שיהיה שליש גברים ושתי שליש נקבות, והמעט שנשאו שתי נשים, זה אכן התסדר מבחינה דמוגרפית, משום שהייתה תמותה גברים יותר מנשים במלחמות וכדו', אולם אין זה בכמות שיהיה אפשר לומר שהמנהג הרווח הוא לשאת שתי נשים.

² ויש להוסיף ולתמוה שאף היום כמעט ואין בישראל כבישים שעוברים בהם שישים ריבוא בכל יום [לפי השיטות שצריכים בכל יום], וזאת למרות שהדרכים סלולות, ויש תחבורה ציבורית, ויש תאורה בשעות הלילה, ועוברים בכל שעות היממה, ואיך יתכן שבעבר שלא היו את כל התנאים הללו, רשות הרבים בסתמא היא רה"ר שעוברים בה שישים ריבוא בכל יום, [ובשלמא לדעת החזו"א שאף דרך המשמשת למעבר סחורה לשישים ריבוא, חשיב רה"ר, אתי שפיר, אבל להחולקים תיקשי].

³ ובזה ביארו את הפסוק שממזר לא יבוא בקבל ה' גם דור עשירי, והיינו שלאחר עשר דורות החלק של הממזר הוא אחד חלקי אלף, ואפילו באלף לא בטיל.

⁴ ורבים מסבירים את הסיבה בחוסר הגידול של עם ישראל במהלך הדורות, משום שהייתה התבוללות, אולם דבר זה אינו נכון, שהלא ברוב העולם יש אותו יחס של גברים יהודים שנישאים לגויות, וגברים גוים שנישאים ליהודיות, וא"כ לא מתמעט מספר היהודים בעולם, ולענ"ד ההסבר ביחס לכל העולם הוא, שבעבר הייתה תחלת חיים נמוכה מאוד, משום שהיו מגפות שהשמידו כמויות עצומות של אנשים, וכן מלחמות, וכן לא היו אמצעים לטיפול בבעיות פריזן, אכן, דבר זה עדיין אינו מסביר מספיק מדוע העם היהודי לא הכפיל את עצמו בכמויות גדולות, וכי שאנו רואים היום שהציבור החרדי הכפיל את עצמו כמה פעמים מקום המדינה בלעז"ר, וביחס לכמות היהודים מזמן ביהמ"ק יש לקחת בחשבון את גלות עשרת השבטים.

ועדיין קיימת, וכמו שעשו פיילוט ברחוב דבורה הנביאה בבני ברק, [אלא שלעיתים מכונות חונות בצד הדרך ומונעות את הפתרון, למרות שכתוב במפורש שלא לחנות במקומות אלו], נקווה שאכן חפץ ה' בידו יצליח. ו'ולכא' היה מקום להקל בכל השאלות הללו, דהלא קי"ל [עירובין מו, א] שהלכה כדברי המיקל בעירובין, ואפי' יחיד כנגד רבים, אולם זה אינו, משום שכלל זה נאמר דווקא בשאלות בהל' עירוב, ולא בדיני מחיצה, ועוד דכ"ז היינו דווקא בשאלות דרבנן ולא דאורייתא, ואי נימא שאף במקום שרחב ט"ז אמה אסור להוציא מדאורייתא, לא יועיל כלל זה, ועוד שכ"ז היינו דווקא היכא דלא הוכרעה ההלכה, ומי שקיבל עליו פסקי השו"ע, אינו יכול להקל בזה, יתירה מזו, כתב החזו"א [או"ח סי' קי"ב סק"י] שכלל זה נאמר רק במחלוקות בגמ', וזהו כלל הפסיקה, משא"כ במחלוקת פוסקים שלפנינו שלא נאמר כלל זה.

תגובות בנושא הקרבת שתי הלחם בזה"ז

העלון הקודם עורר הדים רבים ב"ה, וקיבלנו רשימה של שאלות הלכתיות נוספות שעברו באותו אירוע, מלבד י"ב הבעיות שנכתבו בעלון הקודם, [שאחת מהן אינה נכונה, לענין קרבן המיועד להקרבה, שנכתב דאפשר שאין ע"ז שם קרבן, וזה נסתר ממשנה מפורשת בפסחים פ"ז מ"ד], ואלו הן, א' פרוע ראש - הכהן היה עם שערות שאינן מסופרות, וא"כ הוא פרוע ראש, ב' קידוש ידיים ורגליים - הכהן קידש ידיו ורגליו מבקבוק פלסטיק, ולדבריו עשה זאת ממים של מעיין שלא נפסלו בלינה, אולם הבקבוק אינו כלי שרת, וכן לא הייתה עבודה שתחנוך את הכלי, ג' יש דעות שלויים בזמנם וישראל במעמדם הוא לעיכובא, ד' הכהן לא הקריב מנחת חינוך, שהיא נדרשת כדי להיות כשר לעבודה, והביאו בשם מרן הגר"ד לנדו שליט"א שזה לעיכובא, ה' מלבד שיעור העישרון ששנו במחלוקת השיעורים, אף שיעור הטפה שנוי במחלוקת, ואף בזה צריך שיהיה בדיוק, לא פחות ולא יותר, ו' שמעתי שנשבר הלחם, ודבר זה פוסל, כמב' במנחות מו, א, ז' דעת הרמב"ם [פ"ח מהל' תמידין ומוספין ה"ז] שצריך עשייה בפנים, וכאן לא אפו את שתי הלחם במקום המקדש, ח' מלבד זאת עבר אותו כהן, בלא ד' ולא יראו פני ריקם", ואף מי שאנוס על ההקרבה עובר, כמב' ברמב"ם [פ"א מהל' חגיגה ה"א] שמי שעלה בלא הקרבה, לא זו בלבד שעבר בלאו, אלא שאף לא קיים עשה של עלייה לרגל, למרות שהוא אנוס, [ואף אם היה מקיים עשה, לא אמרי' בכה"ג עשה דוחה ל"ת, משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, כמב' בזבחים זז, ב]. וא"כ נמצאנו למדים שאותו כהן עבר בחמישה איסורים שרובם בוודאי דאורייתא, א' כניסה למקום המקדש בטומאה, ב' כלאים, ג' חולין בעזרה, ד' ולא יראו פני ריקם, ה' ברכה לבטלה. יצוין שאעפ"י שמקריבים אעפ"י שאין בית, מ"מ הוי רשות ולא חובה, [דבר זה אינו מוסכם, אבל כך כתבו בקהילות יעקב וזכאים סי' לב, ובהערות להגרי"ש אלישיב יומא פא,א, ובאילת השחר קידושין ל, ב], וע"כ ככל מקרה של ספק מצות רשות שכנגדה צד עבירה, בוודאי דשב ואל תעשה עדיף.

ומעודי תמהתי מה טעם יש להקל לנשים, והלא אישה אינה גוי של שבת⁵, ושמעתי לטעון שכבר מצינו שהקילו לנשים אף בדברים שאין בהם סיבה מיוחדת, וכגון שנשים רבות לא מסבות כליל הסדר, למרות שבימינו נשים הם חשובות ואין אימת בעליהן עליהן, וחזי' שמקילים לנשים טפי.

ו' ובד"כ אף אלו שמקפידים שלא לטלטל בשבת, נותנים לילדיהם הקטנים לטלטל בשבילם עגלה וכדו', ולכא' אם הם סוברים שהדבר אסור באיסור גמור, א"כ הם עוברים על איסור שביתת בנו, ובד"כ הוי לצורך ההורים, ואם הילד לא מוכן לקחת את העגלה הם יגערו בו, ודמי יותר לספייה בידיים, ואני מכיר אנשים שאכן מקפידים שלא לומר לילד לקחת את העגלה, אלא עושה את הכל מדעתו ומרצונו. ובסיוון תשע"ו שאלתי את מרן הגר"ד לנדו שליט"א מה מרוויחים אותם אלו שלא מטלטלים, ונותנים לבניהם הקטנים לטלטל, והלא איכא איסור שביתת בנו, ואמר דמ"מ הוי איסור יותר קל.

והנה במידה ויש גוי בתחום העירוב, או מחלל שבת בפרהסיא, או מי שאינו מודה בעירוב, הרי הוא מבטל רשות, וע"כ יש לשכור ממנו את רשותו, ובערים גדולות ובשכונות מעורבות הדבר מורכב מאוד, וע"כ לוקחים שכירות מהמשטרה, או מחברת חשמל, אולם יש לדון בזה, מאחר וישנו עיקרון של הפרדת רשויות, דהיינו הרשות המחוקקת שהיא הכנסת שאחראית לחוקק חוקים, הרשות השופטת שאחראית לשפוט, והרשות המבצעת שהיא הממשלה, המשטרה היא תחת הרשות המבצעת, ואינה יכולה להיכנס לבית מבלי לקבל אישור מהרשות השופטת, דהיינו עם צו שופט, וממילא השכירות מהמשטרה אינה דומה לשר הצבא בעבר, שהיה בידו סמכות להיכנס לכל בית שיחפוץ, אא"כ נאמר דלא אכפ"ל החלוקה שהם יצרו בתוך השלטון, וכל השלטון הוא חטיבה אחת, וד"ז לא מסתבר לאומרו, אולם יש לומר באופן אחר, שמכיוון ששוטר שחושב שמתבצע פשע ברגע זה, מותר לו להיכנס לבית בלי צו שופט, ע"כ שפיר ניתן לקבל שכירות ממפכ"ל המשטרה, משום שבאופן תיאורטי ניתן להיכנס לכל בית.

ו' ובשנת תש"פ הגר"י צארום שליט"א גאב"ד חניכי הישיבות הספרדים עורר ופעל לעשות את העירוב בבני ברק אף לשיטת השו"ע, שכביש שהוא רחב ט"ז אמה, הוא רה"ר דאורייתא, ולא מועיל בו עירוב, והוא ע"י סגירת כל הרחובות בגבול בני ברק רמת גן בשערים, שהרי כל הצד המזרחי שגובל בכביש 4 יש בו חומה, וכן חצי מהצד הדרומי שנמצא בו בית החיים דפוניבו, ונשאר הצד המערבי וצפוני וחצי מהצד הדרומי, וזה אומר שבעשרים ושישה רחובות יעמידו שערים, ואמנם אי אפשר לנעול את השערים לחלוטין, שהלא אמבולנסים וכדו' צריכים להיכנס, וא"א להעמיד שומר בכל רחוב, וע"כ הציעו מספר הצעות, או עמודים שיוורדים במידה ורכב נכנס, וחוזרים ועולים מיד לאחר מכן, או שער חשמלי שנפתח ונסגר, באופן אוטומטי, אולם הצעות אלו יקרות מאוד מבחינה כלכלית, גם משום ההקמה, וגם משום התפעול, וע"כ הציעו לעשות שני גדרות שבמשך כל השבוע נצמדים לגדרות של הבניינים, ובשבת הם חוסמות כמעט את כל הכביש, ועושים בכל גבול שני גדרות כאלו, במרחק של כמה מטרים זה מזה, ואמבולנס יכול לעבור ביניהם, ומאידך המחיצה

⁵ והנה תוס' בשבועות [כ, ב] הקשו על הדרשה ד'זכור ושמור" כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, וע"כ אשה חייבת בקידוש, ותיקשי דנימא איפכא שכל שאינה בזכירה אינה בשמירה, ואשה תהיה פטורה משמירת שבת, ותי' תוס' שלקולא ולחומרא, לחומרא מקשי', ומכאן יש להקשות על הגינת ורדים שכתב שכל הדין שלחומרא ולקולא לחומרא מקשי', הוא מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, [נדלא כתוס' בב"ק ג, א, שמידה היא בתורה] א"כ אישה מחויבת לשמור שבת רק מדין ספק, וא"כ מדוע לחולה שאין בו סכנה עושים ע"י גוי שהוא איסור דרבנן, של אמירה לעכו"ם שבות, הלא לדעת הרמב"ם [פ"ט מהל' טומאת מת ה"ב] דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, א"כ אף ע"י אישה הוי מדרבנן, ועוד שמשנה ערוכה היא בשבת [פ"ו מ"ג] שאם יצאה חייבת חטאת. וע"כ שמעתי לבאר מידידי הרה"ג יואל הורן שליט"א את דברי הגינת ורדים, [וכן האתון דאורייתא כלל ב' שדן בזה], שמחמת הדין ספיקא דאורייתא לחומרא, לכן הוי מידה בתורה, אולם לאחר שנהיה מידה בתורה, הוי הכרעה ודאית.

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל
zx0527103930@gmail.com או בטלפון 0556770051

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון או בטל' 0733-7187-52
וכן ניתן להוריד את העלונים בעמדות קול הלשון

השיעורים מתקיימים במספר מקומות (בבני ברק)

שבת אחה"צ | בשעה 17:15 עד 17:45

● ביהכ"ס חניכי ושיבות רח' בירנבוים 12 (מנחה לאחר השיעור)

יום רביעי | בשעה 23:15 עד 23:45 ● ביהכ"ס משכן חיים רח' אורליאן 1

יום חמישי | 23:00 עד 23:30 ● ביהמ"ד אהבת חסד רח' דסלר 7 בעז"נ

הסדר

מטרת עלון זה היא לעורר את לב המעיין, ולא לפסוק הלכה, כמו"כ כמובן שאין במסגרת מצומצמת זו כדי להקיף את כל הנושא שעליו נכתב העלון, והדברים בכתיבתו לחכם ורחם עוד, ובמקום שאמרו לקצר א"א להאריך.

לע"נ

כתון קלרה בת סלחה ע"ה

עמק השבוע

פרשת שלח תשפ"ה וחמשים שאהריה

עיונים וביאורים במדות הימים בשבוע הבא
מאת הר"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעינת ראובן

גדר התעניות דסוף סיון

תנא הן הן בני סלמאי הנתופתי תנו רבנן מה הן בני סלמאי הנתופתי אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרוזדאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא שבאותו הדור הביאו גזיריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהם והלכו להם כיון שהגיעו אצלן אמרו להם להיכן אתם הולכים אמרו להם להביא גוזלות משובך שלפנינו ובסולמות שעל כתפיו כיון שעברו מהן פירקום והביאום והעלום לירושלים ועליהם ועל כיוצא בהם הוא אומר זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב. והנה אם ירבעם בן נבט ג"כ הושיב פרוזדאות על הדרכים כדי שלא יביאו בכורים, למה מדמה הברייתא הפרוזדאות של המלכות להא שירבעם הושיבו כדי שלא יעלו לרגל, ובפרט דהרי הברייתא מיייר לענין בכורים. אלא לכאורה משמע דהבבלי חולק על המגילת תענית ואינו סובר שהיה בזה ביטול מיוחד לבכורים, וממילא להבבלי לא יהא סיבה מיוחדת להתענות בכ"ג סיון. הנה אף אם הבבלי אינו סובר הייחוד הנ"ל דכ"ג סיון, אבל עיי"ש במסכת תענית דף כט ע"א דמבואר שיש ייחוד אחר לכ"ג סיון. עיי"ש דאיתא בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ מנלן דכתיב ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן ואמר מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן שניה הקים משה את המשכן ושלח מרגלים וכתב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות וכתב ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים אמר רבי חמא בר תינא אותה היום סרו מאחרי ה' וכתב והאספסוף אשר בקרבו התאו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל וגו' וכתב עד חדש ימים וגו' דהו להו עשרין ותרתין בסיון וכתב ותסגר מרים שבעת ימים דהו להו עשרין ותשעה בסיון וכתב שלח לך אנשים ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתב וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. הרי מבואר דמרים דיברה באחותה ונצטרע בכ"ג סיון. אולם לכאורה אין זה צרה השיכת במיוחד לביטול מה שקבלנו בעצרת. משא"כ החמשה צרות שהוזכרו בשו"ע שכולם שייכות לביטול מה שקבלנו בעצרת.

במיוחד שייך בחינת "הריגה", דו"ק, ועוד הרי בכ"ז סיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו, הרי דבצרה זו נשרף ספר תורה ממש בהדי הצדיק, מה שלא מצינו בשאר הצרות הנ"ל, ושוב מבואר דהני צרות הן מיוחדות בהא דהוי כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו.

נמצא דהני תעניות הן מיוחדות בהא שהחמשה צרות שבהם כוללים שני דברים מיוחדים ביטול בכורים וביטול התורה.

הנה ביו"ט דעצרת בתחילת חודש סיון היחידים מקבלים בדיוק שני דברים "חדשים", חדא, הרי יש בהאי יום ענין קבלת התורה, ושנית, יום זה הוא יום הביכורים.

ולכאורה פשוט שיש להעיר שהשני דברים הנ"ל שנכללו בהצרות דסוף סיון הם כנגד הני שני דברים שמקבלים בעצרת, דבעצרת מקבלים האפשרות להביא בכורים, ובכ"ג סיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים, ובעצרת מקבלים התורה, ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון יש כעין ביטול להתורה שהמלכות גברה והרגה הני חכמי התורה ושרפו ס"ת עמו.

ובאופן שבשנים שעברו היה כעין ביטול בסוף החודש למה שקבלנו בתחילת החודש.

הנה לכאורה י"ל דהיסוד בזה הוא דבשנים שעברו בעצרת קבלנו מתנות טובות בתחילת החודש, ואם אין אנו משתמשים עם הני מתנות טובות לתועלתם יש קטרוג ח"ו שנפסיד הני מתנות טובות, וזהו מה שאירע כביכול בסוף החודש בכל השנים שעברו, ולכן היו התעניות הנ"ל בסוף החודש.

[עיי"ן במסכת תענית דף כח ע"א דאיתא תנו רבנן מה היו בני גונבי עלי ובני קוציע קציעות אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה ושלח יביאו בכורים לירושלים והושיבו פרוזדאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו כשרין ויראי חטא שבאותו הדור הביאו סלי בכורים וחיפום בקציעות ונטלום ועלי על כתפיהן וכיון שהגיעו אצל פרוזדאות אמרו להם להיכן אתם הולכים ואומרין להם לעשות שני עיגולי דבילה כמכתשת שלפנינו ובעלי שעל כתפיו כיון שעברו מהן עיטורם בסלים והביאום לירושלים

עיי"ן בשו"ע או"ח סי' תק"פ דאיתא וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו' באחד בניסן מתו בני אהרן, בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר, בכ"ו בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה', בכ"ח בו מת שמואל הנביא, בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט, בכ"ה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים, בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו, באחד באב מת אהרן הכהן, ב"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז, ב"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ, בה' בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחשב רבי עקיבא, ב' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל, ב' במרחשון עוורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו, בכ"ח בכסליו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו, בשמונה בטבת נכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים, ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו, בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע, בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה, ב' באדר מת משה רבינו ע"ה, בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל, עכ"ל.

הנה חזינו שהזמן שיש הרבה צרות ותעניות בזמן קצר, יותר משאר זמני השנה, הוא בסוף חודש סיון, שאז יש תענית בכ"ג סיון ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון, והתענית דכ"ה סיון היא מחמת ג' דברים שאירע בו, מיתת רשב"ג ומיתת ר' ישמעאל ומיתת ר"ח סגן הכהנים, ובאופן שיש חמשה צרות בחמשה ימים.

הנה הני תעניות דסוף סיון הם תעניות מיוחדות, שהתענית דכ"ג סיון לבד היא מחמת ביטול איזה מצוה, דבטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. והתעניות דכ"ה סיון וכ"ז סיון לבד הם מחמת הריגת חכמי התורה, דשאר הצדיקים שהוזכרו מיתתם ברשימה הנ"ל אין עיקר ההתייחסות שלנו להם בזה שהם חכמי התורה, אבל הני חכמים, עיקר ההתייחסות שלנו להם הוא בזה שהם במשיניות ובברייתות, ובאופן שהריגתם היא כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו, (ועוד הרי שאר הצדיקים הם חלק מתורה שבכתב והני צדיקים לחוד הם חלק מתורה שבע"פ, ובהם

בשנים שיש בהם פורים משולש יש בחינה דליתא להתעניות דסיון

הנה הני תעניות הוזכרו בפרק בתרא דמגילת תענית ובשו"ע בסימן תק"פ בהדי אידך תעניות

חורבן הבית, ועל התורה שנשרפה, ועל חילול השם, ולעתיד לבוא יהפכם ה' לששון ולשמחה. עכ"ל.

ע"ע בשו"ע או"ח סי' תק"פ דאיתא וז"ל יש מי שאומר שגזרו שיהיו מתעניין בכל שני וחמישי על

דמגילת תענית הנ"ל, ואף שהמג"א והגר"א לא כתבו להדיא דגם התעניות דשני וחמישי הם ממגילת תענית, אבל מהא שסוברים להנמיצא לפנינו בפרק בתרא דמגילת תענית הוא באמת ממגילת תענית, ולא הוספה מאוחרת, ממילא י"ל דכיון שגם התעניות דשני וחמישי נמצאים לפנינו בפרק בתרא דמגילת תענית, דאף הם מקורם ממגילת תענית. וכן לכאורה יש להתעניות דשני וחמישי עוד מקור מפורש בחז"ל, דעיי' במס' סופרים פכ"א דאיתא כמנהג רבותינו שבמערב להתענות שלשה ימי צום מרדכי ואסתר פרודות ולאחר פורים שני וחמישי ושני, ולמה אין מתעניין אותן בחדש ניסן מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם ליי"ב יום יום לכל שבט ושבת וכל א' היה עושה ביומו י"ט וכן לעתיד לבא עתיד המקדש להבנות בניסן לקיים מה שנאמר אין כל חדש תחת השמש, לפיכך אין אומרים תחנונים כל ימי ניסן ואין מתעניין עד שיעבור ניסן אלא הבכורות שמתעניין בערב הפסח והצנועין בשביל המצה כדי שיכנסו בה בתאווה והתלמידים מתעניין בו שני וחמישי מפני חילול השם ומפני כבוד ההיכל שנשרף, בד"א בצנעה אבל להזכיר בציבור אסור עד שיעבור ניסן. הרי שהוזכרו התעניות דשני וחמישי הנ"ל. (אלא דבמגילת תענית ובשו"ע איתא דהתעניות דשני וחמישי הם על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול השם, ובמס' סופרים איתא דהתעניות הן מפני חילול השם ומפני כבוד ההיכל שנשרף. ועיי' בתוס' חדשים על מגילת תענית שם דאיתא וז"ל ועל התורה שנשרפה במס' סופרים לא קא חשיב זה אלא אידך תרתין, ונ"ל דצ"ל התם ומפני כבוד ההיכל והתורה שנשרפה. עכ"ל.) ואף דהמס' סופרים רק הזכיר תעניות דשני וחמישי בניסן ולא בכל השנה, אבל לכאורה ליכא מקום כלל לומר שיש בזה חילוק בין ניסן לשאר ימות השנה, וא"כ לעולם יש מקור מהמס' סופרים לתעניות דשני וחמישי בכל השנה.

ועיי' בספר ראשית חכמה בשער התשובה פרק ד' שהזכיר הני תעניות דשני וחמישי הנ"ל וז"ל מוכרח התענית כדי להביא הלב לידי הכנעה, וכאשר נתקדש מאכילה ושתיה שהם כוחות הגוף נדבק בו יתברך ובמשרתיו שהם מובדלין וקדושים מאכילה ושתיה ואז הוא עונה אותנו מפני שאנו דבוקים בו אבל על ידי אכילה ושתיה אנו מובדלים ממנו מלבד כשהאכילה מצוה בשבתות וימים טובים וראשי חודשים וכיוצא וכו' ומי שאינו יכול להתענות כל השנה רצופים לפחות ישתדל לקיים דברי הרב יעקב בעל הטורים שכתב זה לשונו כתב בה"ג אלו הימים שמתענים בהם מן התורה וכו' וכתב בסוף דבריו אלו ימי תעניות קבלו ישראל מן התורה ועוד גזרו שיהיו מתעניין מפני שלשה דברים שני וחמישי וכו' וכן אמרו במסכת סופרים וכו' הרי שהותר להתענות בניסן לתלמידים שני וחמישי וכו'. עכ"ל. וכ"ה בספר סדר היום בסדר נפילת אפים וז"ל וכיון שהימים האלו הם ימי סליחה ותחנונים צריך כל אדם להיות ירא וחרד בהם, ומי שיוכל להתענות ויש לו כח יתענה וצדקה יחשבו לו כי כן דרך תלמידי חכמים להתענות שני וחמישי על חילול ה' ועל חרבן הבית ועל אורך הגלות. עכ"ל. וכן יש עוד מקורות לעצם הענין להתענות בכל שני וחמישי. דעיי' בשער רוח הקודש דאיתא וז"ל טעם למה שנהגו להתענות

בשני וחמישי בכל שבוע, הוא מפני כי הגבורה וההוד שולטים בימים אלו, והנה הם מדות הדין, ולכן המתענה בהם יכוין להמתיק דיני הגבורה ע"י החסד ודיני ההוד ע"י הנצח. עכ"ל. ועיי' בשער תיקוני עונות דאיתא וז"ל טעם תענית ב' ה' דע כי ב' ימים אלו שולטין גבורה והוד שהם דינים והמתענה בהם יכוין למתק ולשתף גבורה בחסד והוד נצח וכו'. עכ"ל. ועי' בפירוש הרקאנטי על התורה פרשת בראשית דאיתא וז"ל ומסודר שבעת ימי בראשית שזכרנו תבין מה טעם יום שני וחמישי יום דין ומפני מה נהגו להתענות בהן כי הרמז בהן לספירת הגבורה וההוד והבן זה. עכ"ל. ועי' בס' השל"ה הק' מסכת חולין פרק תורה אור נ"ב דאיתא וז"ל כבר נתבאר לעיל כי ששת ימים שלמטה שורש שרשם הם שש מדות שלמעלה, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, הרי גבורה והוד שהם מדות הדין הם יום שני וחמישי, וכן כתב הרקנטי בפרשת בראשית וזה לשונו, ומסודר שבעת ימי בראשית שזכרנו, תבין מה טעם יום שני וחמישי ימי דין, ומפני זה נהגו להתענות בהן, כי הרמז בהן לספירות הגבורה וההוד וכו', וזהו טעם גם כן הא דתנן בפרק סדר תעניות אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי שלא להפקיע שערים, התנא מדבר בתחנונים ורומז גם כן בעליונים, במה שאומר שלא להפקיע השערים הוא כפשוטו, גם רמז על השערים העליונים, השערים אשר לה' צדיקים יבואו בהם למתקם ולגרום השפעה מרובה לזול ולא ליוקר, וצריך לילך דרך סדרם, דהיינו מתחלה יום שני שהוא גבורה, ואח"כ יום חמישי שהוא הוד, ולפי זה הטעם הנסתר, לא יהיה חילוק בין תענית גשמים לתעניות אחרים על כל צרה שלא תבא, ודלא כדעת הר"י שהביא הר"ן דדוקא בתענית גשמים אמרו כן. עכ"ל. ועיי' בספר עמק המלך שער י"ד פרק קכ"ו דאיתא וז"ל וכל המצער עצמו ודואג על חרבן הבית וגלות השכינה בכל חצות לילה, ובפרט בימי הדין שהם שני וחמישי סוד של גבורה והוד, שנאמר עליהם, "ביום רעה ראה", שלא יתפוס אותך המקטרג אשמדאי שיש לו רשות לקטרג ביום שני, וסמא"ל ביום חמישי רחמנא לצילן, שצריך להתבודד בטלית ותפילין כל היום, ויפרט חטאיו, ויעשה חשבון צדק עם קונו, ויעסוק בתורה כל היום, כשני סוחרים שהיו יושבים במערה שני ימים בכל שבוע שהיו קודש לד', אשרי לאותם שנגע יראת אלהים בלבם לחשוב אחרית. עכ"ל. ועיי' בספר מגיד מיישרים פרשת אמור דאיתא וז"ל תמיד תתענה כל ב' ה' בסגופ' ובצער ואל תאכל בשר ואל תשתה יין ליל שני וליל ה' ובשאר ימי השבוע תאכל ותשתה מה שתמצא לך לא כל כך כדי שלא תשביע את היצה"ר וכו' ותמיד יהיו כל מחשבותיך בעבודת האל ובתורתו ית' ותסגף נפשך בכל האפשר ללבוש שק כל שני וחמישי ולהוריד דמעות ותמיד התחנן והתפלל לפני קונך שיכפר ה' עונותיך וחסאנתך ואת פשעיך ותלקח בכל יום שני וחמישי לפחות ותטבול במקוה בכל שני וחמישי. עכ"ל. ועיי' בספר אור ישר נתיב העבודה סימן ח' דאיתא וז"ל כל אדם שאינו מתענה רצופים ישתדל על כל פנים להתענות בב' ה' ובימים הכתובים במגילת תענית וכל ערב ראש חודש וכו'. עכ"ל.

ועיי' בשו"ע אורח סימן תקנ"ב ס"א דאיתא וז"ל מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות

השנה ואירע ערב תשעה באב להיות בשני ישאל וכו'. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסי' תקס"ח ס"ב ברמ"א דאיתא וז"ל כגון שאמר בתחלת נדרו אתענה יום פלוני, או אתענה ב' ה' כל השנה, או כדומה לזה וכו'. עכ"ל. ועי' בספר מטה אפרים בסימן תקפ"א דאיתא וז"ל יש אנשי מעשה נוהגים להתענות ארבעים יום נגד ארבעים יום שעלה משה רבנו עליו השלום לקבל התורה ולפי שבשבתות וראשי חודשים וראש השנה אין מתענים לכך נוהגים להתחיל אחר חמשה עשר באב שישלימו למספר ארבעים יום ואף אם יש בימים אלו כמה תעניות כגון מי שרגיל להתענות שני וחמישי ושני או ערב ראש חודש או יאר צייט או תענית חלום או שגזרו הצבור תענית כיון שעל כל פנים מתענים בהם הם עולים לו לחשבון הארבעים וכו'. עכ"ל. ע"ש. ועי' במ"ב בסימן תי"ח ס"ק ז' דאיתא וז"ל כשקבל עליו תענית ב' ה' של כל השנה או של כמה חדשים ואירע בהם ר"ח התם שייך לומר דאין כח קבלתו חל כלל על יום זה שהוא אסור בתענית וממילא א"צ לפרוע עבורו יום אחר. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסימן תכ"ט ס"ק ט' דאיתא וז"ל בניסן אין מזכירין התענית בצבור אבל מ"מ היחיד שנהג להתענות בה"ב מותר להתענות בו לדעת המחבר ומהנהגו כהרמ"א שאין להתענות כלל. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסי' תק"ע ס"ק ד' דאיתא וז"ל כתב מג"א דאם אמר הריני נודר להתענות יום אחד לא מיקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' ה' כל ימות השנה א"צ להתענות ברה"א וא"צ התרה. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסי' תקע"ח ס"ק ב' דאיתא וז"ל אפילו קבל עליו ב' ה' של כל השנה ופגע בהם ימים אלו מפסיקין. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסי' תרצ"ז ס"ק ג' דאיתא וז"ל אם נדר בפירוש להתענות בפורים קטן י"ל דחל הנדר דהוי רק מנהג בעלמא אבל אם נדר בסתם ב' ה' של כל השנה י"ל דדעתו היה לבד פורים קטן. עכ"ל. ועי' בסי' תקס"ו בביאור הלכה ד"ה ויש דאיתא וז"ל כתב בשערי אפרים בתענית מיתות הצדיקים כגון ז' באדר וכיוצא אף אם יש עשרה מתעניין וכן הבכורים המתעניין בע"פ אף אם יש שם עשרה לא יקראו ויחל וימכ"ש הנוהגים להתענות בב' ה' של כל השנה או בפרשת שובבי"ם וכן מה שנוהגין החבורות קדושות שבכל עיר לבחור לעצמם יום אחד לקבוע בו תענית ואומרים סליחות אע"פ שעושין כן בכל שנה בקביעות אין להם לקרות ויחל וכו'. עכ"ל.

ויש להעיר דבשנים המיוחדים אשר יש בהם פורים משולש וערב פסח חל להיות בשבת, כל הני תעניות חלות להיות בשני וחמישי או שבת, דכ"ג סיון חל להיות בחמישי וכו"ה סיון חל להיות בשבת וכו' סיון חל להיות ביום שני. והנה כיון שנתבאר דשני וחמישי הם עכ"פ מיועדים לתעניות, א"כ באותם שנים ליכא שום תוספת ימים המיועדים לתעניות בסוף סיון, וזה בודאי מצטרף לכל מה שראינו בספר שילוש לשולש (בענין אור דהני שנים) ושולש עטרות (בענין ניסן דהני שנים) והוד משולש (בענין אייר דהני שנים) דבהני שנים יש המון דברים שהם ב"בחינה מתוקנת" יותר משאר שנים (ובפרט לגבי תעניות, לדוגמא, הרי באותם שנים אין מתענים בשני ימי חמישי דשובבי"ם משום דראש חודש שבט וט"ו בשבט חלים בהם, ואין משלימים התענית בשני בתרא דבה"ב משום דפסח שני חל בו). והוא נפלא.

”סתירה” בהמהות דכ”ה סיון

על המאור בפ”ק דמגילה. (עיין בספר תורת רפאל בהל’ תענית סימן צ”ט מש”כ לגבי שיטת הראב”ד. ועי’ במ”ב בריש ס”י תרפ”ו דאיתא לגבי חנוכה ופורים וז”ל מותר להתענות לפנייהם ולאחריהם וכן בהספד שרי וב”ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו, וכן הוא ג”כ דעת הפר”ח, והנה יש נוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת ער”ה ואין לשנות מנהגם אבל לכתחלה לא ינהוג כן ועכ”פ אסור לגזור בו תענית צבור וכן יום ראשון דאחר חנוכה אף דיחיד מותר להתענות בו תענית צבור אסור לגזור בו. עכ”ל. הרי מבואר דאף דמותר להתענות ביום אחרי חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור, וכן מבואר דאף להצד דמותר להתענות ביום שלפני חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור. ועיי”ש בשער הציון שציין למחצית השקל, ועיי”ש במחצית השקל שביאר דהמקור להאי חילוק בין תענית יחיד לתענית ציבור הוא משיטת הראב”ד. ועיין בשו”ת ערוגת הבושם או”ח ס”י ר”ה דאיתא וז”ל במג”א יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית ביום ה’ מפרשיות שובב”ם ת”ת וכו’ אי אירע תענית שובב”ם ב”א י”ב י”ג שבאדר ראשון דמבואר בתענית דף י”ח ע”ב דהו”ל ימים הכתובים במגילת תענית צ”ע אי יתענו, ונהי דקיי”ל בטלה מגילת תענית מ”מ שישית הראב”ד דלענין תענית ציבור לא בטלה מגילת תענית, עי’ טור ס”י תקע”ד שהסכים כן, וכן משמע מוסקת המג”א לקמן ס”י תרפ”ו ס”ק א’ עיי”ש וכו’. עכ”ל.) ומוזכר דהימים עדיין קיימים בעצמותם.

הנה לפי כל זה נמצא דאפילו בזה”ז, אם עושה איזה זכר להניסים הכתובים במגילת תענית בהימים שלהם, דשפיר חשיב שמנתייחס להיו”ט בזמנו (ואפשר דחשיב סעודת מצוה, ואפשר דאינו אומר תחנון, וצ”ע למעשה).

הרי משחרב בית המקדש בטלה מגילת תענית. ועיין באו”ח ס”י תקס”ב ביד אפרים שביאר בזה וז”ל עד כאן לא אמרו שביטלו אלא שחזר והותר מה שהיה אסור עד עתה כגון תענית שהיה אסור להתענות ביום טוב הכתוב במגילת תענית ושבו חזר והותר אבל מכל מקום לא ביטלו היום טוב עצמו והלכך לענין קבלת צער כגון תשעה באב שנדחה זה אינו בכלל תענית ולא נכנס בכלל איסור הכתוב שם עד שיוצדק לומר שביטלו אותו ולפי זה היינו צריכין לומר שהיום טוב עצמו בטל ובאמת זה אינו דלא קאי רק על איסור תענית אבל קבלת צער מעיקרא לא נאסר ואם כן אף שבטלו האיסור מכל מקום מי שרוצה להקל בענין קבלת צער מחמת יום טוב שלו שפיר יש להקל שהיום טוב עצמו לא בטל לגמרי ולכך לא השלים מחמת היום טוב שלו. עכ”ל.

הרי מבואר דהימים טובים דמגילת תענית לא נתבטלו בעצמותם, ורק שאין חיוב להשתייך להני ימים טובים, ולכן לית בהו איסור תענית, אבל מי שמשתייך להימים טובים שפיר משתייך לימים טובים שעדיין קיימים. וכן עיין בספר דרך ה’ ח”ד פ”ז בעבודה הזמנית דמשמע בדבריו כנ”ל, שעדיין יש “אור המאיר” בהימים הכתובים במגילת תענית, אלא שנפטר מהיות עושים זכר להאי אור המאיר. וכן יש עוד מקורות דהימים טובים עדיין קיימים בעצמותם, דעיין בטור באו”ח ס”י תקע”ג דאיתא וז”ל הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם מותר להתענות בהם חוץ מבחנוכה ופורים וכתב הראב”ד דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל צבור אסורין לגזור תענית בהן. עכ”ל. הרי דהראב”ד סובר דגם בזה”ז דאין לגזור תענית ציבור בימים הכתובים במגילת תענית. וכ”ה בהשגות הראב”ד

הנה ראינו המבואר במגילת תענית דכ”ה בסיון הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו משום שבו נהרגו רשב”ג ורבי ישמעאל ור’ חנינא סגן הכהנים. הנה יש עוד ייחוד לכ”ה סיון, שהוא מהימים טובים דמגילת תענית, דעיי”ש בפרק ג’ דכתיב לגבי חודש סיון “בעשרים וחמשה ביה איתנטילו דימסנאי מיהודה וירושלים” (עיי”ש שמבואר שביום זה נסעו בני ישמעאל מירושלים לאחר שעירערו על נחלת ארץ ישראל לחלוק עם ישראל, וכן דחו את הכנעניים שטענו שארץ ישראל שלהם ואת המצריים שתבעו להשיב להם את כלי הכסף והזהב ששאלו ישראל מהם).

וכן יש עוד ימים שהם ימים טובים הכתובים במגילת תענית ואפ”ה הוזכרו בפרק בתרא דמגילת תענית עם הימים שראויים להתענות בהם, כגון י’ ניסן, ז’ אלול, ג’ תשרי, ז’ כסלו, וט’ אדר.

ובפשטותו י”ל דלית בזה שום סתירה, דכאן בזמן שביהמ”ק קיים, דאז הוי יו”ט, וכאן בזמן שאין ביהמ”ק הימים, דאז הוי תענית. אולם כל זה א”ש לפי הא דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, אבל לפי השיטות שהוזכרו במס’ ר”ה דף י”ח ודף י”ט דס”ל דלא בטלה מגילת תענית, קשה לכאורה, איך איכא באותו יום קביעות יו”ט וקביעות תענית. וצ”ע.

עוד יש להעיר בזה אפילו לפי מה דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, דעיין במס’ תענית דף יב ע”א דאיתא אמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית מיתבי אנשי משמר מתעניין ולא משלימין התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא תא שמע דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוא התם נמי לצעורי נפשיה בעלמא הוא. ותמונה

מה נכלל בהמאורע דכ”ז סיון

טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש אמר לו רבי מה אני לחיי העולם הבא אמר לו כלום מעשה בא לידך אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר לו אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי אמר לו לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול ובחזרתו מציאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו הביאוהו וזכרוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי מי שמבקש עלבונה של ספר תורה הוא יבקש עלבוני אמר לו תלמידיו

מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו מיד דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב עון עקבי יסבני עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין בשעה שיצאו שלשתן צדקו עליהם את הדין הוא אמר הצור תמים פעלו וגו’ ואשתו אמרה אל אמונה ואין עול בתו אמרה גדול העצה ורב העלילה אשר עניך פקוחות על כל דרכי וגו’ אמר רבי כמה גדולים צדיקים הללו שנזדמנו להן שלש מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין תנו רבנן כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו אמר לו חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכיה שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר מונח לך בחיקך אמר לו מן השמים ירחמו אמר לו אני אומר לך דברים של

הנה ראינו שכ”ז בסיון הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו משום שבו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו.

עיין בפ”ק דמס’ ע”ז דאיתא אתיוהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באורייתא אמר להו כאשר צוני ה’ אלהי מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות עליו לשריפה שהיה הוגה את השם באותיותיו והכי עביד הכי והתנן אלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תורה מן השמים ואין תחיית המתים מן התורה אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו להתלמד עבד כדתניא לא תלמוד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות אלא מאי טעמא אנש משום הוגה את השם בפרהסיא דהוי ועל אשתו להריגה דלא מיחה ביה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו ועל בתו לישב בקובה של זונות דאמר רבי יוחנן פעם אחת היתה בתו

יום כ"ח שאינו אלא שיבוש בטור אחד ובמגילת תענית אחת וכמו שמוכח משאר הכתבי יד הקדומים של הטור ומגילת תענית שבכולן הגירסא כ"ז בסיון, ולכן יום כ"ו נראה ג"כ לשיבוש בעלמא, ואף שאי אפשר לנו להחליט השיבוש מתוך ספרי הצדה לדרך עצמו נראה להגיה ע"פ הטור ומגילת תענית המוגהים שאחריהם נמשך הצדה לדרך, וכן יום כ"ט שבאחרות חיים נראה להגיה ע"פ הכל בו שדרכו להמשיך אחריו, והגירסא שבסדר רב עמרים גאון שיבושו הוחלט בסדר רב עמרים גאון הנדמו"ח ע"פ כת"י אוקספורד (ירושלים תרע"ב) תרע"ג ח"ב דף ע"ד) ששם נתברר שחסר בנדפס מלפנים ולא כפי שהוגה אלא כך צ"ל רשב"ג [ור] ישמעאל בן אלישע ור' חנינא סגן הכהנים בעשרים ושבעה בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו', ואמנם היום תשעה באלול לתענית שריפת רבי חנינא בן תרדיון שבמגילת התענית הנ"ל אינו שיבוש אלא קבלה אחרת שחולק על הקבלה שלנו, ויש שם הרבה תעניות שלא קיבלנו במסורת שלנו כלל (וכמו שביארנו בס"ד במאמר קביעות התעניות שבטלו) וכן היום כ"א סיון שבמדרש תלפיות הנ"ל הוא קבלה אחרת וקבלת הגאונים והפוסקים הוא כ"ז בסיון, וכך הוא גם בסידור מחזור רומניא (ויניציאה ר"פ) ובשאר סידורים עד היום הזה, סוף דבר יום כ"ח סיון נשתבש בו ספר טור אחד וספר מגילת תענית אחד וכן שאר הימים הנ"ל הם או שיבוש או קבלה אחרת והימים כ"ג כ"ה כ"ז בסיון הם הימים שראוי להתענות בהם וכפי שנמוצא בסידורים ומחזורים וכפי שמקובל בידנו קבלה גמורה מהראשונים שקבלו יום זה מהגאונים איש מפי איש עד לחז"ל הקדושים שתקנו להיותם ימים שראוי להתענות בהם. עכ"ל.

ונשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו (דף ל"ד ע"א), וגירסא חמישית ראיתי במגילת התעניות כתב יד בעשרים וחמשה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ור' חנינא סגן הכהנים וכו' אלול בשמונה באלול וכו' בתשעה בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו (קזנטינה קל"ז) ולשני הגירסאות הללו אין לנו בסיון אלא שני תעניות, וגירסא ששית ראיתי בטור כתב יד בכ"ו בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (אוקספורד בודלי תרצ"ח) וכך הגירסא גם בצדה לדרך לתלמוד בן הרא"ש (מאמר ה' כלל א' פרק ח' בכל הדפוסים והכתבי יד), וגירסא שביעית ראיתי בטור כתב יד אחר בכ"ח בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (אוקספורד בודלי ת"ש) ולשני הגירסאות הללו מצאתי סימוכין בכתבי יד דמגילת תענית (ששון שס"ח ו' בכ"ו אוקספורד בודלי תתק"ב א' בכ"ח), והנה בריבוי הנוסחאות ריבוי הביורר שאין כאן קבלות שונות אלא שיבושים, ולא נתקבלו שבעה קבלות ביום התענית דשריפת רבי חנינא בן תרדיון אלא ששה שיבושים וקבלה אחת, ועלינו הביורר בסייעתא דשמיא, והנה זכינו למחזור יוטי (סימן רע"א) וראב"ה (סימן תתפ"ט) ובה"ג (של אספמיא הנדמו"ח ברלין תרמ"ה) ושלנו בכל הדפוסים ובכתבי יד ואט"ו ש"ד מילאנו אמברוזיאנה (ד"ח) וספר חסידים לרבינו משה הכהן בן אחותו של הרא"ש (אות צ"ה בכל הדפוסים ובכת"י אוקספורד בודלי ב' אלפים רפ"ז א' א') וכל בו (סי' ס"ג בכל הדפוסים וכת"י) ובכולן כתוב הגירסא כמו בטור שלנו בשם הבה"ג דיום התענית דשריפת רבי חנינא בן תרדיון הוא בעשרים ושבעה בסיון, ונראה שזו הקבלה האמיתית, ושאר הימים לא קיבלנו בהם תענית, וחלק מהם שיבושים בעלמא, וכנן

רבי מה אתה רואה אמר להן גליון נשרפין ואותיות פורחות אף אתה פתח פיה ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו אמר לו קלצטוניירי רבי אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לחיי העולם הבא אמר לו הן השבע לי נשבע לו מיד הרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבו יצאה נשמתו במהרה אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאה בת קול ואמרה רבי חנינא בן תרדיון וקלצטוניירי מזומנין הן לחיי העולם הבא.

הנה לכאורה משמע דשלתן יצאו בשעה אחת, וא"כ כמו דשריפת רחב"ת היה בכ"ז סיון, הוא הדין דהריגת אשתו והושיבת בתו בקובה של זנות היו כ"ז סיון. וצע"ע בזה.

הנה יש חולקים לכאורה על התאריך דכ"ז סיון לצרת רחב"ת, דעיי"ש בס"ת תק"פ בכף החיים ס"ק י' דאיתא וז"ל מה שכתב בשו"ע בכ"ז בסיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' בספר מדרש תלפיות דף קל ע"ב ודף קלה ע"ב כתב שהיה ביום כ"א ואחריו הרגו לרבי ישבב הסופר יעו"ש, יפה ללב חלק ג' אות ד'. עכ"ל.

אולם עיין באוצרות ירושלים חלק נ"ח דאיתא וז"ל במדרש תלפיות כתוב שרבי חנינא בן תרדיון נשרף ביום כ"א סיון (יפה ללב חלק ג' ס"ק ד' וכה"ח ס"ק י'), וראיתי גירסא שלישית בארחות חיים להרא"מ מלוגיל בכ"ט בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (הל' ט' באב אות כ"ד כך הגירסא בשני הדפוסים פיריגוצי תק"י וירושלים תשט"ז ובשני הכתבי יד אוקספורד בודלי ב' אלפים שס"ו וירושלים י"ב מ'), וגירסא רביעית ראיתי בסדר רב עמרים גאון בעשרים וחמש בו נהרג רשב"ג

קריאת פרשת שלח קודם כ"ט סיון

סיון, ואם שבועות חל ביום ששי קוראים פרשת שלח בכ"ח סיון. וי"ל דקריאת פרשת שלח מישיך שייד להתעוררות ימי שילוח המרגלים בימים שאחרי הקריאה.

אלא דזהו דוקא בחו"ל, אבל בא"י אם שבועות חל ביום ראשון (ושמיני של פסח היה בשבת) קוראים פרשת שלח ב"ט סיון, ואם שבועות חל ביום ששי (ויים שני דשבועות היה בשבת) קוראים פרשת שלח בכ"א סיון. וצע"ע בזה.

במס' פסחים דף קיא ע"ב ובעוד מקומות, הוא מיוסד על הא שהם ימי הילוך המרגלים. ולפ"ז לכאורה גם כ"ט סיון צריך להיות יום השייך לפורעניות, דהא גם כ"ט סיון הוא יום מימי הילוך המרגלים. וצ"ע.

הנה בדרך כלל בחו"ל תמיד קוראים פרשת שלח בשבוע שלפני כ"ט סיון, דאם שבועות חל ביום ראשון קוראים פרשת שלח בכ"ז סיון, ואם שבועות חל ביום שני קוראים פרשת שלח בכ"ה סיון, ואם שבועות חל ביום רביעי קוראים פרשת שלח בכ"ג

הנה מובאר במס' תענית דף כט ע"א דמכ"ג סיון עד כ"ט סיון היו ה' ימי הסגר של מרים, ומבואר שם דאח"כ בכ"ט סיון נשלחו המרגלים, והלכו למ' יום וחזרו ב'ט' באב. והנה אף שנתבאר שם דנשלחו המרגלים בכ"ט סיון, אפשר דלית מזה נפק"מ לדורות, דאפשר דלא נאמר איזה ענין להתייחס ליום שילוח המרגלים.

אבל עיין בספר בני יששכר מאמרי חדשי תמוז אב מאמר א' שביאר דזה שימי תמוז הם ימי פורעניות (אפילו קודם י"ז בתמוז, וכמבואר

גליון זה מוקדש

לרפואת הרה"ג ר' ישראל בונים בן חיה רויזא שליט"א

אותלמופת
עימוד שוחרף טקסט ליצירה
otl@10-11@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום ושינוי ספרים
י. בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר
בתי כנסת, בתי מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!
לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל
ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

שזה שמחה

במעונו

פנינים עובדות והליכות בעניני השמחות הנמצאים בפרשה

גליון מס' 29

פרשת שלח

• לברית •

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם בבאכם אל הארץ. טו יז יח

ט"ו ל"ב), אמר לו הקב"ה למשה, משה, מפני מה חילל זה שבת, אמר לפניו, רבנו של עולם איני יודע, אמר לו, יום חול תפילין בראשו ותפילין בזרועו ורואה וחוזר במעשיו, עכשיו שאין לו תפילין חילל זה את השבת, באותה שעה אמר הקב"ה למשה, משה, צא (וברך) [וברך] להם לישראל שיהו נוהגים בו בימים טובים ובשבתות, ואיזו מצוה, זו מצות ציצית, שנאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית וגו'. וצ"ע דהנה נשים פטורות מתפילין וציצית וא"כ יל"ע מה מונע אותה מחטאים.

ובדוחק היה אפ"ל דהנה ביערו"ד ביאר דברי הגמ' (ברכות ז, א) דמקשינן נשים במאי זכיון. וביאר דהכונה זכיון מלשון לא זכיתי היינו לא נצחת, דבמאי מנצחין את היצה"ר דהא ליכא להם תורה, וע"ז תירצה הגמ' במאי דנטרו לבעליהן, ואולי הכא נמי שייך דכיון שיש שמירה לבעליהן מועיל גם להם, [ואולי זה טעם המנהג שהכלה שולחת את הטלית לחתן, והיינו כדי להיות שותפה עמו במצוה זו] וצ"ע.

ויתכן להציע בזה חידוש דהנה ברוקח כאן כתב "אמר משה למה בני ישראל ולא בנות וכו' להראות כי האשה כולה ערוה ועל כן מכוסה בתכשיט ואינה צריכה עיטוף כאיש". וא"כ י"ל דאצל אשה בכך שלובשים בגדים בצניעות זה גופא מזכיר לה את ה', דאצלה כיון שיש קיום מצוה בכך שלובשת בצניעות, וממילא מזכיר לה לקיים מצות ה'. אבל איש אין עליו דין ערוה בכל גופו, א"כ הוא צריך לקיים מצות ציצית. והנה בתיקוני זוהר איתא שה' עשה לאדם וחווה כותנות עור הכונה לציצית, ואולי להנ"ל י"ל דכיון דאז לא הוצרכה ללבוש מצד ערוה שוב הוצרכה לציצית.

וידידי הרה"ג רבי מרדכי מאירוביץ שליט"א ר"ל עפ"ד החיד"א שגשגים יותר קרובים ליר"ש מאשר אנשים ולכך י"ל דאינם זקוקים לציצית. ועי' מש"ח כאן דהיה הו"א דת"ח פטורים מציצית מטעם זה.

• לבר מצוה •

דרשת מרן הרב ואזנר זצ"ל לבר מצוה

בגמרא מנחות מג, ב אמרו תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצוות כולן וברש"י שם ד"ה כיון שנתחייב כתב ב' ביאורים ביאור א' דכיון שהאיר היום' ונתחייב במצוות ציצית נתחייב גם בכל שאר המצוות דרוב המצוות נוהגות רק ביום והיינו דרש"י סובר דלא שייך שום אופן של חיוב ציצית בלילה וכמו כן רוב המצוות נוהגות רק ביום ולא בלילה ועוד כתב רש"י ביאור ב' בזה"ל לשון אחר כיון שנתחייב אדם שהגיע לכלל

לובשים טלית ותפילין בברית

אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם. [לך לך יד, כג]

ובמש"ח כ' וז"ל "ובחולין (פט, ב) בשכר (שאמר אכן דברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל) זכו בניו (לשתי מצוות) - לחוט (של תכלת) ורצועה (של תפילין). ויתכן שבתפילת שחרית, שאברהם תיקנה, כל ישראל מלובשים בתפילין וטלית גדול משום זה".

ונראה להוסיף עפ"י, דהנה בברית מילה אנו נוהגים ללבוש טלית ותפילין, ולהנ"ל נראה דכיון דהברית שעושים הוא בריתו של אברהם אבינו, לובשים טלית ותפילין דגם בזה זכו בזכות אברהם.

עוד נראה להוסיף דהנה רק בשחרית מצינו את ענין תפילת ותיקין שמתפללים מיד בתחילת הזמן, ויתכן ע"פ הנ"ל, דהרי אצל אברהם מצינו (להלן יח, י) ביחוד את ענין הזריזות, ולכן בתפילה שהוא תיקן אנו משתדלים לעשות כפי מעשיו בזריזות. ועי' במאירי יומא כח, ב דכ' "כל היום כשר למילה שנא' וביום השמיני וכו' ומ"מ ראוי לזריזים להקדים בה בשחרית שלא יראה כמתרשל בה מצד חמלתו על הבן ולאחוז בדרכי האבות שנאמר עליהם בכיוצא בה וישכם אברהם בבוקר".

• להולדת בת •

נשים פטורות מציצית

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. [שלח טו, לח]

איתא בתנא דבי אליהו רבה פכ"ד "כשהיו ישראל במדבר מה נאמר בהן, ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים [וגו'] (במדבר

לאלקים זה קדושת ציצית מגיד שהציצית מוספת קדושה לישראל
עכ"ל הספרי.

ובזה יבואר הגמרא במנחות הנ"ל וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות
ה' כיון שאדם מתחייב במצוה זו מתחייב בכל המצוות כיון דאין
מציאות שנערב בן י"ג יתחייב בכל המצוות ללא מצות ציצית וזהו מפני
שאם אין לו ציצית אזי חסר לו את זכרתם את כל מצוות ה' ומחמת זה
אמר הקב"ה אי אפשר לחייב אותך בכל המצוות שבתורה עד שאינך
מחויב מצות ציצית כיון דמצות ציצית הוא המזכיר והמערער לכל
מצוות שבתורה ועוד גדולה ציצית שמביאה לידי קדושה וכדכתיב
והייתם קדושים לאלקים ממילא יובן מה שאמרו ראה מצוה זו וכו'
דתלו את חיוב הנער בעול כל המצוות במצות ציצית כיון דיש במצות
ציצית דבר מיוחד הגורם את קיומו של כל התורה כולה כן נראה לי
לולא דמסתפינא.

• לנשואין •

להתפלל על מי שלא נשוי

יש בנותן טעם להביא מש"כ בספר אמת ליעקב בביאור הקושיא,
מפני מה התפלל משה על יהושע ולא על כלב. ואפשר, שסבר משה
שכלב היה נשוי לאשה צדקת שהיא מרים הנביאה, לכך בטוח שלא
יתפס בעצת מרגלים ואינו זקוק לברכה כי אשתו משמרתו. ואילו
יהושע, איתא בגמ' שעדיין לא היה נשוי כיון שהתחתן עם רחב רק
לאחר שכבש את יריחו. לכן חשש משה עליו ומשום כך התפלל רק
עליו.

מסירת טלית לחתן

כותב בס' כרם חמד: שמעתי מגיסי הרה"ג ר' ראובן קרישבסקי (שליט"א)
אשר הגאון מוה"ר ישראל יצחק רייזמן זצוק"ל סיפר לו שהיתה לו
אחות שלא היו לה בנים והלכה לגורב בעל תורת חסד שיתפלל עליה
נתן לה סגולה שתתפור טלית והבעל יכניס בזה הציצית ויתנו את
הטלית לו וכאשר עשו כן נולד להם בל ונראה דהמקור לזה הוא
מקרא זה דכתוב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם שעל
ידי שיתנו הציצית יזכו לדורותיו ואולי מכאן גם המנהג ששולחים
טלית לחתנים לפני החתונה ועוך טעם נראה דאיתא בגמרא סנהדרין
קי חכמת נשים בנתה ביתה משלי יד א זך אשתך של ארן בן פלח
ואולת בידה תהרסנה זו אשתו של קרח דאשתו של און עשתה
לשערה כפרועת ראש כדי שלא יכנסו לבעלה להכניסו במחלוקת
קרח ואשתו של קרח שיכנעה אותו לעשות טליתים של תכלת בלא
ציצית עיי"ש.

וזה הרמז שנוהגים לעשות לכתולה לפני החופה ראשה פרוע לרמז
על זה שהיא תשכנע את הבעל שלא יכנס במחלוקת וכן שולחים
טלית עם ציצית לרמז שלא יהיה כקרח.

מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצוות עכ"ל והיינו דכיון שנתחייב
נער הבר מצוה במצות ציצית מתחייב הוא ג"כ בכל המצוות כולן
דמצות ציצית היא מחייבתו בעול כל המצוות ומקשה שם בספר טהרת
הקודש מנחות מג בצדק מה מיוחס מצות ציצית יותר מכל המצוות
שבתורה ומדוע תלו את חיוב הנער בעול כל המצוות במצות ציצית
דמאי אולמיה דמצות ציצית וכתב לבאר דהנה בשו"ת הרא"ש כלל
ט"ז מבואר דמקור הדין של בן י"ג למצוות הוא מהלכה למשה מסיני
כמו כל השיעורין שנאמרו בסיני אלא שעדיין אין לנו מקור שנער בר
מצוה ג"כ נענש כשעובר על המצוות כיון דבהלכה מסיני נאמר רק
שמתחייב במצוות ואין לנו מקור לעונשין אם עובר על המצוות שהרי
יתכן לומר שאינו נענש עד שיהיה בגיל עשרים' וכמו שמצינו שבי"ד
של מעלה אין מענישים עד גיל עשרים ובה יבואר דזהו כוונת רש"י
דכיון שנתחייב במצות ציצית בגיל י"ג נתחייב ג"כ בכל החומר שיש
בכל המצוות דהיינו שג"כ הוא נענש כשעובר עליהם ומה שתלה את
זה במצות ציצית הוא משום דמבואר בתוס' שם ד"ה חותם דהציצית
מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה ולכך כתבה התורה רמז זה דווקא
במצות ציצית מאחר שבכלל רמז זה שהם עבדים להש"ת יש בכלל
זה גם רמז שיש עונש כשעובר על מצות לא תעשה.

והנה גם אני התקשיתי ברש"י זה לפני כשישים שנה ולא היה לי אז
ספר טהרת הקודש ורק אחר כך מצאתי שמקשה זאת ברם התירוץ
שתיריך בספר הנ"ל אינו מתקבל על הלב דאין יתכן לומר סברא זו
דבגיל י"ג מתחייב רק במצוות עשה אבל העונשין דהיינו לא תעשה
מתחייב רק בגיל עשרים כמו בבית דין של מעלה וכבר ידועים דברי
החתם סופר בתשובותיו שהוא מפרק סברא זו לגמרי יעוין בשו"ת
חתם סופר יו"ד סימן קנ"ה שכתב בזה"ל ומה שרמזת והיא לא הגיעה
לעשרים שנה נראה דעתך שאינה בת עונשין למעלה' זה לא נמצא
בש"ס רק בדרושי אגדה וכבר כתבו מזה האחרונים שאין לסמוך על
זה כלל וכו' אבל האמת משנעשו בני מצוה בשנים וסימנים מתחייבים
בכל חיובי תורה בבי"ד של מעלה ושל מטה דאי לא תימא הכי למ"ד
יולדת וגזיר חוטאים הם לא מייתי קרבנם קודם עשרים וישתקע
הדבר עכ"ל.

וכיון שהתירוץ הנ"ל הוא דוחק חשבתי לפרש דהתורה הקדושה נתנה
מצות ציצית למצוה וגם לסגולה וברמב"ן בפרשת כי תצא איתא כי
בכל מצוה יש הלכה שבמצוה וסגולה של המצוה וסגולת מצות ציצית
היא וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' וכדאיתא שקול מצות
ציצית כנגד כל התורה' והחרדים בספרו כתב עיקר היחוד מכל תרי"ג
מצוות על מצות ציצית והיינו שהסגולה במצות ציצית מסוגלת להביא
את האדם לקיום כל התורה כולה ובפשטות הכוונה היא כדכתיב
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' דהיינו שיקיים כל המצוות
והדרש הוא דגם שקול מצות ציצית כנגד כל התורה' וחוף מזה
איתא בספרי פר' שלח גדולה ציצית שמביאה לידי קדושה וכדכתיב
והייתם קדושים לאלקים וז"ל הספרי והייתם קדושים לאלקים
זו קדושת כל המצוות וכו' רבי אומר זה קדושת ציצית' אתה אומר
זו קדושת ציצית או אינו אלא קדושת הגוף כשהוא אומר קדושים
תהיו הרי כל המצוות אמורות הא מה תלמוד לומר והייתם קדושים

משמרת הטהרה

שאלות ותשובות בעניני סדר טהרות בחיי המעשה לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו

דבר העורך

עת צרה היא ליעקב וממנה יושע. מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה. לך עמי בא בחדריך וגו' חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. וכבר אמרו חז"ל בתנא דבי אליהו כשם שיש להקב"ה חדרי חדרים בתורתו. כך יש להם לת"ח לכל אחד ואחד חדרי חדרים בתורתו ואם ראית שיסורין ממשימין ובאין עליך רוח לחדרי תורה ומיד היסורין בורחין ממך.

אין ספק שבעת הזאת יש חשיבות רבה ללמוד את דיני הטהרה להראות את גודל ציפיתנו ותשוקתנו לקראת הגאולה הקרובה שאז נוכל לחיות בטהרה ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

בגליון זה הובאו מספר שאלות מאת הקוראים, ואי"ה בגליונות הבאים יופיעו עוד שאלות שלא נכנסו לגליון.

תודתינו נתונה לרבנים שהעירו והאירו, ונשמח לקבל עוד תגובות מהלומדים, ישוטטו רבים ותרבה הדעת.

כמו כן ניתן לשלוח שאלות בעניני טהרות הנוגעים לחיי המעשה, ונשתדל אי"ה להשיב עליהם כפי אשר תמצא ידינו.

את השאלות ניתן לשלוח לדוא"ל: t402422@gmail.com. וכן במכשירי קהילות קופת תורת הטהרה בשליחת הודעה למנהל הקופה.

בברכת הטהרה

משמרת הטהרה

שאלה. באותו הלילה שרר פחד נורא. הדי ההתפוצציות לא שככו לרגע, היה נראה ממש כי הסוף קרב. ראובן הצטופף במקלט כשילדיו סביבו והוא ניסה להרגיעם. ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, עוד תראו איך כבר תסתיים המלחמה ועם ישראל ינצל ללא פגע. מבחוץ נשמעו שאגות קרב בשפות שונות. לאחר שהתקבלה החלטה במועצת האו"ם פה אחד כי יש להשמיד את עם ישראל רח"ל התקבצו כל הגוים לעלות על ירושלים למלחמה על ה' ועל משיחו. אלפי מטוסים וספינות קרב עשו את דרכם לארץ ישראל, טילים שרקו מכל עבר, והפחד היה איום ונורא. לפתע נשמעו קולות בערבית "אפתח אל באב" פתחו את הדלת. אך הקולות נדמו ברגע אחד עם קול חבטה עזה. מבעד לחלון הקטן העיז מישהו להציץ וראה מחזה לא יאומן, מהשמים נפלו אבנים ענקיות בוערות הישר על ראשם של החיילים החמושים. "ונשפטתי עמו בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפריית אמטיר עליו ועל אגפיו ועל עמים רבים אשר אתו".

עם בקר השתרר שקט וראובן ומשפחתו יצאו החוצה. דממת מות שררה ברחוב. הכביש היה זרוע כולו בשברי טילים, כטבמי"ם, טנקים הרוסים, פצצות שונות ומשונות, פגזים, רובים, כדורים, סכינים, וכלי נשק רבים לאין מספר. ראובן הזהיר את ילדיו "אנחנו רוצים לעלות לבית המקדש להקריב קרבן תודה על הניסים והנפלאות שקרו לנו, ומי שרוצה להקריב צריך לשמור על טהרה, יש להזהר מאד מלגעת בכלי הנשק - שמלבד הסכנה שבדבר - יש לדעת שהם ודאי בחזקת טמאים". האם אמנם פצצות וכלי נשק מקבלים טומאה?

תשובה. יש להבחין בין סוגי כלי הנשק השונים. כלי נשק העשויים ממתכות כגון חרב ורומח ושריון וכדומה נתבאר במשנה שהם מקבלים טומאה. ומכאן יש ללמוד גם לרובים ואקדחים שהם כלים המקבלים טומאה.

טיילים ופצצות וכדומה שאין להם שימוש אחר מלבד ה"התפוצצות" יש מקום לומר שאינם מקבלים טומאה כיון שאין עשויים לשימוש קבוע, ויש מקום לדמותו למה שכ' הרמב"ם הל' כלים פ"ב ה"א אבל העושה כלים מן הלפת והאתרוג וכו' הרי הן טהורים לפי שא"א שיעמדו אלא זמן מועט עכ"ל.

אמנם יש שהעירו ע"ז ששם החומר מצד עצמו אינו ראוי לשימוש שנעשה עבורו, אבל כאן שכל מטרת הטיל היא לפגוע הרי בכך נעשה יעודו, ודומה לחיצים שמקבלים טומאה.

אמנם יש לחלק שבכלי חד פעמי יש שלוש דרגות.

א. כלי שמצד עצמו אינו ראוי לזמן ממושך אלא מתכלה והולך מעצמו אינו מקבל טומאה אף אם ייחדו לזמן מרובה וזה מה שהובא מהרמב"ם לעיל העושה כלים מן הלפת וכו' שאינם מקבלים טומאה.

ב. כלי שמצד עצמו ראוי לזמן ממושך אלא שאינו עומד לזמן מרובה משום שאין השימוש שלו נוח ולכן אין רגילים לייחדו לזמן ממושך בזה תלוי דאם

יחדוהו לזמן מרובה מקבל טומאה ואם לאו אינו מקב"ט, וזה מ"ש הרמב"ם שם פ"ה ה"ז וה"ח לגבי חותלות ושופר שאם יחדוהו לזמן מרובה מקבל טומאה ואם לא אינו מקבל טומאה.

ג. כלי שראוי לזמן מרובה והטעם שלא משתמשים בו לזמן מרובה משום שאין לו מקום לאחסנו או משום שהוא עשיר ויש לו הרבה כלים או משום שמתעצל לנקותו וכל מיני סיבות צדדיות שאינן קשורות לגריעותו של החפץ אלא לנוחות של הבעלים זה מקבל טומאה בכל אופן.

ולפי"ז יש לחלק ולומר שחיצים מקבלים טומאה כיון שדומים לדרגה ג', אמנם לגבי טיל יש לדון האם דומה לדרגה הראשונה שמתכלה והולך מעצמו ולכן אינו מקבל טומאה, וגם טיל שימושו הוא רק על ידי שמתכלה ולכן לא יקבל טומאה, אמנם אין זה דמיון גמור כיון שהטיל מצד עצמו יכול לעמוד זמן רב, אך בשעת השימוש בו מתכלה מיד.

וכלים חד פעמיים כמו כוסות נייר יש מקום לומר שדומה ללפת ואתרוג שאינם מקבלים טומאה כיון שאין להם שימוש אלא לזמן מועט, ועל כל פנים אם לא יחדו לשימוש קבוע ודאי לא יקבל טומאה וכמו חותלות.

אבל בקבוק זכוכית או קופסת קפה שמצד עצמם אפשר להשתמש בהם באופן קבוע נראה שהם מקבלים טומאה.

ולגבי תבניות או סירים חד פעמיים יש להסתפק אם דומים לדרגה א' שאין שימושם אלא לזמן מועט, והרגילות להשליכם מיד בגמר שימושם, או שכיון שאפשר להשתמש בהם מצד עצמם כמה פעמים הרי הם כלים גמורים, ונחלקו בזה פוסקי זמנינו [עי' חוט שני טבילת כלים ושו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' ל"ב סק"א] לגבי טבילת כלים הנקחים מן הגוי שתלוי בנידון הנ"ל.

עוד יש לדון באיזה אופן אותם כלי נשק מקבלים טומאה. והנה כלים שנגע בהם נכרי נטמאים ממגע נכרים שגזרו עליהם שיהיו כזבים לכל דבריהם, אמנם כיון שהם ראשון אינם מטמאים אדם וכלים אלא אוכלים ומשקים בלבד.

אבל כלי מתכת שהגיעו מחוץ לארץ הרי הם טמאים בטומאת ארץ העמים והנוגע בהם טמא טומאת שבעה.

עוד יש להעיר שכל הנידון שייך רק בכלים שלמים כגון טילים שלא התפוצצו, אבל שברי טילים ודאי אינם מקבלים טומאה, וכן רובים או טנקים שיצאו מכלל שימוש אינם מקבלים טומאה. אמנם אם עדיין ראויים לשימוש כגון טנק שיכול לנסוע אך אין לו אפשרות לירות פגזים עדיין מקבל טומאה כדן כל שאר כלי מתכת.

מקורות: דין כלי מלחמה שמקבלים טומאה נתבאר במסכת כלים פ"א מ"ח, וברמב"ם הל' כלים פ"ח ה"ו.

דין כלים חד פעמיים כמו כלים העשויים מאתרוג ולפת נתבאר ברמב"ם שם פ"ב ה"א.

דין כלים שתלוי אם יחדו אותם לשימוש קבוע נתבאר ברמב"ם שם פ"ה ה"ז.

דין טומאת ארץ העמים הובא ברמב"ם הל' טומאת מת פ"א.

דין כלי מתכת שנשברו ואינם עושים מעין מלאכתם הובא במסכת כלים פ"א מ"א, וברמב"ם הל' כלים פ"א ה"א.

שאלה. לאחר סיום המלחמה הוקצו מתחם ענק לקבור את רבבות האויבים ששכבו כדומן על פני השדה, מלאכת הפינוי ארכה שבעה חודשים, אך גם בנתיים היה צורך לסמן כל דבר המטמא כדי שהעוברים ושבים ישימו לב ולא יטמאו בשוגג, כיצד מציינים את הטומאה.

תשובה. המוצא מת או כל דבר שמטמא באהל מן המת כגון יותר מכזית בשר או שדרה וגולגולת או רוב מנין או רוב בנין מעצמות המת חייב לעשות עליו ציון כדי שלא יכשלו בו כהנים ואוכלי טהרות, שנאמר (יחזקאל ל"ט ט"ו) וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל גיא המון גוג.

אופן הציון הוא על ידי שנוטל סיד לבן וממחה אותו במים ושופכו על מקום הטומאה.

אין מעמידים את הציון על גבי הטומאה בלבד אלא מוסיף מעט סמוך לה מכל צד, וכן אין מרחיקים את הציון מן הטומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל.

מקורות. חובת ציון הקברים הובאה בגמ' מ"ק ה' א', ועי' שם ברש"י ד"ה לפני עור, וברמב"ם הל' טומאת מת פ"ח ה"ט.

אופן הציון מובא במסכת מעשר שני פ"ה מ"א, וברמב"ם שם, ומקום הציון הובא במסכת מ"ק ה' ב' וברמב"ם שם הי"א.

שאלות שהגיעו לשלחן המערכת

הקמח המצוי בזמנינו בחנויות, האם הוא בחזקת טמא?

תשובה. פרי שהוכשר על יד שבאו עליו אחד משבעה משקים ונגע בו אדם טמא מקבל טומאה, ולכן אם החיטה נרטבה קודם הטחינה הוכשרה לקבל טומאה, ואם יגע בה אדם טמא, שהרי בזמנינו כולם בחזקת טמאי מת, אמנם יתכן שבמפעלי האריזה עדיין ישאר הקמח בחזקת טהור כיון שמכונות הטחינה מחוברות לקרקע ואינם מקבלות טומאה. אמנם אם בחיטה רק הורטבה מעט ולא היה בה כדי טופח אינה מקבלת טומאה עד שיבואו עליה מים. הדברים צריכים בירור במציאות ולא באנו אלא לעורר את לב המעיינים.

יציאת שבת	כניסת שבת	
20:31	19:12	ירושלים
20:33	19:29	תל אביב
20:35	19:24	חיפה
20:31	19:29	באר שבע
20:31	19:18	בית שמש

לזכות חיה לאה בת טובה מרים לזיווג הגון בקרוב ממשי

דבר העורך

יתברך הבורא אשר זיכנו לדלות מתורתו של רבינו הפלא יועץ זיע"א ולהביא מדברי תורתו בענינים הקשורים לפרשת השבוע ולעניני הזמן, השבוע בנפלאות התורה הבאנו בגודל מעלת מצוות ציצית אשר נאמרו אין סוף מאמרי חז"ל על גודל מצווה זו, וכן מובא מהגר"א זצוק"ל שקודם פטירתו אחז בציצותיו ואמר בבכיה **"כמה קשה להפריד מעולם המעשה הזה אשר ע"י מצוה קלה כ"ב של ציצית אדם ישר יחזה פני שכינה ואיפוא נוכל למצוא זאת בעולם הנשמות אף אם יתנו כל כוחותינו עבורו"** (עליות אליהו), והבאנו גם בחומר הסתכלות בעריות.

ובנפלאות הזמן המשכנו בפרקי אבות והבאנו מדברי רבינו בהקשר למשנה בפרק ג' לגבי שינה של שחרית והצורך להימנע ממנה. יזכנו ה' להמשיך ולהרבות חילים בתורתו הקדושה.

נפלאות התורה

ציצית

מצות ציצית היא שקולה ככל המצות (נדרים כה א) וזוהי פתח תקוה להשלמת רמ"ח איברי וסס"ה גידי נפשו רוחו ונשמתו, מאחר שאין אנחנו יכולים לקיים התרי"ג מצוות, כשאנו מקיימים מצות ציצית, **חשוב כאלו קיימנו התרי"ג מצוות. אבל צריך לכוון כן בפרוש**, וטוב לומר קודם הנחת ציצית: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו וא-להי אבותינו שתקבל ברחמים וברצון מצות ציצית שאנחנו מקיימין כאלו קיימנוה בכל פרטיה ותיקוניה ודקדוקיה וכאלו קיימנו כל תרי"ג מצוות התלויות בה

ולכן צריך לזהר שלא יחסר מעליו טלית קטן, ויזהר בין בטלית גדול בין בטלית קטן, שיהא כשר כדינו וככל משפטו, שאם לא יזהר, נמצא שלא קים מצוה וההעדר טוב שבהניחו בגד ארבע כנפות בציצית שאינו כשר עברה היא בידו שמברך ברכה לבטלה ושלובש בגד ארבע כנפות בלא ציצית. **וכן צריך לזהר לקיים בו זה א-לי ואנוהו** (שמות טו ב) בטלית נאה, שאם מלובש בגדים נאים כלים מכלים שונים והטלית שעל בגדיו יהיה קרוע בלוי, הלוא יבוש בעולם הזה ויכלם לעולם הבא וכדי בזיון וקצף

ויזהר **לעשות טלית בין קטן בין גדול מצמר רחלים** ולא משאר מינים, שאינו מקיים אלא מצוה דרבנן (א"ה כדעת המחבר באו"ח סי' ט סע' א), והרי זה דומה למי שיכול להרויח אלף זהובים ומתרחצה בחמש מאות

וראוי לחנך את הקטנים במצוה זו והיתה להם טלית קטן תחת בגדיהם תדיר, **ובזה יקנו סדר קדושה ויהיה להם סיוע על התורה ועל העבודה**. והפליגו בזה הקדוש (כ' ואתחנן דף רסה) בשבח המגיע ליצא מביתו מעוטף בציצית ומכותר בתפלין, אשרי מי שיוכל עשוהו:

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם

ישראל קדושים ומיעוטן בעריות, וחרדים מאד על אסור עריות ובפרט היושבים בערי ישמעאל הם גדורים יותר בעריות. אבל יש קריבות דעריות שאין נזהרים בהם, השם הטוב יכפר בעד, כי לכל העם בשגגה. שהרי אמרו (שמות רבה טז ב) האשה נמשלה לגפן שנאמר **אשתך כגפן פוריה אמר הקדוש ברוך הוא כשם שאם נדר נזיר לשותות יין אסור לאכול ענבים לחים ויבשים ומשרת ענבים וכל היוצא מגפן היין, אף אשה שאינה שלך אסור ליגע בה כל עקר**, וכל מי שנוגע באשה שאינה שלו מביא מיתה על עצמו. ותמן תנינן (אבות א ה) כל המרבה

שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו וסופו יורש גיהנם. ועד היכן גדר מרבה שיחה, עד שאמרו (ערובין נג:) שבשביל שאמר רבי יוסי הגלילי לברוריה, באיזה דרך נלך ללוד, קראתו גלילי שוטה בשביל שהרבה שיחה שהיה יכול לומר באיזה ללוד. ואמרו בש"ס (קדושין ע א) שאסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה, ובפרט שתתן לו לרחוץ פניו או ידיו או רגליו, או שתמלא לו כוס יין או שכר, או שתציע לו המטה בפניו הוא עוון פלילי, שאין אשה עושה אלה אלא לבעלה או לאביה או לבנה ודווקא בטהרתה. וכן אמרו (שם) קול באשה ערוה. ואסור לשאל בשלום אשה כלל, וכל אלו הן הלכות פסוקות בש"ס ובשלחן ערוך

ואיסור ראיית הנשים הוא חמור מאד וחשוב כזנות, שכן כתוב (במדבר טו לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם. **ומתגלגל בעוף הנקרא "ראה"**. וכתב הרמב"ם **שנקרא משומד לדבר אחד**, ועל מי שאינו מסתכל בנשים אמר הקדוש ברוך הוא הדין ידידי (ירושלמי ברכות פ"א, ה"ה). ואיסור ההסתכלות בנשים הוא אפילו אם אין לבבו פונה להרהר הרהורים רעים, מכל מקום **הראיה פוגמת בעיני הנפש**, ומתוך כך עינינו חשכו מראות במשכלות, וזה יצר באנוש בראותו אשה שרוצה להכירה, וצריך לדחוק את עצמו ולהיות עוצם עיניו מראות ברע, ולפום צערא אגרא

והנה בענינים אלו של קריבות האסורות דאמרן בנשים זרות, נקל הוא לזהר, אבל **הדבר הקשה לזהר בקרובותיו** ובפרט הנלוות עמו בבית, ומה גם שאין מי שיזהר כי לא ידעו שיש אסור בדבר ונעשה כהיתר, והרוצה לזהר מחזי כיוהרא לומר לאשה שאינו רוצה לקבל ממנה לטול ידי, או לקבל ממנה את הכוס וכדומה. אבל **האיש הירא את השם יחרד וילפת מעשות כל דהוא נדנוד עברה**, ולא ישוב מפני כל, כמו שלא היה חושש לשום דבר כדי לנצל מלהפסיד אלף אלפים דינרי זהב, על אחת כמה וכמה כדי שלא להתחייב בנפשו, ושלא להכעיס את בוראו זה כלל גדול בתורה

ואשה יראת השם היא תתהלל (משלי לא ל), שתזהר ותשמר שלא יכשלו בה בשום מכשל והרהור עוון, **ותחשוור את כל אדם כלסטים לעיניו זה**, כי אין אפטרופוס לעריות, וכל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו (סוכה נב ב), וכל יצר מחשבות לבו רק רע, ואם הוא איש טוב שילחם עם יצרו ואולי יצאנו מה לה ולצרה הזאת להכניסו בתגר זה, ולכן אשת חיל תהיה צנועה, כל כבודה בת מלך פנימה אז תתענג על ה'. **ומצוה מטלת על האנשים להזהיר הנשים בנות ביתו, שתהיינה צנועות בפני כל בני אדם**.

בקונטרס דרכי החיזוק משיחותיו של הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל מובא וז"ל

"יש עוד ספרי מוסר שנותנים הדרכה, כמו ספר 'פלא יועץ' להצדיק רבי אליעזר פאפו, שיש בו הרבה עצות וחיזוק, על הרבה עניינים לפי סדר האל"ף ב"ת, והוא ספר נפלא! וכשלושים ועוסקים בספרי מוסר, אזי מתקדמים ומתקדמים, וכל אחד יכול להתקדם ולהיות אדם גדול".

"לכן זה דרכי כשאדם אומר לי שחלם חלום רע אני אומר לו: אל תירא ואל תפחד כי דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין והכל הבל ורעות רוח, אבל אין הפסד שתעי שה תענית אם תוכל ותחלק מעות לצדקה" (פלא יועץ ערך חלום)

נפלאות הזמן

שינה של שחרית מוציאה את האדם מן העולם. (אבות ג י)

לילות, כגון ליל שבועות והושענא רבא וגם כתבו המקבלים שטוב מאד לחבר לילה ביום בדברי תורה, מכל מקום אם קדמו עיניו אשמורות ורואה שחבלי שנה נופלים עליו, וחושש פן לא יוכל עמד בתפלה, ועל כן שוכב לנוח מעט סמוך לעלות השחר כדי שיוכל עמד ותהא דעתו מיושבת עליו בתפלה למצוה תחשב לו וכבר אמרו (נזיר כג! ב) גדולה עברה לשמה. כל שכן זה, שעל כגון זה נאמר (תהלים קיב ה) טוב איש יכלכל דבריו במשפט

אבל לא יגרה אדם את עצמו בשנה, ואף אם חבלי שנה נופלים עליו, ידחק עצמו ויעמד ויפיג על הרצפה וירחץ פניו, עד אשר ירגיל עצמו במעוט שנה, כי ההרגל נעשה טבע. ויצוה את כל בני ביתו בכל תקף שיעמדו על המשמר לעוררו לראש אשמורות, או לפחות להשכים לתפלת שחרית, ואין צריך לומר שאם נעור לא יתעצל ולא יתגלגל על מטתו עד שיחזור לישן, או עד שיעבר תפלת הצבור... על זה ידו כל הדווים ויחד האיש וילפת ולו בכח יגבר איש, ויגדר בעדו בגדרים וסיגים וקנסיות לעמד כגבור ולהתגבר לקדם אשמורות לעבודת הבורא יתברך שמו, וכל שכן שאם שוכב לישן בתחלת הלילה או ביום כדי לעמוד בלילה ורואה שנדדה שנתו, לא יתגלגל במטה שעה או שעות לאחוז השינה בידים אלא יקום ויעסוק בתורה עד אשר תבוא לו השינה מאלה, וכל אשר יוכל להיות נעור ולעסוק בתורה ידחק עצמו להיות נעור וידמה כמי שיש לו להרויח אלף אלפים דינרי זהב שאינו תאב לישן ימים ולילות על אחת כמה וכמה לעסוק בתורה ולעשות נחת רוח ליוצרנו, כי יפה שעה אחת של תורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות ד יז). ויבואו ימים שאין בהם חפץ במתים חפשי וינום טובא. וכל אשר יחפוץ האיש יעשה, רק ראשיתו מצער וכל התחלות קשות עד אשר ירגיל, ולפום צערא אגרא:

וחבל על דמשתכחין ובפרט בימות הקיץ שבתחלת הלילה על עמדם יעמדו, או למבדק בכתבי חשבניהו, או בשחוק ושמחת מרעות, וישנים שנה של שחרית עד שיעבור זמן קריאת שמע ותפלה, וכשעומדים משנתם עולם חשך בעדם שרוצים למהר לילך לחנות לעסקם, ואומרים אחר עבור זמן קריאת שמע תפלה חטופה וקטופה, התעיף עיניך בו ואיננו, זה דרכם כסל למו, ואינם חוששים לבוא לבית הכנסת אלא משבת לשבת, או גם בשני וחמישי לחצי התפלה

וכבר כתב מוהרי"א ז"ל בספר ככר לאדן (דף קמה) וזה לשונו, רעדה אחותני איך התרה הרצועה להתפלל ביחיד וגם אחרי זמן קריאת שמע, דהיי אמרו רבותינו זכרונם לברכה שחייב נדוי. ובמדרש כונן אמרו שחייב נדוי על בטול קדיש וקדשה. ורבותינו זכרונם לברכה פרק קמא דברכות (דף ח, א) ובזהר הקדוש הפליגו במעלת תפלה בצבור. ואם רע עשות זאת אפילו פעם אחת, הדברים קל וחומר להתמיד בזה שהוא רע ומר, השם יחזירנו בתשובה שלמה ויאיר עינינו לנצל מיצר הרע, עד כאן לשונו. וכבר מלתי אמורה כי עתה בעונותינו שחסרנו כל טוב, כמעט כל יהדותנו וכל עבודתנו לבוראנו הנה הנם אלו השלשה תפלות, ואם גם זה חסר יבואנו, מה אנו ומה חיינו, וצדיק הוא ה' כי נחנו פשענו ומרינו, ועל כן לא נושענו זה כמה מאות שנים, וזה הוא בעונותינו בעולם הזה או בעולם הבא, או זה וזה שוין לרעה רחמנא לצלן. והאיש אשר הוא יהודי ומאמין בתורה ודברי רבותינו זכרונם לברכה, יחוס על נפשו ועל כבוד קונו ולא יהא מאבד עצמו לדעת, ובעוד עיניו פקוחות בטרם יבואו ימי הרעה אשר לא יועיל החרטה, בשמעו זאת וכזאת וכזאת, כל אשר לא טוב עשה, ויתחרט האיש ויעזב דרכו הרעה וילך בדרך טובים, ושב ורפא לו

וכתוב בספרים שמוטב לאדם שיישן ביום כמה שעות כדי שיעמוד בחצי הלילה, ואף שאמרו שאסור לישן ביום יותר משנת הסוס, לא נאמר זה למאן דאקדמי אקדם לגרסה, או למי שרוצה להיות נעור כלילה שאז מצוה לישן ביום. וכבר אמר החכם: מכלל הזהירות, שלא תהא זהיר הרבה. וכשם שטוב שלא לישן ביום כשלא יש לו סבה, כך טוב לישן כדי להיות נעור כלילה, ולא ידחק עצמו לאחוז בזה וגם מזה דשמה תחטפנו שנה בשעת קריאת שמע ותפלה עם התפלין ויצא שכרו בהפסדו, וכן על זו הדרך, אף על פי שאמרו שטוב להיות נעור כל הלילה באיזה

מצוות ברורה

גליון מס' 44, פרשת שלח התשפ"ה

פרק יז – שתי דעות והלכה באחרונה (ג)

א. יש עוד מקומות שמשמעות דברי המשנה ברורה שהכריע בהם כהדעה האחרונה, והן כשכותב מה שיש להקשות על הדעה הראשונה¹, ולכאורה הוא הדין כשמביא דעה מאחד מן האחרונים ומסיים בדבריהם מן הראשונים מבואר שלא כדבריו, אך יש מקומות היוצאים מן הכלל, שבהם אין הכרח שפסק כהראשונים שכתבם לבסוף, כיון שהראשונים מביאים אתה כן, או שמה שהביא מן הראשונים היא רק דעה אחת בראשונים ואינה לכולי עלמא².

ב. ואפשר שהוא הדין כשמביא שתי דעות וכותב שהפוסק שהביאו באחרונה הוכיח כדבריו, דגם בלשון זו משמע דעתו לפסוק כהדעה האחרונה³, וכן כשכותב שהפוסק האחרון האריך בזה וכן העלה לדניא⁴.

בשבע הבא נתחיל אי"ה את פרק יח – שתי דעות והלכה בראשונה.
ובן יתבאר בס"ד דפעימים הוא איפכא, שהביא מחלוקת ומשמעות דבריו שפסק כהדעה הראשונה

מקורות והוספות ~

ובדיוט שני (ספ"ח פ"ד מהר"ם) הביא להפלותא בין המגן אברהם להגרי"א ולא הכריע בדעת המשנה⁵, ומחבבי זמננו יש שכתבו שלא הכריע ויש שהעתיקו שפסק כהגרי"א. וגראה דשם אינו מוכרח שפסק כהגרי"א מדכתב שכן משמע בר"ך, דמאריך גיטא אפשר לומר שפסק כהכרעת האחרונים שיתירו אף השבח ונטלה ודו"ק.

י' דבסימן שני בדין הלכות בשבת כדי להקטין לחיבור כתב המשנ"ב (פ"ה) ואם עושה זה בחזקת כדי להקטין לחיבור משנתו, משמע מלגן אברהם (פ"ה) דשרי דלאו דרך שיר הוא, אכן לפי מה שביאר בתוספת שבת (פ"ה) שיטת רש"י (פ"ה) משמע דלרש"י גם כזה יש להחליט, וכן משמע בפ"ה מגדים (פ"ה) ש"ע"ל, ובשונה הלכות (פ"ה) לא הכריע בזה, ואפשר שמוש שאין זו רק דעת רש"י ולא לכו"ע.

וענין יש בסיומן ש"ה בדין בהמה שנפלה לאמת המים אם מותר להעלותה בשבת בידים, דכתב המשנ"ב שם (פ"ה) וד"ל, אבל אסור להעלותה בידים ב' [מגן אברהם (פ"ה)] ותוספת שבת (פ"ה) שכן מוכח מרמב"ם (פ"ה) מנחת הדוד (פ"ה) באלהי רבה (פ"ה) שהביא דיש פוסקים שמקילים אף להעלותה בידים ב' ע"כ"ל, ובזה ג"כ אין ברירה דמשנ"ב שכן מוכח מהרמב"ם משמע דכן סבירא ליה, ופשוטו של דבר, וכן בשונה הלכות שם (פ"ה) לא הכריע.

י"ד הנה בסיומן ש"ב במשנ"ב (פ"ה) בדין קיפול סלית מ"ט לשבת בלא עירוב בתשליק כתב, היינו כשעשה עירובי תשליק, דאי לא הכי הרי אסור לו להחין לצורך מרח, כן כתב בא"ר (פ"ה) אבל בחידושי רעק"א הוכיח דאף בלא הנתי עירובי תשליק שרי אם הוא מוכח לשבת ב' ע"כ, ובשעה"צ במחשן דבריו (פ"ה) ש"ע"ל, ודו"ק, וכן בשונה הלכות שם רק לענין ולא הביא חולקים על זה הדין, וכן"ל, וב"ל כא"ר דפסק בשונה הלכות שם (פ"ה) ואפשר דכן מבואר במשנ"ב בפנים במה שכתב בחידושי רעק"א הוכיח כן.

י' דבסימן קנ"ט במשנ"ב (פ"ה) הביא פלוגתא לענין שבר כלי אם כשר לנטילת ידים, בלשון בטור ובי"א תיאר דה"ה שבר כלי ב', וענין במגן אברהם סק"א דהיינו בלשון הטור ובי"א ע"כ (פ"ה) ואם כן דעת הגרי"א בבבאבא, ובשעה"צ שם (פ"ה) כתב, אף דמחין אדם (פ"ה) ש"ע"ל משמע כן וכן משמע במחשן יתרו (פ"ה) דס"ל לדינא כהטור ובי"א, מ"מ רציתי לסתום כן דלא הביא מקור לדבריהם, ע"כ, ומדבריו שכתב לא רציתי לסתום כן, יש להביא ראיה דכמה שהביא אברהם שהאריך בזה והעלה כן וכן דעת הגרי"א, חשיב שסתם כדעתם, ודו"ק.

ובסימן ס"ח במשנה ברורה (פ"ה) כתב, ואם יוצא ידי חזיתו בתחזור, ענין בבאר היטב (פ"ה) הביט ע"כ (פ"ה) ואם כן כתב שאינו חוזר, ובפ"ה מגדים מסתפק בזה, ובשנאן אריה סימן י"ג אחרון לחובתי מ"ט ומסקי' דאניו יוצא ידי חובה בתחזור, ע"כ, בשונה הלכות שם (פ"ה) נראה דפסק כהשגת אריה, ושנאן הוא מושם כשהביא בלשון האריך להחליט מ"ט ומסקי' כן.

ובסימן קי"ט במשנה ברורה (פ"ה) כתב, ואם שבת ואמר ענינו קודם נא, דעת המגן אברהם (פ"ה) דצריך לומר רמז כו' וכו' בדין החיים (פ"ה) מלגן אברהם (פ"ה) ובפ"ה מגדים (פ"ה) נראה בזה בצ"ע, ובספר מגן גבורים (פ"ה) האריך בזה ומסקי' לדינא גם כן דאי לחזור ולומר ענינו פנים אחרות כו', ובשונה הלכות שם (פ"ה) נראה לכא"ר שפסק כהמגן גבורים, ואפשר שראיתו ממה שהביאו בלשון האריך בזה ומסקי' לדינא כו'.

י"ד ודוגמא בעלמא בסיומן רפ"ו לענין מי שנומדי בשבת לפני השקיעה אם יתפלל רק מנחה או רק מוסף, דבמשנ"ב (פ"ה) כתב וד"ל, ואם הוא סמוך לערב ואין לו שעות להתפלל שתיקן יתפלל מוסף, מגן אברהם (פ"ה) ובספר גדול מוכרח חולק עליו מהירושלמי (פ"ה) שפירוש לחיפון וכן הקשה עליו בית מאיר, ובחידושי הגרי"ק"א מיישב בדוחק, עכ"ל, ובשתי שבת הלוי (פ"ה) ס"ח פ"ה כתב, דהמשנ"ב נוטה לדברי הדגול מוכרח והכתיב מאיר שיתפלל מנחה, ולכא"ר כן משמע לו ממה שכתב את הקושיה על דברי המג"א ושהחידושי רעק"א מיישב בדוחק.

עוד ענין בסיומן ע"ג במשנ"ב (פ"ה) שכתב וד"ל, ומכל מקום פנים להדי פנים אסור, ובפ"ה חדש מיקל בזה והביא ראיה, ובספר מאמר מרדכי (פ"ה) ובכ"ז (פ"ה) דה"ה רד"ו ראייתו, ע"כ, ובחזון איש (פ"ה) ס"ח פ"ה כתב שהמשנה ברורה פסק לאסור בזה, ואפשר שמשמע ליה כן ממה שכתב שד"ח ראייתו ויש להפלא על מה שבשונה הלכות שם (פ"ה) לא הכריע בזה דעת המשנ"ב, אף שהביא שם דינים מהחזון"א שם, וצ"ע, וכן בס"י רפ"ו ה"ל לא הכריע בזה שם (פ"ה) ע"ע.

י"ד נראה דמהאי טעמא בסיומן קנ"ג במשנ"ב (פ"ה) ש"כ, כתב במגן אברהם (פ"ה) צריך ענין אי מותר לעשות מביט הכנסת בית המדרש לחידו כביתו, ובאלהי רבה (פ"ה) מצד החמיר בזה, וכן משמע במאירי שם במגילה (פ"ה) עכ"ל, בשונה הלכות שם (פ"ה) ספ"ח דיש להחמיר וכדעה האחרונה, ונראה דסבירא ליה להעיקר בדעת המאירי שהוא ראשון, וכן בסיומן קנ"א בדין קדושת בתי כנסיות שפסק הגרי"ו שם (פ"ה) דאפילו בחורבנו של בית הכנסת לתשמיש מגונה כגון לשבתו של רבים לא מהני תנאה, ובמשנ"ב שם (פ"ה) כתב וד"ל, של רבים דאושט מילתא ויש בזה מושם קלות ראיה, מושמע פרי מגדים (פ"ה) דחשבונו של חידו בחורבנו מותר, דלוח מותר, ואכ"ר וברכ"ו ידחם (פ"ה) משמע דקטל של רבים לרבותא דאף שהוא צורך רבים (פ"ה) דאפי"ה אסור, וכל שכן של יחיד, עכ"ל, ובשונה הלכות שם (פ"ה) ספ"ח כדעה האחרונה, ונראה דהוא גם כן מוטעם דה שכתבנו.

עוד מציון כן בסיומן עכ"א, דשם כתב המשנ"ב (פ"ה) בדין עשיית חרבה מי שיעזר לחלקם לתוך תהשליק אפילו חרבה מותר, אבל אליה רבה (פ"ה) אסור, וכן משמע בלכות כשאנינו נותן לתוך הכבשים וד"ל, וכתב בספר תוספת שבת (פ"ה) דקא"ר אם כוונתו לתת לתוך הכבשים, אבל אם אין כוונתו לזה היינו שיעזר לחלקם לתוך תהשליק אפילו חרבה מותר, אבל אליה רבה (פ"ה) אסור, וכן משמע בלכות כשאנינו נותן לתוך הכבשים וד"ל, וכתב בספר תוספת שבת (פ"ה) דקא"ר עשה, מה שאין כן בהרבה סיבור שיעושה לצורך חול, עכ"ל, וגם שם בשונה הלכות (פ"ה) נראה דפסק כהאחרונה.

י' ובגין דכתב ש"ה בדין שכן וגמל נקמה בידו אם מותר להחליט לכל מקום שירצה, דכתב המשנ"ב שם (פ"ה) וד"ל, וכתב במגן אברהם (פ"ה) דהוא הדין אם שבת ונטלה בידו ראשי לטליתא ליה שנתחיל ליה לצורך גופה ומקומו, וענין באחרונים [אכן חזרו ר"י פ"ה דרך חיים (פ"ה) טענה נגד פ"ה] וט"ו ראשי אחרונים, שעה"צ (פ"ה) דהא היתיר לא ש"ה אלא ככל שגמלאו לאסור ולא במקומו כחמת גופו כגון מנעם אבנים וכו', ובכתבתי לסיפור רש"י ס"ח ע"כ חולק על מה שכתב אברהם וסבירא ליה דלא תהיו אלא כשהתחיל לטלית ברושות, על משמע בר"ך ויש ביצה (פ"ה) ע"כ, עכ"ל.

ימי מלחמה במחיצת מרגן ורבנן שליט"א

מרגן ורבנן גדולי ישראל בכל תפוצות ישראל פנו בדברי חיזוק מיוחדים לציבור לאור המצב הביטחוני הקשה, כאשר משנאינו נשאו ראש ועצרות תפילה נערכו בכל ריכוזי היהדות החרדית בארץ ובעולם ובהיכלי הישיבות הוסיפו חילים בתורה ובתפילה בעת צרה ממנה ניוושע.

רבן של ישראל מרגן הגר"ד לנדו שליט"א התבטא לאחר שעודכן בפרטי האירועים הביטחוניים כי "מדובר בזמן סכנה ויש להתחזק ולהגביר חילים לתורה ולהרבות בתפילה לשמירת עם ישראל". מרגן שליט"א אף הורה כי בעקבות הסכנה יש להישמע להנחיות גורמי הביטחון, תוך הדגשה שגם בעת מלחמה אין לוותר על משמעת ואחריות.

בהתאמה לחומרת השעה, הורה רבינו מרגן שליט"א כי לאור המצב המתוח אין זה הזמן לערוך את כינוס ראשי הישיבות שתוכנן להתקיים באותו יום. מיד לאחר מכן לקח מרגן את ספר התהילים והחל להתפלל על כלל ישראל. בעקבות ההוראה המיוחדת, נערכו עצרות תפילה נוספות בבתי המדרשות בכל תפוצות ישראל. במוצ"ש העביר הוראות מפורטות לתלמידי הישיבות ולמוסדות החינוך לגבי אופן קיום הלימודים והדגיש כי בחורי ישיבות גדולות שלא ייצאו מהיכלי הישיבות ויוסיפו לימוד על לימודם שתורה היא מגנא ומצלא

מרגן הגר"י זילברשטיין שליט"א הורה אחר תפילת שחרית בנץ ביום שישי האחרון על הוספת פרקי תהילים ואמירת 'אבינו מלכינו', כפי שנהגו בבית מדרשו ברמת אלחנן מפרוץ המלחמה. מרגן התפלל וזעק מקירות לבו בדמעות לאבינו שבשמים שיגן ויחוס על עמו ישראל, ולאחר מכן עלה על בימת ארון-הקודש ונשא דברי חיזוק מיוחדים שחיברו בין המקרא למציאות הנוכחית. "אנחנו נמצאים כיום במצב שזקוקים לרחמי שמיים במאד מאד, כמו ממש בימי המן הרשע", פתח מרגן הגר"י שליט"א את דבריו. "העמלק של היום ימ"ש החליט שם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, הוא אומר מפורש שרוצה להשמיד את כל היהודים". וחיבר בין פרשת השבוע למצב הנוכחי: "מה שהקב"ה אמר לנו, בפרשת השבוע 'בהעלותך' כתוב: 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ד' אלוהיכם ונושעתם מאויביכם'".

"זה הנשק שיש לנו", הדגיש מרגן שליט"א, ופירט את הנשקים הרוחניים: "הדבר הכי גדול שיש לנו זה השבת, על השבת אמר הקב"ה אות היא ביני וביניכם, אות עולם, השבת".

מרגן הגר"י זילברשטיין שליט"א ציין בדבריו "כשהמן בא וראה שמרדכי לומד עם הילדים, אז הוא אמר אני אבוד, אם לומדים עם הילדים אני אבוד, כך אמר המן במפורש, אם אני רואה פה ילדים אני אבוד!"

על בסיס זה הדגיש מרגן שליט"א: "כולנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו, הנשק הכי גדול שיש לנו זה הילדים, הילדים אין בהם חטא, ואיתם לראות ללמוד, בפרט בשבת".

בסיכום דבריו, הדגיש מרגן זילברשטיין את הצורך בפעולה מיידית: "הילדים זה כח עצום! זה הנשק שיש לנו! ואנחנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו שבת, אות היא ביני וביניכם אות עולם, זה שבת, לשמור על השבת כמשמרת, לא לדבר דברים בטלים".

מרגן שליט"א סיים: "והילדים, זה הנשק הגדול ביותר שיש לנו, אני בטוח בעז"ה, בתי מדרשות שלנו ב"ה מלאים בתינוקות של בית רבן, וג"כ את השבת צריך לחזק ביותר, אות היא ביני ובין בני ישראל, הקב"ה אמר על השבת, לא לדבר דברים בטלים, רק ללמוד, ובפרט עם הילדים".

רבנו הגדול מרגן הגרמ"ה הירש שליט"א הנמצא מעבר לים, חיזק במכתב אישי מיוחד לבני ישיבת סלבודקא. בפתח מכתבו הביא מרגן את הפסוק "עת צרה היא ליעקב וממנו נוושע", תוך הדגשה שזהו הזמן לחיזוק האמונה.

מרגן ביסס את דבריו על דברי רבינו יונה בשע"ת: "הזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה תהיה ישועת ד' בלבבות ויבטח עליה". והדגיש מרגן הגרמ"ה שליט"א: "זה החיוב הראשון שלנו שנכניס בליבנו ההרגשה שהכל ביד הקב"ה ואנחנו סומכים על הקב"ה שלא יהיה לנו שום היזקות".

עם זאת, המשיך מרגן שליט"א והבהיר כי האמונה צריכה להתבטא במעשה: "יחד עם הבטחה בלב צריך מעשה והיינו תפילה חזקה, והתמדה רבה בלימוד התורה ולצמצם ביטול תורה". מרגן שליט"א הזהיר במיוחד מפני הנטייה הטבעית להתעסק בדיבורים: "שלא תיגרר אחריה היצה"ר להתעסק במקום הלימוד בשיחות של דברים בטלים על מאורעות היום".

בעניין ההישמעות להנחיות הביטחון, חיזק מרגן הגרמ"ה שליט"א את הנושא: "ובאופן כללי להתנהג באחריות, והפרט שהנהגה בחוסר אחריות יגרום ח"ו חילול השם".

מרגן ורבנן חברי מועצת גדולי התורה דאמריקה פרסמו קול קורא מיוחד לאור המצב: "כי הנה אויבך יהמיון לסכן כל אחב"י העם היושב בציון באיום הרג וחרב ואבדן. וכבר אמרו חכמינו בזמן שהקול קול יעקב אין ידים ידי עשו שולטות".

מועצג"ת קראה לכלל ישראל בתפוצות: "ולכן אנו קוראים לציבור הקדוש לך עמי בא בחדריך לחזור בתשובה ולישא לבבנו ועיינינו בתפילה כל אחד כפי כוחו לעורר רחמי שמים שלא יאונה לצדיק כל און ונגע לא יקרב באהלינו".

חברי מועצג"ת ביקשו באופן מיוחד בקריאתם שפורסמה בערב שבת האחרון: "שכל קהילה וקהילה תוסיף בסוף התפילות עד יעבור זעם את פרקי תהילים פ', קכ"א וכו'".

בנוסף, הגאון הגדול רבי אברהם סלים שליט"א ראש ישיבת מאור התורה בשיחה עם תלמידיו, הדגיש כי "חובתנו בשעה זו היא להתחזק ביתר שאת באמונה ובתפילה, ולזכור כי 'רבות מחשבות בלב איש', וכן 'כי לא לאדם דרכו, לא לאיש הולך והכין את צעדיו. ומעל הכל להתחזק כמה שיותר בלימוד התורה ובתפילה להצלת עם ישראל מיד כל האויבים ומבקשי רעתנו', סיים הגר"א סלים שליט"א.

בהיכלי הישיבות התעוררו בשעה 3 לפנות בוקר לקול האזעקות. בית המדרש המה באותה עת בחורים שעשו את ה"משמר" של ליל שישי, ובבחורים שכבר התעוררו להתחיל את סדר הלימוד של לפנות בוקר בליל שישי. בתוך דקות התמלאו היכלי הישיבות וכל בני הישיבה החלו ללמוד ולהגן על העולם בתורתם.

ימי מלחמה במחיצת רבן של ישראל רבנו הגר"ד לנדו שליט"א

ביום שישי אחרי שחרית לאחר שעודכן רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א במאורעות הלילה, התבטא כי מדובר בזמן סכנה ויש להתחזק ולהגביר חיילים לתורה ולהרבות בתפילה לשמירת עם ישראל, וכן הורה שיש להישמע להנחיות גורמי הביטחון.

מיד לאחר מ"כ לקח רבינו את ספר התהילים והעתיר במשך שעה ארוכה על כלל ישראל.

רבינו הורה לדחות הכינוס של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א וראשי הישיבות שתוכנן להתקיים באולם וגשל לחיזוק קרן עולם התורה.

עקב כך שלא התאפשרה יציאתו של רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א ועמו גדולי ישראל שליט"א שהיו אמורים להצטרף אליו, למסע המיוחד למען קרן עולם התורה, הורה רבינו מרן שליט"א לראשי "קרן עולם התורה" שהתכנסו יחד עם הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א שיצא כבר ביום חמישי לארה"ב למסע למען הקרן, להמשיך לפעול בכל הכוח כפי התכניות המקוריות למען קיום וביסוס הקרן.

רבינו מרן שליט"א דיבר עמם דברים נחוצים, וביקש להעביר בשמו את הדברים לנדיבי עם, והוסיף ואמר שבתוכניתו אף לדבר בשיחות ישירות לכינוסים ממעונו.

בדבריו לכינוס ראשי הקרן אמר רבינו מרן שליט"א: "תפרסמו שדיברתי איתכם בטלפון, ואני חוזר על הדברים, תעשו! תעשו! אני מוכן לטוס למרות שמדובר בקושי עבורי, אבל אי אפשר". רבני הקרן הציגו בפני מרן שליט"א את השאלה ששאלו נדיבי העם: "כעת זה זמן מלחמה בארץ ישראל ויש סכנה על כל הישוב בארה"ק, והם חוששים שאנשים יגידו להם, האם בזמן כזה אתם באים לאסוף כסף?" רבינו מרן שליט"א ענה בחריפות: "וכי הם לא רוצים להציל את הישוב? הרי לימוד התורה זה מה שמציל!".

לאחר מכן הוסיף ופירט רבנו מרן שליט"א: "נתנית הכסף עבור קרן עולם התורה זה מה שמציל את הישוב. כל מה שאתם רואים (דהיינו, חסדי השמים הנגלים למרות המלחמה. ש"ל), זה רק התוצאה של לימוד התורה, אם חס וחלילה לא יהיה כך, מי יודע מה יקרה. מי יודע מה יקרה אם לא יהיה כך. יכול להיות נורא ואיום, וצרה גדולה חלילה, אם יהיה רפיון לתת את הכסף שמחזיק את עולם התורה".

במענה לשאלה האם נכון לאסוף את הכספים למרות שיש תקווה שיחוקק חוק שיחזיר את התקציבים לישיבות, ענה רבינו מרן שליט"א: "אי אפשר לבנות על ספיקות, ואם חס ושלום יהיה אפילו רק אחוז אחד שלא יהיה כסף מספיק, האם אתם יכולים לחשוב שאז לא יהיה יותר ישיבות? לא יהיו יותר כוללים? כלל ישראל יפסידו יותר מכולם אם זה מה שיקרה. לא! אסור לזה לקרות, וחס ושלום לעשות רפיון בזה".

בסיום השיחה הוסיף רבינו מרן שליט"א ואמר: "אני מתנצל שאני מדבר מדי חזק, אבל כואב לי הלב אם אתם חושבים ככה ומעלים על הדעת שיש אפשרות להימנע מכך".

הדברים החריפים פורסמו בארה"ב כבר במוצאי שבת, ועוררו הדים רבים גם בקרב הגבירים.

ערש"ק פרשת בהעלותך

לתלמידו הגרמ"ח אולמן שאמר לרבינו שליט"א שאנשים רוצים לשמוע מילים של זקנה, מילים פשוטות שאנשים לא יודעים להגיד לעצמם.

השיב רבינו: השם מנהל את העולם, ונותן כל מיני מחשבות דברים לחשוב שהם עושים, ההגה זה ביד הבורא, יש את הסיפור עם ההגה..

רבינו מרבה לספר ואף סיפר את זה בסוכות האחרון למרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א כי אדמו"ר אחד, נכנס למוזינא, וראה ברכב שני הגה, אז הוא שאל מה קרה, אז הוא אומר שיש לו ילד עם מרץ, ותמיד תופס לו את ההגה, אז הוא עשה לו הגה והוא תמיד חושב שהוא מנהל את הכל, הוף הוף, הוא מזיז... הוא מזיז... ההגה בידיו... אז ככה נשיא ארצות הברית יש לו הגה שמסבב, אבל ההגה האמיתי זה בורא עולם.

הרב אולמן: מה אבא צריך לומר לילדים שלו, באיזה צורה, הילדים בבית פוחדים, איך אבא צריך לנהל את הבית שלו.

רבינו: השם מנהל את העולם ואוהב אותנו ומרחם עלינו.

הרב אולמן: והכל יהיה לטובה.

רבינו: בודאי.

ה' אוהב אותנו ואנחנו נמשיך לעשות דברים טובים כדי שימשיך לאהוב אותנו לעשות לנו טובות.

הרב אולמן: להתחזק בתורה ובמצוות?

רבינו: רק דברים טובים, רק דברים מתוקים.

הרב אולמן: מה הפירוש דברים מתוקים?

רבינו: שיהיה נעים לשמוע את זה.

הרב אולמן: בין אדם לחבירו, לדבר אחד עם השני נעים?

רבינו: זה גם, כל דבר מתוק, לא סם חריף, זה מתוק, ה' יעזור, רק הבלבולים זה א"א לתאר.

בשבת לאחר תפילת שחרית בבית רבינו שליט"א שאל אחד מה להגיד בבית לאלו שמפחדים מהאזעקות ומהפיצוצים ואיך ובמה צריך להתחזק בימים אלו,

ענה רבינו דבר ראשון צריך לדעת שתורה מגנא ומצלל וכל לימוד תורה שלנו מורידה ומפחיתה את הסכנה שיש, ומצד שני צריך באמת להיזהר אבל לא להיכנס ללחץ ולהיסטריה, כשיש אזעקה צריך לעשות אורה טובה בבית, מותר לחייך, אין איסור כזה, מותר גם להגיד בדיחה ולנגן איזה שיר כדי להרגיע את הילדים, אבל בהחלט זה ימים שצריך להיזהר.

במוצאי שבת קודש פרשת בהעלותך הורה רבינו שגני הילדים והת"תים עד לימודי הגמרא לא יקיימו לימודים. מלימודי גמרא ואילך אפשר לקיים לימודים רק אם יש מרחב מוגן בבניין ויש מקום להכניס את כל התלמידים בנחת ולהגיע לשם ללא דחיפות בדרך.

במקרים כאלו עדיף ללמוד עד אחה"צ רצוף, ללא הליכה בצהריים הביתה. גם בישיבות קטנות אפשר לקיים לימודים - במידה ויש את התנאים שהזכרנו.

הורים שמרגישים שהילדים מפוחדים - שלא ישלחו אותם.

בחורי ישיבות גדולות שלא ייצאו מהיכלי הישיבות, ויוסיפו לימוד על לימודם, שתורה היא מגנא ומצלל ובשום אופן שלא ייצאו לראות מראות מסקרנים. זה פיקוח נפש!

על כולנו מוטל בימים אלו להתחזק בתורה ובתפילה ובאמונה וביטחון וביראת שמים ולהשרות אורה נעימה ורגועה בבית ובזמן פורענות מקובלנו ממך החזו"א שאמירת פרק צ"א יושב בסתר מסוגלת מאד.

ושומר ישראל הוא ישמור שארית ישראל. חבי כמעט רגע עד יעבור זעם.

ביום ראשון בערב נשא רבינו דברי חיזוק והתעוררות בישיבתו של סלבודקה

עם ישראל נמצא בימים קשים, ימים של מבוכה, ימים שכולם רואים בצורה ברורה ובהירה שהקדוש ברוך הוא מנהיג את הבריא, וכל כך הרבה דברים שעולים במחשבות האדם - נעלמים כהרף עין ברצון שמים, וכל זה מחזק את הידיעה אצל כל אחד ואחד שאין לנו על מי לסמוך אלא על אבינו שבשמים, ואשרנו מה טוב חלקנו שכך חונכנו וכך אנו חיים תמיד, שהכל בידי שמים. כעת אנחנו נמצאים בזמן שדין ורחמים משמשים בערבוביה, אין לנו נביא לדעת מה השם שואל מעמנו, אבל אנחנו יודעים היטב מה מוטל עלינו לעשות, אנחנו בני הישיבות לומדי התורה נזר הבריא, אנחנו מקיימי העולם, לימוד התורה שלנו מגן על עם ישראל, מגן ומציל במשמעות הכי ברורה והכי פשוטה, ולכן עלינו לקיים את תפקידנו ביתר שאת, ללמוד וללמוד ושוב ללמוד, להיות שקועים בתורה, ללמוד שעות רצופות, ולחיות את התורה, להתלהב מקושיה, ולהתענג על דברי תורה. זה תפקידנו, זו חובתנו, זה זכותנו, ורק כך נציל את עם ישראל ונגן עליו מכל האויבים הרבים האומרים לכו ונכחידם מגוי. יחד עם זה עלינו להרבות תפילה בכוונה, להקפיד יותר על הלכות תפילה, ואומרים בשם החזון איש זצ"ל שבזמן פורענות מזמור 'יושב בסתר' מסוגל מאד.

כמובן שצריך להתחזק באמונה ובבטחון שכל מה שקורה הוא מאת השם, ומי שחי בידיעה הזאת הוא רגוע ומאושר וכל תקוותו בהשם יתברך שהוא הטוב והמיטיב, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וכשמתחזקים באמונה ובבטחון, השם יתברך משפיע טובה על אוהביו, וקרוב השם לכל קוראיו.

יחד עם זה יש חובת השתדלות, ויש דיני פיקוח נפש, חובה להקפיד מאד על ההנחיות, ואסור להקל בזה, זה חיוב דאורייתא של ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואומרים בשם מרן הרב מבריסק זצ"ל שעל ידי קיום חיוב 'ונשמרתם' הקדוש ברוך מביא את ההצלה.

עוד הוסיף המנהיג הידוע בקפדנותו על שמירת ההנחיות כי יש איסור גמור לצאת ולהביט על מראות מעניינים שקשורים למלחמה, כי זה נחשב כמו שמכניס עצמו למקום סכנה שמבואר בגמרא בברכות שמזכירים לו עוונותיו. ומלבד זה, מה זה? מחזה שעשוע? בן ישיבה צריך ללמוד ולהתפלל שלא יקרה אסון! איך יוצאים בזמן כזה רק בשביל סקרנות בלתי אחראית בלתי מתחשבת ומסוכנת? זה לא צורה של בן ישיבה

לסיום הדברים הוסיף המנהיג כי חשוב מאד לשמור על רוגע ושלווה, ויש עצה לזה, להתעניין מה שפחות במה שקורה, מספיק מה שיודעים ממילא, לא צריך לחפש עוד מידע ועוד מידע, זה מיותר, וזה בעיקר עלול לגרום לפחד ולחרדה מיותרים.

אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם השם אלקינו נזכיר, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, השם הושיעה המלך יעננו ביום קראנו במהרה.

לאחר נפילת הטיל בבני ברק עורר רבינו שוב במכתב

בעקבות מצב הסכנה בו שרוי העם היושב בציון, ברור שחובה להישמר בתכלית הזהירות ולהישמע להנחיות הרשויות, ואין לסמוך שיקרה נס בכל מקום שהוא ללא יוצא מן הכלל

אור לכ"א סיוון תשפ"ה

דוב לנדו

ימי מלחמה במחיצת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

* ביום ו' עש"ק לאחר תפילת שחרית ביקש מרן שליט"א שיאמרו פרקי תהילים. ואמר "תורה ותפילה זה הדבר היחיד שמציל אותנו וזו השמירה עלינו". במהלך היום אמר מרן שליט"א "הדיבורים, איך שהם (השלטון) מדברים, בשבח עצמם, מלבד מה שזה 'כוחי ועוצם ידי' ומבעטים בהשגחת הבורא, זה הרי מגיע עד כדי מיאוס. איך שהם מתפארים בעצמם".

* ביום ו' עש"ק אמר מרן שליט"א לא' מצאצאיו, "הרי יש 'תביעה' על ימי השישי שבת שהם לא מנוצלים כמו שצריך. ואם בזמן כזה לא נתחזק בזה, הרי שהתביעה עלינו היא כפולה ומכופלת. זה זמן שאנחנו יכולים לתקן ולעורר זכות מיוחדת על כלל ישראל. לנצל את הזמן. ובפרט בשבת, שגם מי שכל כך חשוב לו לדעת את ה'חדשות' הרי זה לא באפשרותו".

* במהלך יום השבת אמר מרן שליט"א ואמר "היום קראנו את ההפטרה, את דבר ה', 'לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' כל אחד צריך להתחזק בזה. לצערנו ההרגשה הזו של 'כוחי ועוצם ידי', זה מחלחל אצל כל אחד. צריכים להתחזק מאוד בזה".

* ביום א', השיב מרן שליט"א במענה לשאלת אחד מראשי הישיבות, האם להעדיף מעבר ללימוד בבית מדרש במקלט על פני בית המדרש הרגיל. "כי מלבד השיקול של פיקו"נ. השיקול צריך להיות 'שמעתתא בעי צילותא', בשביל ללמוד צריך מנוחת הדעת, אם כן מה שיותר שלוה שיהיה לבחורים שלא יצטרכו לצאת ולבוא, בוודאי שזה עדיף".

* במהלך הימים האחרונים אמר מרן שליט"א מספר פעמים, "יש יצה"ר מיוחד של 'סקרנות', בן אדם מרגיש שהוא מוכרח לדעת כל מה שקורה. יש כאלה שעושים זאת סתם. ויש כאלה שמסבירים שזה 'נחוץ' להם. צריך לדעת שזה שטויות, זה עצת היצר, זה 'תאוה' כפשוטה. אין כל תועלת מזה, רק צרות יש מזה. כמה ביטול תורה וזה יכול רק להתדרדר עוד יותר ועוד יותר. הרי אם יהיה משהו שצריך לדעת ידעו מזה כבר".

* מרן שליט"א אמר לא' מתלמידיו שבנו חושש ורוצה לשוב לביתו מהישיבה: "תגיד לו שבישיבה הוא יכול להשיג יותר מנוחת הנפש ולשוחח עימו כל חצי יום בדברי אמונה ובטחון בקב"ה, ותורה מגנא ומצלא. עוד אמר מרן שליט"א לאביו של הבחור, "אנחנו יודעים ש'לפום צערא אגרא', ככל שיש קושי יותר גדול אז השכר הוא יותר גדול. ועכשיו מטבע הדברים זה זמן של לחץ ויש קשיים. אדרבה שידע שככל שקשה

* יום ב' מרן שליט"א אמר לאברך שנכנס, "היסוד הוא להתחזק באמונה בקב"ה, להרבות בתורה ותפילה. ולא להתהלך בבית 'מתוח' - בעצבים או בחרדה. להשרות בבית אווירה של רוגע ורק לדבר דברים של אמונה. דברים שמחים".

(נכתב ונערך ע"י מערכת 'דרכי אורה')

ימי מלחמה במחיצת רבינו הגדול מרן הגרמ"ד פוברסקי שליט"א

נמנע מנסיעה ביום שישי מפני כבוד השבת

ביום שישי בבוקר היה אמור מרן ראש הישיבה שליט"א לעלות לירושלים לשמש סנדק בברית לבנו של הגאון רבי יעקב אפשטין שליט"א ר"מ בישיבה, בתחילה נטה מרן שליט"א ליסוע למרות החשש מטילים, באומרו שומר מצוה לא ידע דבר רע, אך לאחר מכן הכריע שלא ליסוע, והסביר את הכרעתו: אינני חושש מטילי אויב, אלא אני חושש שמא יאלצו לסגור את הכבישים מפני המלחמה או נפילת טילים חלילה על הכביש, וביום שישי לא לוקחים סיכונים בנסיעות מחוץ לעיר מפני כבוד השבת. וזו נוסף היה למניעת נסיעתו של מרן בעת שהבין כי אשתו של הנהג הקבוע של מרן קצת חוששת מנסיעה זו, ועל אתר אמר מרן כי יש להתחשב בחששותיה.

לא לשנות מסדרי הישיבות והכוללים

במהלך שעות מוצאי שבת עלו לשולחנו של מרן ראש הישיבה שליט"א שאלות של ראשי הישיבות ורשתות הכוללים בארץ ישראל כשמרן מכריע לכולם בהחלטיות לא לשנות מסדרי הישיבות והכוללים כלל, ולהמשיך את לימוד התורה ללא שינויים, תוך הקפדה על שמירת כללי הבטיחות הנדרשים. כך במענה לשאלת מרן הגרמ"ד פוברסקי שליט"א ראש ישיבת מיר האם להמשיך את הסעות אברכי הישיבה משכונות העיר ירושלים וערי הלווין או להניח לאברכים ללמוד בשכונות. ענה מרן שליט"א להמשיך סדרי הישיבה ללא שינוי ובוודאי כי הילמוד הרצוף והקבוע בהיכלי הישיבה עולה עשרת מונים על פתרונות זמניים ויש להחמיר בביטול תורה, במענה לשאלה מה לומר לאברכים החוששים, ענה מרן: לומר להם לא לפחד! הקב"ה אוהב עמו ישראל וזכות התורה מגינה על כל העם. אם כי אמר מרן כי זה הוראה כללית ואם אברך מרגיש פחד בלבבו או שאשתו חוששת, יש להניח לו ללמוד במקומו.

פנו לכם צפונה

בדברים לפני בני הישיבה עורר מרן על חובת החיזוק בימים אלו בשקיעות בתורה ובעמלה והביא על כך את דברי המדרש בתחילת פרשת דברים על הכתוב 'פנו לכם צפונה' מהו פנו לכם צפונה? א"ר חייא אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו הוי פנו לכם צפונה.

א"ר יהודה בר שלום אמרו לו ישראל רבש"ע אביו מברכו על חרבך תחיה, ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברח, אמר להם: אם ראיתן שמזדווג לכם ברחו לתורה ואין צפונה אלא תורה שנאמר (משלי ב, ז): "יצפון לישרים תושיה".

כן הביא את דברי מרן הסטייפלער זיע"א בספרו 'ברכת פרץ' פרשת שופטים, כי המתיירא מפני שרואה את גודל מחנה האויב או חוזקו הרי הוא עובר בלאו של 'כי תצא למלחמה וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלוך עמך'. לאו זה הטעים מרן שליט"א נוהג לדורות.. ואף אנחנו בימינו החוששים מטילים מסוג זה אחר הרי הם בכלל לאו זה, ואין לנו לחשוש אלא מעבירות שבידינו ולשוב אל ה' באמת.

אוהב עמו ישראל

במענה לשאלת אברך אם יש למרן שליט"א עצה או סגולה מה לומר לאשתו החוששת מאד אמר מרן למסור לה לחזור ולשנן את המילים אוהב עמו ישראל.

מרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

תגובה מפתיעה של מרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א כאשר באור הבוקר של יום שישי בקשו לעדכנו אודות המתקפה שהחלה באירן.

מרן ראש הישיבה הגר"ח שליט"א החל את סדר לימודו כרגיל בשעה 5.45 לפנות בוקר ובשעה 6.50 יורד ממעונו עטור בטלית ותפילין ונוסע עם הנהג הקבוע לנסיעה זו הרב בנימין א' לתפלת שחרית בהיכל ישיבתו בקרית הישיבה בראשון לציון, כאשר נכנס מרן הגר"ח שליט"א לרכב פנה אליו הנהג וביקש לעדכנו כי פרצה מלחמה עם אירן, הנהג הרב בנימין שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

[הערה: ה' (פיקוח) נוסף, שזוהי אמונה מופתית]

גם - ה' צדקה וחסד
גם - ה' צדקה וחסד
גם - ה' צדקה וחסד

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

ה' (פיקוח) נוסף, שזוהי אמונה מופתית

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

הנהג הרב בנימין א' שידע כי לפני התפלה אין משוחחים עם ראש הישיבה שליט"א זולת באמירת צפרא טבא ובדברי תורה, סבר כי ענין מסעיר זה שיש בו שאלות של פיקוח נפש שמן הסתם יבואו לפתחו של רה"י חורג מגדר הרגיל וביקש לעדכן את מרן רה"י שליט"א בדבר החדשות המסעירות תבל ומלואה, ואולם מיד כשהחל לדבר פנה אליו בחביבות רה"י ואמר לו ברשותך רבי בנימין, לא לפני התפלה, לא לפני שהולכים לעמוד לפני קודשא בריך הוא, וביקש את סליחתו על הסירוב.

סדר תפלה מיוחד ומסוגל לישועה הכולל סדר מיוחד של פסוקי ישועה אמונה ובטחון וחזקת אמונת אין עוד מלבדו שנכתב בכתב ידו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א. באחת מהתקפות הטילים העצימות שהיו לאחר שמחת תורה התרחשה אזעקה באמצע שיעורו של מרן רה"י הגר"ח שליט"א פסק רה"י מאמירת השיעור סובב פניו אל הקיר והחל ללחוש את סדר התפלה, הבחורים הבחינו כי רה"י שליט"א לוחש סדר מיוחד וחשקה נפשם לחשוף את סדר התפלה המיוחד, אך ידעו כי לא במהרה יחשוף רה"י את נסתרות דרכיו, לאחר מחשבה הגו הבחורים רעיון ופנו אל אחד הבחורים המשתתפים בשיעור ממקורב רה"י שהינו בחור יתום, אשר כידוע להם רה"י לא יסרב לבקשתו ופנייתו של בחור יתום, ובקשו ממנו שיפנה לרה"י בבקשה שהבחין שיש לרה"י סדר תפלה מיוחד ואם שייך שרה"י ימסור לו את הסדר המיוחד, רה"י שכאמור אינו מסרב לפניה של יתומים השיב מיד בחיוב, נטל דף ועט והחל לרשום את סדר התפלה המיוחד ומסר אותו לבחור, רה"י כתב אותו בראשי פרקים, והסביר לבחור בע"פ איך להשלים את הסדר ואף הותיר רווחים שהבחור יוכל להשלים את הסדר המיוחד.

הליכות חמד

ליקוטי פסקי הלכות בשאלות המצויות בענייני מלחמה

מתורת רבינו מרן עמוד ההוראה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א¹

חמשה מצוות שניתן לקיים בעת האזעקות

א. בשעת האזעקה ולאחריו, אפשר לקיים חמש מצוות דאורייתא: 1. אמונה ובטחון - להכניס בליבנו שהכל מאתו יתברך שמו, ולכל כדור יש כתובת, ואין עוד מלבדי השי"ת. 2. תפילה בעת צרה - לומר תהלים, ולהתפלל שהטילים לא יפגעו בשום יהודי, ושיצליחו ליירטו. 3. להרהר בתשובה - ולדעת שבגלל מעשינו הרעים הורע לנו, להתחרט על העבר, ולקבל על העתיד. 4. הודאה - לאחר שהטיל יורט או שנפל בשטח פתוח, שלא הזיק כלום, להודות להקב"ה על חסדיו המרובים. 5. גמילות חסד והכנסת אורחים - להכניס אנשים מהרחוב שמחפשים מקום מוגן לשהות בו².

אין לעזוב את ארץ ישראל

ב. אין לעזוב את ארץ ישראל בעת מלחמה, כי אין מקום בטוח יותר בעולם מאשר א"י, ששם אנו מובטחים בשמירה עלינו, ארץ אשר עיני ה' אלוך בך, הגם שזה נחשב למקום סכנה. וכבר הבטיחו גדולי ישראל שבא"י תהיה פליטה, ובכל מצב לא יתבטל הקיבוץ גלויות בא"י, והגם כשיש קצת פחד בא"י, זה משתלם, כי עי"ז מתקרבים לבורא³.

לצאת מבני ברק לכיבוד הורים

ג. מי שמתגורר בבני ברק, ונצרך לצאת בעת מלחמה מחוץ לעיר כדי לבקר את הוריו, נראה שברכת החזו"א אינה מוגבלת על העיר אלא על תושבי העיר, וכל מי ששומר תורה ומצוות ושומר שבת כהלכתה (ע"י שלומד ב' הלכות שבת בכל יום), והנשים הולכות בצניעות לפי ההלכה, ומשתדל להתנהג בכל דבריו ע"פ ההלכה, הרי שיש לו שמירה עליונה בכל מקום שהולך. ובפרט אם נוסע לצורך מצוה של כיבוד אב ואם, שזה מצוה מהחמורות שבחמורות, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, ויש לו שמירה עליונה, ואין לו לחוש כלל⁴.

שמיעת חרשות בשבת מיהודים מחללי שבת

ד. השומע בשבת חרשות מאדם חופשי שאינו שומר תומ"צ שחילל שבת עבור כך, יש בזה משום מחזיק ידי עוברי עברה. וגם לשמוע מנכרי, שקיבל את הידיעה דרך חילול שבת שנעשה ע"י יהודים, יש בזה משום חילול ה', שמראה בעצמו שאינו כואב לו על החילול שבת שנעשה, ומבקש לידע מה נתחדש, כשיודע שהידיעות עברו דרך חילול שבת. ובפרט שחבל על כל דקה, ובמקום זה ירבה בתורה ובתפילה⁵.

אמירת תהלים בשבת

ה. בימים אלו שהנכרים מקיפים אותנו מכל צד ואנו צריכים לרחמי שמים, מצוה גדולה לזעוק זעקה ולומר תהלים אפילו בשבת⁶. וכמו כן רצוי בכל מקום להוסיף לאחר שמו"ע של שחרית ומנחה את תפילת 'אבינו מלכנו', עד לסוף המלחמה⁷.

אמירת תהלים בלילה

ו. בעת צרה, מותר לומר תהלים בלילה גם קודם חצות, אע"פ שכתבו הפוסקים שלכתחילה אין ללמוד מקרא בלילה, מ"מ עיקר הקפידא הוא על לימוד המקרא ולא על דרך תפילה ותחנונים, כקורא תהלים בעת צרה, וזה טוב יותר מאשר שישב בטל. ובפרט שתפילה בעת צרה היא דאורייתא, והיא דוחה כל העניינים של קבלה⁸.

נטילת ידיים כשמתעורר באמצע הלילה

ז. כשקמים באמצע הלילה למשמע אזעקה, ויש צורך לרוץ למרחב המוגן, אם יכולים ליטול ידיים ודאי שחייבים לעשות כך [ואחר עלות השחר יטול ידיי שנית, אך לא יברך שנית].

ח. אך אם קשה אז ליטול ידיים כי צריכים למחר מאד, אם רץ לחדר הממ"ד שבתוך הבית, יש לסמוך דכולא ביתא כד' אמות דמיא. וגם אם רץ למקלט בקומה אחרת, יש מקום להקל בדבר מאחר והולך ע"מ לחזור למקומו תיכף לישון.

ט. אבל צריכים ליזהר שלא לנגוע בפה, בחוטם, אוזניים, עיניים, ובפי הטבעת ובאמה. ואם אפשר יש להיזהר לא לנגוע ע"ג העיניים אפי' מבחוץ, וכן לא לנגוע במאכל או במשקה⁹.

אמירת תהלים קודם ברכות התורה

י. כשנשמעת אזעקה באמצע הלילה, ואנשים ניעורים משנתם והולכים למקלטים, וברצונם לומר פרקי תהלים, אע"פ שזה דרך תחנונים, מ"מ נהגו לברך תחילה ברכות התורה לפני אמירת התהלים. וכשיחזור וישן שינת קבע, קודם אור היום, א"צ לחזור ולברך, כי מסתמא דעתו לפטור בברכה זו עד שינת הלילה שלאחריו, והמברך בבוקר שנית [או שומע מאחרים ויוצא מהם יד"ח] לא הפסיד¹⁰.

אמירת תהלים במקלט מעורב

1. לוקט ונערך ע"י נכדי מרן שליט"א, הרה"ג ר' חיים מלין שליט"א והבה"ח אריה זילברשטיין נ"ו, מתוך כל כתבי וספרי רבינו, מהשאלות שהגיעו לפניו בעשרות השנים האחרונות.

ופשוט וברור שאין לסמוך הלכה למעשה על הדברים, ובפרט שהדברים תלויים במציאות, והנתונים משתנים ממקרה אחד לרעהו, ובכל שאלה יש לעשות שאלות רב. והדברים לא נכתבו אלא לעורר את הדברים.

2. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון ח עמ' יא).

3. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' כט).

4. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' סז, וגליון קכח עמ' לט).

5. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' פא).

6. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' פב).

7. שם (עמ' פו).

8. תורת היולדת (מהדו"ח, עמ' קפח), אבני זכרון (ח"ג עמ' תנו), ווי העמודים וחשוקיהם (גליון כח עמ' קיז, וגליון קיח עמ' עח).

9. נס להתנוסס (סימן לג, עמ' 143).

10. נס להתנוסס (סימן כט).

יא. גברים ונשים הנמצאים יחדיו במקלט בשעת האזעקות ללא מחיצה מבודלת ביניהם, מעיקר הדין אם רוצים לומר תהילים, יש לעשות מחיצה להפריד בין הגברים לנשים. אך אם אי אפשר, בדיעבד אין להמנע מלהתפלל מחמת זה. ובפרט שבשעת פחד אין כ"כ הרהורי עבירה, והרי זה ארעי, ולכן יש להקל¹¹.

אמירת תהלים לאחר ברכת המפיל

יב. בירך ברכת 'המפיל', ולא הספיק להירדם עד שנשמעה אזעקה, וכעת רוצה לומר תהילים אך חושש להפסק בין 'המפיל' לשינה, נראה שמותר לו לומר את פרקי התהילים שבסדר קריאת שמע שעל המטה, והם 'יושב בסתר', 'ה' מה רבו צרי', 'אשרי כל ירא השם', דהרי שנינו בשו"ע (או"ח סימן רלט) שאם קרא ק"ש ולא יכול להירדם, חוזר וקורא כמה פעמים עד שישתקע בשינה, ואינם הפסק כיון דהוי משום שמירה¹².

לימוד תורה לאחר ברכת המפיל

יג. בירך המפיל ונשמעו אזעקות טרם נרדם, ושוב לא יכול להירדם, וחשקה נפשו לעסוק בתורה, אך יכול לבלוע כדור שינה וישן, נראה שאינו חייב לבלוע 'כדור שינה' כדי שברכת 'המפיל' לא תהיה לבטלה, מכיון שאפשר לסמוך על הסוברים שהמפיל היא ברכה על טבעו של עולם, ומאחר שבירך והלך לישון אין זה ברכה לבטלה, ולכן למצוה רבה יחשב לו כשיקום ממיטתו ויעסוק בתורה¹³.

להרגיע את הילד לאחר ברכת המפיל

יד. בירך ברכת המפיל, וילדו בוכה כי נבהל מהאזעקות, ואין דרך להרגיעו כי אם על ידי שיחת הרגעה, יתכן שמותר לשוחח עמו כדי להפיג את פחדו, דלפעמים שהילד פוחד הוא פיקוח נפש. ואפילו אם אין חשש סכנה, יתכן שמותר, כי הדיבור הוא לצורך שינת האב, דאל"כ גם הוא לא יוכל לישון¹⁴.

להדליק אור במקלט חשוך בשבת

טו. כשנשמעה אזעקה בליל שבת, וההורים רצים עם ילדיהם באישון ליל למקלט החשוך, אך הילדים פוחדים להישאר בחשכה, הן אמנם שמצינו שפחד עבור ילדים נחשב לפיקוח נפש, אך זה בעיקר כשהתינוק נסגר לבדו בחדר, אך כאן כשהוריו יחד עמו אולי אין זו סכנה כ"כ.

טז. ונראה שהכל לפי הענין, ואם בכל זאת התינוק נתקף בפחד, ידליקו את האור בשינוי, ועדיף יותר שהתינוק עצמו ידליק בשינוי או כדרכו, או שתינוק אחר ידליק בשינוי ואם אי אפשר ידליק כדרכו [אך שהאב לא יאמר לבנו שידליק עבור תינוק זה, אלא יאמר לתינוק זר שידליק עבור תינוק זה]¹⁵.

הורדת נכה במעלית למקלט בשב"ק

יז. אדם נכה שבימות החול כשנשמעת אזעקה, אשתו מניידת אותו במסירות עם כסא הגלגלים לעבר המעלית, ומשם למקלט. ובשבת אינו רוצה כמובן לחלל שבת, אך אשתו חרדתית וחוששת לסכנה, ורוצה לרדת עמו במעלית למקלט. נראה שהדבר רחוק מאד שיפול טיל בדיוק בבית הזה, ואם הבעל מתאזר במידת הבטחון אין לחלל שבת עליו, והאשה תרד לבד למקלט (ללא מעלית), וכל המשמר את השבת ניצול מכל רע¹⁶.

לטלפן בשבת לאדם כבד שמיעה

יח. אדם זקן, כבד שמיעה, שביקש משכנו שבהישמע אזעקה, יקיץ אותו כדי שיוכל לרדת למקלט, אך בכדי להקיצו חייב השכן לטלפן אליו לפלאפון הסמוך לאוזניו, מסתבר שבשבת במקום דשכיה סכנתא, חייבים להעירו בדרך שינוי, ולכן ירים את הטלפון מאחורי ב' ידיו, ויחייג בעזרת אצבעו הקטנה השמאלית¹⁷.

כניסה למקלט השייך למנזר נוצרי

יט. המחפש מרחב מוגן בשעת האזעקות, ועומד ליד מקלט השייך למנזר נוצרי, יתכן שאפשר להקל להיכנס לשם, מאחר והמקלט אינו עשוי לעבור בו ע"ז, אלא רק כמקלט להסתתר. אך אם בתוך המקלט יש גילולים ותועבות, אין להתפלל בו או להכניס דברים שבקדושה. ואם נאלץ להתפלל שם (כגון שעומד להפסיד זמן תפילה), אל יתפלל לאותו צד של הגילולים, אע"פ שאינו צד מזרח¹⁸.

ייחוד במקלט בעת האזעקה

כ. נמצא יחידי במקלט ציבורי בעת אזעקה, ואשה דופקת ומבקשת להיכנס ולמצוא שם מחסה, אפשר לסמוך על הפוסקים הסוברים רמותר לעבור על איסור ייחוד במקום פיקוח נפש¹⁹.

להיכנס למקלט שיש בו חששות רוחניים

כא. המתגורר ביישוב ובעת שיש אזעקה עליו ללכת למקום מוגן, ומצא שמבחינה גשמית זה מוגן, אך מבחינה רוחנית המקום רחוק מלהיות מוגן, שיושבים שם גברים ונשים בתערובת ויכול להיכשל בכמה מכשולות. נראה שהכל תלוי במידת הסכנה, שאם הסכנה קטנה ורחוק מאד שיפגע, ואין אחד מאלף שנפגע, א"כ מותר לו להסתכן ולא להיכנס למקלט, כדי להגן על עצמו מסכנה רוחנית²⁰.

להפסיק באמצע שמו"ע כשיש אזעקה

כב. המתפלל שמו"ע, ונשמעה אזעקה, אם קשה לו לכוון כשיש אזעקה, וזה מקום שיש הפגזות ושכיה סכנתא, ירד למקלט, ולא כדאי לזלזל בהוראות של השלטונות, ויש להשמע להם, גם אם הסכנה נמוכה, דאין סומכין על הנס, ויש לעשות השתדלות ככל האפשר בלי להכנס לפחד²¹.

כג. ואם ירד למקלט, ההליכה לבד אין בה הפסק, וימשיך להתפלל במקלט, ולא יחזור למקומו, שהרי זה עת צרה, ובעת צרה השכינה הולכת עמו [עמו אנוכי בצרה], וכעת המקלט זהו מקום התפילה²².

כד. [וישנם בני עליה שבאמצע תפילת שמו"ע לא נכנסים למקלט, אלא ממשיכים בתפילה, למרות חשש הסכנה שבדבר, וכנראה סמכו

11. חשוקי חמד עמ"ס סוכה (דף נב ע"א, עמ' תלא).

12. נס להתנוסס (סימן לא).

13. שם.

14. נס להתנוסס (סימן לב, עמ' 142).

15. נס להתנוסס (סימן ט, עמ' 100).

16. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קב עמ' פו).

17. נס להתנוסס (סימן י, עמ' 102).

18. נס להתנוסס (סימן כ, עמ' 121).

19. נס להתנוסס (סימן כז, עמ' 135).

20. חשוקי חמד עמ"ס כבורות (דף נז ע"א, עמ' תרלח).

21. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קכח עמ' לח).

22. שם.

על כך שמסתמא היה רוב שלא ינזקו, וכשיש רוב אין מפסיקין, וכמו בנחש שכרוך על עקבו²³.

אם הפסיק באמצע שמו"ע, מה יעשה

כה. העומד באמצע שמונה עשרה ונשמעה אזעקה, ונאלץ להפסיק, אם שהה כדי לגמור את כולה (לפי הקצב של המתפלל), חוזר לראש. ואם לאו, חוזר לתחילת הברכה שפסק בה.

כו. ואם פסק בג' הראשונות – חוזר לראש, ואם באחרונות – חוזר לרצה. וישתדל להתפלל מיד טרם יעבור זמן של 'לגמור את כולה'. ובדיעבד אם השלים ממקום שעומד בו, עלתה לו. ומסתבר ש'לגמור את כולה' הכוונה היא לגוף השמו"ע, אבל לא לתחנונים, כיון שאינם חיוב²⁴.

אזעקה באמצע חזרת הש"ץ

כז. נשמעה אזעקה באמצע חזרת הש"ץ והציבור התפזר, ונשתתרו בבית הכנסת פחות ממניין אנשים, אם נשארו ששה אנשים [כולל הש"ץ] יסיים הש"ץ תפילתו, והכהנים לא יעלו לדוכן, אלא החזן יאמר או"א ברכנו בברכה וכו', וגם יאמר חצי קדיש, וקדיש תתקבל²⁵.

כח. ואם לא נשארו ששה אנשים, חייב החזן להפסיק את חזרת הש"ץ, ואם הקהל ירד למקלט, ירד גם הוא אליהם וימשיך בתפילתו מאותו מקום שהפסיק עד סיום התפילה, ואין ההליכה למקלט נחשבת להפסק, אא"כ שהה שיעור זמן כזה שהיה יכול לגמור את כל השמו"ע, שאז חייב החזן להתחיל את תפילתו מהתחלה²⁶.

אזעקה באמצע קריאת התורה

כט. נשמעה אזעקה באמצע קריאת התורה ונאלצים להפסיק, וישתדל להמשיך עד שיסיים ג' פסוקים, ויברך ברכה אחרונה. וגם כשלא נשארו כי אם ששה אנשים, וה"ה כשהתחילו את ההפטרות בעשרה, ונשארו רק ששה מסיימים²⁷.

ל. ואם העולה לתורה בדרך ברכה ראשונה, ובטרם התחיל הבעל קורא לקרוא, ברחו כל הקהל למקלט עקב האזעקה, ולאחר מכן שבו לביהכ"נ, נראה שאם עברו למקלט בתוך ביהכ"נ, כגון בחדר פנימי ולא יצאו מחוץ לכותלי הבנין, והעולה שבידו שתיק ולא דיבר (אפי' באמירת תהלים), א"צ לחזור ולברך, ויתחילו מיד לקרוא בתורה. אולם אם יצאו מחוץ לבנין, כשישובו יברך העולה שוב ברכות התורה. וראוי להעלות לתורה אדם שלא שמע את הברכות מהעולה הראשון שבידו קודם האזעקה²⁸.

מה לעשות עם הס"ת, כשיש אזעקה

לא. כאשר נשמעת אזעקה באמצע קריאת התורה והציבור נבהל וברח למקלט, ומסתפקים מה לעשות עם הס"ת, האם להשאירו על הבימה ולבטותו בטלית, או להחזירו לארון הקודש או לקחת אותו למקלט. נראה שמעיקר הדין אפשר להשאיר את הס"ת על הבימה מכוסה בטלית, ולחזור בעוד דקות ספורות להמשיך הקריאה. אמנם למעשה זה בזיון לס"ת שכולם בורחים ומחפשים מקלט מאימת הטילים, ואת הס"ת מחמד עינינו משאירים כך על הבימה, ולכן עליהם לקחתו עמהם למקלט, ולהמשיך לקרוא שם, ולצורך שמירת הס"ת מותר לטלטלו ממקום למקום²⁹.

להפסיק באמצע שמו"ע להכניס אנשים לביתו

לב. המתפלל שמו"ע ולפתע נשמעה אזעקה, ורוצה לצאת מחוץ לביתו ולהפסיק בדיבור ולקרוא ולהכניס לביתו אנשים מבוהלים המחפשים מחסה, מעיקר הדין הליכה לבד לא נקרא הפסק אך אין להפסיק בדיבור, אך כשיש אזעקה ויש אנשים המפחדים, הרי שאם לא מכניסים עוברים בלא תעמוד על דם רעך, ואם מכניסו מקיים גם הכנסת אורחים. וגם אם אינו רואה את האנשים, מ"מ כיון שהרגילות שיש אנשים וחזקה שאנשים צריכים עזרה, ולכן חובה לצאת לחוץ ולברוק אם יש מישהו הזקוק לעזרה. [ואם שהה כדי לגמור את כולה, חוזר לראש. ואם לאו, חוזר לתחילת הברכה שפסק בה]³⁰.

אזעקה באמצע קידוש בליל שבת

לג. התחיל לקדש בליל שבת, ולאחר שבידו 'בורא פרי הגפן' בטרם התחיל ברכת הקידוש נשמעה אזעקה, והוצרך לרדת למקלט בקומה אחרת, אין עיצה להציל את ברכת בופה"ג שבידו שלא תהיה לבטלה, כי אסור לו כעת לשתות קצת (שהרי עדיין לא קידש), וגם אינו יכול לקחת עמו את הגביע, כי יצטרך לברך שוב בופה"ג, וגם שזה קידוש שלא במקום סעודה (שהרי אח"כ ישוב לביתו לאכול שם סעודתו). ולכן ירד למקלט, וכשיעלה יברך שוב בופה"ג, כיון שהפסיק בהליכה ובשינוי מקום בין הברכה לטעימה [והברכה שבידו היתה לבטלה, אך א"צ כפרה כיון שהיה אנוס, ואונס רחמנא פטריה]³¹.

לד. ואם סיים את ברכת הקידוש אך לא הספיק לשתות מהכוס, ונשמעה אזעקה וברח מרחב המוגן, אם יצא לחדר המדרגות הסמוך לדלת ביתו, ולא הפסיק בדיבור [אפי' לאמירת תהלים] ולא הסיח דעתו מהקידוש ושתית היין, אינו חוזר ומקדש, כי עצם היציאה לא נחשבת לשינוי מקום אלא כמעבר מחדר לחדר, ובפרט בזמן מלחמה שכך הם ההוראות. ואם נמלט מחוץ לביתו ממש, צ"ע. אך כאשר שנה כבר מכוס הקידוש, והנידון מצד הפסק 'שינוי מקום' בין הקידוש לסעודה, כיון שחוזר אח"כ לביתו למקום שקידש, אינו צריך לחזור ולקדש³².

אזעקה באמצע סידור חופה

לה. מסדר קידושין שהתחיל לברך ברכות חתנים בעשרה, ונשמעה אזעקה, והאנשים התפזרו ונשארו ששה, וסיים את הברכות, עשה בדין, וכמו כל דברים שבקדושה שאם התחיל לומר בעשרה ויצאו מקצתן, שאם נשארו רובן מסיימים.

לו. ונראה שאם התחיל לברך ברכת אירוסין בעשרה, ואח"כ נשמעה אזעקה ונשארו רק ששה, יסיים ברכת אירוסין, אבל ברכת חתנים אל יתחיל, משום ששני עניינים הם, וברכת אירוסין א"צ עשרה אלא לכתחילה. [ואם התחיל ברכת המזון בעשרה, ונשמעה אזעקה ונתפזרו ונשארו ששה, יל"ע אם אפשר לברך ז' ברכות]³³.

23. נס להתנוסס (סימן מ, עמ' 155).

24. נס להתנוסס (סימן לט, עמ' 154).

25. שם.

26. אבני זכרון (ח"ג עמ' תלז).

27. שם.

28. חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף פא ע"א, עמ' תשנז).

29. שם (עמ' תשס).

30. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קל עמ' מט).

31. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' מה).

32. חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לא ע"א, עמ' שכח).

33. נס להתנוסס (סימן מא, עמ' 159).

אמר תהלים תוך כרי שמו"ע

לז. מי שהאריך בתפילת שמו"ע, והציבור החלו באמירת תהילים אחר התפילה, והוא נסחף עמהם ואמר תהילים תוך כרי תפילת שמו"ע, נראה שאין זה הפסק, וכשעמד על טעותו יכול להמשיך בתפילת השמו"ע ממקום שפסק.³⁴

נסע במונית ונשמעה אזעקה

לח. נסע במונית, ונשמעה אזעקה, והנהג עצר כפי ההוראות, אולם המונה המשיך לפעול. נראה שאם הנוסע הודיע לנהג בשעת האזעקה שהוא משחרר אותו מהמשך הנסיעה, פטור מלשלם על הזמן שמתחילת העצירה, למרות ששכרו לנסיעה ארוכה.

לט. אך אם הנוסע לא ביטל את המשך הנסיעה והנהג נשאר לידו, יש מקום לחייב את הנוסע בחלק מהתשלום, מאחר ונהנה מכך שהמונית היתה מזומנת לידו להמשך הדרך לאחר ההרגעה, ובפרט בשעת סכנה שמא יצטרך לה לעזרה, ואנשים מוכנים לשלם קצת עבור ה'פת בסלו'. וכ"ש כשהנוסע נשאר לשבת במונית, ומצא בה מחסה. ונראה ש'שכר מונה' ממש לא מגיע לנהג, מכיון שבין כך ובין כך לא יכול להשתכר בשעה זו, שכולם ספונים בחדריהם, אך יש להתפשר על שכר ההמתנה.³⁵

לעזור לזקן כשיש אזעקה

מ. נשמעה אזעקה, וכשבאה לתפוס מחסה ביחד עם ילדותיה [במקומו שיש 30 שניות לרוץ למרחב המוגן], ביקשה ממנה אשה מבוגרת ההולכת באיטיות שתלך עמה ותלווה אותה לבניין, וכן שכן נכה שרוצה שיעזרו לו לרדת למקלט והדבר לוקח כמה דקות, נראה שבאופן שהסכנה אינה כ"כ גדולה (והחשש שהם יפגעו הוא פחות מאחד מאלף), ואילו הפחד של אותם חסרי-ישע גדול הוא ודאי ופעמים קרוב לפיקו"נ, מצוה להשאר ולסייע להם, ומצוה זו תגן עליהם שלא ינוקו. אך אם לא נשארו אלא ברחו מחמת הפחד, אין עליהם עונש, כי מותר לאדם להינצל מפחד גם כשזה מזיק לשני.³⁶

דיני ברכת 'הגומל' לאחר נפילת טיל

מא. כאשר נפל טיל רח"ל והרס כליל כמה בניינים, אולם בסמוך אליהם היו בניינים שנסדקו הגגות ונשברו קירות ונופצו זגוגיות, ויצאו משם אנשים בחיים, אם הטיל הרס את מה שאמור היה בדרך הטבע להרוס, ולא היה צריך באופן טבעי להשחית יותר מזה, יברכו הניצולים 'הגומל' בלי שם ומלכות.

מב. משפחה שעזב את ביתה דקה לפני שטיל פגע, או שלא מצאו את מפתח המקלט, והלכו למקלט אחר, והטיל פגע ישירות במקלט שרצו בתחילה להיכנס אליו, יברכו בלי שם ומלכות. אך אם התלוותה השגחה פרטית נראית לעין, שבדיוק כעבור דקה הגיע הטיל, או שללא סיבה מוצדקת לא מצאו את המפתח, ולכן הלכו למקלט אחר וניצלו, אולי יברכו בשם ומלכות, וצ"ע.

מג. נפל טיל וחדר לבית, ולא התפוצץ, ובדרך הטבע היה אמור לזרוע סביבו הרג והרס וחורבן ואסון כבד, אך הקב"ה עצרו מלהזיק. נראה שהניצולים יברכו הגומל, אך לגבי ברכת 'שעשה לי נס במקום הזה' אין ברור אם יברך, לפי שצריך נס גמור היוצא מדרך הטבע. אך אם הטיל היה אמור להתפוצץ באופן טבעי, וקרה נס למעלה מדרך הטבע, יברך 'שעשה לי נס במקום הזה' כל שלושים יום שרואה את המקום.

מד. טיל שפגע פגיעה ישירה בבית, והרסו, ובין ההריסות נמצאו אנשים שיצאו בריאים ושלמים, ודאי שיברכו גם הגומל וגם שעשה לי נס במקום הזה, שהרי זה שלא בדרך הטבע שנוצר לו מקום בין ההריסות ויצא בחיים. ובני ספרד יברכו בלי שם ומלכות, או ישמעו מאחר המברך.³⁷

מה. מי שהיה בבית, ויצא לרגע קט כדי לסדר דבר, ובדיוק אז נפל טיל על ביתו ונהרס כליל, ובהשגחה פרטית ניצל, אינו מברך שום ברכה מיוחדת, שהרי ניצל בהשגחה פרטית שלא היה במקום שאירע הנזק, וע"ז אנו מודים בתפילה במודים – 'ועל ניסך שבכל יום עמנו'.³⁸

התנהגות עם ילדים בשעת האזעקות

מו. בימי מלחמה כשנשמעת אזעקה והילדים נתקפים בפחד, אין לשמוע בקול היועצים השונים הטוענים שיש לחלק מיני מתיקה ולהפוך את הרגעים הללו לחוויה, כי זו עצת הגויים, ועצה יהודית היא להרגיע את הילדים ע"י מזמורי תהלים שיאמרו במקהלה, וניתן לשיר שירים המחזקים בבטחון ואמונה, כגון 'אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח', 'והיא שעמדה לאבותינו ולנו' וכדומה. ויש להזהיר לילדים בצורה מרגיעה ושמחה שהאזעקות נועדו לפשוט את העקמומית שבלבנו. ולאחר מכן, כאשר הטיל יורט או נפל בשטח פתוח, יאמרו כולם 'מזמור לתורה' ויחלקו לילדים מיני מתיקה, ותהיה זו סעודת מצוה והודאה.³⁹

קידושין שנערכו בעת נפילת טיל

מז. רב שערך חופה וקידושין לבני זוג, ולפתע נפל טיל במקום סמוך לאולם, האורחים החלו לברוח למקלטים, ומאחר וכבר בירכו שתי ברכות, שכנע הרב את החתן להמשיך את החופה, והחתן הסכים. ולאחר מכן חששו שהקידושין נעשו תחת הלב בעת חרדה שכזו, ולא היה דעתו צלולה לקנין הקידושין. נראה שאם דיבר על לבם, והסכימו להמשיך את החופה, הקידושין חלו, וא"צ קידושין חדשים, והרי אפי' שיכור כל זמן שלא הגיע לשכרותו של לוט, מקחו מקח וממכרו ממכר. ובפרט שכעת רק קיימו את ההחלטה משעת האירוסין, ואין סיבה שיחזרו בהם.⁴⁰

חדר ייחוד שמשמש כמרחב מוגן

מח. אולם שחדר הייחוד נמצא במרחב המוגן, ויש חשש שבעת אזעקה כשהציבור אחוז פחד ובהלה, יתפרצו לחדר הייחוד גם שהיא נעולה, מ"מ מסתבר דמכיון שבעל האולם נתן רשות לחתן והכלה למקם את חדר הייחוד שם, הרי הוא מיוחד להם, ויצאו יד"ח ייחוד, ואע"פ שיכולים להיכנס בעת אזעקה, אי"ז מבטל את שם הייחוד, כי הקנה להם אותו, ואם בשעת הייחוד היו לבדם בחדר, ודאי שמהני.⁴¹

ניתן להאזין לכל השו"ת המרתק ולדברי חיוזק רבים ושאלות הלכתיות בענייני המלחמה
בכו' 'שיח יצחק' 04-376-0582 או 072-380-9348
לקבלת ערכונים מהקודש פנימה ממרן רבינו שליט"א a0527642209@gmail.com
וכן בכו' 'דברי חמד' 079-6077-468

34. נס להתנוסס (סימן מח, עמ' 172).

35. נס להתנוסס (סימן נח, עמ' 190), וראה בחשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לט ע"ב, עמ' תלה).

36. חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף פ ע"ב, עמ' תשנב), ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קבו עמ' יא).

37. חשוקי חמד ברכות (דף נד ע"ב, עמ' שלח).

38. חשוקי חמד עמ"ס בבא מציעא (דף קו ע"א, עמ' תפא).

39. חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לט ע"ב, עמ' תלב).

40. חשוקי חמד עמ"ס בבא בתרא (דף קנה ע"ב, עמ' תקסט).

41. שם (עמ' תקע).

שו"ת ודברי חיזוק בענייני השעה

מרבנו מרן ראש הישיבה הגאון
רבי שרגא שטיינמן שליט"א

נמסר במהלך הועד השבועי מלחמת עם כלביא יום א' י"ט סיון תשפ"ה

- פנימי -

עומדים אנו כעת בימי מלחמה, ובימים אלו יש חובה מיוחדת לבני התורה יושבי האהל להתחזק ולהתגבר ביתר שאת להוסיף חיילים לתורה ולצבור עוד זכויות. הגמרא במכות (י"א.) אומרת שישנה תביעה על הכהן גדול שהיה לו להתפלל על בני דורו שלא יהיו ח"ו מקרים של רציחה בשוגג, ולכן הרוצח בשגגה נשאר בערי מקלט עד מות הכהן גדול כי הכה"ג קשור למעשה הזה בכך שלא התפלל שלא יארעו כאלו מקרים. וכך גם מספרת הגמרא (שם) שכשטרף אריה יהודי במרחק ג' פרסאות מביתו של ר' יהושע בן לוי אליהו הנביא לא נגלה בפניו שלושה ימים כי היה עליו תביעה איך יכול להיות שדבר כזה קורה כ"כ קרוב אליו, ואפי' שכלל לא הכיר את אותו האיש ולא ידע מהמקרה הזה אעפ"כ היה תביעה על כך שהיה לו להתפלל על בני דורו שלא יארעו מקרים שכאלו.

ובפרשת בהעלותך כתוב שהאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוות ויאמרו מי יאכילנו בשר וכו' ומשה רבינו אומר ע"כ לקב"ה 'האנוכי הריתי את העם הזה אם אנוכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיך כאשר ישא האמן את היונק' ומקשה ע"כ רש"י וכי היכן כתוב שהקב"ה אמר לו שאהו בחיך, ומביא מהספרי שכשהקב"ה אמר לו 'לך נחה את העם הזה' הוא מינה אותו למנהיג, ומנהיג תפקידו לדאוג לכל פרט ופרט של הציבור וגם לפרטים הקטנים ואם הם מבקשים בשר תפקידו לדאוג גם לזה, ורואים שיש תביעה על המנהיג שהיה צריך לדאוג להם לכל הנצרך, וכך גם כל אחד שיכול להועיל לאחרים. והאמת היא שמשה רבינו גם ידע את זה רק הוא אומר לקב"ה 'לא אוכל לבד' קשה לי משא העם לבדי במצרים היו לי שבעים זקנים אבל כולם מתו באש התבערה אז הוא ביקש זקנים חדשים, וזה מה שאמר לו הקב"ה שימנה עוד זקנים, ומבאר בזה הרמב"ן שבכך ישכנו כעסם של האנשים ע"י שיגשו אליהם וישמעו את מצקותיהם יזדהו ויבינו אותם ובכך יקל עליו משא העם.

יש תביעה גדולה עלינו, אנחנו רואים שבחוצות קרייה נהרגים ונפצעים אנשים זה תביעה עלינו למה לא התפללנו, ר' יהושע בן לוי נתבע על מקרה שהיה במרחק ג' פרסאות ממנו, והרי לא הוא הזמין את הארי?! גם אנחנו וכי אנחנו זרקנו את הטיל או רצינו את זה?! וודאי שלא, אבל היה עלינו להתפלל על כולם ולהרבות זכויות שלא יקרה שום נזק, חובתנו היא לדאוג ולהתפלל על הכלל ולא רק על עצמינו. וצריך לדעת שאפילו שבועה כל מה שהקב"ה עושה זה לטובתנו אבל אין זה סותר את החיוב שלנו להתפלל שלא יקרה כלום, גם אצל ר' יהושע בן לוי מה שהאריה טרף זה היה לטובתו כי הגיע לו אבל בכל זאת היה עליו תביעה שהיה צריך להתפלל ע"ז.

כתוב בתהילים (ל"ג) 'שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט הנה עין ה' אל יראיו למי יחלים לחסדו' הקב"ה עוזר לאלו המייחלים לחסדו, שקר לחשוב שהסוס מלחמה יכול להושיע אם מתפללים אז הסוס ג"כ יכול לעזור, אבל הקב"ה מצפה לתפילות שלנו, עין ה' אל יראיו התביעה עלינו היא להתפלל ולדאוג שלא יקרה שום דבר בסביבתנו.

אפי' אם יהודי אחד נהרג זה אסון, התרגלנו... לדאבונינו שומעים שנהרגו היום שלושה אנשים אתמול שני אנשים, אז אומרים נו... רק שניים רק שלושה ... התרגלנו... אבל כל יהודי שנהרג זה אסון.

בפרשת בהעלותך יש נוטים הפוכים לפני ואחרי הפסוקים של 'ויהי בנסוע הארון' והטעם בזה הוא להפסיק בין פורענות לפורענות, פורענות שניה זה המתאוננים ופורענות ראשונה זה ויסעו מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר, ומקשה ע"כ אאמו"ר זצוק"ל בספרו התינוח המתאוננים שמתו בתעברה זה אכן פורענות, אבל מדוע ויסעו מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר זה פורענות, אולי זה דבר לא טוב ואולי אפי' קצת עבירה, אבל פורענות זה עונש ואיזה עונש יש כאן? אך הביאור מש"כ כאן הוא שויסעו מהר ה' שברחו מבית הספר ההפסקה הזו שמפסיקים באמצע הלימוד זה עצמו עונש זה הפורענות!

וצריך לדעת כשהקב"ה מביא עלינו רח"ל צרות ומלחמות ומפסיקים באמצע הלימוד להתעדכן ולשמוע מה חדש ההתעניינות הזאת היא היא הפורענות והעונש, ומוטלת עלינו החובה להשתדל להתמיד בלימוד רצוף בעמל ויגיעה ללא הפסקות להתעניינות בחדשות, ולהוסיף להרבות בזכויות וזה ישפיע טוב על כל ישראל ועל כל הסביבה, ובעז"ה נזכה בקרוב לישועה ולגאולת עולמים.

שו"ת מיוחד בענייני השעה:

ש. יש תחושת מבוכה ובלבול גדול בציבור בעקבות הנפילה בפרדס כץ, האם פגה הבטחת מרן החזון איש, שמא גבר חרון אף והובקעה העיר, ישנו חשש ופחד גדול בעם היושב בעיר התורה והחסידות.

ת. הרבה שנים לפני, היה אחד שהבטיחו לו 'ואהיה עמך ושמרתיך בכל אשר תלך' (בראשית כ"ח ט"ו), לכאורה ההבטחה הכי חזקה שיש, ולא החזו"א הבטיח לו, אלא הקב"ה בעצמו. יש יותר מזה? ומה כתוב אחר כך, 'וירא יעקב מאד וייצר לו' הוא פחד מאד. לא טוב ההבטחה? היא פג תוקף? חז"ל מבארים שמא יגרום החטא, גם אחרי ההבטחה יש מושג של יגרום החטא. החזו"א כך לפי עדים ששמעו ממנו הסביר את עצמו, שזה לא ענין של גבולות מוניציפליות ולאיזה ראש עיר מצביעים, אלא החזו"א אמר שרואה שהעיר מוקפת דפי גמרא... אם יש אזורים שמוקפים דפי אינטרנט, או גרים שם אנשים שאינם שותו"מ, לפעמים החטא גורם.

ש. אז מה למעשה לגבי להיכנס למקלטים?

ת. אנשים שואלים כל הזמן האם מותר לרדת למקלט... אין איסור כזה בשום מקום בעולם. אין בזה חוסר באמונת חכמים וכן להיפך. צריך להיות נורמלי. אדם שיש לו ממ"ד בבית ומעדיף להתהפך על מיטתו באמרו סומך על... סתם שוטה. כנ"ל אם יש לו מקלט נגיש במרחק קל, מי מונע ממך! ובוודאי אם האשה מפחדת או הילדים חועדים וכדומה. אבל אדם שנמצא במקום שאין בכלל מקלט זמין רק במרחק, ובשביל זה צריך להעיר את כל הילדים באמצע הלילה, או אם במקלט עצמו עלול להיות סכנות רוחניות, זה מצב אחר. זה מוגדר שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, ובוודאי יכול לסמוך ע"כ.

ש. יש רבנים שפרסמו שהבטחת החזו"א לא ממש ברור מה המקור, ואם הבטיח, ומה התכוון ואין לסמוך על זה וכו'...

ת. גם לעוד רבנים פנו מרשויות העורף והעירייה שיפרסמו דבר כזה. אבל מי ששמע ממנו"ח רבי חיים קניבסקי זצוק"ל מאות ואלפי פעמים דברים ברורים וחותכים על מה ששמע מהחזו"א, (והובאו דבריו גם בחוט שני מהגר"ק זצ"ל), ומו"ח הביא מהירושלמי שדבריו קיימים אחר פטירתו, קשה קצת לשכוח את הכל ולנסח מחדש את הדברים בצורה שמשתמעת לשני

פנים. שמעתי שגם דו"ז הגר"י זילברשטיין שליט"א אמר דברים ברורים בעניין המשך קיום הבטחת החזו"א בזמנינו במקומות ששומרים שבת.

זה לא סותר שוודאי צריך להיזהר ולעשות כל השתדלות ראויה להישמר, אני אומר לאנשים כל הזמן גם במרכז ב"ב, תשתדלו לא לעמוד ליד קירות חיצוניים שלא יפלו זכויות מההדף כמו שראינו שקורה, להשתדל לא לעמוד באוויר הפתוח בזמני אזהרות, גם בגלל הרסיסים ושברי היירוט. אבל למחוק דברים ברורים שסמכו עליהם כל השנים - אני לא מספיק גדול בשביל זה.

ש. פורסם גם בשם מרן גאון הדור רבי דב לנדו שליט"א שהוא מתלמידי החזו"א שאין לסמוך שיקרה נס בשום מקום שהוא וכו' ולהישמע להנחיות.

ת. בוודאי שאסור לסמוך על הנס ובמקום שנקרא נס, ואפי' שלכל כדור יש כתובת, אסור לסכן את עצמו. יש נקודה נוספת שכנראה מרן רבי דב לנדו רצה לעורר, הרי חזקיהו המלך גנז ספר רפואות והודו לו (פסחים נ"ו), יש סברא פשוטה בזה, שלא היו מתפללים אלא סומכים על ספר רפואות, גם פה היה תחושה שבב"ב לא צריך אפילו להתפלל, הכל מסודר, יש הגנה ייחודית. באו לעורר אותנו, שאו עיניכם השמימה בתפילה, ובזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה לאביהם שבשמים.

ש. כידוע הרה"י הורה מתחילת המלחמה כי 'עולם הישיבות' בכל מקום בארץ מהצפון ועד הדרום חייבים לפתוח שעריהם ללא הפסקה כלל, גם במקומות שקצת יותר מורכבים מכל בחינות.

ת. ברור שבעת הזאת, בחורים אשר לא תהיה להם מסגרת לימודית מסודרת, ובפרט כאשר התחושה היא שמצווה וחובה להתעדכן בחדשות בכל דרך... וד"ל... זהו איום יותר מסוכן מאיראן. ולכן כל החשבונות הינם אחרים. (ואמנם אחת הישיבות הגדולות עברה ממקומה אבל זה מסיבות אחרות).

ש. יש ישיבות ששואלות אולי לאור המצב שהאזהרות הפריעו את שנת הבחורים בלילה כדאי להתחיל שחרית יותר מאוחר, או לחילופין לסיים יותר מקודם בערב מסיבות שונות.

ת. בשופ"א. סדרי הישיבה קודש הם. ברגע שבחורים יתחילו להרגיש שהסדרים אינם כסדרם, זה הופך את כל ההרגשה ל'ישיבת בין הזמנים' וממילא הכל מתרופף. עדיף שיהיו פחות בחורים בשחרית ושאר נזקים קטנים מאשר שכל האווירה תהיה בקלות יתר.

ש. הבן שלי חזר לצורך מסוים לבית, האם לקחת סיכון על הנסיעות חזרה לישיבה ובכלל בבית נראה לי יותר בטוח, יש פה ממ"ד אז אולי עדיף שישהה בבית קצת עד יעבור זעם?

ת. מה פתאום, ואם הזעם יעבור עוד חודש? חבל על כל רגע, אין מקום שמור יותר מהישיבה. שיסע לשלום ויחזור וה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

ש. אני מגיד שיעור בישיבה בעיר אחת ומתגורר בעיר אחרת אשתי מאד חוששת מהנסיעה בזמנים כאלה?

ת. שלוחי מצווה אינם ניזוקים לא בהליכתם ולא בחזרתם. אין מה לחשוש, ביחוד שזה זכות הרבים התלויה בכם, יתכן שכדאי יותר להשתדל לחזור לפני החשיכה, באופן כללי עושה רושם שפחות זורקים ביום וגם הפחד ביום יותר קל. יש דבר מעניין שבפסוק (תהלים צ"א ה') כתוב 'לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם' המצב כעת שיראים ביום מחץ שעף בעיקר בלילה...

ש. הישיבה שלנו נמצאת באזור שאין בו מספיק מקלטים, חשבנו רעיון שבשעת חירום הבחורים ירצו לחדר מדרגות בבניינים סביב.

ת. המקום הכי בטוח בעולם זה הבית מדרש וכמה שיותר קרוב אליו, ככל שמתרחקים ממתחם הישיבה זה יכול להיות רק פחות מוגן.

ש. אנו גרים בשכונה מעורבת, ובמקלט מגיעים גם תושבים שאינם שותו"מ ורח"ל חלקם מגיעים בעיקר כשהאזעקה באמצע הלילה בצורה פרוצה ממש.

ת. אם יש 'פריצות', זה הפיגוע בעצמו, ויותר מסוכן מהכל. עדיף שישאר בבית, אבל שיהיה בחדר פנימי.

ש. יש לי שכן שיורד עם הסמארטפון שלו למקלט, האם זה מסכן את כל יושבי המקלט ועדיף להימנע מלרדת לשם?

ת. הוא מראה לכולם דברים לא טובים שם? אם כן זה בעיה. אבל אם הוא סתם מתעסק לעצמו, מה זה ענין שלך? קח איתך ספר תהילים ותסתכל בפנים.

ש. יש לנו חתונה בעיר מרוחקת שהוקדמה לשעות אחה"צ וגם כך כמעט אף אחד לא מגיע, האם זה סיכון לנסוע?

ת. אם באמת ההגעה שלך תשמח חתן וכלה זה מצווה, ושלוחי מצווה אינם ניזוקים.

ש. יש לי אמא סיעודית מבוגרת מאד שנמצאת אצלי בבית, בשעות האזעקה אין שום סיכוי בעולם להעיר אותה ולארגן אותה ולהספיק להגיע למטה, האם להשאיר אותה לבד ולרדת למקלט, או להשאר להרגיע אותה?

ת. היא 'השמירה' שלכם, זכות 'כיבוד הורים', תעמדו בשעת האזעקה כל אנשי הבית סביבה ותהיו מוגנים.

ניתן להצטרף לקבלת הוועדים ע"י שליחת בקשה
לכתובת אימייל הוועד השבועי:
a0796070399@gmail.com

שיחת מרן המשיג'ח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א

אין עוד מלבדו

עת צרה היא ליעקב וממנה ייוושע

עת צרה, אבל כל אחד שיפקח עיניו יראה שבתוך הסבל והחושך רואים אור גדול. צריך הרבה רחמי שמים, המצב לא פשוט, והמצב לא בידינו, נקלענו למצב הזה, מבוי סתום, יש לנו רק להתקרב להקב"ה, תמיד צריך להתחזק, וכעת החובה כפולה ומכופלת.

עלינו לרחם על אחינו בני ישראל בכל אתר, כולם בפחד ואימה, פה בארץ ישראל ובכל העולם - אלו שיש להם ילדים בארץ ישראל, ובכלל הסכנה היא בכל העולם, מי יודע מה מתחולל פה, תעינו בדברי הגמ' ביומא י', א, עתידה פרס שתיפול ביד רומי, וכו', אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו וכו', צריך רחמי שמים שנעבור את זה ברחמים וחסדים.

צריך לעשות השתדלות, חלילה לא לנהוג בהפקרות, בליל שבת היה מצב קשה, אנשים התחבאו, והיו כאלה שיצאו לרחוב לראות יירוטים, זה סכנת נפשות, פעם עוד חשבנו שכאן הכול מוגן, והנה כמה רסיסים נפלו לא רחוק מהשכונות פה, רסים זה לא משחק, צריך להיזהר.

לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה

איתא בשבת לב, א, לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שמא אין עושים לו נס, ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו, אמר רבי חנין מאי קראה, קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. גם אם הוא יזכה לנס, למה לו לנכות מזכיותיו.

ההנחיה הרצויה והאמיתית היא, שכל אחד יעשה אוירה טובה בבית, צריך להיזהר אבל לא מתוך פאניקה, הפאניקה יכולה להזיק יותר מהצרה עצמה.

אברך שאל אם להעיר את הילדים באמצע הלילה בזמן אזעקה, אמרתי לו שצריך לשאול את רב השכונה, זה תלוי בהרבה פרטים, יש חדר ביטחון או שאין, יש מקלט או לא, ובאיזה קומה הוא גר, יש הרבה פרטים.

אבל גם כשצריך לרדת לא מתוך לחץ, לא במתח, הקב"ה ריחם עלינו שכיום המצב הוא שיש התראה מוקדמת, וממילא אפשר לרדת רגועים, צריך לרדת עם אמונה של אין עוד מלבדו, אפשר גם לשיר עם הילדים אם זה שייך, שירגישו חוויה, לא שישאפו לחוויה הזאת, רק שיהיו רגועים, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל.

רבותינו הורו לנו לא לבטל את הישיבות בתקופה זו, למרות שבששת הימים לא למדו פה בבית מדרש, למדו במקלט, הכל תלוי בחומרת המצב, כיום המצב כשיש התראה, יורדים.

צריך לזכור שיש סכנה בריצה, צריך לצאת מבעוד מועד בצורה רגועה, שומר ישראל שמור שארית ישראל, מצד אחד אנחנו עושים השתדלות, ובד בבד אין מקום לפחד, צריך ללכת בתמימות באמונה ובשמחה שהקב"ה איתנו.

צריך לדעת שגם בזמן הגלות הקב"ה לא עוזב אותנו ולא יעזוב אותנו, בפרשת בחוקתי קראנו, (ויקרא כו, מד), ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלו.

בכל מצב הקב"ה איתנו, צריך להתקרב אליו ולהתחזק, נחפשה דרנו ונחקורה ונשובה עד ה'.

להתחזק בידיעה שאין עוד מלבדו

יש להבין, הרי כל השנה יש לנו שש מצוות תמידיות, הא' ב' הוא האמונה בהקב"ה, ומה הפשט במה שמאריך הנפש החיים בסגולה להצלה להתחזק בידיעה שאין עוד מלבדו, הרי כל החיים זה אין עוד מלבדו, וכי יש משהו שהוא ללא רצון ה'.

ומדברי הגמ' בסנהדרין סז, ב, נלמד ביאור בזה, דאיתא שם, אין עוד מלבדו - אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים, ההיא איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא (- לעשות לו מכשפות, רש"י), אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי (- אם את מצלחת לעשות לי מכשפות עשי, רש"י), אין עוד מלבדו כתיב, (- ואם המקום חפץ בי לא תוכלי להרע, ואם תוכלי מאתו יצא ואני מקבלן, רש"י), איני, והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכחישינן פמליא של מעלה, שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה.

וביאר בנפש החיים ש"ג, פ"ב, דברי הגמ' וז"ל, ומ"ש שם שמכחישינן פמליא של מעלה ר"ל שרק סדור כחות הפמליא של הכוכבים והמזלות קבע הבורא יתב' כח בכחות הטומאה שיהו יכולין להפכם. אבל לא שיהא בכחם לשנות ח"ו מסדר הפעולות הקדושים של כחות המרכבה קדושה. ואדרבה כשמשיביעין אותם בשמות של כחות הקדושה. ממילא כרגע מתבטל כל עניני פעולתם לגמרי, וכו', זה שאמר אין עוד מלבדו אפילו כשפים.

ולזה באה שאלת הגמ' איך סמך רבי חנינא על אין עוד מלבדו, הרי מכחישינן פמליא של מעלה.

ותירצה הגמ', שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה. יש לו הרבה זכויות.

וביאר בזה שם בנפח"ח וז"ל, ולכן גם ר"ח לא שבטח על זכות קדושת תורתו ומעשיו המרובים. רק שידע ושיער בנפשו שזאת האמונה קבועה בלבו לאמיתיה שאין עוד מלבדו יתב' שום כח כלל. והדביק עצמו בקדושת מחשבתו לבעל הכחות כולם אדון יחיד המלא כל עלמין ואין כאן שום שליטה ומציאות כח אחר כלל. לכן היה נכון לבו בטוח בזה שלא ישלטו עליו פעולות הכשפים הנמשכים מכחות

המרכבה טמאה. ז"ש לא מסתייע מילתיך אין עוד מלבדו כתיב.

זאת אומרת ברגע שהאדם דבוק בהקב"ה - שהוא בעל הכוחות ובעל היכולות ושום דבר לא יכול להיות בלי רצונו יתברך, הדבקות בו יתברך מבטלת את כל הכוחות האחרים, וזה לא מוריד מהזכויות. וזה דרגה נוספת באמונה בהי"ת, מלבד מצוות האמונה התמידית¹.

הקריאה מעוררת הזמן

ידוע שבכל שבוע יש התעוררות מיוחדת בעקבות מה שקוראים בתורה באותו השבוע, וזהו ענין ההתעוררות הרבה שבימי השבועיים שאז אנו קוראים את פרשיות שיעבוד וגאולת מצרים והקריאה מעוררת הזמן.

בשבת הבעל"ט פרשת שלח לאחר חטא המרגלים אנו קוראים (במדבר יד, יט כ), סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה, ויאמר ה' סלחתי כדברך.

הקריאה מעוררת סליחה ומחילה, ועל כל אחד באשר הוא לחשוב מה הוא צריך לתקן, ונתבונן כעת יחד מה אפשר להתחזק שיביא עלינו רחמים מיוחדים.

לעסוק בתורה ובגמילות חסדים

איתא בסנהדרין (צח, ב), אמר עולא ייתי ולא איחמיניה, וכן אמר רבה ייתי ולא איחמיניה, וכו', אמר ליה אביי לרבה מאי טעמא אילימא משום חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיי את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים וזמר הא תורה והא גמילות חסדים, אמר ליה שמא יגרום החטא.

העבודה שלנו היא לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, להוסיף שטייגען בלימוד, שלא יהיה ח"ו רפיון, אנחנו בחודש של קבלת התורה, צריך שיהיה חיזוק התורה, חיזוק בעסק התורה, חיזוק בעסק גמילות חסדים.

לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, מהו עסק, התעסקות, לחשוב מה אני יכול לעזור לשני, לא לחכות שיבקש ממך עזרה, מה אני יכול לעזור בממון, בדיבור, במעשה, בהארת פנים, ובפרט בזמני לחץ, תן לו הרגשה טובה, היום יש מצב שאפשר לזכות להכנסת אורחים אפילו לזמן מועט, בזמן אציקה אפשר להכניס משהו מבחוץ, לתת לו הרגשה טובה, איזו הזדמנות פז, עסק גמילות חסדים.

שקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות

ראינו שעולא חשש שמא יגרום החטא, מהו החטא שחשש ממנו, לא כתוב בגמ', אולם במסכתא יומא (ט, ב), איתא, מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים, וכו', אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים.

נשאלת השאלה, אם היו עוסקין בגמילות חסדים על מה נתבעו בשנאת חנם, ואיני יודע אם אותו אחד שעשו לו חסד שנאו אותו, או על אדם אחר, בכ"א רואים כאן ששנאת חנם יכולה להרוס כל חלקה טובה.

נמצא שהעבודה המוטלת עלינו היא עסק התורה ועסק גמילות חסדים וללא פגם בשנאת חנם, מדברי הגמ' ביומא למדנו ששנאת חנם הורידה אותם ממעלת התורה שהיו בה.

יש הרבה ניסיונות בבין אדם לחברו, ה' יצילנו מניסיונות, וצריך לראות איך להוריד כל שנאה וטינה מליבו.

ובענין הזה כתב הרמב"ם (דעות פ"ו ה"ו), כשיחטא איש לאיש לא ישטמו וישתק כמו שנאמר ברשעים ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה וכו' כי שנא אבשלום את אמנון. אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני, וכו', ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול. ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האל' וכו'.

זה הדרך ליישר את ההדורים, לא לשמור שנאה חלילה.

ובה"ט כתב הרמב"ם, מי שחטא עליו חברו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו כלום מפני שהיה החוטא הדיוט ביותר, או שהייתה דעתו משובשת, ומחל לו בליבו ולא שטמו, ולא הוכיחו הרי זו מדת חסידות, וכו'.

קורה לפעמים שיש אדם שההרגשה כלפיו שאין עם מי לדבר, לצערנו זה קורה, תבוא לאדם ותגיד לו מדוע ציערת אותי, והוא אומר, חכה זה תחילת הדרך, אני שמח לראות שכואב לך, וכו', אין עם מי לדבר, באופן כזה אם מחל לו זה כבר מידת חסידות.

עכ"פ, כשיש אהבה ואחוה, ועסק בתורה ובגמילות חסדים, כמה הצלה וישועה האדם מציל את עצמו ואת הכלל, ואת הדברים הללו ראוי לחזק בבית, מתוך אווירה שמחה.

והיה מחניך קדוש

נקודה נוספת, אנחנו הרי זקוקים לרחמי שמים מרובים, חלילה לסמוך על כוחי ועוצם ידי, כל יירוט הוא רחמי שמים, הקב"ה נתן חכמה וצריך רחמי שמים שהירוט עצמו לא יזיק, הקב"ה הוא הבעל הבית, אם יש ירוט טוב זה רק בזכות שאתה עמל בתורה, כמו ששינו סוף פרק קמא דבב"ק, א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור, כל העוסק בתורה

1. שמא יאמר אדם אני ילך ברחוב לראות יירוסים, זה לא דרגה של אין עוד מלבדו, זה סקרנות בעלמא.

ובגמילות חסדים וכו', אויביו נופלים לפניו כיוסף. המיירטים הם פה בישיבה הק' ובכל הישיבות שלומדים בקדושה וטהרה. בשביל לזכות לרחמי שמים הזכרנו שצריך חיזוק בתורה ובגמילות חסדים, אולם זה מוכרח להיות משולב עם חיזוק בקדושה וטהרה. כשהיו באים למרן החפץ חיים הק' על דבר אסון או צרה, היה הח"ח מזכיר את הפסוק בפרשת כי תצא, (דברים כג, טו), כי ה' אלו' מתהלך בקרב מחנך להציל ולתת איבך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרך. אם אנחנו רוצים לזכות לאויביו נופלים לפניו כיוסף, הר"ז בתנאי שוהיה מחנך קדוש, אם לא חלילה, ושב מאחרך. קשה לדבר, אבל צריך לחזק בבית בחכמה ובתבונה את כללי הצניעות, כללי הקדושה, לא להיסחף אחרי כל מיני פיתויי שווא והבל, גם אצלנו יש סחף למודה של ביגוד צר, אם התורה הייתה אומרת ללכת צר היו אומרים אני לא יכול זה לא נח. אף אחד לא מבקש ללכת עם שמיכות על הראש, יש משמר התורה, כל גדולי ישראל תמכו בזה, כולם שמו ידיהם על זה, מצאו את שביל הזהב בחכמה ובתבונה, ומי שיעשה כך זה הצלת נפשות. ובנוסף, כמו שמעיר כל הזמן מורנו ראש הישיבה שליט"א כמה צריך להיזהר מהמכשירים הטמאים, המשוקצים והמתועבים, שגורמים לאדם כל מיני בלבולים.

לא להיכנס לידי ניסיון

מרן ראש הישיבה רבי חיים זצוק"ל היה עומד פה בישיבה ומדבר על כך שכל ניסיון שיש לאדם הקב"ה נותן לו גם כוח להתמודדות, הקב"ה לא בא בטרוניה עם בריותיו, פעם אחת רבי חיים אמר שיש ניסיון אחד שלא מקבלים כוח להתמודדות, זה היה נורא לשמוע דבר כזה, ואז הוא הסביר - המכניס עצמו לידי ניסיון.

רבי חיים היה אומר אנטלאיך פון מקום סכנה - תברח ממקום סכנה - יש לאדם טבע של סקרנות, צריך לברוח מזה, גם מי שנכשל ונכנס לידי סכנה אל לו להתייאש, שיגיד רבש"ע חטאתי עויתי פשעתי, אולי יש תקווה, אבל צריך להיזהר לברוח ממקום סכנה רוחנית. ומלבד הטומאה שיש בכלים הללו, הם הורגים את הזמן של האדם, יש לנו כל כך הרבה תורה, מתי נלמד את כל התורה, זה משעבד את האדם ואפילו לא בדברים טמאים, וכ"ש בדברים טמאים, אדם משחק עם העולם הבא שלו, צריך להיזהר ולברוח מזה, ולהשתדל לחזק את ביתו בצורה חכמה וטובה.

השילוב הזה של עמל ויגיעת התורה, עם מידות טובות בקדושה וטהרה, זה הדרך שנזכה לרחמי שמים, אב הרחמן יודע מה הוא עושה, מה שהקב"ה עושה הכול אמת ויציב, הכול לטובה.

זו היא עבודתנו בעת הזאת

אין זירוז אלא למזורזים, זמנים קשים זמנים של מתח צריך להרגיע את האווירה בבית, חשוב שבבית ידעו שהאבא הולך ללמוד תורה וזה ההגנה, ולתת את ההנחיות שצריך, וגם כשחוזרים לבית ללמוד ולהביא את ההרגשה שיש לנו הזדמנות פז לחיזוק האמונה, חיזוק בבורא כל העולמים, חיזוק בכל הי"ג עיקרים, חיזוק בבין אדם לחברו, בזמן צער כולם מאוחדים צריך להמשיך את זה.

איתא במשנ"ב ס' תרט"ו, איתא בספרים וכו' כדאיתא במדרש תנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה, אם למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים ואם למוד לשנות דף אחד ישנה שני דפים, ואם אינו יודע ללמוד יתעסק עכ"פ במידת הצדקה והחסד ויחיה כמו שנאמר רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד.

ובשער הציון שם כתב שלא הפשט שמי שלומד פטור מחסד, הוא גם צריך חסד, אבל מי שלא לומד צריך יותר חסד, עי"ש.

צריך לדעת, בהר ציון תהיה פליטה, פה זה בית ה', פה הוא המקום שהקב"ה בחר, אם כי אנחנו בגלות, אבל פה אנחנו קרובים לגאולה, קרובים לישועה, רואים כבר את כל הסימנים, צריך רק לחכות ולהתכונן, שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

נזכיר שכדאי להגיד כל יום פרק יושב בסתר, בשעתו בשנת תש"ח מרן החזון איש אמר להגיד פרק זה, לבקש על כלל ישראל.

וגם נמוגו כל ישרי הארץ מפנינו

נסיים במה שאנו קוראים בהפטרות פרשת שלח, (יהושע ב, כד), ויאמרו אל יהושע כי נתן ה' בידנו את כל הארץ וגם נמוגו כל ישרי הארץ מפנינו.

בזכות שהלכו בתמימות, לא כמו המרגלים, הם הלכו כרצון הי"ת, בתמימות, אז זכו שנמוגו.

אנחנו בגלות קשה, וצריך להתכונן לקראת הגאולה, אם אנחנו עושים רצון ה' כולנו נזכה לראות מפלת שונאי ישראל, מכה קשה על כל שונאי ישראל, והרמת קרן ישראל, הרמת קרן התורה והיראה.

יתן ה' שנזכה ללמוד בחשק ושמחה, והתועים יחזרו בתשובה שלמה, ויבואו לבקש מבני הישיבות שיתמידו בלימודם, כולם יבינו את מעלת התורה, ונזכה לראות את הגאולה השלמה ונראה בקרוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר במהרה בימינו אמן.

מרוץ הגה"צ הגר"ש גלאי שליט"א חיזוק לעת מלחמה

כל מצב שקורא הן לפרט וכל שכן לכלל, הקדוש ברוך הוא מדבר, ויש כאן גם שפה קשה, כמו אבא שעושה ניתוח לבנו, ומאידך, יש כאן גם שפה רכה שהקב"ה מראה שלא שכח אותנו.

ובכל מצב, הכלל צריך ללמוד מה הוא צריך להתחזק והפרט צריך ללמוד במה הוא צריך חיזוק, מה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך, וכל יחיד צריך ללמוד גם את הלימוד שהקדוש ברוך הוא מלמד את הכלל, והכל נעשה בשביל ישראל, וכמו שכתוב במדרש [פרשת במדבר] שאם יורד גשם זה בזכות כלל ישראל וכשזרחת השמש זה בזכות כלל ישראל, ואפשר לפרש בזה את הפסוק הללו את ה' כל גויים כי גבר עלינו חסדו, שכל החסד שיש גם לגויים הוא בשביל ישראל, ואני חושב להוסיף שגם מה שיש היום מטוסים הוא גם בשביל כלל ישראל, אם היום היה צריך להפליג כמה שבועות באוניה כמו החזון איש ומיד כשהגיע הוא לקח גמרא והתחיל ללמוד, זה מושגים שאינם שייכים לדור שלנו, והקדוש ברוך הוא עשה דברים נוחים שיוכלו להגיע בקלות, בעבר לא היה מצוי כזה הרבה בני חוץ לארץ שמגיעים ללמוד תורת ארץ ישראל, ואם הקדוש ברוך הוא עוצר את זה אנחנו צריכים תיקון, והתיקון לדעתי, מי חשב פעם שעל פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו זה שייך אלינו, להתבונן שהכל ממנו יתברך.

הלימוד הוא, בא חבוקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, לחיות את החיים רק על פי זה, ולהתחזק באמונה שהכל מאיתו יתברך, ועוד ענין שהקב"ה מראה לנו שאין כוחי ועוצם ידי, הכל ממנו, וכשהוא קצת מסתיר פניו אז כל העולם נחרב, וכבר אמרתי בעבר אחרי התאונה שחסד ומשפט אשירה, מפני שבתוך המשפט יש הרבה חסד, שהוא לא שוכח אותנו, זה רק הסתר פנים והוא לא נותן לנו גט פיטורין, כמו שכתוב במדרש, וכמה חסדים יש בתוך המשפט.

כתוב בתהילים להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, יש מצבים של בוקר, שהכל נראה בוקר, אבל כשהכל נראה לילה אז צריך להתחזק באמונתך בך ד' חסיתי אל אבושה לעולם, ואפשר להוסיף שכשמתחזקים באמונה בלילות מגלים ומבינים שגם הבוקר הוא חסדים של הקדוש ברוך הוא, המצב הוא לילה והקדוש ברוך הוא מראה שהוא לא עוזב אותנו, מכל הצדדים רוצים להשמידנו, בכל העולם, והקב"ה שומר, לא יאומן כי יסופר, יש את ההשתדלות, אבל אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר, האמונתך בלילות מלמד על הבוקר חסדך שהכל חסד.

ועתה ישראל מה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך, צריך כל פעם להיות "עתה", מה הקדוש ברוך הוא רוצה עכשיו, יהודים מצטערים כבר כמעט שנתיים מאז תחילת המלחמה, דבר ראשון צריך תפילה, ולהתפלל על הצרה של אח שלי, כמה אנשים נמצאים בפחד וצרה, כמה יהודים אינם בבתיהם, תפילה זה אמונה, אמונה שהוא שומע ומחכה לנו.

ודבר נוסף להתחזק באמונה, חז"ל אומרים שהקדוש ברוך הוא אמר למשה מה תצעק אלי, לא עת תפילה היא, דבר אל בני ישראל ויסעו, ומקשה האור החיים הרי בעת צרה ודאי שצריך להתפלל, ותיירץ שפעמים שמידת הדין מתוחה והקדוש ברוך הוא רוצה לעזור, ותפילה לא עוזרת רק להתחזק באמונה, ושנחשון התחזק באמונה וקפץ לים נבקע הים, הספורנו מבאר מה שהתורה הקדושה מאריכה בתיאור הזמנים שחנה הענן על המשכן, יש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבוקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו וגומר, שבכל ענין היה נסיון בפני עצמו, וכשיודעים שהכל מאיתו הכל נראה אחרת, יש אבא שדואג לי, לחזק ולהתחזק באמונה.

יש הרבה מצבים של פתאום ואנחנו איננו יכולים להבין איך יכול להיות פתאום יבא אל היכלו אדון, והקדוש ברוך הוא מראה לנו בתקופה האחרונה הרבה מצבים של פתאום, היה את הקורונה, את תחילת המלחמה, וכעת עכשיו, וצריך להתחזק באמונה.

ועוד דבר נוסף יש להתחזק, גם תחילת המלחמה היה בשמחת תורה שחל בשבת, וגם כעת התחיל בערב שבת, במקום להתכונן לשבת, ויש להתחזק בקדושת השבת ולקבל שבת בזמן, ללמוד הלכות שבת, שבת זה זמן שלא מדברים על שום דבר, זה זמן של להגיד בבוקר חסדך, זה באופן כללי.

ובאופן פרטי, ודאי שיש ללמוד גם מהכלל כי כל אחד הוא חלק מהכלל, ומלבד זאת יש להתחזק בתורה וברציפות הלימוד, וכעת הוא לימוד של תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי, שמעתי בשם החפץ חיים ואיני יודע אם הוא אמר את זה אך הדברים נכונים, פעם הוא נכנס לבית מדרש ואמר שיעקב אמר על יוסף אלכה ואראנו בטרם אמות, וקשה לצורך מה הוסיף בטרם אמות, וכי בלי זה אינו רוצה לראותו, וביאר החפץ חיים שיוסף עמד בכאלה נסיונות, יעקב אמר שם למעלה איני יודע אם אראה אותו, ולכך אראנו עכשיו בטרם אמות, והוסיף ואמר להם אתם בחורים צעירים וכל ניסיון מעלה ומרומם את הבן אדם, וצריך לדעת שכל ניסיון הקדוש ברוך הוא נותן כדי לקרב אליו ולא ח"ו לרחק.

צריך להרגיע בבית בלי בהלה, רק אמונה ובטחון וגם קצת שמחה עם תפילה, ותורה ברציפות שזה המגן שלנו, הקדוש ברוך הוא יעזור שנגאל גאולה שלמה ונושע, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ויקויים בנו ה' ילחם לכם, ויהיה ישועות גדולות לכלל ולפרט כל אחד באשר הוא שם.

❦ דברי חיזוק מהגאון הגדול הגר"פ ברמן שליט"א ❦

חובתינו בשעת מלחמה ועת צרה

נמצאים אנו בשעת מלחמה, ומוטלת עלינו כעת מצוה דאורייתא, כתי' בפרשת בהעלותך [במדבר יט, ט] וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל הָצָר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעֵתֶם בְּחַצְצֹלֶת וְגו', והרמב"ם מנה מצוה זו במנין המצוות, ובפתיחה להלכות תעניות כתב

מצות עשה אחת, והיא לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבא על הצבור.

והרמב"ם כולל בזה מלבד מלחמה גם עוד דברים בצורת דְּבָר וּאֲרַבָּה יְעו"ש בדבריו, וכעת הוא שעת מלחמה, זמן של כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם, ועל זמן כזה כתב הרמב"ם שיש מצוה לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבוא על הציבור.

❦ תכלית התפילה לחזק האמונה בקל שומע תפילה ובשכר ועונש ולעורר התשובה ❦

ובגדר מצוה זו נחלקו הרמב"ם והרמב"ן, הרמב"ם [שם פ"א ה"ב-ג] כתב

ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, וכו';

דעת הרמב"ם [יעו"ש בדבריו ריש הלכות תפילה] דיש מצות תפילה מן התורה להתפלל בכל יום, ונלמד מקרא דועבדתם את ה' אלקיכם, ומקרא דולעבדו בכל לבבכם, יעו"ש בדבריו, אולם ענין מצות התפילה שנאמרה בעת צרה ענין אחר הוא, שנצטוו להתפלל ולזעוק, וצריך לעשות זאת בצורה כזו שתעורר אותנו שהכתובת זה הקב"ה, להבין ש'בגלל מעשיהם הרעים הורע להם', ולכן מבקשים מהקב"ה שירחם עלינו, וזה צריך להעשות על ידי לזעוק ולהריע בחוצרות, היום לא משתמשים בחוצרות, והחויב הוא לזעוק לפני ה', להתפלל תפילת זעקה לפני ה', כמו שעשו אבותינו בשעבוד מצרים [דברים כו, ז-ח] וְנִצַּעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ וכו' וַיִּצְאֵנוּ ה' מִמִּצְרָיִם וגו', ונצטוו בעת צרה ציווי מיוחד של תפילה, מלבד עצם הדבר שיש כח בתפילה להועיל ולהושיע, בעת צרה נאמר גם ענין נוסף של תפילה שמכוחה מתחזקים ויודעים את האמונה של השגחה, האמונה של שכר ועונש, והאמונה שאין מקרה.

ומי שאינו מקיים את החיוב הזה אינו רק מבטל מצות עשה ככל שאר העשין, אלא כמש"כ הרמב"ם

אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, וכו' כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי;

זהו ביאור המצוה לשי' הרמב"ם.

אולם הרמב"ן בספר המצוות בהשגותיו על הרמב"ם [מצוה ה] כתב דאמנם תמיד כשיתפלל האדם יש בזה קיום מצוה של תפילה, אבל אינו חיוב [ויעו"ש בחדושי רבנו חיים הלוי מה שכתב בזה], וז"ל הרמב"ן:

אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה כלל אבל הוא ממדות חסד הבורא ית' עלינו ששומע ועונה בכל קראינו אליו. ומהו כן חיוב תפילה, כתב הרמב"ן: וזה כענין שכתוב וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם, והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבא על הצבור, לצעוק לפניו בתפלה ובתרועה וכו' ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה.

חיוב האמונה בקב"ה מחייב בעת צרה להתפלל לפני הקב"ה, מי שאינו מתפלל אליו זהו חסרון באמונה, ויש חיוב להתחזק באמונה שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה; והיינו שיש מצוה מיוחדת לזעוק בעת צרה כי תבואו מלחמה והרעותם, וחיוב זה בין להרמב"ם ובין להרמב"ן מחייב להתפלל תפילה חזקה מהלב, תפילה של זעקה, רק שלהרמב"ם יסוד החיוב הוא כדי להתעורר באמונת שכר ועונש ולדעת שאין מקרה בעולם, וכשקורה דבר כזה זהו משפט על חטא, וכשמתפללים וחוזרים בתשובה על

החטא, מאמינים בקב"ה ומבינים ומתחזקים באמונה שהקב"ה מעניש לעוברי רצונו ומשלם שכר לעושי מצותיו, החיזוק הזה הוא שמציל מן הצרה, וזה מלבד עצם כח התפילה שבכוחה להציל, ולדעת הרמב"ן בעת צרה יש חיוב תפילה, ובשאר זמנים אף שיש קיום של תפילה תמיד, זה מתנה שנתן לנו הקב"ה ששומע תפילתו, אבל בזמן של צרה חל חיוב מיוחד, כי בזמן של צרה כשיש התעוררות יש חיוב של אמונה להתחזק באמונה בחלק הזה שהקב"ה שומע תפילה והוא המציל מן הצרות, ומי שאמונה זו חזקה אצלו, עדיין לא נברא אדם אכזר כזה שיכול ללחוץ על כפתור ולהנצל מהצרות ולא יעשה זאת, ומה שאיננו זועקים כל כך הוא מפני שחסר אצלינו באמונה, והקב"ה שאוהב אותנו נתן לנו דרך [דברים ל"ט] החיים והמנות נתיי לַפְּנִיָּה הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבְחִרָתָ בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתְּהָ וְזָרַעְךָ, ולעת צרה הדרך שנתן לנו היא שיש לנו מצוה לזעוק ועל ידי זה להתחזק באמונה שהקב"ה שומע תפילה ובאמת הוא ישמע ויציל אותנו, זהו החיוב המוטל עלינו.

❧ ויכנעו עמי ויתפללו ❧

הרמב"ן בדבריו בסהמ"צ שם מביא את הכתובים בספר מלכים [א פ"ח] שביקש שלמה בחנוכת בית המקדש בְּהֶעָצֵר שָׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְכו' רָעַב כִּי יִהְיֶה בְּאֶרֶץ דָּבָר כִּי יִהְיֶה שִׁדְפוֹן יִרְקוֹן אֲרָבָה חֲסִיל כִּי יִהְיֶה כִּי יֵצֵר לוֹ אִיבוֹ בְּאֶרֶץ שְׁעָרָיו כָּל נֶגַע כָּל מַחֲלָה, כָּל תַּפְלָה כָּל תַּחֲנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל הָאָדָם לְכָל עַמָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן אִישׁ נֶגַע לָבֹו וּפֶרֶשׁ כָּפִיו אֶל הַבֵּית הַזֶּה, הִ' לֵנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַלֵּינוּ נֹאמַר [ישעי' נו, ז] כִּי בֵּיתִי בֵּית תַּפְלָה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים, וּבִיקֵשׁ שְׁלָמָה עַל כָּל אוֹפְנֵי הַצְּרוֹת שִׁיקְבַּל הַשִּׁי"ת הַתַּפִּילָה בּוֹ, וְהַרְמַב"ן הֵבִיא זֶה עַל הַמִּצְוָה שֶׁל וְהָרְעוּתָם בַּחֲצוּצוֹת.

והנה תפילתו של שלמה המלך נתפרשה גם בדברי הימים [דה"י ב פרק ו-ז] בתחילה מבואר כל תפילת שלמה בהעצר השמים ולא יהיה מטר ופירש שם דבר ורעב ומלחמה יעו"ש כל בקשותיו, והקב"ה ענה לו בפ"ז פסו' יב שְׁמַעְתִּי אֶת תַּפְלָתְךָ וְגו' ולהלן שם פסו' יד וַיִּכְנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וַיִּתְּפַלְלוּ וַיִּבְקְשׁוּ פָנַי וַיָּשֻׁבוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרָעִים וְאֲנִי אֶשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לַחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת אֲרָצָם, הנה מה שנאמר וישבו מדרכיהם הרעים, זה המבואר ברמב"ם שישוד התפילה בעת צרה לעורר לתשובה, ומה שנאמר ויתפללו ויבקשו פני, זה כמו שכתב הרמב"ן שהמצוה היא התפילה עצמה.

אבל לכל זה הקדים הכתוב פרט נוסף וַיִּכְנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם, יש עבודה מיוחדת של כניעה, להכנע לקב"ה, בחובות הלבבות יש שער שלם שער הכניעה, להכנע לקב"ה זהו חלק מעבודת ה', והיא מדריגה גבוהה מאוד להיות נכנע לה', להיות עבד ה', ומצינו כשהכה ה' את מצרים הדבר שעליו התעקש פרעה שלא לעשותו, כתוב בתורה לפני מכת ארבה [שמות י, ג]

כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי הָעִבְרִים עַד מָתִי מֵאֲנֶת לַעֲנֹת מִפְּנֵי וְגו' ובתרגום אונקלוס שם עד אמתי מסריב את לאתכנעא מן קדמי, מדוע אתה מסרב להכנע אלי, ורש"י שם מביא את זה וז"ל: לענת - כתרגומו לאתכנעא, והוא מגזרת עני, מאנת להיות עני ושפל מפני;

אדם בטבעו מתעקש, טבע האדם הוא גאווה, לא להיות נכנע, כתוב במכת ברד [שמות ט, ל] שמשו רבנו אמר להם וְאֶתְּהָ וְעַבְדֶּיךָ יִדְעָתִי כִּי טָרָם תִּירָאוּן מִפְּנֵי ה' אֱלֹקִים, ובתרגום אונקלוס כתב ואת ועבדך ידענא ארי כען לא אתכנעתון מן קדם ה' אלקים, טרם תיראונו היינו עדיין לא נכנעתם לפני ה', כואב לך ואתה צועק, אבל אינך נכנע, הגוי אינו מוכן להכנע לקב"ה, גם אחרי עשרת המכות, וגם אחרי שהוא כבר שלח את ישראל, הם לא היו מסוגלים לזה ושבנו ואמרנו, מה זאת עשינו כי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִעֵבְדֵּנוּ [שם יד, ה], הם לא היו מסוגלים לדבר הזה שקוראים לו כניעה, עם ישראל ביסודו הוא נכנע לפני השי"ת, ואם לפעמים הם שוכחים מזה, הקב"ה שולח להם מצב של זעקה שהוא זמן לעורר ולחדש אצל האדם את הכניעה, וזה מה שהקב"ה אומר לשלמה המלך, בעת צרה וַיִּכְנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וַיִּתְּפַלְלוּ וַיִּבְקְשׁוּ פָנַי וַיָּשֻׁבוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרָעִים.

על כל פנים יש מצוה מיוחדת בזמן הזה לזעוק, זה לא התנדבות ולא איזה תוספת בעלמא, אלא חיוב להתפלל מעומק הלב, תפילה שמביאה כניעה לקב"ה, לא כמו אצל הגויים שהם רק זועקים בעת הצרה ואחר כך כשעוברת הצרה שבים ומקשים את לבם, וחיוב זה כולל בתוכו את האמונה בתפילה, ואת התשובה, וגם את מעלת וסגולת התפילה עצמה.

הג"ר בונים שרייבר שליט"א

בבית המדרש "בית השם" בני ברק

כ"ו סיון תשפ"ה

לא להשלים עם המצב

בפרשת פסח שני, אומרת הגמ' ומובא ברש"י (במדבר ט, ז) "וראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה, כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות על ידי זכאי". וכך כתוב גם בגמרא (סנהדרין דף ח.) על בנות צלפחד, "ראויה פרשת נחלות שתיכתב על ידי משה רבינו אלא שזכו בנות צלפחד ונכתב על ידן". בגמרא לא מובא במה זכו הטמאים ובנות צלפחד שתנתן פרשה על ידם בתורה. וכי הם היו כה חשובים? גם עיקר טענתם היא טענה מוזרה. הרי טמאים לא יכולים להי קריב, ומה הטענה "למה נגרע לבלתי הקרב את קרבן ה' במעדו". וכי הם באים להתבכין?! וכך בטענת בנות צלפחד (במדבר כז, ד), "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן". הרי כעת ירושת הארץ רק לבנים, ולצלפחד אין בנים אלא בנות?!

יש שני סוגי טענות. ולמשל, יש שני עמי ארצות, אחד משלים עם המצב, אני עם הארץ. אך יש שלא משלים עם המצב, אם יש מושג ששמו תלמיד חכם, למה שאני לא אהיה. וכי אני יותר גרוע מפלוני שזכה להיות תלמיד חכם? הטמאים לא השלימו עם המצב, אם כלל ישראל כולו זוכים למי עלה שהיא הקרבת קרבן פסח, כולם זכאים לעשות את המצווה, מדוע שיגרע חלקנו, גם אנו רוצים! כך בנות צלפחד לא השלימו עם המצב. באו בטענה, לכל אחד מכלל ישראל יש חלק בארץ, זו מעלה שכולם זכו לה. מדוע שאנו לא נזכה?! כשאדם בא בטענה, אני לא מוכן להיכנע למצב הדפוק שלי, אני יודע שאין לי את הכוח והאפשרות, למרות זאת אני רוצה להגיע למקסימום. במצב כזה אומר השפת אמת, נפתחים השמים, מקבלים תורה חדשה. אך מי שמשלים עם המצב שלו, הוא נשאר כזה. זו גמרא מפורשת בברכות (דף נ, ג), "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא, יא), ההוא בדברי תורה כתיב. בדברי תורה צריך לבקש על המקסימום. גם אם תאמר, הפה שלי קטן, אין לי בית קיבול, הקב"ה לא נתן לי בית קיבול. כך משלים עם המצב מי שטוב לו עם המצב. אך מי שלא משלים עם המצב, מבקש מהקב"ה שיגדיל לו את בית הקיבול, "ואמלאהו", הוא יקבל בית קיבול גדול יותר. מי שצועק "למה נגרע", יקבל.

להיות סוג א'

אין צועקים "למה נגרע"? אומר הגר"א (דברי אליהו, דאה), איתא בחז"ל (סוכה דף נב.), "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלי הקב"ה עוזרו אין יכול לו". אם הקב"ה עוזרו, למה צריך את עבודת האדם? מכאן הגר"א, עלה אדם להילחם ולעשות כל מה שהוא יכול, ובהתגברות עצמה הקב"ה עוזרו. השאלה היא שאלה פשוטה, הקב"ה ברא יצר הרע, כדי שנוכל להילחם בו, לכן יש שכר ועונש. כל מי שלמד מסילות ישרים פרק א', יודע את זה, ומי שלא למד, אין מה לדבר אתו. מדוע הקב"ה ברא יצר הרע גדול יותר ממדות האדם, שאם הקב"ה אינו עוזרו, אינו יכול לו?

המטרה היא שנגיע ל"הרחב פיך", שכל אחד יגיע למקסימום שהוא יכול. אדם שלא נלחם בכל הכוחות שלו, לא מנסה להיות יותר ממה שהוא, עדיין נמצא בכוחות עמם הוא נברא. מי שנלחם ומגיע לשיא כוחותיו, עושה את כל מה שהוא יכול, ושואף להגיע ליותר ממה שהוא יכול, אומר החובת הלבבות בשער חשבון הנפש, שידרוש בתוקף "למה נגרע", "הרחב פיך", והוא יקבל כוחות יותר מהכוחות שלו. היצר הרע עומד מולו

בגבהים שהם לא לפי כוחותיו, הקב"ה עוזר לו, הוא לא נלחם עבורו, הוא מרחיב לו את בית הקיבול, נותן לו כוחות חדשים. וכך חוזר חלילה, כשמר נצל את כל כוחותיו החדשים, ושואף להגיע ליותר מכוחותיו, עומד מולו יצר הרע או כוחות הנפש שאינו יכול להתמודד מולם, עוזר לו הקב"ה ונותן לו כוחות חדשים, מפתח לו את היכולות.

אחת מהסיבות שכיום יש כל כך הרבה שיושבים ולומדים ב"ה, ומאידך אין בהתאם כל כך הרבה תלמידי חכמים, לא בכמות וודאי שלא באיכות. כיון שחסר בשאיפות, ודאי ששואפים, אבל לא שואפים ליותר ממה שיכולים. כל אחד מכיר את יכולותיו, איפה שלא צריך, היצר הרע יודע לעשות את האדם לעניו, שיאמר מה כבר יצא ממני עם היכולות שלי והכוחות שלי. זה שפלוני הצליח להגיע ליותר, זה לא נוגע אלי. הרגשה כזו קיימת בשנות הבחורות, ועל אחת כמה וכמה אחרי החתונה. במרוץ החיים, הבית והילדים, המשכנתא והחובות, כבר אין שאיפות. חושבים שהשאיפות בגיל הבחורות היו נבעו מתמימות, כרגע התחתנתי וטוב לי.

אני שואל שאלה מסברא, וכי נראה לכם שהקב"ה ברא עולם של בינוי נים?! וכי הוא מעניין בעולם של בינויים?! וכי יש אדם שיפתח מפעל למוצרים סוג ב'?! יתכן שאם תהיה תקלה, הוא ימכור מוצרים סוג ב', אולם אף אחד לא פתח מפעל כזה. לא נראה לי שיש אדם בר דעת שחור שב שהקב"ה ברא את העולם לסוג ב'. והרי, אני ואתה כולנו סוג ה', יש לומר שאנו סוג א', לכל הפחות יכולים להיות סוג א'. לכך הקב"ה ברא אותנו. כשאדם יעלה לשמים אחרי אריכות ימים ושנותיו, ויגיש דו"ח מפורט כמה פעמים הוא היה בבנק ובקופת החולים, לא תהיה עליו שום טענה. אך ישאלו אותו, לזה נבראת?! זה מה שרצו ממך?! ישיב האדם, ודאי שלא. אבל אם בראו אדם, מה אתם רוצים שיהיה ממנו. יאמרו לו, ודאי שיכלת להגיע ליותר, לא דורשים יותר ממה שאתה יכול. אבל כש תעשה את כל מה שאתה יכול, תקבל יכולות חדשות. כל מי שאתה מכיר שהוא אדם מאד גדול, הגיע לפסגות. התחיל ברמה שלך, ורצה להגיע ליותר, מי שרוצה הקב"ה נותן לו, עד שהגיע למה שהגיע.

לפתח את היכולות

הגמרא (נדה דף ע:) מביאה, "מה יעשה אדם ויחכם. אמר להן, ירבה ביי שיבה וימעט בסחורה. אמרו, הרבה עשו כן ולא הועיל להם. אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו". על העצה להרבות ביישיבה, הגמרא שואלת "הרבה עשו כן ולא הועיל להם", על העצה להתפלל הגמרא לא שואלת. כל מי שהרבה ביישיבה והתפלל, עלתה בידו! השאלה היא מה נקרא להרבות ביישיבה ומה נקרא להתפלל, מי שאומר אהבה רבה ואתה חונן כי כך הנוסח בסיפור, זה לא נקרא להתפלל. מי שבוכה באתה חונן יותר מברפאנו, זה עולה לו בחייו, יקבל חכמה.

כל אחד צריך להכיר את הכוחות שלו, ולדעת למה הוא מסוגל להגיע. אם אתה מסוגל לדעת רק שלוש דפים בבבא קמא, מעבר לזה אתה לא יכול, תלמד אותם! הסיבה שהרוב לא גדלים, כי הם אומרים, אני יכול לדעת רק שלוש דפים, מה יצא מזה. מנפ"מ אם אדע שלוש דפים או פחות. זו טענה נכונה, אך לא זה המדובר, מדברים על ש"ס, בעיון! אתה צודק שכעת אין לך את היכולת, אך אם בכוחות שלך אתה יכול לדעת שלוש דפים בבבא קמא, תשקיע בהם כמו שצריך, תתפלל חזק באהבה רבה ובאתה חונן, אני רוצה לדעת יותר. אל תתפלל על כל הש"ס, תתפלל

לדעת ד' אבות. כך מתפתחים, עם עוד ירבה בישיבה ותפילה, ועוד ירבה בישיבה ותפילה, בסוף זה יגיע.

כשהחזו"א נפטר, המספידים שהיו אנשים גדולים אמרו, שהוא למד תורה לשמה. שאל הרב מבריסק, מהיכן הם יודעים שהחזו"א למד תורה לשמה, הרי רק הקב"ה ידוע. ואמר בחריפות, המספידים אנשים חסרי בים, ויש להם קושיא. גם אנחנו למדנו, מדוע רק הוא נהיה החזו"א?! הם הסבירו לעצמם, כי הוא למד לשמה. ואני אומר תשובה אחרת, הוא למד ואתם לא... כלומר, החזו"א רצה להיות חזו"א, וכך הוא נהיה. אתם לא שאפתם. הכל בהתאם לשאיפה. הגמרא אומרת בסוף כתובות (דף קד.), רבי בשעת פטירתו הרים את עשרת אצבעותיו כלפי שמיא ואמר, "גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו בא" צבע קטנה. יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתו". ודאי שלא מדובר רק בשנת חייו האחרונה, דאם כן לא יהיה שלום במנוחתו בגלל השנים הראשונות. אלא ודאי שכל ימיו לא נהנה מהעולם הזה. ועסק בעשרת אצבעותיו בתורה, היינו בכל כוחותיו.

החזקתי עצמי בלא יודע

הגמרא בעירובין (דף יג.) מביאה שאמר רבי, זכיתי לתורה רק בגלל שראיתי את רבי מאיר מאחוריו. בירושלמי (ביצה ה, ב) מתואר כיצד היה המעשה, רבי חיתן את בנו רבי שמעון, ומחאו כפיים בשבת חתן, רבי מאיר עבר ומחה "רבותינו הותרה השבת". שאל רבי, "מי הוא זה שבא לרדותנו בתוך ביתנו". הלכו עבדיו ורדפו אחרי רבי מאיר, רבי הסתכל מהחלון וראה שרבי מאיר רץ והרוח הפריחה לו את הצעיף, וכך ראה אותו מאחוריו. מראה זו הוא החכים. "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ה, א). מבאר המאירי בביצה (דף לו:), "כלומר שמאותה שעה ואילך החזקתי עצמי בלא יודע ועסקתי בתורה ביותר". עד שרבי ראה את רבי מאיר, הוא החשיב את עצמו כידוע, אחרי שהוא ראה את רבי מאיר, הוא החזיק את עצמו כלא יודע. זה לא מובן, הרי גם קודם לכן, רבי השקיע את כל כוחותיו בתורה. גם אז הוא ידע שיש תלמידי חכמים גדולים ממנו, הוא לא חשב שהוא גדול מרבי עקיבא. מה התחדש לו כשהוא ראה את רבי מאיר מאחוריו, יותר ממה שהיה עד היום?

איתא במשנה באבות (ב, ה), "ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש", רבינו יונה מפרש כמה פירושים, בפירוש השלישי הוא מבאר, כשאתה מגיע לדרגה אל תעצור, גם אם אין גדול ממך בדורך, תחשוב שאתה בדור קודם שהיו יותר גדולים. ואם אתה גדול גם מהם, תחשוב שאתה בדור קדום מהם, עד שתגיע למשה רבינו. על מי מדבר רבינו יונה, וכי מי שלוי מד תורה לשמה צריך חיוזקים כאלו? וכי אם הוא הגיע לדרגה, יפסיק ולא יתקדם הלאה. הרי הוא יכול להגיע לדרגות? ואם מדובר על מי שלומד שלא לשמה, הרי הוא רשכבה"ג, מדוע שילמד יותר?

גם מי שלומד לשמה, יכול להגיע לדרגות הכי גבוהות רק אם הוא ישאף ויבקש להגיע. מי שלא מאמין שהוא יכול להגיע ליותר, לא מתפלל להגיע ליותר. מי שהגיע לדרגה הגבוהה ביותר בדורו, לא מבקש להגיע לדור קודם, הוא יודע שיש ירידת הדורות, זה השיא של הדור הזה. ומי שלא מבקש, לא מקבל. אם הוא יצעק, "למה נגרע", אני רוצה להיות כמו דור הקודם, אפשר לזכות אפילו לשני דורות אחורה. רבי יגע בתורה בעשרת אצבעותיו, הוא לא הגיע ליותר, כיון שהבין שאי אפשר להגיע בדור הזה ליותר, אי אפשר להיות בדרגת רבי עקיבא ורבי אליעזר. כשראה את רבי מאיר שהיה בן דורו אך היה מבוגר ממנו, התחדש לו שגם בדור זה אפשר להגיע ליותר, מאז החזיק את עצמו כלא יודע. היחס בין מה שהוא יודע, לאן שהוא רוצה ושואף להגיע הוא, שלמרות כל מה שהוא צבר עד עכ" שיו, הוא מחזיק את עצמו כלא יודע. כשראה את רבי מאיר היכולות שלו התפתחו, והגיע לאן שהגיע.

"למה נגרע" זו טענה שמגיעים איתה עד קבלת תורה חדשה מן השמים.

יש שבטוחים שארון הספרים לא קשור אליהם, הקב"ה נתן תורה מן השמים לכל כלל ישראל בגלל כמה אנשים שצעקו "למה נגרע". ולכן, לא משנה אם אתה בחור צעיר או אברך בן שישים, אף פעם לא מאוחר. ובתנאי אחד, שתצעק "למה נגרע". תציג לעצמך רף שאליו אתה רוצה להגיע, הרף לא יכול להיות פחות מלדעת ש"ס. כרגע זה לא קשור אליך, אבל לכל דבר יש פסיעה ראשונה, תתחיל עד היכן שאתה יכול, ומשם אתה חונן ואהבה רבה ימשיכו את הדרך, בית הקיבול שלך יתפתח, ועמו הכל יתפתח.

עולה לשמים מסכת ש"ס

בסוף שמו"ע המנהג לומר פסוקים המתחילים ומסיימים באותיות שם האדם, זו סגולה לא לשכוח את השם ביום הדין. מדוע שישכחו את השם, ובכלל כיצד הפסוקים מזכירים את השם? ביאר הרב מפוניבז', השם מסמל מהות. לאדם יש שם גשמי ויש שם רוחני. השם הגשמי הוא תכונות הנפש והגוף בעולם הזה, המעלות והחסרונות. השם הגשמי נשאר בקבר, רק השם הרוחני, המהות הרוחנית של האדם, עולה לשמים.

החפץ חיים אמר לרבי מאיר שפירא, בעולם הבא אין שמות, השם הוא כפי התורה שבקברו. מי שיודע מסכת ברכות, יקראו לו ר' ברכות. ומי שיודע מסכת שבת, יקראו לו ר' שבת. איני יודע אם הדברים מסברא או מידיעה, אבל גם מסברא הדברים פשוטים. בעולם האמת מגיע רק החלק הרוחני של האדם, התורה שנמצאת בקברו. החפץ חיים כותב בתורת הבית (פ"ב), ס"ת הוא הדבר הכי קדוש שיש, הקלף עליו הוא כתוב, עשוי מעור של בהמה, כשאומרים בעשייתו לשם קדושת ס"ת, חלה עליו קדושה נוראה. על אחת כמה וכמה שאם האדם יכניס תורה לראשו, הוא מתקדש. מי שמכניס לראשו מסכת, מקבל את קדושתה. אורייתא קוב"ה וישראל חד (זוהר ג, דף יג.), האדם נהיה חד עם התורה. מי שיודע בבא קמא, הנשמה שלו נהיית נשמה רוחנית, נשמת בבא קמא. זהו שמו ומהותו. כשמגיע נשמת בבא קמא לשמים, היא נכנסת מיד לגן עדן, אין בכלל שאלות.

כמה שהאדם דבוק, זה הוא. "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע" (שמואל א כה, כט). ביאר המגיד מיישרים של הבית יוסף (פרשת בשלח), כף הקלע זה לא שני מלאכים שעומדים בשני צידי העולם ומשחקים מטקות עם הנשמה. מה שהאדם דבוק בו בחייו, זה הוא. מי שדבוק בתאוות האכילה, כמובן הוא אוכל רק בהכשר מהודר, אבל בחפצא הוא אוכל. כשהוא יעלה לשמים, זה לא מצחיק, זה אפילו עצוב, הוא יראה סיר אוכל. הוא ירצה להיכנס לגן עדן, יאמרו לו, טעות. סיר אוכל, מקומו במטבח. מי שכל ימיו דבוק בממון, גם בכסף כשר בלי ריבית ואונאה, כשיעלה לשמים, הוא יראה כסף. וכיון שבדרך כלל מי שדבוק בתאוות, דבוק בכמה מהם. כשיעלה לשמים, הכוחות הממונים על התאוות ימשכו אותו אליהם, ואז הוא יקרע ביניהם.

איננו בדרגת דוד המלך, שהיה דבוק בתורה כל ימיו, נשמתו צרורה בצרור החיים. אך ודאי שמי שדבוק במסכת שבת, כשעולה לשמים נשמת שבת, נפתחים בפניה כל שערי גן עדן. וכל שכן כשתעלה לשמים מסכת ש"ס, יפתחו בפניה השערים. מרן הרב שך אמר פעם על אאמ"ר זצ"ל, אם הוא ייפול ברחוב, לא ייזל ממנו דם, ייזלו ממנו דפי גמרא! לשם האדם צריך להגיע, להיות דבוק בתורה, עד שאם תחתוך את ידו, ייזל ממנו דפי גמרא. אך כשאברך מתיימש מראש, הוא אומר רק בודדים הגיעו לדרגה, מה זה קשור אלי, זו טעות גדולה מאד! שזעק, "למה נגרע"! אני מכיר אדם שהגיע לדרגה, גם אני רוצה!

לא לחקות אחרים

אולם יש להדגיש. "כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה כך אין דעתן

שון זה לזה" (במדבר רבה כא, ב). "אין אדם למד, אלא ממקום שלבו חפץ" (עבודה זרה דף יט). מי שמנסה לחקות, לא יצא מזה שום דבר. בדרך זו שמעתי מהג"ר ישראל קליינר זצ"ל לבאר מדוע אומרים פסוק בסוף שמו"ע, השם הוא מהות האדם, כשהאדם עולה לשמים איתא בחז"ל (הי-בוט הקבר ב, א; מובא בספר ראשית חכמה, יב), שהמלאך שואל את האדם מה שמו, משיב הנפטר, "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאני יודע שמי", כיצד יתכן שהאדם לא יודע מה שמו? השם הוא מהות האדם. האדם חי בחיקוי כל חייו, מעשה זה למד מפלוני, הימנעות ממעשה זה הוא למד מאלמוני. כשעולה לשמים, שואלים אותו, כולך מלא בחיקויים, מי הוא אתה בעצמך? משיב האדם, "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה הער-לם שאני יודע שמי". אכן איני יודע, מי אני. בזה מבואר מאמר חז"ל (בר-כות דף יז), "עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא", כשהעולם הזה יהיה העולם שלך, אז אחריתך לחיי העולם הבא.

אחת הסיבות הגדולות למשברים היא, הניסיון לחקות אחרים. אין לזה טעם ולא ריח. הגר"ח קנייבסקי נפטר לפני שלוש שנים, לכן הוא רוצה להיות הגר"ח, אם הוא היה מכיר אדם אחר, היה רוצה להיות כמותו. והאמת, הגר"ח לא היה הסטייפלער, והסטייפלער לא היה החזו"א. והחזו"א לא היה כמו שניהם. כל אחד הוא מה שהוא. האבן עזרא (שמות לא, יח) אומר, "כי כל מי שלא ידע מהות נפשו, חכמת מה לו". הדבר הראשון הוא להכיר את עצמו, מה היכולות שלו, מה המעלות שלו, מה החסרונות ומה החולשות. לפיהם יש לפעול, אין שום טעם לחקות אחרים. יספרו על פלוני שלמד שמונה עשרה שעות רצופות, ופלוני למד שלוש שעות. אם יש בכוך לעמוד בזה, מצוין, ואם לא, זה לא קשור אליך. תהיה מה שאתה. מרבית המשברים מתחילים כשמנסים להיות כמו אחרים. תפוח לא יכול להיות בננה גם הוא ממש ירצה, כך אחד לא יכול להיות כמו השני, תהיה מה שאתה, ומה שלא, לא.

על האדם להכיר את עצמו. להקדיש חמש דקות בחיים לחשוב מי אני, לא ביחס לפלוני, אלא ביחס לעצמי. ואף שאני רואה שאני קטן? אכן אתה קטן, אך הקטן יתמלא עד שלבסוף תהיה גדול. זה בדוק ומנוסה, כך היה אצל כל גדולי ישראל. גדולי ישראל לא היו דווקא המוכשרים הגדולים, היו כאלו, אך אלו שהכירו הגיעו לדרגות ענק, כי רק "הרחב פיך ואמלאהו". כשדופקים על השולחן וצועקים, "למה נגרע", הקב"ה נותן. אפשר להגיע לשיא. הבעיה מתחילה כששואפים למינימום, ובעינינו המינימום הוא מקסימום, ומתפלאים למה לא יוצא כלום. אך אם נפעל לפי הכוחות שלנו, את הדרך שאנו יכולים ללמוד, נלמד בכל הכוח. ובאתה חונן נבקש על הרבה יותר, נזכה לזה.

להתפלל לזכות להיות כאבותינו

אם אתה חונן לא הייתה הבקשה החשובה ביותר, היא לא הייתה מופיעה ראשונה. אני יודע שאם אחד מבקש טובה, יתכן וזה לא כל כך חשוב לו. אם הוא מזכיר שאבי היה ידיד שלו, כנראה זה חשוב לו יותר. אם הוא כבר מתחיל לשכנע, ומוסיף יש לך לב זהב, כנראה זה ממש חשוב. אבל אם הוא מקדים, כל העולם מדבר על טוב הלב שלך, זה ידוע כבר דורות. כנראה הבקשה ממש רצינית. כך בתפילה, יש בקשות רבות. רק לאחת אנו מקדימים כמה הקדמות. "אהבה רבה אהבתנו ה' אלוהינו, חמלה גדו-לה ויתרה חמלת עלינו, אבינו מלכנו, בעבור אבותינו שבטחו בך, ותלמדם חוקי חיים, כן תחנונו ותלמדנו. אבינו, האב, הרחמן, המרחם, רחם עלינו", רק אחרי כל כך הרבה הקדמות מבקשים "ותן בלבנו להבין". כנראה זו שאלת חיים, מוציאים עבודה את כל התותחים. אנו מאמינים שהקב"ה יכול לתת לנו בינה, אחרת זו ברכה לבטלה.

אנו מקדימים ומבקשים, ובסוף התפילה הקב"ה רוצה לתת לנו, ואז הולכים לישון. והרי ביקשת, ורצית? רצית ללמוד כמו האבות, "בעבור אבותינו שבטחו בך, ותלמדם חוקי חיים, כן תחנונו ותלמדנו". להיות כמו אברהם אבינו, שנעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות

תורה" (בראשית רבה צה, ג). איך אפשר לבקש כזו בקשה? "למה נגרע", אם אברהם יצחק ויעקב זכו, למה שאני לא אזכה?! וכי בגלל שאני יותר קטן, לא אזכה?! והרי גם האבות קיבלו מתנה משמים, תן לי כמותם! הם זכו למתנה כיון שאברהם יצחק ויעקב רצו לפני כסוסים (סנהדרין דף צו). מביא בפתיחה לספר שערי העבודה המיוחס לרבינו יונה, "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב" (תנאדי אליהו רבא, כה), וכי אי אפשר לבקש פחות, מדוע שלא נבקש בקשה ריאלי? זו בקשה ריאלי לחלוטין. אברהם יצחק ויעקב עשו את כל מה שהם יכלו, גם אנו צריכים לעשות כל מה שאנו יכולים. וכמו שהם זכו מעבר לכוחותיהם, גם אנו יכולים לבקש "למה נגרע", לזכות להיות בדרגתם, מכבר לכוחותינו. במצב כזה, יורדת תורה חדשה מן השמים.

ותורה ושכרה קיים לעד

איתא בתנא דבי אליהו (זוטא, ד). אליהו הנביא מספר, פעם אחת הייתי מהלך ממקום למקום, ומצאתי אדם אחד שלא היה בו לא מקרא ולא משנה והיה מתלוצץ ומלעיג בדברים ובא כנגדי. ואמרתי לו, בני מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום הדין? ואמר לי (הלץ), רבי יש לי דברים שאני משיבו, בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה. ואמרתי לו, בני מה מלאכתך? ואמר לי (הלץ), ציד אני. ואמרתי לו, בני מי למדך ואמר לך שתביא פשתן ותארגוהו מצודות ותשליכהו לים ותעלה הדגים מן הים? ואמר לי (הלץ), רבי, בזה נתנו לי בינה ודעה מן השמים. ואמרתי לו, ומה להביא פשתן ולארגו מצודות ולהשליך לים ולהעלות דגים מן הים נתנו לך בינה ודעה מן השמים. ולדברי תורה שכתוב בה (דברים ל, ד) "כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו" לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים. מיד היה מרים קולו ובוכה ומתאנח. ואמרתי לו, בני אל ירע לך אלא כל שאר בני אדם באי עולם הן משיבין תשובה זו על אותו ענין שהם עוסקין בו, אבל מעשיהן מוכיחין עליהן ועליהן ועל כיצא בהן".

הצייד אומר, לדעת ש"ס זה לא בשבילי, אבל לעשות רשתות, זה לא גופי תורה, לזה קיבלתי דעת. משיב לו אליהו הנביא בקל וחומר לכל באי עולם, אם למלאכתך נתנו לך דעה מהשמים, קל וחומר לדעת ש"ס. זהו קל וחומר מופרך, אם יאמרו לבחור ישיבה, אם לדעת ש"ס יש לך דעת, כל שכן שיש לך דעת להתנדב ולשטוף חדרי מדרגות. אך אם הוא יודע לשטוף, יש לו בינה לדעת ש"ס?!

אליהו הנביא הוסיף, "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה הוא. לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו". התורה לא נמצאת במקום קרוב, היא נמצאת בתוך הפה והלב, מה שחסר הוא רק לעשות. "קוב"ה אורייתא וישראל חד הוא", התורה לא צריכה להיכנס אליך, אתם אחד. כשלא מחוברים לתורה, איננו אחד. "ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה ככהמה" (חגיגה דף טו). כשלא מחוברים לתורה, הבהמה שולטת באדם. אך כשמחוברים לתורה, המלאך שולט. כשמחוברים לתורה לגמרי, ורוצים להיות מחוברים לכל התורה, לא מוכנים לוותר על פחות מזה, זוכים לקבל.

איני אומר סברות משלי, אלו עובדות בדוקות ומנוסות. כל אלה שהגיעו לדרגות, זה בגלל שהם רצו. הרבה רצו, הם רצו באמת. הרבה רצו אבל רצו עוד דברים, הם רצו רק את התורה. לדברים אחרים אין טעם, למה לבזבז סתם את החיים. המאירי אומר בברכות (דף ג), "לעולם יהא אדם זהיר לעסוק בדברי תורה, ויעיר שחריו עליה, ואל ימשך אחר התענוג, ואל יפתהו להתרשל על זה עשרו ונכסיו, שהכל חולף ואובד ותורה ושכרה עומדים לעד", כל מה שיש בעולם נגמר, לא רק שלא לוקחים לקבר, גם מי ממה שהיה שנה שעברה, לא נשאר שום דבר. "ותורה ושכרה עומדים לעד".

מה נראה לך

האם להרויח הנאה מדומה של דיבורי לשון הרע, ובכך:

- בכל מילה עובר איסור דאורייתא בפני עצמו[כמה לאוים] (שמיה"ל ח"ב פרק ט"ז).
- מקבל "ארור אשר יכה את רעהו בסתר" שהולך על לשון הרע. (רש"י פ' כי תבוא)
- כאילו כופר בעיקר. (ערכין ט"ו)
- מסלק השכינה מ ישראל (מדרש רבה דברים פרשה ה')
- מאבד את התורה שבידו. (מדרש שוחר טוב)
- הוא כעובר על חמישה חומשי תורה. (ויקרא רבה)
- מעכב את בנין בית המקדש (שמיה"ל ח"ב פרק ט"ז)
- אין תפילתו נכנסת לפני הקב"ה עד שעושה תשובה. (זוהר פ' מצורע)
- נטמאים לו כל איבריו והנשמה הקדושה מסתלקת ממנו. (זוה"ק)
- מזכירים מלאכי השרת את עוונותיו לפני הקב"ה. (מדרש משלי פ' י"א)
- גורם מוות וחרב והרג בעולם. (זוה"ק פ' פקודי)
- גורם לעצירת גשמים. (תענית ז')
- נוטלים מזכויותיו ומעבירים למי שדיבר עליו ונוטלים מעוונותיו של מי שדיבר עליו ונותנים לו. (חובת הלבבות שער הכניעה פ' ז')
- קונה לו קטגור בכל מילה של דיבור לשון הרע. (שמיה"ל ח"ב ט"ז)
- לפעמים נענשים ע"ז במיתת אסכרה שהיא המיתה הכי קשה. (שבת ל"ג)
- המילים הקדושות שמוציא אח"כ נטמאות ולא זוכה להם וכביכול תשש כח הקדושה (שם)
- אין הקב"ה רוצה להציל בעל לה"ר מצרותיו [שהרי דיבר על בנין] (י"ש פ' כי תצא)
- נפרעים ממנו בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב (תוספתא פאה פ"א),
- שכל מה שיסבול בגלל זה בעוה"ז לא יפחית לו מהעונש השמור לו לעוה"ב (כבוד שמים לח"ח)
- ידברו עליו לשוה"ר וגם כ"א מהשומעים חושד שהוא מדבר גם עליו (שמיה"ל זכירה י"א)
- נגעים באים עליו. (ערכין ט"ו).
- מעורר קטרוג על כלל ישראל!!! (זוה"ק פ' פקודי)
- מביא עצמו לידי עניות. (תיקוני זוהר דף י"ב וספר הקנה)

יש לך דקל ביום?

"עיקר השמירה לא נעשה בקבלת האם כי אם שיהיה לו קבלת כח יום אם מלט לא הכרח
אלאוד האכלה ואמאסר השיכס אלעין חלקי הדיבורי" (חובת השמירה פ"ח)

שווה יותר?

או להתגבר ולבלום את פיו וזוכה:

- בכל מילה שנמנע מקיים מצוה דאורייתא (שמיה"ל ח"א חתימת הספר)
- זוכה לקבל ברכת—"ברוך אשר לא יכה את רעהו"—שהיה בהסכם
- כל עם ישראל וברכה זו היא יותר מכל הסגולות והברכות. (שמה"ל ח"ב פ"ט)
- מצוה זו תעיד עליו לעתיד לבוא (כבוד שמים לח"ח פ"א)
- זוכה להתלבש ברוח הקודש (זה"ק פ' חוקת)
- הקב"ה יחוס על כבודו בעוה"ז ובעוה"ב (חובת השמירה לח"ח פרק ח')
- יהיה אהוב על כולם ולא ידברו עליו לשון הרע-מידה כנגד מידה (האריז"ל)
- ונמצא שמביא לידי שלום שמעלתה גדולה מאד (שמה"ל שער הזכירה י"א)
- יהיה כל ימיו בשלום (ד"א זוטא פ"ט)
- מתקן ומקדש את כלי האומנות של ישראל שהוא הדיבור. (שמה"ל שם פרק י').
- כל הדיבורים שידבר אח"כ בתורה ובתפילה יתקבלו למעלה. (שמה"ל שם)
- הקב"ה מבטיחו שיצילו מכל הצרות הבאות עליו (זכור למרים פרק ג')
- מקרב את ביאת המשיח ויש לו חלק בבנין ביהמ"ק. (שמה"ל ח"ב פ"ז).
- ניצול מגיהנום. (תנחומא פ' מצורע)
- מתווספים לו בכך אלפי מליצי יושר [מכל מילה שנמנע נברא מליץ יושר] (חובת השמירה א)
- הנזהר מלקבל לשון הרע אין מקבלים קטרוגים עליו (כבוד שמים לח"ח א)
- מביא עצמו לידי השפעה בעוה"ז. (מכילתא פרשת משפטים)
- הבא ליטתהר מסייעין אותו ובהמשך הזמן לא תהיה לו תשוקה כלל לדבורים אסורים.
- והוא בדוק ומנוסה! (חובת השמירה פ"ג ושמה"ל תבונה ג')
- זוכה להיכל מיוחד מאד בגן עדן (שמה"ל ח"א חתימת הספר)
- כשבולם פיו בשעת מריבה העולם מתקיים על ידו [הקב"ה תולה ארץ על בלימה] (חולין פ"ט)
- בזה יכופר לו כל עוון (אגרת הגר"א)
- "כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז
- שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער". (אגרת הגר"א)

אני מתפלל שוב ושוב ולא נענה???

אלהם פלא: "המילים הקדושות שמוציא לאחר שדבר לשוה"ר נטמאות אין תפילתו נכנסת לפני הקב"ה עד שעושה תשובה על לשוה"ר."

אשריך וטוב לך

החיים הפאשרים בדרכה של תורה

עבודות והדרכות
שנשמעו מרובן של ישראל
מרון ראש הישיבה
רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל
מעבדים לילדי ישראל

5

כשהנהר מאים להציף את העיר

את הדעת אף לרגע קל.

רבנו זצוק"ל הוסיף וספר כי רבי מאיר שומחה היה שקוע כל כלו בלמוד, ואם נאלץ להפסיק לרגע, פשדפקו על דלת הבית למשל, היה קם פשהגמרא אתו, ואצבעו מנחת במקום שבו הוא אוהז.

רבנו זצוק"ל שמע מפי אדם אשר אביו זכה לראות את רבי מאיר שומחה בהנהגתו זו, והוסיף כי פששאלוהו מדוע לא השאיר את הגמרא על השלחן עם סימניה במקום שבו אוחז, ענה ואמר כי בדברי תורה כתוב "התעיר עיניו בן ואינו", ואם אדם מסיח דעתו פהרר עין מן התורה - מיד הוא שוכח את מה שלמד.

הוסיף על כן רבנו זצוק"ל כי רבי מאיר שומחה היה בעל זכרון מיוחד, למעלה מן הטבע, וכל מה שלמד היה מנח במחו פבקפסה, ולא השתפח ממנו מאומה. ובכל זאת, הוא לא הסתמך על זכרונו, ונזהר שלא להסיח דעתו מהלמוד.

הנהר --- הנהר ---

הוא עולה על גדותיו ---

עוד מעט ויציף את העיר כלה ---

בהלה עצומה ממלאה את הלפפות. העיר דוינסק אפופה באימת מות. אם ימשיכו מי הנהר הסמוך לעיר לגאות ולעלות, הם עלולים להציף את העיר חלילה ---

רועדים הגיעו בני העיר אל רבם, הגאון רבי מאיר שומחה זצ"ל, בעל ה'אור שמח'. "רבנו, סכנת מות מרחפת על כלנו!!" הם זעקו.

רבי מאיר שומחה קם ממקומו ויצא החוצה, מבקש לחזות במו עיניו בגאות הנהר ולעמד על ממדי הסכנה.

בעדיות שנשתמרו מאותם ימים מתאר איה רבי מאיר שומחה התיצב מול הנהר והתפלל, פשעיניו נשואות למרום: "הראנו ה' חסדך, וישעך תתן לנו". ואחר הוסיף: "עד כאן גיעו המים ולא עוד!"

לאחר מכן הניף רבי מאיר שומחה את ידו לעבר הנהר, וראו זה פלא! תכף ומיד החלו המים לרדת, המוצא אל הים נפרץ, ובתוך שעות ספורות לא היה זכר לשטפון הגדול, כשכל בני העיר רואים במו עיניהם את התגשמותן של מלות הפסוק: "הים ראה וינס" (תהלים קיד, ג).

את הספור המדהים הזה ספר רבנו זצוק"ל, כפי ששמע מאחד מבני העיר דוינסק שראה זאת בעצמו, בהוסיפו כי רבנו בעל ה'אור שמח' היה אכן ידוע במופתים שעשה למעלה מדרך הטבע, וזאת בזכות פח קדשת התורה שהיה לו, שהיה שקוע כל כלו בתורה ולא מסיח ממנה

אַחֲרֵי שְׁנֵי סִגְרוֹ הַמְּשֻׁרְדִּים

בְּהִתְמַדָּה, וְרַק אַחֲרֵי הַשָּׁעָה אַחַת בַּצִּהּרִים הוּא קָם וְהֵלַךְ אֶל מְשֻׁרְדֵי הָעִירִיָּה, עַל אֹף שֶׁיָּדַע כִּי הֵם כְּבָר אֲמֹרִים לִהְיוֹת סִגְרוֹרִים...

הוּא הִגִּיעַ אֶל הַמְּשֻׁרְדַּת הָעִירוֹנִי וְנִגַּשׁ אֶל עֹמֶדֶת הַקִּבְלָה, אָבֵל שָׁם שָׁמַע, כְּצִפּוֹי, כִּי מִנְהַל הַמַּחְלָקָה כְּבָר סִיִּם אֶת עֲבוֹדָתוֹ וְהֵלַךְ לְבֵיתוֹ...

מֵאֲכָזֵב מְאֹד הוּא סָבַע עַל עֲקֻבוֹתָיו וּפְסַע לְאֶרֶץ הַמְּסֻדָּרוֹן הָאֶרֶץ, לְכוּן הַפֶּתַח, וְהִנֵּה---

דְּמוּת גְּבוּהָה פּוֹסַעַת מוֹלֹךְ, תֵּג הַמְצָמֵד לִבְגָד מְלֻמֵּד אוֹתוֹ כִּי מְדַבֵּר בְּמִנְהַל הַמַּחְלָקָה בְּכַבּוּד וּבְעֶצְמוֹ.

כְּשֶׁהִבְחִין הַמִּנְהַל בְּרַב בְּנִימִין, הוּא פָּנָה אֵלָיו מֵעֶצְמוֹ וְשָׁאַל לְמִבְקָשׁוֹ, וְהָאֶבְרָה עָמַד כֹּה, בְּמִסְדָּרוֹן, וְסִפֵּר לוֹ בְּקִצְרָה עַל הַתְּסַבֵּכֶת שְׁאֵלֶיהָ נִקְלַע בְּגִלְל הַחֲרִיגָה שֶׁבָּעַע הַקִּבְלָה הָעֶרְבִי, וְעַל הָאֲשׁוּר שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְקַבֵּל.

"אֵין בְּעִיָּה, אֲתָנוּ לֹה אֲשׁוּר", הִגִּיב הַמִּנְהַל מִיד. הוּא שָׁלַף מִכִּיסוֹ צִרוֹר מִפְּתָחוֹת, פָּתַח אֶת דֹּלֶת מְשֻׁרְדּוֹ שֶׁכְּבָר הִיָּתָה נְעוּלָה, וְהִזְמִין אוֹתוֹ לְהַפְנִס אַחֲרָיו. בְּתוֹךְ מִסְפֵּר דְּקוֹת כְּבָר הָיָה הָרַב בְּנִימִין מְחוּץ לְבִנְיָן כְּשֶׁהָאֲשׁוּר הִמְיָחַל בְּיָדוֹ.

אֶת הַסְּפּוֹר הִזָּה שָׁמַע רַבֵּנוּ זְצוּק"ל מִפִּי שֶׁל הָרַב בְּנִימִין, וְהוּא הִתְרַגֵּשׁ וְאָמַר כִּי רוֹאִים כָּאֵן מִמֶּשׁ הַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית בְּזָכוֹת כָּח הַתּוֹרָה, כִּמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל (בְּמִסְכֵּת עֲבוּדָה זָרָה יט, ב) כִּי "כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה נִפְסָיו מִצְלִיחִין לוֹ".

הַחֲדָר הַחֲדָשׁ בְּדִירָתוֹ שֶׁל הָרַב בְּנִימִין, אֶבְרָה מִתְמַיֵּד בְּכוֹלֵל פּוֹנִיבֵז', כְּבָר הָיָה בְּשִׁלְבֵי בְּנִיָּה מִתְקַדְמִים. כְּסָף רַב הִשְׁקַע בְּתוֹסֶפֶת הַבְּנִיָּה הַזֹּאת, שֶׁהִיָּתָה נְחוּצָה מְאֹד לְמִשְׁפָּחָה שֶׁהִתְגוֹרָרָה בְּצִפּיפוֹת רַבָּה, וּפְתָאוֹם---

פְּתָאוֹם הַתְּבָרָר כִּי הַקִּבְלָה הָעֶרְבִי שֶׁבָּעַע אֶת הַבְּנִיָּה חָרַג בְּמַעַט מִן הַתְּכִנִּית הַמְּקוֹרִית, וּבְכַף הַפֶּתַח הַבְּנִיָּה כָּלָה לִהְיוֹת בְּלִיתִי חֲקִית...

הָרַב בְּנִימִין הַמִּבְהֵל נִסָּה לְבָרָר, לְשָׁאֵל וּלְהִתְיַעַץ מֵהַ עוֹשִׂים כְּדִי לְפָתוֹר אֶת הַבְּעִיָּה. הוּא חָשַׁשׁ מְאֹד שֶׁלֹּא לְהִסְתַּבֵּן עִם הַחֹק וּלְסַכֵּן אֶת הַכְּסָף הָרַב שֶׁהִשְׁקַע בְּבְנִיָּה הַזֹּאת.

"פְּגִישָׁה עִם מִנְהַל הַמַּחְלָקָה בְּעִירִיָּה", אֲמָרוּ לוֹ יוֹדְעֵי דְבָר. "זֶה מֵה שֶׁיִּכּוֹל לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מֵהַתְּסַבֵּכֶת הַזֹּאת".

הַפְּגִישָׁה נִקְבְּעָה לְיוֹם שְׁלִישִׁי בְּשָׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה וְחָצִי, וְהָאֶבְרָה הָיָה דְּרוּף כָּלֹ, וְהָכִין אֶת עֶצְמוֹ לְקִרְאָתָהּ; מֵה יִגִּיד וּמֵה יִסְבִּיר, אִיךָ יִתְחַנֵּן וְאִיךָ יִבְקֹשׁ מֵאוֹתוֹ מִנְהַל בְּכִיר שֶׁיֹּאשֹׁר אֶת תוֹסֶפֶת הַבְּנִיָּה, עַל אֹף הַחֲרִיגָה שֶׁנִּעְשְׂתָה...

בְּאוֹתוֹ בֶּקֶר, כְּשֶׁהוּא הִגִּיעַ לְכוֹלֵל, הוּא עָדָן אֶת הַחֲבֵרוֹתָא שֶׁלּוֹ כִּי עָלָיו לְצֹאת בְּאֲמָצַע ה'סִדָּר' לְפָגִישָׁה דְּחוּפָה בְּעִירִיָּה בְּעֶנְיֵן הַבְּנִיָּה שֶׁלּוֹ, בְּתוֹךְ כֹּה שֶׁהוּא מוֹסִיף וּמִתְנַצֵּל כִּי לֹא הִיָּתָה לוֹ בְּרָרָה, מְשֻׁרְדֵי הָעִירִיָּה נִסְגְּרוּ בְּשָׁעָה אַחַת, וּלְכֹן לֹא הִיָּתָה אֲפָשְׁרוּת לְקַבֵּעַ אֶת הַפְּגִישָׁה לְשָׁעוֹת ט' בִּין הַסִּדָּרִים.

הַחֲבֵרוֹתָא, אֶבְרָה בֵּן עֲלֵיָה, הִפִּיר הֵיטֵב אֶת הַסְּפּוֹר. הוּא יָדַע עַד כְּמָה מְטָרְד הָרַב בְּנִימִין מִן הָעֶנְיָן, וְכְמָה תְּקוּוֹת הוּא תוֹלָה בְּאוֹתָהּ פְּגִישָׁה עִם מִנְהַל הַמַּחְלָקָה, וּבְכָל זֹאת, הוּא חָשַׁב אַחֲרָת. "דְּוִקָא מְשׁוּם שֶׁמְדַבֵּר בְּפָגִישָׁה חֲשׂוּבָה וּמִשְׁמַעוּתִית כָּל כֹּה, אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁלֹּא כְּדָאי לֹה לְבִטֵּל מִן הַלְמוּד וּלְצֹאת בְּאֲמָצַע הַסִּדָּר", הוּא אָמַר. "הָרִי מִי כְּמוֹךָ יוֹדַע כִּי מִלְמוּד תּוֹרָה לֹא מִפְּסִידִים..."

שָׁמַע הָרַב בְּנִימִין אֶת הַדְּבָרִים, וְהֵם הִתְיַשְּׁבוּ עַל לְבוֹ. הוּא הִחְלִיט לְהִשָּׂאֵר עַד סִיּוּמוֹ שֶׁל הַסִּדָּר וּלְלַמֵּד

וארטים לפרשת השבוע

יג ב שלח לך אנשים ויתורו. רש"י במקום הביא למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקחת על עסקי דיבה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. רש"י לעיין מה לא התוספת **ראו** הול"ל לא לקחו מוסר? וי"ל דמצינו שהקב"ה מביא יסורים של אהבה ואולי היה צד לומר שמרים לא לקחה והעונש שקיבלה זה ייסורים של אהבה, אבל מצינו בברכות ה' שנעים בפרהסיה אינם יסורים של אהבה ואי"כ י"ל דהכא **ראו** ולכן הוי פרהסיה ואינם ייסורים של אהבה.

יג ג. כולם אנשים ראשי בניי המה. וברש"י שם ואתה שעה כשרים היו. וקשה דברש"י לקמן פסוק כו איתא, וילכו ויביאו, מקיש הליכה לביאה מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן כך, א"כ משמע שביציאתן כבר היו רשעים. עוד צריך ביאור שהתורה כותבת בפרק יד, פסוק יד' במספר המינים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, ויום לשנת תנאו את עוונותיכם, ולפי"ז צריך להיות שהם יהיו במדבר 40 שנה מלאים, והאמת שהם היו ס"ה 40 שנה חסר 15 יום, שהרי הם יצאו ממצרים בטו' ניסן ונכנסו לארץ בי' ניסן (יהושע ד' טו') א"כ יורד 4 ימים, ובדברים א' ב', אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. וברש"י שם שאילולי שחטאו בחטא המרגלים היתה לוקחת להם הדרך ממצרים ועד אר"י 11 יום. ויצא ש-11 יום לא היה בגלל העונש, ואם נצרך את 4 המינים הנכנסים הרי לנו תנאי חודש, א"כ נענשו פחות מיום לשנה. מתוך רבי איזל חריף דהנה היחס של יום לשנה הוא על כל שעה 15 יום דהיינו מחצית חודש, כי בכל שנה יש 12 חודשים, ועשרים וארבע חצאי חודשים וכן כל יום יש 24 שעות ויצא שעל כל שעה מהארבעים יום נענשו 15 יום. וא"כ י"ל שהם היו כשרים רק באותה **שעה** שנשלחו, אבל כשהלכו כבר לא היו כשרים, וכיוון שבאותה השעה הם היו כשרים אז על השעה הזאת מורידים 15 יום, וזו מה שרש"י כותב, ואתה השעה בלבד היו כשרים, אבל ההליכה כבר הייתה בעצה רעה. (ויש להעיר את המרגלים יצאו בסוף סיון, וא"כ זה הרבה יותר מאחד עשר יום; וי"ל שהקב"ה העניש אותם למפער עבור החטא הזה).

יג טז. ויקרא משה להושע בן נון יהושע. וברש"י י-ה וישיעך מעצת המרגלים. והטעם שהוא לא התפלל על כלב; וי"ל ע"פ חז"ל שהטעם שהמרגלים רצו להוציא דיבה על הארץ, מפני שידעו שכשיביאו לארץ ישראל יתנמה מלך משבט יהודה וכל הנשיאים יפוטרו ממשרתם (ועיין בהרחבה במסילת ישרים פי"א), לכן היתה להם נגיעה אישית וחפצו רע על הארץ. אבל כלב היה משבט יהודה ולכן לא היתה לו נגיעה.

יג כ. והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים. יש להקשות מה זה משה איהו ימים זה היה? וי"ל, אומר רבי יהודה אסאד, שמשה יקח מהמרגלים ולקחתם מפרי הארץ, ולקחה איתא בגמ' בריש קידושין שהוא בכסף, ולכא' קשה הרי ארץ ישראל ירושה לנו מאבותינו ובשכ"מ הוצרכו לקחת בכסף הרי הוא שלהם. וי"ל שהימים היו ימי ביכורי ענבים ואז זה עומד להיקצר ותכלוש דמי לוי"ה כרקעו, וממילא הוא שיד לבעלי הענבים לכן הוצרכו לקחת בכסף.

יג כג. ויכרתו משם אשכול ענבים וישאוהו במוט. נחלקו הבבלי והזוהר האם יהושע וכלב השתתפו בסחיבת המוט. לדעת הבבלי סוטה לז הם לא השתתפו, ולדעת הזוהר של קס ב. הם השתתפו בסחיבת המוט. וצ"ע במה נחלקו? ויש ליישב דהנה בשבת צב: שניים שעשו מלאכה בשבת פטורים א"י"כ זה מלאכה שכ"א לא יכול לעשות לבד אז חייבים אפי' כשעשאוהו שניים. ורבי שמעון פוסק גז כבה"ז תמיד שניים שעשאוהו פטורים. והרי הפירות שם היו גדולים באופן גדול מאוד, והדרך לישא את זה היה רק ע"י שניים יחד וא"כ יש בזה חילול שבת, כי המרגלים הלכו גם בשבת בדכתבי מספר ימים אשר תרתם את הארץ יום לשנה יום לשנה, א"י שהם טלטלו ג"כ בשבת, ובכה"ג דזה אינו יכול ואז אינו יכול חייבים אפי' שניים שעשאוהו. והטעם שחיללו השבת כי היתה להם סכנה לעמוד במק"א כי יתפסו אותם, והמרגלים סברו שחובה עליהם להביא לארץ את האשכול כדי להראות שפירותיה משונים וכן גם העם משונה ולשיטתם הוי ג"כ בשביל הצלת נפשות. אבל יהושע וכלב סברו שאסור להם לשאת את הענבים כי זה לא סכנה להיכנס לארץ הזאת, והענבים זה לא סימן לכך, לכן הם לא נשאו את הענבים. אבל הזוהר שזה רשבי" שס"ל שאין חילול שבת בשניים הנושאים יחדיו את הענבים, לכך לפי הזוהר יהושע וכלב יכלו לסחוב בשבת מדין שניים שעשאוהו. והם סחבו את זה בשביל לקיים ציווי משה והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים בני ענק מכ הנפילים ונהי בעינינו כחגיגים וכן היינו בעיניהם. וקשה למה פעמיים נפילים, ועוד נפילים ראשון מלא ושני חסר. ועוד, מה זה בני ענק למה לא ענק (כמו ביהושע). אומר ע"כ רבי חיים קניבסקי צ"ל שהוא מצא מדרש שמופיע גם בתור"א ובתוסי' שכן סוטה לה'. פעם אחדת הופיעה בתו של ענק בפרדס אביה, ואכלה שם רימון, והשליכה הקליפה לשדה, באותו הזמן הגיעו לשם המרגלים, וחשבו שזו מערה (דהרי הפירות היו בגודל של בנין). והתחבאו בפנים, לאחר זמן

נזכרה אותה בת שזרקה את הקליפה בשדה אביה, פחדה שמא אביה יגער בה ע"כ, הלכה ולקחה את הקליפה וזרקה אותה מחוץ לשדה, ואז הם נפלו. היא כמובן מרוב גודלה לא שמה לב. ובאותו הזמן מבקש מהקב"ה ראו כמה גבורה יש בנשים, ק"ו בגברים. ואי"כ י"ל שזו כוונת הפסוק, מן הנפילים, פ"י מהיכן שנפלו (והיינו נפלים) ראינו את הנפילים בני הענק דהיינו בתו של ענק.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגיגים וכן היינו בעיניהם. הגמ' בסוטה לה. שואלת מנין ידעו המרגלים כיצד היו נראים בעיני הנפילים, מתרצת הגמ' שהם שמעו מהנפילים בעצמם שכך אמרו. עוי"ל דאיתא בתהילים יז ח שדוד המלך מבקש מהקב"ה שמרני באישון בת עין וביאר הרד"ק שהטעם שבת עין קרויה אישון, משום שכשאדם עומד מול עין של מישהו הוא רואה עצמו קטן בתוך העין והיינו אישון איש קטן. וא"כ י"ל שזו הייתה כוונת המרגלים שהם היו עצמם בעיניהם של הנפילים כגודל שלהם ממש והיינו שהנפילים היו כ"כ גדולים עד שבאישון העין שלחם ראו עצמם בגודלם הטבעי, וזהו **וכן** היינו בעיניהם. זרע יצחק.

יד א ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. את מיותר, שהרי היה אפשר לכתוב כמו בעשיו וישא קולו ויבך. וי"ל, אומר רבי חיים קניבסקי צ"ל, דהנה איתא בגמ' על הפסוק ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. ור"ת תשעה אב, מכאן שהאכלו ש"ם לא אכלו אבול גדב ונשה. וה"ה כאן, דאמרינן בגמ' אותו הלילה ליל ט"ב היה, ואתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות, ומתי בא"ת. והיינו בתשעה באב.

יד ו. יהושע בן נון. למה כתוב בן בחיריק ולא בסגול כמו כלב בן יפונה? י"ל דאיתא בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ו דכשניסלה הוי"ד משירי ונעשה שמה שרה עלה הוי"ד לפני הקב"ה ושאל למה נעקר מהצדקת איתא? ענה לו הקב"ה אני אשים אותך אצל יהושע. ולכאורה קשה שהרי הוי"ד אצל שרי היה בלי ניקוד, ומאיפה הגיעו 2 הנקודות של השו"א אצל יהושע. י"ל שלקחו שתי נקודות מהסגול של בן נון ולכן נשאר שם בן עם חיריק. (ונעשה למפרע) חתי"ס.

יד ט. אך בה' את תמרוזו ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צילם מעליהם וה' אתנו אל תראום. יש להקשות מה הכינוי הזה לכנענים כי לחמנו הם. למה לא כי שולחנו הם? וי"ל שכידוע הימן טעמו היה שכחשה השמש הוא נמס, וזה מה שכתב יהושע וידעו לכם שהם כמו הלחם שלנו (כי המן הוא היה לחםם במדבר) וברגע שה' יחס עליהם וה' נקרא שמש כמו"ש בתהילים (פד יג) כי שמש ומן ה' אלוקים, ואז סר צלם מעליהם והיינו שאז הם ימסו. ולא יוכלו עוד לנו.

יד טו. והמתה את כל העם הזה כאיש אחד. מה זה כאיש אחד?, מה הבעייה שיהרגו אותם כרבים? וי"ל, אומר התורה תמימה ע"פ הרי"ף ביומא פו, עבר אדם בעירה פעם ראשונה ושנייה מוחלים לו, פעם שלישית אין מוחלים לו. ואילו בצבור ג' פעם שלישית מוחלים לו, פעם רביעית אין מוחלים. (ומטעם זה גם כתב רש"י בקורח טז ד' שמשה נפל על פניו לפי שזה היה סירחון רביעי ועי'ז אף בציבור אין מוחלים). וכעת הכל מובן, משה טעל הקב"ה: הרי המרגלים זה סרחון שלש ואיך אתה יכול לעשות את זה להרוג את כולם כאיש אחד? היינו כדן איש אחד הרי הם ציבור ובציבור מוחלים בסרחון שליש, וא"כ תמחל להם.

יד יז. ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דיברת לאמר. המילה **לאמר** מיותרת לכאורה, כי משה אומר כאשר דיברת זה הקשר להקסיף לאמר, וי"ל ע"פ מ' דאיתא ברי"ה ה' ויעבר ה' על פניו ויקרא, א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו, מלמד, שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה, א"ל כל זמן שישראל חוטאים יעשו כסדר הזה. היינו גי' מידות ואני מוחל להם. ויש לחקור האם הכוונה היא לעשות ממש כמידותיו של הקב"ה מה הוא רחום וכו' או שמספיק לומר את הגי' מידות. וי"ל מכיוון שאחד מהגי' מידות הוא **א-ל** וא"א להיות א-ל א"כ ש"מ שהכוונה היא **לומר**. וזה גם הכוונה א-ל הורית לנו לומר שלוש עשרה דהיינו בא-ל רואים שהורית לומר ולא לעשות. וזה גם מה שאמר משה שאפי' שישראל לא חזרו בתשובה אתה אמרת שמספיק **לאמר ה' ה'** וזהו בלבד יש כפרה. (אמנם) א-ל הוא מידה מסוימת והיינו שמרבה להטיב וזה אפשר להיות, י"ל שבתור רמז לעניין שלא יכול להיות מהג"ן ולפי"ז יובן נמי מה שכתוב ועתה יגדל נא כח ה', ולכאורה יש להקשות למה רק כעת יגדל כוחו של ה' האם עד עתה הוא היה חלש? ולפי"ז י"ל דעתה לאחר שהוכח מעונשם של המרגלים שאמריה יתירה על העשייה וכמבואר בערכין טו האומר בפיו חמור מהעושה כי מצינו שנתתם דינם של דור המדבר ע"י המרגלים שרק דיברו רע על הארץ. א"כ כעת יגדל כח ה' כאשר דיברת והיינו שסיפיק שנאמר מן גי' מידות בשביל לקבל את מידות הרחמים של ה', ועי'ז ענה הקב"ה סלחתי כדברך והיינו שמהני דברים לבד. מהרש"ם במערכן.

יד יח. ה' אך אפים. ואילו בחטא העגל בפרשת כי תשא כתוב ה' ה'. היינו פעמיים ה', והטעם, אומר הימ"ש חכמה',

פרשת שלח תשפ"ה

י"ל ע"פ הראש"ש בר"ה יז: דאיתא שם ברש"י ה' ה', הראשון מידת הרחמים שאני מרחם קודם שיחטא, וה' השני שמרחם אחר החטא. ומקשה הראש"ש מה צריך רחמים קודם החטא וי"ל, אומר הראש"י, דהרי לגבי עי'ז הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, ולכן אם אדם חשב לעבוד עי"ז הוא צריך כפרה עוד קודם החטא. ואי"כ כעת חשב כמין חומר, דהתם בי"ז תשא' ה' על כפרה על חטא העגל שזה עי"ז, ועל חטא עי"ז צריך ה' גם קודם החטא, אבל הכא בחטא המרגלים לא צריך את ה' ה' קודם החטא כי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה אלא בעי"ז.

יד לז. במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום לשנה וגו'. היצר הרע בא לפני הקב"ה ומקטרג ואומר שבני ישראל חוטאים כל השנה ויום אחד בשנה הם לא אוכלים ועומדים כל היום כמלאכים ובוכים ומבקשים סליחה מחילה וכפרה ואתה מוחל להם יום לשנה יום לשנה, מהיכי תיתי לעשות להם כך? אומר לו הקב"ה במדבר כשחטאו בחטא המרגלים ואמרת' להם יום לשנה יום לשנה גם אז באתה לומר מהיכי תיתי לעשות להם כך. יום לשנה ויין ליבוביץ נכד רבי"ב צי"ל.

טו ה. וכן לנסך רביעית ההין. הטעם שנסמכה פרשת נסכים מיד לאחר פרשת המרגלים משום שאמרו חז"ל (שהשי"ד י ג) מהיכן היו נסכים יין כל מ' שנה שהיו במדבר, מאשכול שהביאו המרגלים. ולכן נאמר פרשה זו מיד אחרי מעשה המרגלים. טעמא דקרא.

טו כ. ראשית עריסותכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה. ובפסוק כא כפל עצמו שוב מראשית עריסותכם תתנו וגו'. וקשה א'. בשכ"מ הוכפל פעמיים אותו הענין. ועי'ף שרש"י סותר עצמו כי בתחילה פרש"י כתרומת גורן **שלא נאמר בה שיעור** (אבל חכמים נתנו שיעור לבעה"ב אחד מבי' ולנתתום אחד ממי"ה). ובפסוק א' פרש"י שכן נאמר שיעור - מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה, ואמר שם רש"י לפי שאין שמענו שיעור לחלה **נאמר תתנו שיהיה בה כדי נתניה** עכ"ז? וי"ל, אומר רבי נתן גשטטנר, עי'פ שיטות הראשונים (מובא בתורה"ד קידושין נח) דזה חזיטה אחת פוטרת כל הכרי, היינו להתירו מדי איסור טבל, אבל כדי לקיים מצוות נתניה לכהן צריך ליתן שיעור חשוב שהוא בכדי נתניה חשובה. וכעת הכל מובן: בפסוק כ כתוב **תרימו** תרומה והיינו להרים ולעניין הרמה להתירה מדי טבל לזה סגי שיתן כתרומת גורן שאין בה שיעור. משא"כ בפסוק כא שכתוב **תתנו** והיינו שיש דין נתניה, ומיושב כפילות הפסוקים שהראשון מדבר על לפטור מטבל אבל השני מדבר על מצוות נתניה.

טו לז. ויהיו בניי במדבר וימצאו איש מקושש וגו'. יש לעיין מדוע התורה הזכירה שהיו במדבר. ועיין ברש"י. ועי'ז"ל בזה דהנה מצינו בסנהדרין עח: תניא יודע היה משה שהמקושש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזה במיתה נהרג, וכתבו שם ר' תוסי' דאע"ג דסאת מיתה בחנק מתוך הסברא היה מדמה לעי'ז דבסקילה דהמחלל שבת **בפרסיה** ככופר בעיקר, וא"כ לפי"ז יש לבאר דזהו כוונת הכתוב שהיה אז בעת שהיו בניי במדבר לומר שלא היה אז בצינעא אלא נעשה בפרסיה ומשום כן לא ידעו את עונשו. רבי חיים פינשטיין.

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית. יש להקשות א'. מה הציצית להם ואמרת. ועוד מאי ועשו הרי יש דין **לבלש** ציצית. וי"ל דהנה הדין הוא שאע"פ שנשים פטורות מציצית הן יכולות לעשות החוטים לשמה (שו"ע יא א). והנה ברש"י שמות יט ג מובא על הפסוק כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל. לבית יעקב - אלו הנשים, תאמר להם לשכר רכבי. ודיבור שהוא לשון קשקש הוא מתייחס לבנים. וי"ל, אומר הרע"א, שגם כאן, דבר אל בני ישראל זה עיקר מצוות ציצית, **ואמרת** אליהם זה לבנות **ועשו** להם ציצית והיינו שהבנות יכולות לעשות את הציצית.

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת והיה לכם לציצית. לכאורה המילה לדורותם לא במקומה ולמה לא נכתבה בסוף? י"ל, אומר החת"ס, שדין לבן בציצית נוהג לדורות, גם שזאין תכלת, לכן כתוב לדורותם על ציצית, ואח"כ כשהזכר תכלת כתוב והיה לכם, היינו רק לכם בזמן חז"ל, אבל לדורות שאין תכלת, חייב בציצית, דהיינו בלבן, גם בלי תכלת.

טו לח טט. דבר אל בניי ואמרת עליהם ועשו להם ציצית וגו' ויהי לכם לציצית. יש לדקדק דבתחילה אמר הכתוב ועשו להם ציצית בלשון נסתר ולאחמ"כ אמר והיה לכם לציצית בלשון נוכח. אלא דאמרו חז"ל כל זהויה בציצית זוכה להקביל פני שכניה ולפי"ז בתחילה לא הרי ראויים שתדבר עמם שכניה ולכן דיבר עמם בלשון נסתר, אולם מאחר שעשו ציצית וזכו לקבל פני שכניה דיבר עמם בלשון נוכח. רבי ישראל די קוראר.

טו לט. וראיתם אותו. הנה נפסק בשו"ע יח א שיללה לאו זמן ציצית. ולפי"ז קשה על השאלות שכתב להניח החנוכיה בצד שמאל של הפתח, ומזוזה בימין, והאדם באמצענם ציצית וכך הוא מוקף במצוות. ויש להקשות הא נר חנוכה מדליקים בלילה ואז הוא לא זמן ציצית, כה"ק רבים מנאחמונים? וי"ל בזה דמצינו בספר הפרדס הלכות ציצית שכתב רש"י שליד נר חייבים בציצית גם בלילה משום וראיתם אותו וכעת רואים, וא"כ סהר השאליות שליד נר יש כן חיוב בציצית . שלחו לי.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

עם פרופסור רחמימליבץ, ולאחר שהרופא נפגש אישית עם החזון איש, הסכים הרופא שלא לנתחה, באחריותו של החזון איש. ובשעה טובה ומוצלחת אחי ואני נולדנו, מיד פגע היה החזון איש במקבש מאבי שיבאי אונתנו אליו. אך קשיים טכניים וארגוניים מנעו ממנו לקיים את בקשתו. ביום רביעי האחרון לחיי מרן החזון איש, הוא צווה על אבי בתחרות: 'ר' מרדכי, תביא את הילדים' עכשיו אתה נוסע ומביאם אלי. לא נותרה בידי אבי כל ברירה, הוא נסע עם מונית לחת אביב כדי להביאנו אל החזון איש. באותו יום קנה לנו אביון קורקינט חדש, ולא הסכמנו להשאיר אותו בבית. כאשר נכנסנו אל החזון איש, ניסח אבי להרגעו אותנו שלא נשחק בקורקינט לפני הרב, אך החזון איש אמר לו: 'הנח להם' הוא שוחח עם אבי ושאל אותו מי הגדול בינינו, כאשר שמע שאני הגדול אחי הנחי אותו על כך ימין ואיש אחי על ברך שמאל ויברך אותנו. לאחר כן פנה החזון איש לאחי ושאל אותו: 'אתה יודע מה זה ציצית?' אחי לא הבין שאלתו של החזון איש, ואבי הוציא מבגדיו את ציציותיו והראה לו אז אמר לו החזון איש: 'אני רוצה שכל החיים תלך עם ציצית, אבי שאל את החזון איש: 'זמה עם בני הראשון?', אך הוא לא ענה ושתיקתו חזרה על עצמה, גם כאשר המשיך אבי לשאול אותה שאלה כמה פעמים. לאחר שלושה ימים מפגישה זו, נסתלק החזון איש לבית עולמו, שנים רבות לאחר מכן, במלחמות יום הכיפורים, שירת אחי במוצב בצפון הארץ. באחד הימים כאשר ישב בתצפית, הוא קרא עיתון והחיל נישקו לצידו. לפתע הסתבר חוטי הציצית שלו ברובה, והרובה נפל, תוך כדי שאחי התכוּפף כדי להרים את הרובה, פגע טיל בעמודה בנס, אחי נפצע רק באורח קל, ביזו ובכתפו. לו אחי היה יושב כרגיל ללא היה מתכוּפף, הספור היה מסתיים, חלילה, באסון גדול. ומסופר על הפני יחושע שפעם יצא לרחוב וחיות רעות הסתובבו שם ואריה רץ אחריו ולפתע האריה ברח בזכות הציצית שלבש.

יודיע שגדולי הדור
הידרו לקנות ציציות מהודרות מאוד וכן השתדל בזה מאוד להקפיד על זה קלי ואוהנו וכל עניין נוסף של הידור הם רכשו בהון רב, כן מסופר על החתיים: רבי חיים פנחס שיינברג שהיה ענק בכל התחומים מצוות ציצית אצלו היתה שיא השיאים מרוב חביבות המצווה הוא לבש עד קרוב לגיל מאה (שאז הוא נפטר) עשרות ציציות במשקל רב, כבודות מאוד היו הציציות שנשע עליו, כחממות מאוד בקי הלוהט, אך רבי חיים פנחס מעולם יש לי וויתר והיה אומר אילו הייתם יודעים איזה שמחה יש לי מהמצווה המיוחדת הזאת הייתם שמחים עמי. גם כשהמשקל הגדול של הציצית הכביד עליו מאוד וגרם לו נזק בנוף הוא לא וויתר ואמר הצלקות שיש לי מזה זה המדליה הגדולה ביותר, וכמה פעמים התבטא שאמנם זה נמנה ראשי שלי אבל אתם לא יודעים מה הידך הגדול של מצוות ציצית שא"א לתארה כלל. **רבי יחזקאל אברמסקי היה זיין בבית הדין**, היה זה בימים שהיו פצצות חיל האוויר הנאצי, באותו יום הרב טיפל בעניינם של בני זוג שבאו להתגרש. פתאום שמעו הפצצות אדיר שהביל בה שום הודעה מוקדמת. כעבור שעה לאחר הפיצוץ לאחר צפירת ההרגעה בא בנו של רבי יחזקאל לראות מה נעשה עם אביו שהיה ממש במקום הפיצוץ. בדרך כבר פגש את אביו שהיה נראה נורא. במקום היו פצועים קשה, הבעל שרצה לתת לו נהרג במקום. כשהזכיר רבי יחזקאל את המעשה והנס, לטיף בחביבות תוך כדי דיבורו את הציצית שלבש, ואמר: אני כשלעצמי לא הרגשתי אז שום פחד. כשאני מתעניין בציצית ואומר את הפסוקים 'מה יקר חסדך אלוקים ובני אדם בצל כנפיק יחסינו', אני מרגיש בברור שאני נכנס עכשיו לחסות בצל כנפיו של הקב"ה, ושום רעלא יקרה לי. גם באותו זמן התעטפתי בטלית לפני סידור הנוט כמו שאני עושה תמיד. חסיתי בצל כנפיו של ריבונו של עולם – ואיך אפחד?! ועוד הוסיף: שיתכן שזה הציל אותי מן הפיצוץ. **סיפר אחד היהודים** שזכה לעלות לארץ מאיין: לפני שנים רבות כשהוא היה חבור צעיר, הוא גויס לצבא האיראני ונשלח למלחמה נגד עיראק, המלחמה היתה קשה מאוד, רוב החיילים נשלחמו נהרגו, יום אחד הוא נשלח עם קבוצת חיילים למקום מסוכן ביותר, היה שם קרב וכל החיילים שהיו אתו נהרגו, ורק הוא חזר חי למקומו. המפקד הראה אותו ושמע שרק הוא חזר חי, חשד בו שהוא מרגל לטובת עירק ולכן השאירו אותו בחיים, ומיד העמיד אותו למשפט. החייל הוריד את חולצתו והראה להם את הציצית שהוא לבוש, הוא הסביר שחולתו יהודי וליהודי יש מצוות ציצית, הציצית היא שומרת מכל הסכנות. המפקד שמע, האמין לו ומיד שחרר אותו.

סיפור מרגש
היה לפני שנים עם רבי משה פרדו מייסד מוסדות אור החיים בבני ברק. הרב פרדו הגיע לקלפורניה כדי לאסוף כספים למען המוסדות, פתאום הרגיש חולשה גדולה, כך נכנס לבית שבו התארס ונפל על המיטה. בעל הבית מיהר להזעיק עזרה, קרא לרופא מקומי. הרב פרדו היה עצוב הוא נסע כ"ח הרבה שעות, תכנן להיפגש עם נדיבים, ועכשיו הוא לא יוכל. הוא קווה שיחלים ומיד צילח לחזור ארצה. הרופא שהגיע היה יהודי, אך לא ראו עליו שום סימן יהודי. הוא גלד ביישוב קטן ונידח, ובא לאתו מקום לעבודה, הוא לא עשה שום הכרות עם הקהילות היהודיות שהיו שם. כשראה את הרב פרדו הוא התרגש מאוד, רב יהודי... כשבדק אותו הרופא הרב פרדו היה צריך להוריד את החולצה. הרופא ראה את הציצית ולא האמין!! מה,עד היום יש כאלה שלובשים ציצית!! הרב סיפר לו שלא רק בארץ ישראל יש יהודים עם ציצית גם

קדושת הציצית: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו.
הציצית שומרת על האדם מהטטא. וידוע הסיפור שמסופר בחז"ל על נתן צוציתא שהיה בעל עבירה גדול, וניצל מהטטא בזכות מצוות ציצית. רבי מנחם מענדל מרימנוב כותב בספרו: ציצית היא סגולה לכך, לבד יתורו אחרי לבבם ויענייהם סרסורו זעבירה".
החפץ חיים ב'שמירת הלשון', ג"ח הביא שהדרך להניצל מהייצר הרע ועברת דרך הציצית וז"ל שם: "מה נכון הוא לראות הציצית כמה פעמים ביום, ובפרט בעת שעולה איזו מחשבה שאינה טהורה על ליבו אז כעס, טוב מאוד להסתכל אז בציצית, ואז יפקע הירצ".
ומבא באורח הדור' על החזו"א, שאב אחד הגיע עם בנו לחזו"א ותינה בפניו את צרתו, שבנו אינו לומד ואף אינו מעוניין להתפלל כדבעי, החזו"א הרהר וחשב וענה לו: "תבדוק את הציצית של הבן שלך, ואם אין זה מהודר תקנה לו ציצית חדשה, וזה ישפיע על היר"ש שלו". ואכן כך היה, האב קנה לבנו ציצית מהודרת, ואט אט החל הבן להתעלות יותר בתורה ובתפילה. והגאון מוילנא בשעת פרידתו מהעולם כשהיה בחולשה גדולה אחז בשאריט כוחותיו בד' כנפות של ופרץ בבכי ואמר: תראו מה גדול עולם המעשה שבעבור כמה פרוטות אפשר לקנות ציצית ולזכות כלל פני שכינה. ואילו בעולם האמת אפילו אם ירתום את כל המצוות לא יזכה להשיג מדרגה זו של הקבלת מן השכינה. והכוונות ציצית זו המצווה היחידה שהיא תמידית שאפשר לקיים כל הזמן.
רבי מיכל יהודה ליפקוביץ היה מכון כראש ישיבה ב'תפארת ציון' הוא הבחין בסדקים רוחניים שהיו בבחורים בתקופה מוסיטית. הוא פנה למרן 'חזון איש' להתייעץ אתו איך להעלות את הבחורים על דרך טובה. אמר החזון איש "תורה לבחורים לזקדק במצוות ציצית בהידור. מצות ציצית משמעה אצורת ריאת שמים על המדקדקים בה". ר' מיכל יהודה עשה כעצתו, הוא הדרך את הבחורים להקפיד על מצות ציצית, ותוך זמן קצר היה שינוי מבורך. הבחורים התחזקו ונהייתה אורירה רצינית.

בגמ' בשבת לב. איתא דזהויה בציצית אזה לעשירות.
ומצוות ציצית היא גם סגולה לשמירה בכל העניינים. באלהיו רבה כתוב מהקדמונים שהמעביר ציצית על עינו כשהוא קורא פרשת ציצית יהא מובטח שלא יהיה עוור. ובשלה"ה כתוב שהאוחז בציצית זה גורם שלא יגיע לידי כעס. ומסופר שפעם בא אדם אחד לפני האדמו"ר ר' בני מאיר אבוחצירא ואמר שהוא חולה בליבו וביקש שהאדמו"ר יברך אותו בפרואה שלמה. אמר לו האדמו"ר: היה זה זריר במצוות ציצית! תקפיד על החוטים כולם שיהיו שלמים. בציצית ישנם שלושים ושנים חוטים , כמניין 'לב'... כשכל החוטים כראוי, גם הלב פועל כשורה. הציצית זה שמירה וסגולה לכל העניינים. רבי יעקב אדלשטיין היה אומר שאם אדם נפגע עם אדם רשע, לדוגמה לצורך עסקיו, צריך שיסתכל בציצית כדי שלא יושפע ממנו. בעלון נר לשולחן שבת הביא סיפור על אברך שלמד עם צעיר חילוני. בעקבות לימוד ההלכות רצה להתחזק, והחליט לקבל על עצמו מצות ציצית. קנה טלית קטן מהודרת, והתכוון לחדש אותה לכבוד שבת. אך הרצון להתחזק היה חזק ולמעשה כבר לפני שבת התחיל ללבוש אותה. והנה בתחילת השבוע, דוד של הבחור, בעל חנות באיזור דתי, מתקשר אליו ופותח בשאלה "ונוי, יש לך ציצית? הבחור המפתע השיב: 'כן, לפני שבוע התחלתי ללבוש ציצית.' 'מצויין, אז תלבש חולצה לבנה ותבוא לעבוד אצלי בחנות'. כשהבחור סיפר זאת, הוא היה נרגש מאד: 'ראית? שמתי ציצית והקב"ה' שלי לא פרנסה!". זאת היתה עבודה שהוא מאוד חפץ בה. סיפר ר'ניצ פינקל: פעם נגש אלי אברך מבני השיבה עם לידו בן י' שנים, וסיפר לי איך שבנו פחדו בלילות. שאלתי לילד מדוע הוא פחד, והשיב לי שאינו יודע. אמרת לי שיתבונן בציציותיו ויראה שהם מוטלות כנגד ארבעת צידי גופו, והטעם לזה הוא, שהציצית שומרת על האדם ומגינה עליו מפני המזיקים, ולפיכך בכל עת שיפחד עליו להביט ציצית ולהיזכר שהיא שומרת עליו. ואכן עצה זו הועילה לו. רבי יצחק ישראל רייזמן סיפר על אחותו שלא היו לה ילדים. בצרתה, הלכה אל הגאון מלובלין בעל ה'תורת חסד' וביקשה ממנו שיתפלל עבורה לזרע של קיימא. הרב אמר לה שכסגולה התפור טלית, ובעלה טייל בה ציציות, ולבש את הטלית. ואכן כך עשו, וברוך ה' נושעו ונולד להם בן. המקור לסגולה זו הוא מהפסוק הנזכר: דבר אלי בני ישראל ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם 'לזרותם', על ידי שיתנו ציצית על כנפי בגדיהם, יזכו 'לזרותם'. ואולי זהו המקור למנהג שהכלה שולחת טלית לחתן לפני החתונה, והוא מטיל בה ציציות, כדי שיוכר לזרע של קיימא.

ספורים
רבות מסופרים על סגולתה של מצות ציצית, שפעמים רבות הגיעה על מקיימה מפני מרעין בישין. מסופר בספר 'מעשה איש' בשמו של רבי יעקב פלינט: 'אני ואחי התאום' מספר ר' יעקב 'נולדנו שנים רבות לאחר לידת אחותי הגדולה. בגלל בעיה בלידה לא אחותי, גרמו לרופאים להתייאש מכך שיוולד להורי פרי בטן נוסף. אך אבי, שהיה מקורב מאוד לחזון איש והתייעץ עימו בענין, לא שעה לקולות הייאוש של הרופאים, כי באחד הניסיונות אמר לו החזון איש: הפעם יהיה הכל בסדר!!'. ואכן טרם לידתנו, אני עברה סיבוכים רבים עד כדי שיתוק בחצי גופה, ולמרות שהרופאים המשיכו לייאש את אבי, וציוו עליו שאמי לא תרד מן המיטה אפילו לרגע, הוא עשה היה כפי הדרת החזון איש, ובמקום להרקה למיטה, הוא היה מוריד אותה באישון לילה מהמיטה והוכיך איתה כשעה וחצי כציווי החזון איש. בסופו של דבר, לאחר ויכוח גדול

בארצות הברית יש קהילות גדולות ומפוארות והמון יהודים שלא מסתובבים בלי ציצית. הרופא היה נרגש מאד. הרב סיפר לו על עיסוקיו, על המפעל הגדול שיש לו, שבו כאלף בנות שכולם ביד"ח בבוא העת יתחתנו עם אנשים שמניחים תפילין ולובשים ציצית. הרופא היה המום ומבולבל לשמוע שגם על תפילין יש כאלה שמקפידים היום. הוא חשב להודות נגמרה. הרב פרדו מיד הבין שכדאי לקרבו, הוא הציע לו להניח תפילין והרופא בהתרגשות גדולה הניח תפילין וקרא קריאת שמע. הרב פרדו חשב בליבו שאפילו שאין ביכולתו ללכת ולאסוף כסף עבור מוסדותיו, הכל היה שווה כדי להניע למקום כ"כ מרוחק בשביל שיהודי יניח תפילין... וכסף ד' יסדר לו פעם אחרת. במסוד. הרב פרדו לא ידע במי מדובר ובכל זאת הזמינו בשמחה. עת הפגישה הגיעה הניו מופעי: הרופא עצמה. הם התרגשו להיפגש, והרופא ביקש לראות את מוסדותיו, האם באמת הדבר נכון שלומדות אלה בנות? הם עברו מבנין לבנין ומכיתה לכיתה והרופא ראה והתרגש נורא. בסיום הסיור פנו הם למשרד ואז אמר הרופא "תראה, כסף יש לי המון, משפחה אין לי בכלל... כשיסיפרת לי על המוסד שבו אלף תלמידות, חשבתי שזו גוזמה. רציתי לבוא לבדוק, ואם זה נכון לתת לך את הירושה שלי לאחר מות...". הרופא מיד ביקש לקרוא לעורך דין ובמקום חתם סלם כספו יינתן למוסדות אור החיים. הרב הודה לו מאד והסביר לו איזה מצווה גדולה זוכה עצומה זה. הרב פרדו התרגש מאד וסיפר בזכות מה זכה לכל זה? בזכות מצוות ציצית.

מספר רבי יצחק אילברשטיין
מעשה בבחור שחלה במחלה הקשה, הבחור לומד באחת הישיבות הקדושות. והתייסר בייסורים נוראים, ולאחרונה החל לקבל טיפולים כימותרפיים בבית החולים. בבואו למחלקה הוא צריך ללבוש בגדים סטריליים ולכן עליו להחליף את בגדיו בבגדים של בית החולים. הבחור החליף, אך מכיוון שבבית החולים אין ציצית הוא הביא עמו ציצית מכובסת ונקייה, שתענה על הדרישות של בית החולים. כאשר ראתה האחיות את הציצית, היא לא הסכימה להכניס לטיפול עם הציצית ודרשה שיוריד אותה, למרות שהבחור הסביר שזה נקי וסטרילי לא היה עם מי לדבר והיא התעקשה שכן לא תכניס אותו לטיפול, אך הבחור הצדיק עמד על שלו ולא רצה להוריד את הארבע כנפות. הוא ישב בחוץ והמתין. כעבור שלוש שעות!!! עבר במקום אחד מבחירי הרופאים והתעניין מה הבחור עושה בחוץ: שטח הבחור את הבעיה בפני הרופא, שמע זאת הרופא ונכנס לחדר הטיפולים, לאחר שעה קלה יצא נרגש כולו ונסער. שאלו הבחור מה הוא כ"כ נרגש? ענה הרופא שדבר ראשון יכנס לקבל את הטיפול עם הציצית ואף הוא יסיפר לו. כשנגמר הטיפול הקשה ניגש הרופא לבחור כשדמעות בעיניו והחל לספר: אני יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, אבל הפעם זכיתי לראות כיצד האלוקים שומר על מי שעושה את רצונו, כשנכנסתי לחדר לשכנע את האחיות שאין בעיה עם הציצית שלך, רציתי לדעת איזה טיפול אתה מקבל, אבל האמתים לראות שהאחות התכוונה לבצע בטעות טיפול שלא מתאים לך, והיה יכול לדרדך את מצבך עד מוות חלילה. הרופא הוסיף ואמר שהאחות לא עשתה זאת בכוונה, אבל אם לא היית מתעקש ועומד על רצונך ללבוש את הציצית מי יודע באיזה מצב היית עכשיו!! בזכות שסירבת לקבל את הטיפול בלי הציצית נמנע ממך אסון גדול.

היה יהודי שבנו סר מהדרך.
התדרדר עד שהגיע לפשלות עד כדי כך שרצה להינשא לגויה. אביו שמע מזה כ"כ כעס עד שגרשו מהבית. לאחר מעשה לא ידע אם טוב עשה והלך לרבו האדמו"ר מבעלז ושאל אם טוב עשה. האדמו"ר אמר שאכן לא נכון להרחיקו, ואמר לו לשנות את התנהגותו ומעכשיו לקרב אותו ולנסות להביאו לאדמו"ר. האב הלך לחפש את בנו, ומצא אותו מסכן ואומלל חי כהומלס. הוא עשה כדברי האדמו"ר והציע לו לשוב לביתם. הבן הסכים. בבית האב פינקו והאכילו במיטב המאכלים, ולא דובר בכלל על הרצון להינשא לאותה גויה. באחד הימים פנה האב לבנו ואמר: אני נוסע לאדמו"ר מבעלזא אתה רוצה להצטרף אלי? הבן, שהכיר טובה לאביו שהכניס לביתו, הסכים כדי לגרום לו קורת רוח. בדרך דברו על נישואיו עם הנוכריה ואז הבן אמר בתוקף שאין אף אחד בעולם שיצילח לשנות את דעתו בענין. כשהגיעו לבעלז נכנסו שניהם לרבי, והרבי פתח בשיחה לבבית עד הבן עד שחש כי הוא רוחס לו אמון, ואז נתן לו הרבי טלית קטן וביקש לבש אותה מתחת בגדיו כשתיהיה בין נכרים כי זהו מקום סכנה והטלית הזאת תהווה לך שמירה. הבן הסכים ושמה שהרבי לא מנסה להשפיע עליו שלא ינשא לגויה. כשהגיע מועד החתונה על פי עצה הרבי האב הגיע להשתתף. הוא ישב בצד ועקב אפי הנוכרים המתהוללים, בנו ישב בראש השולחן והשתכר, כטוב ליבו ביין הוריד את חליפתו ופתאום לעיני כל התגלו חוטי הציצית. מיד זעמו הגויים למראה הציצית שזהו הבגד של היהודים, והחלו להכותו עד כמעט זזב אדם, הצליח לנוס עד נפשו ולברוח מהמקום כל עוד רוחו בו. אותו חתן ראה בחוש מה הגויים יכולים לעולל וכמה הם שרודים ורוצחים כשמשוים קטן לא מסתדר אצלם, והם לא באמת מחבבים אותו. הוא התרגש מאד שנעל מהם בזכות הציצית ששמרה עליו, והחל להתחזק ולהתקרב לאביו שבשמים עד שנעשה לבעל תשובה. והכל בזכות הציצית .

שאלה: למה האיראנים שולחים טילים בעיקר לביליה ולא ביום? **תשובה:** הטיל לא מוכן על משגר ומכסה לחציצת כפתור, אלא הטיל אורכו 17 מטר ומשקלו 75 טון עם משקל ראש נפץ של 500 ק"ג, וצריך להוציא אותו ולהניחו על משגר שזה משימה מורכבת ומסובכת בפני עצמה בהתחשב בגודל ובמשקל, ובכל טיל יש כמות דלק של 12,000 ליטר וזו פעולה ארוכה ודורשת המול לוגיסטיקה ופועלים רבים שעלולה להיחשב בודי המודיעין של ישראל, וזה כל טיל בפני עצמו, ק"ו כשרוצים לשגר כמה עשרות טילים, ולכן בשעות החשיכה קל להם יותר לעשות את זה בלילה.

שאלה: מצד אחד בימים אלו יש כל כך הרבה הארת פנים מד', המדריכה את הבמות ואיבנו וירם הרשע על כל שונאיו הנפרע לנו מצרינו והמשלם גבול לכל אויבי נפשינו, ומצד שני יש הסתר פנים באירועים קשים של הרגוים ופצועים, שני זה הארת פנים או הסתר פנים חלילה! **תשובה:** אם הקב"ה היה עושה 100% הצלחה של יירוטים לא היו שמים לב להודות לקב"ה, כמו שהיום שיש אנטיבייטיקה כמעט אף אחד לא מודה לדי' שניצל ממוות או חיידק, וכן גם פה אנשים היו חושבים שככה זה שיש מערכת יירוט ולא שמים ליבם להודות לדי' ולכן הקב"ה עושה תזכורת מלא פעם מה מסוגל טיל אחד לעשות שזה לשבור 26 בניינים ולהרוג אנשים, וכמובן הכל עם חשבון שמים מדויק להפליא, ואפילו בחסדי הגדולים הוא עושה את התזכורות האלו הרבה פעמים ע"י הריגת אנשים שאינם בני ברית והכל כדי לעורר אותנו ולחזקינו בחסדיו האין סופיים עמנו שבכל יום ערב ובוקר ובהריים בכל עת ובכל שעה.

שאלה: המצבה הצבאי המתננה עקשיו הוא אירוע חסר תקדים ששבר עקשיו השיג תוצאות בלתי נתפסות, של חיסול המון בכירים צבאיים באיראן, כל צמרת הפיקוד שם ומדעני גרעין ופגעו קשות, ופגיעה קשה במתקני הגרעין, מאות טילים בליסטיים הושמדו ונמלי תעופה נפגעו וכו'. איך הצליחו בדרכי הטבע לעשות את כל זה? **תשובה:** היו פה תחכומים אדירים שהפילו בפה את המשטר האיראני, שעשו מבצע הטעיה מיוחד במינו שאפילו נשיא ארה"ב השתתף בהטעיה הזו שכדיכח תקף את ישראל והורה להם לא לתקוף באיראן ודיבר על פגישות משא ומתן עם האיראנים, ופרסמו בישראל שראש הממשלה הולך לנפוש ושיש תחונה של בנו, כך שהם לא חלמו שהתקיפה תהיה בזמן קרוב כל כך, ואז הגיעה ההפתעה הגדולה עם מאות מטוסים יחד עם פעולה מבצעית וחשאית של המוסד שהקימו טילים בסיס לבניית כטבמ"ים. המבצע תוכנן ובוצע במהלך שנים רבות, כאשר רכיבי כטבמ"ים שנלחו באיראן במגוון שיטות מתוחכמות, רכיבים קטנים הועברו בתוך מזוודות באמצעות שליחים שונים; רכיבים גדולים יותר הוטמנו בתוך משלוחי סחר רגילים, כאשר במקרים רבים המובילים עצמם לא ידעו מה תוכן הסחורה שברשותם. לאחר הגעתם לאיראן, סוכני מוסד מקומיים אספו את הרכיבים וצוותים מישראל שאומנו במדינה שלישית הם אלו שהרכיבו את הכטבמ"ים בסתר, לאחר ההרכבה הם הוצבו באופן חשאי בסמוך לעצדים איראנים בכירים ואסטרטגיים כולל מערכות הגנה אווירית אתרי שיגור טילים בסיסים צבאיים וגרעיניים, ותפקידם במתקפה היה גם לשבש את מערכות ההגנה האווירית של איראן מה שאיפשר למטוסים לפעול בצורה בטוחה ובחופשיות רבה. כמו כן תקפו משגרי טילים, פעולה זו יחד עם תיאום מדוייק ומפלאי של כלל הכוחות שפעלו במקום הם הצליחו לשבש את שרשרת הפיקוד והשליטה האיראנית. והם פרסו עשרות טילים ששוגרו אל עבר חדיי השינה של מפקדי משמרות המהפכה של איראן, ואף התפרסם שהצבא גרם בדרכים שונות לצמרת הצבאית של איראן להתכנס יחד לפגישה סודית וחדופה וכך חסלה את כולם, וכיום היא נמצאת בעליונות אווירית עליונה על כל שטח איראן שהם לא יכולים להעלות מטוס אחד לשמיים כי מיד ממצצים אותו, וככל שעובר הזמן אנהנו מבנים איזה חסדי שמיים אדירים וכבירים היו כאן, שהקב"ה אהבתו לבניו הראה את חיבתו הגדולה ורחמייו האין סופיים איך דברים ששניות אחדות הבדילו בין הצלחה אדירה לכישלון חרוץ. למשל שתקפו את מתקן הגרעין בנתנו בדיק בזמן, ואם האיראנים היו עוצרים את הפעילות של הצנטריפוגות הנזק שם היה מזער, ובגלל שהם היו באמצע פעולת הסתובבות מהירה מאוד אזי הנזק שם היה הרבה יותר קשה. וכל זה בזמן שהאיראנים ניסו בכל הכוח לגייס מרגלים שיעשו פעולות מזרות ומצחיקות כמו תליות מודעות נגד ראש הממשלה ולבצע פעולות ופרובוקציות שונות בתוך המדינה. וכל זה בזכות התורה ולומדיה שמתגברים כארי לעשות רצון קונם שהם מעמידים ושושלים העולם מהחריט. ונכון שלעמי מראה בשר וראים אנו את המטוסים והמפציצים, את כוחות הצבא בקרקע, את אנשי המוסד והשב"כ, אבל כבר למדנו מהעבר שאינולי חסד ה' עלינו, טעות אחת קטנה יכולה לשבש את כל התכניות ולהפוך את הכל לסתם גורא. ומיה זכרוננו של עם ישראל להינצל ולהצליח בניסי ניסים באופן שאף אומה לא זוכה לו, התשובה היא כמו שכתבו הקדמונים הן עם כלביא קיום, כשהן עומדין משתנן שחרית הם מתגברים כלביא וכארי לחסותן את המצוות ללבוש ציצית ולהניח תפילין ולקרוא קריאת שמע וזה עם כלביא אמיתי שמנצח רק ע"י התורה והמצוות.

שאלה: מתי נוצר המשבר הגדול ביחסים שבין איראן וישראל ועל איזה רקע? **תשובה:** לפני קרוב ל-50 שנה היחסים בין שתי המדינות היו טובים מאוד ואיראן נחשבה לידידתה המוסלמית הקרובה ביותר של ישראל. בשנת

1979 התרחש באיראן המהפך הגדול עם עלייתו לשלטון של האיטוללה חומייני ומאז החלה תקופה אימה של עיונות קשה וזו הלכה והחריפה עם השנים, כולל אימשה גישות של אנטישמיות, אנטי ציוניות ואנטי מערביות ככלי מרכזי במדיניות החוץ של איראן שהולידה את ציר ההתנגדות. עם הזמן החריף הסכסוך האיראני-ישראלי, בשל העובדה שהחזון האיראני היה ועודנו להשליט את דת מוחמד על כל העולם במתכונת הפלג השעי הקיצוני, וכך הוא נהפך לסכנה עבור כל העולם המערבי, ולא רק עבור ישראל. הנשיא הנוכחי מינאני הוא הרבה יותר תקיף ועוין לישראל. הוא בנה את תכנית הגרעין וכמו כן הוא דאג לאחז ולממן את המיליציות השיעיות ברחבי מזרח התיכון, מה שיצר את ציר ההתנגדות כלשונו, כאשר השאיפה היא, כאמור, להשמיד חלילה, את ישראל ולהשליט על העולם את דת מוחמד.

שאלה: כיצד איראן תכננה להשמיד את מדינת ישראל, וכיצד הקב"ה הצילנו מידם וסיכל את מזימתם? **תשובה:** איראן במשך שנים חימשה את הפרוקסים (שליחים) שלה סביב מדינת ישראל החל מחמאס בעוז דרך חיזבאלה בלבנון, השליחים השיעיים בעיראק ומשטר אסד בדמשק והחותים בתימן, והיא עצמה התחמשה בכמויות נשק אדירות, כאשר תקוותה היתה להגיע ליום פקודה עם נשיק גרעיני בארסול הנשק שלה, וכך תפעל את כל נשיקה באיזור במתקפה משולבת מכל הכיוונים כאשר היא עומדת בראש המתקפה וכך תשים קץ למדינת היהודים ר"ל, ואי אפשר לתאר חלילה וחס מה היה וליצד היתה נראית מתקפה כזו על ישראל, רק שהמה חשבנו חשבונו רבים ועצת ד' היא תקום ואז הגיעה מתקפת שמחת תורה שעם כל האסון הנורא שהביאה עמה, היא טרפה את הקלפים של איראן, היא הביאה הרס וחורבן על החמאס וכמובן החיזבאללה הוכה קשות מאוד כאשר כל מנהיגיו וצמרת הפיקוד שלו חוסלה, המשטר בדמשק נפל, והאויב היחיד שנשאר במגרש הוא איראן, ועוד חסד של הקב"ה הוא שנשיא ארה"ב הוא טראמפ שנתן אור ירוק למתקפה על איראן, וכך עזת ד' היא תקום, שהצילנו מידם וסיכל את מזימתם.

שאלה: ידוע שהחזו"א אמר שבבני ברק לא יפלו טילים, ואכן כך היה כל השנים בחינה של צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ואמנם בימים האחרונים נפל טיל בשכונת פרדס בני ברק שהוא בשטח המוניציפלי של בני ברק, ואמנם אין אנו יודעים חשבונות שמים אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים: **תשובה:** גדולי הדור כתבו שאין לסמוך על הנס וברור שצריך לשמור על התנחיות וגדרי ההשתדלות. ולגנוף של עניין מובא בחוט שני שבזמן החזו"א נפלה פעם פצצה בפרדס כך ואמר החזו"א שישמע מינה שפרדס כך זה לא בני ברק אף שהיתה בתחום שפיטוש של בני ברק, והוסיף רבי נסים בחוט שני שכינס יש את ההבטחה של החזו"א גם בפרדס כך בזכות מוסדות התורה הרבים הפזורים שם, וכן אמר כמה פעמים רבי חיים קניבסקי, והתפרסם בשם הרב איזרברשטיין שבמקומות שמחלקים שבת (דהיינו רחוב שנוסעים בו בשבת) אז לא חל עליהם ברכת החזו"א, אבל עדיין אין ספק שהקב"ה ברחמייו חס עלינו ואפילו שנפל שם הר היה רק בבנין ירק ולא על בנין מגורים, מה שמנוע אסון הרבה יותר גדול ואין ספק שזה בזכות מוסדות התורה והכוללים שנמצאים שם.

שאלה: איזה סגולות ישנם כדי להינצל? **תשובה:** בגמ' כתוב אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, אמר להן הקב"ה לישראל, אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אז אתם נמסרין בידם שבתות קריאת שמע יכולים להינצל, רבי דב לנדו מביא מהחזו"א לקרוא פרק צ"א שבתהלים והוא סגולה בדוקה להינצל ממזיקים ופגעים שונים, ידוע בשם החפץ חיים לומר ג' פעמים ע"י הפסוק יעקב ד' ביום צרה, ויש להוסיף לילדים שיקבלו ע"ע קבלה קטנה כמו לומר 3 פעמים ביום שהכל בכוונה ועי"ז תהיה להם הגנה.

שאלה: איזה סגולה רודפת את לומדי התורה (ואפילו שרים מסורתיים ודתיים שמתנפים בהז), איזה זכות יש לראשי המדינה שהצליחו בהתקפה על איראן? **תשובה:** כמובן, איננו יודעים חשבונות שמים אבל מאחר והתפרסם שבזמן ההחלטה על המלחמה שרי הממשלה חלקו ביניהם את ספר התפילות להצלחת המערכה, וכמו כן ראש הממשלה הלך להתפלל בכותל המערבי ערב קודם שמתקף, אזי למרות שהוא ומרבית שרי הממשלה אינם שומרי תו"מ (בלשון המעטה), ר"ל, אבל המעשה שעשו היה בו כדי לעורר אנשים להתבונן ולהבין שהכל בזכות התפילות וכל מעשינו הם בגדר השתדלות בלבד, ורק בורא עולם הוא מחליט כיצד ואיך יצליח המבצע נגד איראן. ונראה שגם דבר כזה שגנרם לא כוונה על ידי מי שאנו נמנה על מחנה היראים, הוא זכות. אבל, כאמור, זו רק מחשבה. בחשבונות שמים אין לנו שיעג ושיחי.

שאלה: מי הם המנגינים הגדולים על כלל ישראל? **תשובה:** כבר כתבו גדולי ישראל שכל בן תורה חובש בית המדרש הוא המנהג הכי גדול על כל כלל ישראל ומובא בגמ' שרובן אינם צריכים שמירה כלל וחובה כפולה מוטלת על כל בן תורה מעת להתגבר התאמתם בכל היכולת שזקקת והתמדת התורה ביתר שאת ועוז וזהו שמירתנו דתורה מנגא ומצלא. יחד עם זאת כיוון שיש מאות אלפי יהודים ורבים מהם שותו"מ שנמצאים בחזית עלינו להשתתף בצערם להתחזק ולהתפלל לשלומם.

שאלה: בימים אלו שהרקע הביטחוני המתוח והאזעקות החוזרות, רבים חווים לחץ, חרדה וחוסר אונים, דווקא בתקופות אלו חשוב לזכור שהאמונה והביטחון בבורא עולם – שהוא מאמין את הכל לטובה – הם עוגן פנימי שמחזק ומאיר את הדרך. לצד האמונה, ניתן להיעזר גם בכלים רגשיים פשוטים לחיזוק והקלה, מה אפשר לעשות כדי להפחית חרדה כללית ולחזק חוסן נפשי? **תשובה:** כתיבה רגשית: הקדיש כמה דקות לכתוב בצורה חופשית ומשוחררת כל מחשבה ותחושה שעולה – במיוחד כאלה שמחשבות לפחד וחרדה. אפשר לכתוב גם משפטים כל מסודרים, מילים וחזרות או קטעים מבוזבלים – העיקר לתת לדברים לצאת. זה מאפשר פריקה והקלה רגשית משמעותית. וכן נשימות חזו"ה (5-6-8): 8 שניות שאיפה, 4 שניות עצירה, 6 שניות נשיפה, 6 שניות עצירה – וחוזר חלילה 5 פעמים. מסייע להרגעה עצבית. וכמובן נשימות חשיפה לחדשות: הסתפקו בעדכון פעמיים ביום. הימנעו מהצפה. שמירה על שגרה: השתדלו לקיים סדר יום קבוע, אפילו אם חלקי. השגרה משרה ביטחון. וגם מאוד חשוב תנועה וחקוק: פעילות גופנית, מוויקה, הומור – כל אלו תורמים לויסות רגשי חיובי. **וברגעי לחץ של אזעקה או בעת שמיעת פיצוץ** ישנם מספר דברים לתועלת וביניהם נשימה הפוכה: ריקון האוויר מהריאות, עצירה לשני שניות, והרפיית הריאות. וחזרה 5 פעמים על צורת נשימה זו - מחזיר שליטה לגוף. וכן הכרה בתחושות: עצרו לרגע ונסו להרגיש היכן בגוף יושב הפחד. אל תדחיקו – פשוט תנו לזה להיות ותחו אותו. וכן נשימות עיניים: מבלי להזיז את הראש – הזיזו את העיניים מצד לצד (ימין-שמאל) כ-20 פעמים. מסייע לשחרור מתחים.

שאלה: איך אפשר לעזור לילדים שחווים פחד וחרדה? **תשובה:** שיחה פתוחה: דברו עם הילד. תנו לגיטימציה לפחד, הקשיבו באמת. ציור רגשות: עודדו את הילד לצייר את הפחד אחר כך הפכו את הציור למצחק (למשל להוסיף בציור כובע מצחיק וכד'). שיקוף בטוח: דוגמא: "הייתה אזעקה, היינו בממ"ד, עכשיו אנחנו בבית והכל בסדר בעי"ה". עוגניו את הנשימות מצד לצד (ימין-שמאל) כ-20 שלא יפחדו וזה מעניק תחושת אחריות ושליטה. נשימות יצירתיות: להדריך נשימות עמוקות דרך דמיון של הפרחת בועות סבון. לסיכום – בתקופות לחוצות, הגוף והנפש זקוקים להכוונה עדינה ופשוטה. גם אם אינכם אנשי טיפול, יש לכם יכולת לעזור לעצמכם ולילדים בעזרת כלים נגישים ונעימים, את הדברים האלו קבלתי מאת הרב ישראל גודמן וניתן למנות במייל 0504132928@gmail.com.

שאלה: אדם שרוצה שכתביו יתקבלו בציבור מה יעשה? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי כותב בארוחות וישר בשם ספר דמון הרוצה שכתביו יתקבלו בכל ישראל ישתדל בט"ח, וידוע שהרבה מגדו"י לא ביטלוה מימיהם וכן רבי חיים קניבסקי הקפיד בזה במסירות נפש ממש, ומצינו בפרט אצל החסידים שהקפידו מאוד על טהרה ולא מתקבלו כלל ללא טהרה במקווה. ובזמננו מצויים מותקפות וקל לטבול בודאי מי שיכול ראוי להיזהר בזה ומתן שכרה מאוד גדול וזוכים לאריכות ימים, ובודאי שהתפילה והלימוד בקדושה הוא מעלה גדולה ביותר גם שיתקבלו התפילות, וגם שייבן יותר טוב הסוגיות הנלמדות.

שאלה: איאת בחז"ל שהקב"ה גזר שבמשך הארבעים שנה שהיו במדבר כל שנה בתשעה באב היו נכנסים כולם לתוך הקבר, וחלקם היו נשארים חיים וחלקם היו מתים, ובשנה האחרונה של הארבעים שנה שהיו במדבר כל מי שנכנס יצא חי משום שחזרו בתשובה. והקשו חכמי המוסר האלא כל שנה נכנסו כולם לקברים ובטח חזרו בתשובה והתחרטו על כל המעשים וא"כ היאך קרה שבכל זאת מתו כל שנה אלפים רבים ורק האחרונים הועילה התשובה? **תשובה:** כל שנה תפילות לא היתה מוחלטת לגמרי כי הם סמכו ע"ז שהם יהיו מהחיים שהיר רק מיעוט מתוך כלל ישראל מתו, אבל בשנה האחרונה שהם ידעו שהם האחרונים שנשארו לא היתה להם כל תקווה מלבד התפילה והתשובה, ולכן תפילות בקעה רקיעים והם התפללו והתחרטו מעומק הלב לכן כולם נשארו בסוף בין החיים. והמסר העולה מזה: אנהנו הרבה פעמים מבקשים ממותננים לה' לישועתנו, וכשיש לאדם ענין איזה שיקול בקנה עוד איזה השתללות שהוא יכול לעשות אז התפילה היא לא מספיק מעומק הלב, לכן היא לא בוקעת את הרקיעים, משא"כ במצב שאין לו כלום בעולם רק לבטוח בקב"ה אז יוכה לראות ישועות.

שאלה: מה מצוות האישיה שהיא סגולה להצלחה, כלבת התפילות ולהניח מלכ צרה? **תשובה:** בפרשתנו מובאת מצוות הפרשת חלה: כידוע עיקר מצוותה נאמרה לנשים לכפר על חטא עץ הדעת, והוא חזקתו חמורו וטכולה גדולה לאשה, ובשעת הפרשתו שער שמים נפתחים והוא זמן גדול לאשה לבקש בקשות. רבי חיים קניבסקי היה מחזיק מאוד מעניין זה של הכוח שיש בזמן הפרשת חלה וביקש כמה וכמה פעמים מאימי תח"י שיתקח שמות שהביאו לו להתפלל ותתפלל בשעת הפרשת חלה.

שאלה: מה הסגולה של דוד המלך כשהיו צרות רבות בעולם, ואיך אפשר לנהוג כך היום? **תשובה:** רבי ישראל אליהו וינטרוב מהמקובלים והצדיקים שהיו בדור האחרון כתב לפני הרבה שנים במכתב בזה"ל: בזמנים האחרונים התחילו רעמי השמי"ה להישמע להציבור כאן, שלא כפי הנשמש... וצרה רודפת צרה ר"ל. הלה מדברים אלינו בשפה ברורה להקיץ אותנו מהשקיעה... ואנו חוזרים אח"כ לסדר היום כרגיל, ועו לא מידי... דוד המלך תיקן תקנת מאה

ברכות כי בשעתו היו מתים בני"א שלא כפי הרגיל במהלכי ההשגחה העליונה, ואז הציל בזה את הצבור... וכיון שמחפכה פתאומית מן הקצה אל הקצה לא תחזיק מעמד, הרצון בזה הוא ליקח ברכה אחת ולהתחזק בה, למשל ברכת אבות בתפילת י"ח כהתחלה להקבע בזה עד שיהא קנין בנפש, ואז ללכת בקביעות אל ברכה אחרת. בקיצור לפני כעשרים שנה קרו הרבה אסונות בעם ישראל והרב וינטרוב עורר את דברי דבר המלך בכוונה במאה ברכות והוסיף שהיות זה לא אפשרי ברגע אחד אז על האדם מוטל דבר ראשון להתחזק בברכה אחת בכוונה, וזה כבר תקדמות מספקת ולאחרי"כ יכול להמשיך הלאה, והבאנו שפעם הטיפטעל אמר לרבי חנניה צ'ולק כשהיו הרבה צרות בעם ישראל שיכווין בברכה אחת ואז יפסקו הצרות, אמר לו רבי חנניה ברכה אחת זה מספיק? ענה לו הטיפטעל נראה אותך מצליח...

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים:

א. שם אחד מילידי הענק? **אחמן**. **ב.** הימים בהם נשלחו המרגלים היו ימי? **ביכורי הענבים**. **ג.** שמות שלושה מהמרגלים? **גדי, גאול, גדאל**. **ד.** הוציאו שם רע? **דיבה**. **ה.** המרגל שלא חטא בחטא המרגלים? **הושע**. **ו.** "____ לא תצלה?" והיא? **ז.** מה המרגלים כרתו בנחל אשכול? **זמורה**. **ח.** הקב"ה נשבע במילים? **אי אני**. **ט.** "____ הארץ מאד מואד?" **טובה**. **י.** למי הוסיף משה אות לשמו? **יהושע**. **כ.** המרגלים יצאו לתור את ארץ? **כנען**. **ל.** מילה נרדפת ללחפש? **לתור**. **מ.** על כל קורבן בקר וצאן מביאים? **מנחה**. **נ.** אביו של יהושע? **נון**. **ס.** המרכיב העיקרי במנחה? **סולת**. **ע.** ממנה מפרשים חלה? **עריסותיכם**. **פ.** על הציצית שמו? **פתיל**. **צ.** חברון נבנתה 7 שנים לפני? **צוער**. **ק.** מה עשו כלב בן יפונה ויהושע לאחר שחזו? **קרעו בגדיהם**. **ר.** אחד הפירות שהביאו המרגלים? **רימון**. **ש.** אחד מילידי הענק? **שישי**. **ת.** מן הגורן צריך להרים? **תרומה**.

חידות פרשת שבוע: **א.** פסוק בפרשה מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים? **ב.** למי בפרשה ד' קרא 'עבדי'? ומי בפרשה הקודמת נקרא 'עבדי'? **ג.** ההפך מ'מעט' זה 'רבו', ההפך מ'מוקד' זה? **ד.** מי בפרשה נקרא יוסף ואינו יוסף הבן של יעקב, ואינו משבט יוסף? **ה.** היכן בפרשה פסוק עם 5 בעלי חיים כשרים? **ו.** אחת ז'מהאותיות, שם של בן אדם? **ז.** היכן מוזכר שלח בפרשת נח? **ח.** בפרשה חובב בן רעואל, מי עוד נקרא רעואל? (שלוש תשובות) **ט.** היכן בפרשה משולשים ומרובעים? **תשובות:** **א.** הפסוק האחרון בפרשה. **ב.** פרק יד' פסוק כד' 'עבדי כלב', ובפרשה הקודמת פרק יב' פסוק ח' 'עבדי משה'. **ג.** 'רפה' (פרק יג' פסוק יח') **ד.** פרק יג' פסוק ז', 'למטה ראובן יששכר בן יוסף'. **ה.** פרק טו' פסוק יא'. **ו.** 'יהושע בין נון'. **ז.** 'וארפכשד הוליד את שלח'. **ח.** א. יתרו נקרא רעואל, ב. במדבר פרק ב' פסוק יב' נשיא שבט גד, ג. בראשית פרק לו' פסוק ד' בן עשיו. **ט.** פרק יד' פסוק יח'.

חידות כלליות: **א.** כלי מלא מים שרוצים לרוקן אותו, בלי לשפוך (לשתות) לשאוב את תכולתו וכן בלי לפגוע בכלי בכל דרך שחיא, אלא אפשר הדבר? **מגירת נעלים** בה יש 5 זוגות נעלים שחורות, 5 חומות ו- 5 לבנות, כמה נעלים עלי להוציא מהמגירה בכדי שיצא לי בוודאות זוג ימין ושמאל מאותו העצב? **תשובות:** **א.** להניח על האש שיתאדה. **ב.** 16 נעלים. כי אם יוציא 15 יוכל להיות שיוציא 5 שחורות ימניות 5 חומות כנ"ל ומשכך לבנות כנ"ל. רק כשיוציא 16 ייצא בוודאות מה שצריך לפחות זוג אחד מתאים.

חידות השאלו את הילדים: **א.** איך קוראים למעלה של אשת לוט? **ב.** מתי לא אוכלים חלק מהמאכלים למרות שהם כשרים למדורגין וזה לא יום צום? **ג.** מתי אי"א לאכול בבית? **ד.** מתי אי"א ללבוש את כל מה שלובשים יום יום? **ה.** מתי אסור לשתות חלק מסוגי המשקאות? **ו.** מתי בשביל לאכול אוכל צריך לברך 4 ברכות? **ז.** איזה דבר יש מוונה לשמוע מהתורה באחד מימי השנה? **תשובות:** **א.** לוט. **ב.** חמץ בפסח. **ג.** בסוכות. **ד.** נעלים ביום כיפור וט' באב. **ה.** יין בערב תשעה באב. **ו.** בליל שבת בשביל לאכול צריך לשמוע קידוש שתי ברכות, לברך ענט"י והמוציא. **ז.** שופר בראש השנה הוא מתתורה.

חידון בקיאות שלושה מי יודע: **א.** אינן רשאים לחלק? **ב.** לשניים השיבום כהון לאחד השיבוהו שלא כהון? **ג.** כאילו אכלו מזבח מתי? **ד.** על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים? **ה.** על הדין על האמת ועל השלום? **ו.** תורה וארץ ישראל והעולם הבא? **ז.** מה עשית לך כי הכיתני? **ח.** שלא לעלות בחומה שלא לדחוק את הקץ שלא למרוד באומות? **ט.** הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו? **י.** וערלום ערלתו את פרוי? **יא.** הושע נא? **יב.** ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף? **יג.** וננוה היתה עיר גדולה לה?

תשובות: **א.** שלושה שאכלו כאחד (ברכות מה). **ב.** שלושה שאלו שלא כהון (תענית ד. ד). **ג.** שלושה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה (אבות פי"ג מ"ג). **ד.** על שלושה דברים העולם עומד (אבות פי"א מ"ב). **ה.** על שלושה דברים העולם קיים (פי"א מ"ח). **ו.** רשבי"א אומר שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל (ברכות ה. ז). **ז.** שלושה רגלים (במדבר כ"ב כ"ח). **ח.** שלוש שבועות השביע הקב"ה את ישראל (כתובות קי"א). **ט.** שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל (ערובין יג. י). שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקרא י"ט כ"ג). **יא.** הושע נא שלוש שעות (הושענא רבה). **יב.** ויהי כמשלוש חודשים (בראשית ל"ח כ"ד). **יג.** מהלך שלושת ימים (יונה פי"ג פ"ג).

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם תרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים:

א. פחד קהל - לנסות לדבר לעצמו בחדר סגור ולדמיין שיש קהל ששומע. אח"כ לדבר מול קהל קטן, ולדמיין שאין אף אחד ששומע. אף לדבר מול קהל קטן ולדמיין שכן שומעים אותך, ולאט אבל בטוח נגמלים ומתפחד **ועוד כתבו:** מובא בספר המדעים מילה בסלע- ר' ניסים קרליץ זצוק"ל בעמ' 189- החרדה הזו שונה מכל החרדות למיניהם... מה שאינו מדבר כי חושש שצוחקים עליו... מה כן לעשות: לקרוא לו ולבקש ממנו ללמוד עם ילד קטן ממנו חומש וישלמו לו כסף על כך ש"ח כל יום, שילמד איתו 5 דקות בלבד, להרגיל אותו לדבר עם ילד קטן מתחתיו, שיקח עליו אחריות מסוימת ואט אט יקבל ביטחון עצמי ואז ידבר יותר **ב.** שמן זית שנשפך מהפמוטים על שיש - אפשר לנקות עם אקונומיקה. הכל יורד. **ועוד:** לנקות עם אנטי קלאק ג. סוכר גבוה שגם עם כדורים לא מאוזן - צריך דיאטנית שתתאים תזונה מותאמת (יש בקופ"ח, בחיים) **ועוד כתבו:** מאד עוזר להכניס פעילות גופנית זה עוזר לסוכר פלאים. **ועוד כתבו:** עיצות בספר של הרב אסחייק- זו שיטה מדהימה ולא צריך להבהל. מנסיון מה שהכי קשה זה להתרגל להפריד מים מאוכל (20 דקות לפני ושעתיים אחריו) אבל אחרי שמתרגלים נהנים ולא רוצים להפסיק! מלבד זאת פשוט להתחיל לאהוב אוכל בריא- פירות וירקות קטניות, מרקים, פחות פחמימות, ללא אוכל תעשייתי (מתרגלים להכין מאכלים ביתיים מחומרי גלם)וכן ללא מרגרינה ולא מטוגן (אפשר "ללגן" בצל במים במקום בשמן יוצא טעים ביותר) עוגות רק בשבת ובכמות קטנה עשויות מסוכר טבעי כמו תמרים. כשמתרגלים לתזונה כזו פשוט נהנים מרגישים מצויין בעז"ה ולא יכולים לחזור לתזונה המזיקה. בהצלחה! **ד.** אדם עם נוזלים בגוף דבר ראשון להוריד מלח וכן להשתמש בשמן פשתן כל יום כף אחת (פעם כתבו שזה מזיק לגוף, יש להתייעץ קודם עם רופא) וכן אפשר טיפול בשלושת הממדים משחרר למה הגוף אוצר את המים

הגיגים המיועדים לאלו שיש להם תועלת

הרש"ר הירש בפרשת בשלח פירש בפסוק המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר, וז"ל המבלי אין וגוי פירושו: האם בגלל חוסר קברים. התבדחות שנונה זו, אפילו בעת החרדה והייאוש העמוקים ביותר, היא סימן לחוש ההומור – תכונה אופיינית של שבט יעקב צלול - הדעת עכ"ל.

אם אלו שיושבים בקריאת התורה היו מרגישים את הגישמאק שיש כשמתישבים בין גברא לגברא, הם היו מיד מתחילים לעמוד...

פנייה לאיראנים: אם אפשר בבקשה שההתקפות בלילה יהיו טיפה טיפה יותר מאוחר, כדי שנוכל מיד אחרי זה להתפלל נץ ולא ניאלץ לחכות סתם.

בסביבות סמוטריץ' ובן גביר דורשים שחוק הסנקציות על לומדי התורה יכלול גם הצהרה מפורשת וחד משמעית כי מדינת ישראל מעריכה ומוקירה את לומדי התורה והיא רואה את לימוד התורה כערך עליון וכי מחויבותה להמשך קיומו של עולם התורה במדינת ישראל עומדת מעל לכל והיא בלתי מתפשרת ובלתי ניתנת לערעור עד לגיוסו של תלמיד הישיבה האחרון.

לכל השואלים לאן נעלם גדליהו עדין לגדולות, אל דאגה: הוא נצפה לומד בחברותא עם יונגרייס.

אבי המיועדת לשדכן: הבחור הגיע לפגישה מאוד שזוף. איפה יש להם אפשרות בישיבה להשתזף ככה? - השדכן: הוא יצא לפני כמה ימים לחיזוק.

איך זה יכול להיות שדווקא שונאי החרדים הכי קיצוניים הם אלו שהכי דואגים לשלום החטופים?

מה ההבדל בין הגיגים לבדיחות? - בדיחות מיועדות גם למי שאין לו תועלת.

אחרי שהתרגלנו לראות את הבחורים הצעירים לובשים גרביים בצבעים שונים ומשונים, אך טבעי היה לראות איך תרבות הגרביים מתפתחת לשלב של גרביים עם דוגמאות ברווזים ושפנים ושאר בעלי חיים. ומכאן הדרך כבר קצרה עד שמישהו שם בממלכת הגרביים יקבל החלטה נועזת שכבר אין צורך ששני הגרביים יהיו זהים. **כיפת בנט זה לא הכיפה.** זה הקרחת שסביב לה.

האנרכיסטים שמקבלים כסף על השתתפות בהפגנות מדווחים למס הכנסה כשכירים או כעצמאים?

הרגע הזה שהדרשן מגיע סוף סוף שלב של "החתן שלנו ברוך השם....".

אני רק שאלה: אם לא בוכים על חלב שנשפך וגם לא בוכים על חלב שלא נשפך, אז על איזה חלב כן בוכים?

איזה פחד. אני רק מנסה לדמיין מה היה קורה אם כל הבלגן עם איראן היה קורה בשעה שהציולנטיות עוד היו פתוחות.

הדרשן הזה שכל הדרשה מסתכל רק עליד.

איך קוראים ל: מי שעובד בחשמל? חשמלאי, מי שעובד בצביעה? צבעי, מי שמוכר חמין בליל שישי? ...

בוטלו השולעים זוכעים בטענה שאין גרעינים.

תכל'ס איראן יצאו פיסטוקים, כי אין גרעינים.

אחד בא לחנות באיראן וביקש מהמוכר רימון בלי גרעינים

איראן איראן, איראן איראן במה אקללך גרעיניך מקולקלים טילך יורט המת ממית כל מי שתחתיד, אלא אלא, אלא אלא, אלא יה"ר שכל נטיעות שנוטעין ממך שכל נטיעות שנוטעין ממך ימחצו כמותך ימחצו כמותך.

אחד העיר לחברו שהכפתור שלו בחולצה פתוח. ההוא מתקומם: חמש כפתורים סגורים לא שמעתי מילה אחת טובה, ובדיוק הכפתור הפתוח אתה חייב לדבר דוקא עליו.

הרגע הזה ששואלים אותך איך קוראים לך ואתה אומר שרגא ואז שואלים: יש לך במשפחה מישהו שף?

למה אנשים מאחלים לי קיץ טוב ובריא. מה לי ולבריאות הקיץ? שיאחלו לי שאני אהיה טוב ובריא.

למה הפקק של יספרינג' גדול: כי אם הוא יהיה קטן אז הוא יפול פנימה.

אמא: החלפת גרביים?, ילד: בטח, כבר בשבוע שעבר.

אין אדם חסר אונים יותר ממי שנשבר לו חצי קרטיב בפה ליד אנשים.

אבא שלי לא מוכן לקבל ד"ש מאף אחד. בכל פעם שאומרים לו שמישהו מוסר לו ד"ש הוא מיד אומר תמסור בחזרה.

לא רוצה להלחץ אבל אנחנו הלכים לאבד את איראן בארץ עיר.

עם כלביא יקום, אין בעיה אבל לא כל שעתיים.

אתם יודעים מה עושה עכשיו מתנדב זק"א של איראן? נכון מאוד! אורז פרסי...

פיקוד העורף: התמונות מבני ברק לא ברור מה לפני מה אחרי...

שאלתי את אחי אם הכין לי חמין לשבת, ענה לי הכנת לך חמנאי.

רופא: הסיגריות לאט לאט הורגות אותך. חולה: מצויין אני לא רוצה למות מהר..

כפי שכבר אמרתי קודם אני לא חוזר פעמיים על מה שאני אומר.

שם המבצע "גזל שינה".

במבצע חשאי של ישראל בלב טהרן הביאו את הזנב של ושת.

עולם הפוך: המקום היחיד בארץ בטוח ללא אזעקות - עזה....

חייב לדעת מי הגאון שגרם לכך שאין קליטה במקלטים כך שצריך לצאת כדי לשמוע שאפשר לצאת.

46 שנים שאין אף טיסה מישראל לאיראן, מיום שישי האחרון כל הטיסות מישראל הם רק לאיראן.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 218 | סיון תשפ"ה | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

עצרת תפילה בשיקאגו בארה"ב לרגל המצב בארץ הקודש
בראשות רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

מסע קרן עולם התורה:

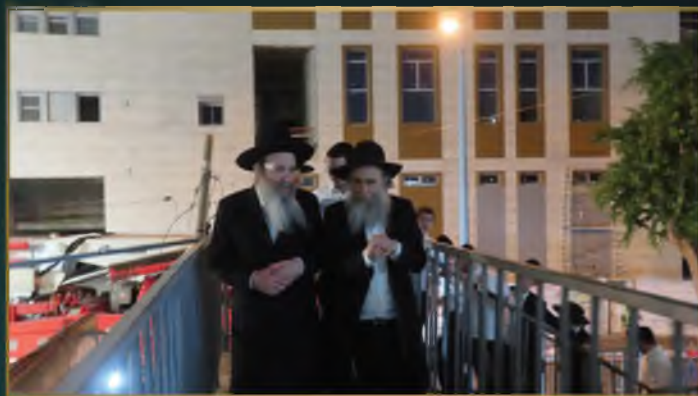
קברניט עולם התורה רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א
במעמד קבלת פנים והמשא המרכזי בקהילה החרדית בדטרויט

רבני דטרויט בהתייעצות עם קברניט עולם התורה מרן ראש הישיבה
הגרמ"ה הירש שליט"א

מדרן המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל בשיחה ומעמד תפילה
בהיכל ממלכת התורה ישיבת מיר ובהיכל ישיבת אורחות תורה

מרן ראש ישיבת מיר הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל במעמד
תפילה בהיכל ממלכת התורה ישיבת מיר

מאות בני ישיבת נתיב הדעת ובוגריה במעמד תפילת
דבים בכותל המערבי לדפואת ראש הישיבה הגאון
הגדול ר' ישראל בונם בן חיה דויזא שדייבר לדפו"ש
בתושה"י (התקיים לפני המלחמה)

מדרן המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי
שליט"א בבתיבת חידושי תורה בטיסתו לברזיל
למשא עבוד קרן ההסעות

הגאון הגדול הגר"ב שדייבר בדברי חיזוק בהיכל
"בית השם"

תורה מגנא ומצלא מדרן הגה"צ הגר"ש גראי
שליט"א לומד במקלט בשעת האעזקה

יצא לתורה שליט"א

ספרי מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א, במחירי שבוע הספר

הלכות הגר"א ומנהגיו

אור חדש על פסקי הגר"א

הנהגות ופסקי הגר"א על הלכות באו"ח, נישואין, ת"ת, ומילה. ההנהגות והפסקים מהווים תשתית למו"מ הלכתי + מעמיק עד שורשי הסוגיות, תוך הבאת דברי האריז"ל והפוסקים. עם קונטרס "מעשה רב החדש" הנדפס מכת"י בעימוד חדש ומפואר.

שב שמעתא

עם רשימות בשמעתא

מאות הערות בעיון על ספר שב שמעתא שפותחים שער לבני הישיבות בסוגיות הישיבתיות.

שו"ת תשובות והנהגות

השו"ת המפורסם בעולם היהודי.

ח' כרכים עם למעלה משלושת אלפים מאתיים תשובות רחבות היקף בכל תחומי ההלכה.

290 ₪
260 ₪

מועדים וזמנים החדש

ה' כרכים

ספר היסוד שעולם התורה נוהג לפיו כבר שבעים שנה.

ספר היסוד המפורסם של רבינו שליט"א בהוצאה חדשה ומפוארת. מסודר מחדש על סדר השו"ע. עם ציונים לשא"ס רבינו, וגליונות מגאוני עולם זצ"ל.

200 ₪
250 ₪

פשט ועיון

מסכת חולין

הערות וביאורים על סדר הדף פרקים א' וב' שנמסרו בהיכל כולל הגר"א - הר נוף

הגדה של פסח

עם ביאור מועדים וזמנים וטעם ודעת

הוצאה חדשה ומפוארת

סדרת הספרים הפופולאריים הערוכים ביד אמן של הרה"ג שלום מאיר ולך שליט"א

133 ₪
The Rav Moshe Sternbuch Haggadah

40 ₪
הגדה של פסח ויגד משה

35 ₪
ויגד משה על התורה בראשית, שמות, ויקרא, במדבר

יצא לאור מתורתו של מרן שליט"א <<<

10 ₪
מלחמה וגאולה המלחמה הנוכחית במשנת רבינו שליט"א, בעברית ובאנגלית

Rav Moshe Sternbuch on the Parasha

25 ₪
יפו פעמיך הרוממות והאשר בחיי תורה משולב בפרקי חיים על הרבנית ע"ה

40 ₪
תשובות והנהגות ליקוטי פסח, שבועות - יו"ט, ת"ב, ראש השנה. סוכות, חנוכה, פורים

30 ₪
הליכות והנהגות תמצית פסקי הלכה נישואין, חנוכה, פורים, שביעית

40 ₪
ביאורים והנהגות מיטב אוצרותיו של מרן שליט"א באגדה, מוסר והנהגות גדולי הדורות ה' כרכים עה"ת, תפילה, פסח, שבועות, ימים נוראים, סוכות, חדש, פורים - חדש

חדש! קו המידע לכל ספרי מרן שליט"א | 02-302-4594

מוקדי מכירות במחיר מיוחד: ירושלים. בכניסה לבית רבינו שליט"א בני ברק 054-8408200 בית שמש. 053-3134905 מודיעין עילית. 052.7640221 (בשעות הערב) לביירוים בכל עניי הספרים <<< טל: 053.3134.905 חייל: a6511265@gmail.com

בית מדרש

זבחי קודש

מסכת זבחים

הערות וביאורים על סדר הדף ב. - כב.; ע. - צא: שנמסרו בהיכל כלל הגר"א - הר טף

ביאור על הרמב"ם

ספר המדע

ביאור מרשי הסוגיות עד הלכה למעשה בנושאים יסודיים המובאים בספר המדע להרמב"ם: יסודות התשובה, תחית המתים ועולם הבא, הלכות שמירת הלשון למעשה, הלכות כבוד רבו בזמן הזה, ועוד

אורחות הבית

הספר הוותיק והיחודי שהדריך אלפי בתים לבניית משכן לשכינה

ספר ייחודי המקיף בבהירות את המצוות המעשיות בכל התחומים הנוגעים לבית היהודי: הלכות נישואין, טהרת המשפחה, חינוך ומילה, הלכות המטבח היהודי: בשר בחלב, תרומות ומעשרות, הפרשת חלה ועוד, קונטרס הדרכה מרומם ומיוחד בעניין צורת וקדושת הבית.

סת"ם כהלכתן

מהיום, ברכישת סת"ם תדעו מה לבקש וכיצד לרכוש!

אוצר בלום של פסקי הלכה, הידורים ודקדוקים בהלכות סת"ם וצורת האותיות, עם תבוא מיוחדת המפרט בשפה בהירה ומובנת לכל את ההידורים השונים.

עם מפתח לדיני סת"ם בכל ספרי רבינו של"ט"א.

קונטרס דיני ריבית המצויים

פסקי הלכה בדיני ריבית המצויים

עם קונטרס אחרון מאת חתן הגהמ"ח הגר"י שרייבער שליט"א

פרקי אבות

טוב טעם ודעת

ביאור בשפה שווה לכל נפש, משולב בסיפורים והנהגות מגדולי הדורות זצ"ל, משיעורי רבינו של"ט"א

פשט ועיון

מסכת ברכות

הערות וביאורים על סדר הדף שנמסרו בהיכל כלל הגר"א - הר טף

פשט ועיון

מסכת כתובות

הערות וביאורים על סדר הדף שנמסרו בהיכל כלל הגר"א - הר טף

<< ניתן להשיג בספרי אור החיים >>

אש קודש

עובדות והנהגות המלהיבים את הלב לראות שמם מחיין של הנה"צ רבי משה שניידר זצ"ל, כפי שנשמעו מפי רבינו של"ט"א

דרך לתשובה

פרקי הלכות תשובה לרמב"ם, מביאורים עם קונטרס תקיעות כהלכה ובהידור יודי המבואר ו"אורחות חיים להרא"ש" המפורש

טעם ודעת

על המשה חומשי תורה רעיונות וביאורים קצרים למדנים על סדר פרשיות התורה, מבט אחר על פרשת השבוע

חכמה ודעת

על בראשית ושמות רעיונות וביאורים קצרים בהרים, על סדר פרשיות התורה, עם שיעורי הלכה על סדר הפרשה

פשט ועיון

הערות על סדר המסכת לבני כלל הגר"א - הר טף

סדר המפתח

מפתח לעולם ההלכה ספר תמצית, עם למעלה מ-2000 ערכים המאפשר התמצאות מהירה וקלה בכל התחומים המופיעים בכל ספרי רבינו

אוצר המצוות

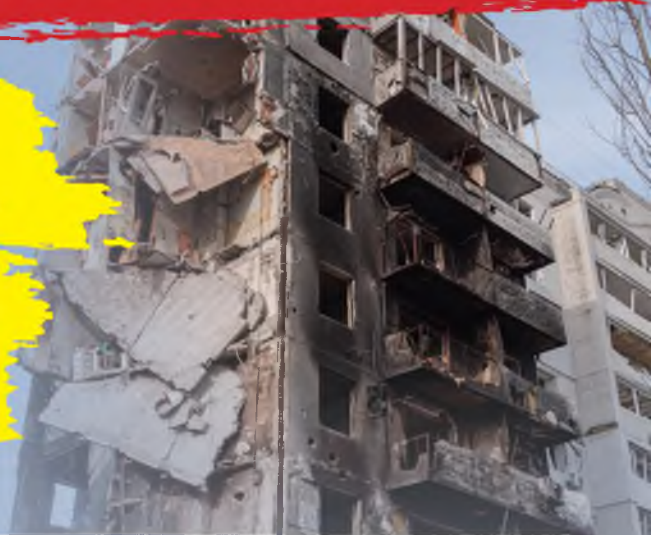
שיעורים מאירי עיניים בהלכות אלה המצוות הנוגעות למעשה שנמסרו ע"י מן של"ט"א לבני ישיבות תושבי יוהנסבורג

עובדות והנהגות

אלפי סיפורים ונהגות על גדולי ומאורי הדורות זצ"ל, שנשמעו מפי רבינו מן של"ט"א

איך שמיה

הדילמה הגדולה

עתה שמתברר שהקב"ה הקדים רפואה למכה בריבוי עצום של "קבלת עול תורה" שזה המגן והמושיע העיקרי למצב הקשה בו שרוי העם היושב בציון.

האם עוצרים את מהפכת קבלת עול תורה בשעה שאין דבר שעם ישראל זקוק לו יותר מזה

או ממשיכים בכל העוצמה???
ההחלטה בידיים שלך!!!

דברים כהווייתן

בחודש סיון נוספו לישיבת ר' חיים שע"י חבורת "מקבלי עול תורה" כ-1,500 אברכים כ"י המקבלים ע"ע ללמוד 10 שעות מידי יום.

זאת אחר שהחבורה פתחה את שעריה לחודש סיון בלבד לזכות רפואת ראש החבורה מרן הגרי"ב שרייבר שליט"א במהרה אכי"ר.

התקציב הנוסף הנדרש לכך-כמליון וחמש מאות אלף שקלים (מלגה לאורך 1,000 שח)

ע"י 10,000 חכמי לב שיט
בשותפות חודשית של 150 שח
ממשיכים בהגנה על עול

בתרומה של 250 ₪ *24
תפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א
זי"ע תפילת אברך בחבורה למשך
6 חודשים והקדשת חודש לימוד
ע"י מאות לומדי החבורה
ומקבלים נופש זוגי מתנה

בתרומה של 150 ₪ *24
ניתן להעביר שמות לתפילת 40
יום על ציון מרן החזו"א זי"ע
ומקבלים נופש זוגי מתנה
לתורמים עד יום ה' ל' סיון בשעה 23:59

יה כתרדה!

**הכרעת מרנן עיני העדה:
חובתנו הקדושה!
בעת קשה זו-
להרבות מקבלי עול תורה**

קריאת קודש

"חובתנו וחובתנו הקדושה בכל עת ובפרט בעת קשה זו-
שהקטרוג גדול על עם ישראל בכלל ועל לומדי התורה בפרט-
להרבות "קבלת עול תורה" בעמ"י ביתר שאת וביתר עוז ועי"ז
נזכה שיסורו כל הקטרוגים מהכלל והפרט, ולכן פונים אנו
בקריאת קודש אל אחינו ב"י מוקירי התורה ולומדיה, שאו חלק
במפעל נשגב זה בנתינות הגונות, וכל אשר ביכולתו מן הראוי
שיתתף בשותפות קבועה"

זי אן מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל
מנחם ז"ל

גם אני מצטרף לכל הנ"ל ומה רבה
המצווה וגדולה הזכות וגודל התועלת
בעניין כה נכבד ונעלה זה
בברכה נאמנה
דוב לנדו
תשפ"ה

החתיים פוסקים לז"ל אלה שחזרים לדבר הנפלא
הזה שגורם להמון אברכים לגדול גם בתורה וגם
ביר"ש למדרגות גבוהות מאוד שבלי החבורה
מקבלי עול תורה ודאי לא היו מגיעים
משה הלל הירש

**למידו את מגיני עם ישראל
נוכל לעמוד במשימה ולהכריז
עם ישראל בכל העוצמה**

**לתרומות ולמסירת שמות חייגו:
033-780-780**

על דעת מרבן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

ובהוראתו של מרבן רבינו ראש הישיבה הגרמ"ה הוד"ש שליט"א

בעקבות פניות רבות ובשל המצב של עולם התורה אנו מפרסמים הודעות והוראות נחוצות

- לעת עתה לא נעצר ע"י המשטרה הצבאית אף בן ישיבה אחד. המשטרה הצבאית נמנעת מלהגיע להיכלי הישיבות, מאחר והישיבה אינה כתובת מגורים חוקית, ואין למשטרה הצבאית אפשרות להיכנס לתחומה ולעצור תלמידים.
- יצוין כי המשטרה הצבאית פועלת על פי רשימה פרטנית של בחורים שאינם בהגדרת 'תורתו אומנותו', עם קריטריונים ברורים למעצר.
- המשטרה הצבאית אינה מוסמכת לפרוץ להיכנס ולחפש בבתי פרטיים ללא אישור בני הבית, אלא אם מתלווה גם שוטר אזרחי (משטרה כחולה) לצורך מעצר. אי לכך אין חובה חוקית לפתוח את הדלת בפני המשטרה הצבאית.
- על בני הישיבות להימנע עם מפגש שלא לצורך עם רשויות האכיפה, במקרים מיוחדים יש לעדכן מראש ולקבל יעוץ פרטני במוקד עזרם ומגינם.
- נתב"ג: לפני כל ביקור בשדה התעופה או במעבר גבול אחר, חובה לערוך בדיקה מדויקת של הסטטוס האישי של הבחור. אין להסתמך על מידע המתקבל מגורמים שאינם מוסמכים או על המידע המופיע במשרד הפנים. לקבלת יעוץ ניתן לפנות למוקד הטלפוני של עזרם ומגינם.
- במידה ונקלעת למעצר חלילה, יש לדרוש לקבל סיוע והכוונה משפטית לפני מסירת הגרסה הראשונית למשטרה או לצבא. המוקד המשפטי של עזרם ומגינם פועל 24/6, יש לחייג מיידית למוקד החרום בטלפון: 02-5000110 שלוחה 3.
- עד לקבלת יעוץ משפטי יש להימנע מלמסור פרטים מלבד הצגת השם ומספר ת.ז.. אין לספק הסברים ותירוצים כלל, ולהקפיד שלא להיכנס לשיחה מיותרת עם הרשויות.
- אין לגשת לשום הליך מול הצבא, כגון פטורים וכיו"ב ללא התייעצות מוקדמת עם גורמים מוסמכים.
- בהוראת רבותינו: יש לפעול בצורה שקטה וללא פרסום מיותר. ניסיון העבר מוכיח כי בד"כ בפעילות שקטה ישתחרר בן הישיבה בשלום ובמהירות. אשר על כן - בכל אירוע שהוא יש לפנות ליעוץ ועזרה למוקד עזרם ומגינם הפועל בשליחותם של גדו"י שליט"א.

מערך הסברה ותמיכה בנושא הגיוס לצבא
בהכוונת גדולי ישראל
בראשות הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

מוקד טלפוני פעיל

למידע מרכזי ויעוץ
בכל עניני הגיוס לצבא

העצמה ותמיכה

ע"י רבנים ואנשי חינוך
בהכוונת מורינו
ראש הישיבה שליט"א

הסברה משפטית

ומענה על שאלות כלליות

סיוע במקרי
תסבוכת משפטית
וצווי מעצר

יעוץ ומענה אישי
בספיקות ולבטים

חלוקת חוברות הסברה

המרכזות מידע
חיוני ומעשי

מחלקת
בני מהגרים

02-5000-110

הסברה ♦ הכוונה ♦ יעוץ

מערך הסברה ותמיכה בנושא הגיוס לצבא

בהכוונת גדולי ישראל

בראשות הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א